

חוזר לקוחות

לשנת המס 2017

שנת המס מגיעה לסיומה וכמדי שנה גם השנה אנו שמחים לערוך עבורכם "חוזר לקוחות" הכולל מכלול נושאים בתחומי המס השונים ודיני עבודה לסיומה של שנת המס 2017.

בתחום תכנון המס -

שפע של מידע על ההיערכות לקראת תכנון הדיווח לסוף שנת המס. המידע מעודכן לפי השינויים שנעשו ברפורמות במס. בין הנושאים החשובים, כרגיל: איסוף מסמכים, תיאומים עם רשויות המס, ספירת מלאי, החזקת כלי רכב, הוצאות עודפות, נסיעות לחו"ל, מתנות ללקוחות, קופות גמל, ועוד כיוצאים באלה.

בתחום הביטוח הלאומי -

סוגיות בתחום הביטוח הלאומי לקראת סוף שנת 2017, שיעורי דמי ביטוח מעצמאים, שיעורי דמי ביטוח משכירים וסוגי מבוטחים אחרים, התיישנות, חובות מעסיקים ועוד. החומר בחוזר הלקוחות הוא תמציתי, ומטרתו לסייע לעוסקים ולמעסיקים במידע כללי במיסוי ובביטוח לאומי. אין חומר זה מהווה תחליף לייעוץ אישי.

אנו עומדים לרשותכם להשלמות ולמתן תשובות על שאלות.

בכבוד רב,

הטיס גרינבאום ושות'

office@hattis.co.ilmail:

אתר hattis.co.il

תוכן עניינים

מסים

היערכות לקראת סוף שנת המס 2017

8 ר"ח עו"ד אריאל דרייפוס
8 הגשת דוח שנתי לרשויות מס הכנסה
9 דיווח ביוזמת הנישום
9 הכנה להצהרת הון
10 ביקורת פנקסי החשבונות
10 חובת הגשת דוח שנתי
10 סעיף 131 לפקודה
11 סעיף 134 לפקודה - סמכות לפטור מהגשת דין וחשבון
11 תקנה 2 לתקנות פטור מהגשת דוח
11 חובת הגשת דוח של יחיד באופן מקוון
12 הודעה על תחילת התעסקות
12 מעבר לשיטה הכפולה בניהול פנקסי חשבונות
12 ניהול חשבונות במטבע חוץ
13 מחזור
13 א. טיב ניהול החשבונות שיידרש בשנה הבאה
13 ב. ניכוי מס במקור מנכסים או משירותים
13 ג. שיעור המקדמות לשנה הבאה
13 ד. מקדמות של נישומים המדווחים בשיטת המזומן
14 ה. קביעת מקדמות על פי מחזור
14 ו. כללי קביעת עסקאות, הכנסות או מכירות לעניין מקדמות
14 פיקדונות
14 סגירת פנקסי החשבונות
14 השלמת רישומים ותיאומים
15 הספירה של מלאי והערכתו
16 מכירת נכסים
17 ניכוי מס במקור
17 ריבית להלוואות
17 הלוואות על פי סעיף 3(ט) לפקודה
17 סעיף 3(י) לפקודה
18 תקנות קביעת שיעור הריבית לענין סעיף 3(י)
18 שיעור הריבית החדש
18 הלוואות צמודות מטבע
19 ניכויים

19	חישוב נפרד לבני זוג
20	דיווח למס ערך מוסף
20	שמירת מערכת החשבונות
21	דחיית הדיווח על הכנסות או הקטנת שיעור המס עליהן
21	הכנסות פטורות ממס
21	עיתוי ההכנסות
22	מכירות
22	הקדמת מכירות
22	הקלות במיסוי מקרקעין
23	הכנסות שכירות - היבטי מיסוי
25	הכנסות בני זוג מרכוש
25	הכנסות מדיוידנד - השלכות מס
26	הכנסה מ"ריבית רעיונית"
27	הכנסות מריבית
27	הקלות במיסוי ריבית
		ניכוי ופטור מריבית על פיקדונות ותוכניות חיסכון למעוטי הכנסה
28	וגיל פרישה
28	הכנסות מניירות ערך
28	אופציות לעובדים
29	הגדלת הוצאות או הקדמת הוצאות
29	הגדלת הוצאות
29	הקדמת הוצאות
30	ניכוי הוצאות להתאמת מושכר
30	פחת
30	שיחלוף - החלפת ציוד
31	הכרה בהוצאות רכב
31	כללי הניכוי
31	שווי השימוש ברכב
32	שווי רכב צמוד בשנת המס 2017 שיטת חישוב ישנה לפי קבוצות
32	שווי שימוש ברכב צמוד - שיטת חישוב חדשה המודל הלינארי
32	רכב - קיזוז מס תשומות
34	ניכוי הוצאות לפינוי דייר מוגן
34	הפסדים
35	סדר קיזוז הפסדים
36	הכרה בחובות אבודים
37	התחייבויות תלויות
37	תושבי חוץ

37	מתנות ללקוחות
37	אש"ל לעובדים
38	מס על שכר
38	הכרה בהוצאות נסיעה לחו"ל
39	סכומי התרת הוצאות נסיעה לחו"ל 1.1.2017
39	ניכוי הוצאות כיבוד
40	ניכוי הוצאות לינה וארוחת בוקר בארץ
40	הוצאות סוציאליות
40	ניכוי בשל דמי ביטוח לאומי
40	קופות גמל לפיצויים
41	הפרשה על הכנסה משכר המהווה בסיס לפנסיה
41	הטבות מס בגין הפקדות בקופת גמל לקצבה בשנת המס 2017
42	ניכוי בגין הפקדה בקופות גמל – סעיף 47 לפקודה
43	זיכוי בגין הפקדה בקופת גמל - סעיף 45א
44	זיכוי בעד סכומים ששולמו לביטוח חיים ובעד ביטוח שאירים
45	הפרשות לקרן השתלמות בשנת המס 2017 לעצמאים, שכירים ובעלי שליטה
46	א. קרן השתלמות לעצמאי
46	ב. קרן השתלמות לעובד
46	קרן השתלמות 2017
46	ג. קרן השתלמות לבעל שליטה
46	קרן השתלמות לבעל שליטה - סכומים ושיעורים להפקדה
47	פנסיה לעצמאים ושינויים במיסוי יחיד
49	זיכויים ונקודות זיכוי
49	זיכוי בעד הוצאות להחזקת קרוב נטול יכולת
49	זיכוי בעד נטול יכולת - תקרות ההכנסה המאפשרות קבלת הזיכוי
49	נקודות זיכוי לתושב חוזר
49	נקודות זיכוי בגין ילדים
50	זיכוי על תרומות למוסד ציבורי מאושר
50	תשלומי מס
50	הקטנת מקדמות
50	תשלום מקדמה על חשבון רווח הון
50	תשלום יתרת המס לשנת המס השוטפת
51	טבלאות שיעורי מס וסכומים מתואמים בשנת המס 2017
	שיעורי המס ממשכורת חודשית ושנתית על הכנסה מיגיעה אישית
51	החל מינואר 2017
51	שיעורי מס על הכנסה שאינה מיגיעה אישית לשנת 2017
52	סכומים מתואמים לשנת המס 2017

ביטוח לאומי

סוגיות בתחום הביטוח הלאומי לשנת 2017

56 ר"ח אורנה צח (גלרט)
56 שיעורי דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות בשנים 2009 עד 2017
56 שיעורי דמי ביטוח למבוטחים בגיל 18 עד גיל פרישה שאינם בעלי שליטה
56 שיעורי דמי ביטוח באחוזים לבעלי שליטה (טור 2 בטופס 102)
57 נתונים לדיווח ולתשלום דמי ביטוח
57 מקדמות דמי ביטוח בסכום מינימום למי שאין הכנסות חייבות בדמי ביטוח
57 סוגיות הקשורות לעצמאים ולבעלי הכנסות שאינן מעבודה
57 שינוי בשיעורי דמי הביטוח הלאומי של עובד עצמאי
58 עובד לשעה
59 מי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי
59 עצמאי שאינו כלול בהגדרת "עובד עצמאי"
60 מבוטחות שאינן חייבות בדמי ביטוח
60 ידועים בציבור
60 פנסיה מוקדמת המשתלמת בעד חודש פברואר 2004, ואילך
61 בחינת הסיווג הביטוחי של המבוטח (ההכנסה המדווחת ומועד השינוי)
61 גמלה חוסמת
62 צו סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים שחל על עצמאים
62 תיקון מקדמות דמי ביטוח
63 התרת דמי הביטוח הלאומי בניכוי לצורכי מס
63 דמי לידה לעובדת עצמאית
64 פיגור בתשלום הפרשי דמי ביטוח
64 תשלום דמי הביטוח בתום שנת המס
64 הכנסה ממשכורת המופקת בחו"ל
65 דמי אבטלה ו"מצב אבטלה" בהקשר של עובד עצמאי
66 בחינת מעמדם של מבוטחים המדווחים כשכירים ב"חברות חשבונית"
67 המידע שמועבר למוסד לביטוח לאומי בעקבות תיקון בחוק ההתייעלות הכלכלית
68 עיסוקים מעורבים והוראות מיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח
68 חישוב דמי ביטוח מרביים
68 תיקוני חקיקה ופסיקה בעניין תקנות הביטוח הלאומי בדבר הוראות מיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח
68 אופן חישוב דמי הביטוח לעצמאי שהוא גם שכיר בו זמנית

	הכנסות פסיביות אשר אינן חייבות בתשלום דמי ביטוח
69	על פי סעיף 350(א) לחוק הביטוח הלאומי
70	השפעת הכנסות פסיביות על גמלאות
70	חלוקת הכנסות שאינן מעבודה בין בני זוג
71	תשלום דמי ביטוח מהכנסה שמקורה מפיצוי בגין אובדן כושר עבודה
72	קיצוז הפסד של עצמאי ממשכורת או מהכנסות פסיביות לעניין דמי ביטוח
72	קביעת מעמדו של עובד עצמאי – כעובד שכיר
72	הכנסות חברת LLC
72	חברת בית, חברה משפחתית וחברה שקופה
74	מיסוי רווחי חברה – השלכות על הביטוח הלאומי
77	דרישת אסמכתאות ממייצגים
78	הפחתת דמי הביטוח הלאומי בחישוב דמי הביטוח
78	הגדרת "נכות" לעניין סעיף 9א לפקודת מס הכנסה
78	שיעורי דמי ביטוח נמוכים לזכאים לקצבאות מהביטוח הלאומי
78	התיישנות החזר דמי ביטוח
79	דמי ביטוח בריאות למקבלי קצבאות נפגעי עבודה
79	סוגיות הקשורות למעסיקים
79	מבוטח שכיר במוסד לביטוח לאומי
80	חוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987
81	תזכורת לכללי פריסת שכר ותשלום הטבות
83	הבסיס לתשלום גמלאות מחליפות שכר כאשר השכר מורכב גם מעמלות
84	צו סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים
84	חובת דיווח חודשית
85	דיווח רבעוני
85	עדכונים בדיווח על משכורות
85	דוח מתוקן ודוח שאינו סביר
85	דמי ביטוח מופחתים בשל זכאות לגמלה
86	תשלום דמי ביטוח בתקופת חופשה ללא תשלום (חל"ת)
86	תקופת אכשרה לדמי לידה
87	מבוטח שלא עבד בשל סיבה שאינה תלויה בו
87	העסקת עובדים זרים (תושבי חוץ)
89	ביקורת ניכויים שעורך המוסד לביטוח לאומי
89	טופס 102 - הדרכים לדיווח ולתשלום
89	טופס 126 מקוון שמועבר למוסד לביטוח לאומי החל בחודש יולי 2016

90 וניכויי דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות לעובד ולמעסיק
91 תיאום דמי ביטוח מראש בשיעור המופחת
92 תיאום דמי ביטוח בשל הכנסה שעולה על ההכנסה המרבית
92 החזר דמי ביטוח בשיעור המופחת
92 החזר דמי ביטוח מעל ההכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח
93 התיישנות של החזר דמי ביטוח
93 החזר דמי ביטוח למקבל פנסיה מוקדמת
93 מדור התשלומים של צה"ל
93 מעסיקי עובדים במשק בית
94 צו הרחבה לביטוח פנסיוני במשק
95 פנסיה מוקדמת (פרישה לגמלאות לפני גיל הפרישה)
96 עסקים משפחתיים ובעלי שליטה
97 מבחנים בהעסקת בן משפחה
98 בני זוג העובדים בעסק משותף (שאינו מאוגד כחברה)
99 מבוטח השוהה בחו"ל
99 רציפות הביטוח בישראל
101 סוגיות בגמלאות אימהות והורות
103 תגמולי מילואים
105 ביטוח נכות כללית (תיקון לרון)
107 עקרת בית נכה
107 תביעה לגמלאות באיחור
107 מיצוי זכויות לקצבת אזרח ותיק (זקנה)

מסים

חוזר לקוחות לסוף שנת המס 2017

תכנון מס איננו עבירה. במציאות הכלכלית שלנו תופסת שאלת המיסוי חלק נכבד מכל פעילות עסקית, ולכן טוב יעשה כל נישום אם יתכנן ויבדוק את חבות המס שלו על כל צדדיה. תכנון חבות מס פירושו בחירה מתוך כמה חלופות עסקיות ומשפטיות. כל נישום רשאי וזכאי לברור לעצמו את החלופה שעל פיה תהיה חבות המס שלו הנמוכה ביותר

רו"ח עו"ד אריאל דרייפוס

לפיכך, הבאנו לפני הקורא, לקראת תום שנת המס 2017, אוסף נרחב של עצות לתכנון מס בתחומים שונים ומגוונים. מטבע הדברים רוב העצות מיועדות למי שהרוויח בשנת המס.

לא נכללו כאן עצות המתאימות למספר קטן של נישומים, וכן כל הפרטים והסייגים לתכנון המס. חשוב לעיין בהפניות להשלמת הנאמר בתמצית במאמר זה, וכן יש לבדוק מחדש את העצה, שכן אין המחבר והמערכת אחראים לאי דיוקים ולטעויות. כדאי להתייעץ עם מומחה למסים, כדי לבחון את היישום לגבי מכלול הפעילות. אם, למרות הכול, קיים חשש וספק בעניין פעולה מסוימת, מוצע לציין זאת בדוח למס הכנסה, כדי שהפעולה לא תיכלל בתחום הפלילי.

אפשר להיעזר בהחלטה מקדמית, שהיא החלטה מראש, אשר נותנת רשויות המסים בקשר להיבטי מס הכרוכים בעסקה מסוימת שהנישום עומד לבצע, או שנמצאת בתהליך של ביצוע, ואשר המשכה תלוי בין השאר בהחלטה המקדמית.

הגשת דוח שנתי לרשויות מס הכנסה

המועד האחרון להגשת הדוח על ההכנסות של נישום עצמאי, אשר מנהל את פנקסי חשבוניותיו בשיטה חד-צידית, או של נישום שכיר, או של מי שאין לו הכנסות מעסק - הוא עד 30.4. המועד האחרון האמור של העצמאי שמנהל את פנקסי חשבוניותיו בשיטת החשבונאות הכפולה, של חברה ולהגשת דוח מקוון - עד 31.5. רשות המסים בישראל נוהגת לאשר ארכות להגשת הדוח האמור, בתנאים מסוימים.

באופן רגיל, אין מטילים סנקציה בדרך כלל על מי שאיחר עד חודש בהגשת הדוח. לאחר מכן מוטל קנס על מי שבלי סיבה מספקת לא הגיש את הדוח במועד.

לכן רצוי להיערך בהקדם להכנת הדוח. לשם כך כדאי לזכור כי הגשת הדוח כוללת עריכת דוח וספירת מלאי, מזומנים, שיקים, שטרות וכו'. כדי להקל את הספירה ואת התאמת היתרות מומלץ להפקיד בבנק עד ליום 31 בדצמבר את כל היתרה הנמצאת בקופה. יש להכין רשימה של השיקים הדחויים והשטרות שיימצאו בקופה.

דוח שנתי המצביע על הכנסה הגבוהה משנים קודמות משמש עילה להגדלת המקדמות במהלך שנת המס. מועד הגשת הדוח ישפיע במקרים רבים על שיעור המקדמות במשך השנה הבאה.

הגשת דוח על ההכנסות עד 31 בדצמבר של השנה העוקבת (כפוף לארכות) - מומלצת, משום שלפקיד השומה יש סמכות להוציא שומות עד 3 שנים מתום שנת המס שבה הוגש הדוח, ובסמכות הנציב להוסיף עוד שנה.

מי שחסרים בידיו מסמכים יכול להיעזר בהלכת "אפרת רונן" (ה"פ 1054/00), ולפיה הסכימה רשות המסים (ואף פורסם טופס מתאים) למסור לשכירים מידע בנוגע להכנסותיהם ובנוגע לניכויי המס מהכנסותיהם, ובנוגע לניכויים ולזיכויים משכרם של השכירים, על פי המידע שדיווחו מעבידיהם בטופס 126 לרשויות מס הכנסה.

המידע האמור לעיל יומצא לשכירים ו/או למיציגיהם, בקשר למעבידים ולשנות המס. את אלה יפרטו השכירים בבקשה בכתב, שתוגש לממונה על חופש המידע אצל המערכת.

השכירים יצהירו בבקשתם כי המידע הנדרש אינו מצוי בידיהם. המידע שיימסר יוכל להיחשב תחליף לטופס 106, לצורך הגשת בקשה להחזר מס, בעבור אותם מעבידים ושנות המס שפורטו בבקשת השכיר.

המידע יימסר לשכירים ו/או למיצגיהם אשר אינם חייבים להגיש את הדוח, ואשר אליהם פקיד השומה לא פנה בדרישה להגיש את הדוח לפני פנייתם אל פקיד השומה, לשם קבלת המידע האמור.

דיווח ביוזמת הנישום

כדאי להגיש דוח לרשויות מס הכנסה ביוזמת נישום שכיר ולקבל החזר מס במצבים אלה:

- א. עבודה אצל מעסיקים אחדים, והמס הכללי שנוכה גבוה מהמס המתחייב.
- ב. עבודה שלא בכל שנת המס, וללא עריכת תיאום מס על בסיס שנתי.
- ג. אם מגיעים לנישום זיכויים, כגון בעניינים אלה: הפקדות נוספות בקופת גמל, תשלומי ביטוח חיים, תרומות למוסד ציבורי והוצאות החזקת קרוב משפחה במוסד.
- ד. אם יש עבודה חלקית שהיא נוספת על העבודה העיקרית, אשר נוכה מהשכר ששולם בעדה מס בשיעור גבוה מהמס השולי של הנישום.
- ה. עצמאי בעבר שהיה לו הפסד מעסק, או שנתבקש לשלם דמי ביטוח לאומי בעבור העבר.
- ו. עבודה אצל מעסיק אחד תמורת משכורות בלתי שוות במשך השנה, ללא תיאום מס.
- ז. בכל עת שקיימת עילה לקבלת נקודת זיכוי לשנה שלמה והעילה נוצרה רק בחלק ממנה, כגון: זיכוי לתושב ישראל, זיכוי לעולה, זיכוי בעד נסיעה למקום העבודה, זיכוי בעד אישה שאינה עובדת או זיכוי לאישה עובדת בעד בעל שאינו עובד, זיכוי בעד אישה עוזרת לבעלה, זיכוי בעד ילדים, זיכוי לגרוש שנשא אישה אחרת ומשלם מזונות לאשתו לשעבר.

הכנה להצהרת הון

לקראת סוף שנת המס, רשות המסים בישראל נוהגת לדרוש הצהרות הון מנישומים, כדי לבדוק את סבירות הדוחות שהוגשו. בדיקת הסבירות מתבצעת מתוך: לקיחת הון בראשית התקופה, הוספת רווחים חייבים במס ורווחים פטורים. לאחר מכן, גריעת המסים והצריכה (הוצאות מחיה). והתוצאה המתקבלת היא: ההון לסוף התקופה. הנתונים לחישוב זה, פרט לצריכה, נלקחים מהדוחות השנתיים על ההכנסות.

מוטב להכין בעוד מועד את הנתונים ואת המסמכים לסוף השנה, כדי שאם תידרש הצהרת הון, יהיה קל להכינה. רצוי להתרכז במסגרת הדוחות השנתיים גם בהכנסות פטורות ממס. מידע על הכנסות כאלה נדרש בדוח השנתי, אף כי אינו רלוונטי לקביעת ההכנסה בשנת המס המדווחת. למידע זה חשיבות רבה במסגרת השוואת הצהרות הון, ולכן כדאי לכלול פרטים אלה במסגרת הדוח השנתי.

לנישומים המקבלים החזרי מס הכנסה כדאי לשמור על הספחים שבהם נקובים החזרי המס. החזרים אלה פטורים ממס, לרבות ריבית והפרשי הצמדה שנצברו בגינם. ההחזרים מהווים מקור כספי בידי הנישום, והם משמשים הסבר לגידול הון. שמירת הספח חשובה, בייחוד כאשר ההחזר הוא בסכום גדול וניכר, אולם גם כאשר הסכום קטן חשוב לשמור על הספח. אם הספח חסר, אפשר להיעזר ב"מצב חשבון" שניתן לקבלו מפקיד השומה.

נישומים המקבלים מדי פעם מתנות של סכומי כסף מחו"ל, רצוי שיעשו זאת על ידי העברה בנקאית מחשבון הנותן לחשבון המקבל. על העברה כזו אפשר לקבל מהבנק מסמך, שבו נקוב הסכום המועבר ושמות נותן הכסף ומקבלו. הצגת המסמך לפני פקיד השומה תסביר את גידול ההון בעת בדיקת הצהרת הון.

בנייה לצורך פרטי מהווה הוצאה פרטית, ואין צורך בשמירת מסמכים בעניין הזה. אולם רצוי לשמור את המסמכים העשויים לעזור להצהרת הון, וכן לעזור לחישוב מס שבח, אם יתחייב תשלומם בעת מכירת הבית.

חשוב לזכור כי להתנהלות עם פקיד השומה בדיוני השומות, במקרה של "גידול הון", יש חשיבות רבה במקרה שההכרעה בוויכוח בין פקיד השומה לבין הנישום עוברת לבית המשפט.

עוד חשוב לדעת כי לייחוס גידול ההון לשנים סגורות יש חשיבות, ויש להצטייד בהוכחות לייחוס ההון לשנים סגורות.

ביקורת פנקסי החשבונות

אחת לכמה שנים נוהג פקיד השומה לבקר את פנקסי החשבונות לשם ביסוס הדוחות שהוגשו. נוסף על כך הוא גם מבקר במקום העיסוק של הנישום.

לנישום יש את הזכות לדעת מה יודעים עליו שלטונות המס, וזה מקל במידה רבה את ההכנות לביקורת פנקסי החשבונות. יש כאן מעין הדדיות.

חובת הגשת דוח שנתי

בישראל, בניגוד להלך המחשבה המקובל, קיימת חובת דיווח כללית לאור הוראות סעיף 131 לפקודה. ברם, סעיף 134א לפקודה מעניק סמכות להתקנת תקנות לפטור מהגשת דוח שנתי.

מכוח סעיף 134א לפקודה הותקנו תקנות מס הכנסה (פטור מהגשת דין וחשבון), התשמ"ח-1988 (להלן: "התקנות"), אשר המבנה שלהן מורכב. בתקנה 1 לתקנות מובאות הגדרות, ותקנה 2 לתקנות מצמצמת את החובה הכללית (סעיף 131 לפקודה) להגשת דוח וקובעת מי יהיה פטור מהגשתו. תקנה 3 לתקנות מחייבת ציבור מסוים בהגשת דוח, למרות הפטור שבתקנה 2 לתקנות. תקנה 4 לתקנות שוב מעניקה פטור מהגשת דוח, וכך גם תקנה 5 לתקנות. תקנה 5א לתקנות מחייבת בהגשת דוח ציבור שפטרו אותו מהגשת הדוח מכוח תקנות 2-4, ותקנה 6 לתקנות מסייגת פטור מהגשת הדוח.

להלן ננסה לסכם את הנושא ולהבחין בין מי שחייב בהגשת דוח לבין מי שפטור מהגשתו.

סעיף 131 לפקודה

סעיף 131 לפקודה מפרט מי חייב בהגשת דוח. מומלץ לבחון את הסעיף בקפידה בכל מקרה לגופו בכדי להימנע ממצב בו מי שהיה חייב בהגשת דוח לא הגיש אותו, דבר היכול לגרור סנקציות מצד רשויות המס.

1. יחיד תושב ישראל, שבתחילת שנת המס מלאו לו 18 שנים; בן זוג רשום רשאי שלא לכלול את הכנסות בן זוגו, אם הגיש בן הזוג דוח נפרד על הכנסותיו, או אם בן הזוג הרשום צירף לדוח שלו הצהרה חתומה בידי בן זוגו, שכן הזוג ידווח על הכנסותיו בנפרד.
2. בן זוג שאיננו בן זוג רשום, שהצהיר כאמור בפסקה (1) כי ידווח על הכנסותיו בנפרד.
3. יחיד תושב ישראל שבתחילת שנת המס טרם מלאו לו 18 שנה, אם הייתה לו באותה שנה הכנסה חייבת בסכום שאינו פחות מהסכום הקבוע בסעיף.
4. יחיד תושב חוץ שהייתה לו הכנסה חייבת בשנת המס.
5. חבר בני אדם שהייתה לו הכנסה בשנת המס.
6. אדם שבשנת המס מכר זכות במקרקעין או עשה פעולה באיגוד, כהגדרתן בחוק מס שבח מקרקעין, שאינן פטורות ממס לפי חוק זה, ולא שילם מס שבח בשיעור המרבי החל לפי חוק מיסוי מקרקעין על השבח הריאלי הנובע מהמכירה או מהפעולה לפי העניין.
7. לעניין נאמנויות, כל אחד מאלה:
 - (1) נאמן בנאמנות תושבי ישראל או נאמן בנאמנות לפי צוואה שנחשבת תושבת ישראל לפי סעיף 75יב(ג)(1) לפקודה, ובלבד שהיוצר לא בחר להיות בר השומה ובר החיוב לפי הוראות סעיפים 75ז(ח) או 75יב(ה) לפקודה, ושלא נחשב יוצר מייצג או נהנה מייצג לפי הוראות סעיף 175 לפקודה, לפי העניין.
 - (2) נאמן שהיו לו בישראל הכנסה או נכס, אם הוא תושב ישראל ואם לאו.
 - (3) יוצר או נהנה, לפי העניין, שבחר להיות בר השומה ובר החיוב לפי הוראות סעיף 75ז(ז) או (ח), או סעיף 75יב(ה) או (ו).
 - (4) יוצר או נהנה, לפי העניין, שבחר להיות בר השומה ובר החיוב לפי הוראות סעיף 175 לפקודה.

5) נהנה שקיבל חלוקה מנאמן, גם אם אינה חייבת במס בישראל; הוראות פסקה זו לא יחולו על חלוקה של נכס שמקורו אינו בישראל לנהנה בנאמנות תושבי חוץ, לנהנה בנאמנות נהנה תושב חוץ או לנהנה בנאמנות לפי צוואה שכל הנהנים בה הם תושבי חוץ.

6) נאמן בנאמנות נהנה תושב ישראל שסעיף 175ח(ד)(3) חל עליה לכל מונח בפסקה זו תהיה המשמעות הנובעת לו בסעיף 75 או 175 לפקודה, לפי העניין.

8. בעל שליטה בחברה נשלטת זרה כהגדרתה בסעיף 75 לפקודה, ובחברת משלח יד זרה כהגדרתה בסעיף 5 לפקודה.

9. אדם שעשה פעולה שנקבעה לפי סעיף קטן (ז) כתכנון מס החייב בדיווח.

10. כל אדם שפקיד השומה דרש זאת ממנו, ואפילו אינו חייב בהגשת דוח לפי פסקאות 1-5.

לפי הוראות סעיף 131(ב2) לפקודה, יחיד החייב בהגשת דוח כאמור (למעט נאמנויות), ויש לו הכנסה שמקור החיוב שלה הוא סעיף 2(1), או (8) לפקודה, יגיש את הדוח לפי הוראות הסעיף באופן מקוון, כפי שיורה המנהל, בצירוף הצהרה בטופס שקבע המנהל שלפיה הפרטים והידיעות שמסר בדוח הם נכונים ומלאים, וכן פלט חתום בידיו של הדוח האמור.

הדוח המקוון בתחולה על דוחות לשנת המס 2008 ואילך.

סעיף 134א לפקודה - סמכות לפטור מהגשת דין וחשבון

בעוד סעיף 131 לפקודה מטיל חובה בהגשת הדוח על כל האוכלוסייה כמעט, סעיף 134א לפקודה מעניק לשר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, את הסמכות לפטור מחובת הגשת דין וחשבון את המפורטים להלן:

1. מי שעיקר הכנסתו היא הכנסת עבודה, קצבה או הכנסה ששילם עליה מס לפי סעיף 122 לפקודה (הכנסה מהשכרת דירת מגורים ומסלול מיסוי בשיעור 10%).

2. מי שהכנסותיו אינן מעבודה, מעסק או ממשלח יד, והן לא עלו על סכום שהוא פי שלושה מסכום נקודות הזיכוי שעל פי סעיפים 34-36 לפקודה.

3. תושב חוץ.

4. מי שקיבל הכנסה שנוכה ממנה מס במקור כדין, או שחל לגביה פטור ממס, וללא הכנסה זו היה פטור מחובת הגשת דין וחשבון.

5. נאמן, אם הוא תושב ישראל ואם לאו, שהיו לו בישראל רק הכנסה הפטורה ממס או שנוכה ממנה מלוא המס כדין, או נכס שההכנסות ממנו פטורות ממס.

תקנה 2 לתקנות - פטור מהגשת דוח

א. יחיד תושב ישראל, שכל הכנסתו בשנת המס הייתה הכנסה ממשכורת או הכנסה מדמי שכירות, או שהייתה הכנסת חוץ, הכנסה מקצבת חוץ, הכנסה מריבית, הכנסה מנייר ערך או הכנסה נוספת, או צירוף של כולן או חלקן, יהא פטור מהגשת דין וחשבון לפי סעיף 131 לפקודה.

ב. בני זוג הזכאים לחישוב נפרד של המס על הכנסותיהם מיגיעה אישית, יחולו התקרות הקבועות בהגדרת "משכורת", "הכנסה מדמי שכירות", "הכנסת חוץ" או "הכנסה מקצבת חוץ" שבתקנה 1 לגבי כל אחד מבני הזוג על הכנסתו מיגיעה אישית.

חובת הגשת דוח של יחיד באופן מקוון

במסגרת תיקון 161 לפקודת מס הכנסה נדרש כל יחיד החייב בהגשת דוח שנתי למס הכנסה שהייתה לו במהלך אותה שנה הכנסה מעסק, ממשכורת או מחקלאות, **להגיש את הדוח השנתי באופן מקוון**.

דוח שנתי ייחשב כדוח מקוון אם שודר באמצעות האינטרנט או שודר באמצעות מערכת המחשב של רשות המסים (שע"מ) על ידי מייצגים (רואי חשבון, יועצי מס או עורכי דין) המחוברים למחשב שע"מ.

היישום להגשת דוחות מקוונים מופיע באתר רשות המסים www.mof.gov.il/taxes תחת הכותרת **"שידור נתוני דוח שנתי למס הכנסה ליחיד"**.

במסגרת היישום מתבקש היחיד למלא את נתוני הדוח (טופס 1301) "דין וחשבון על הכנסות בארץ ובחור"ל בשנת המס 2017" באופן מקוון. המערכת ידידותית למשתמש ומאפשרת למלא את הדוח תוך הסתייעות באשפים המספקים הדרכה דינמית.

בסיום תהליך השידור יש להדפיס את טופס הדוח שמולא, והופק מהיישום, לחתום, לצרף את כל הנספחים והמסמכים הרלבנטיים ולהגיש למשרד השומה.

יחיד שימלא דוח באמצעות היישום ולא יגיש אותו חתום עם כל הצרופות והמסמכים הרלבנטיים למשרד השומה, ייחשב כיחיד שלא הגיש דוח שנתי!

ביום 16 ביוני 2010 אישרה ועדת הכספים של הכנסת את תקנות מס הכנסה המאפשרות פטור מהגשת דוח מקוון ליחיד שהכנסתו השנתית (קרי מחזור עסקי או משכורת) וגם הכנסת בן זוגו מעסק, מחקלאות, ממשלח יד, ומעבודה שאינה עולה על 80,520 ש"ח בשנת המס 2015 לגבי כל אחד מהם, ובתנאי שההכנסה החייבת השנתית של היחיד אינה עולה על 80,520 ש"ח ואם היה לו בן זוג - סך כל הכנסתם החייבת אינה עולה על 161,030 ש"ח.

בנוסף נקבע בתקנות פטור מחובת דוח מקוון ליחיד שהוא ובן זוגו הגיעו לגיל פרישה.

ההקלות הללו לא יחולו על מי שהוא או בן זוגו בעל שליטה בחברה על פי הגדרתו בפקודת מס הכנסה וכן הן לא יחולו על מי שהגיש תביעה לקבלת מענק "מס הכנסה שלילי".

יודגש כי ההקלה האמורה פוטרת את האוכלוסיות שנקבעו מחובת הגשת דוח באופן מקוון אך אינה פוטרת מחובת הגשת הדוח השנתי על פי הוראות פקודת מס הכנסה.

הודעה על תחילת התעסקות

אדם שפתח עסק או שהחל לעסוק במשלח-יד, ששינה את מקום עסקו או ששינה את סוג עסקו, חייב להודיע לפקיד השומה על כך בכתב לא יאוחר מיום פתיחת העסק או תחילת העיסוק או ביצוע השינוי. אי קיום הוראה זו מהווה עבירה פלילית, שהעונש עליה הוא מאסר שנה או קנס כספי.

עבירה זו כלולה ברשימת העבירות המנויות בחוק העבירות המנהליות. העובר את העבירה צפוי לקנס מינהלי.

לפני התיקון בחוק - ניתן היה להודיע לפקיד השומה בתוך 90 יום.

לעומת זאת, לעניין מע"מ - על החייב במס להירשם לא מאוחר מן היום שבו החל בעסקו או בפעילותו.

אי רישום במועד גם ימנע את ניכוי התשומות שרכש האדם.

מעבר לשיטה הכפולה בניהול פנקסי חשבונות

הגדלת המחזור הכספי בעסק עלולה לאלץ את העסק, לפי הוראות ניהול פנקסי חשבונות, לעבור מניהול בשיטה החד-צידית לניהול בשיטה הכפולה. גלישה בלתי מכוונת בתחום הזה עלולה להיות בלתי הפיכה, ולא תמיד זה משתלם לנישום.

ניהול חשבונות במטבע חוץ

מכוח הפקודה הותקנו תקנות ("התקנות הדולריות"), אשר קובעות מתי יהיה ניתן לבצע ניהול פנקסי חשבונות במט"ח ואת חישוב הכנסתו החייבת של תאגיד, אשר בחר בניהול פנקסי החשבונות על פי הוראותיהן. על נישום החושב כי תחולת התקנות עשויה להיות רלוונטית לגביו לפנות ליעוץ מתאים כדי לבחון את החלופות השונות

מחזור

למחזור יש השפעה על ארבעת הגורמים האלה:

- א. טיב ניהול החשבונות שיידרש בשנה הבאה.
- ב. ניכוי מס במקור מנכסים או משירותים.
- ג. שיעור המקדמות לשנה הבאה.
- ד. מקדמות של נישומים המדווחים בשיטת המזומן.

ולהלן פירוט ארבעת הגורמים הללו:

א. טיב ניהול החשבונות שיידרש בשנה הבאה

בהתאם להוראות ניהול פנקסי חשבונות לצורכי מס הכנסה ומע"מ - נקבעו קריטריונים המבוססים בעיקר על מחזור עסקי ומספר מועסקים, הקובעים את טיב ניהול החשבונות שיידרש בשנה הבאה. לעתים, שינוי קל במחזור בשנה המסוימת יגרום לבעל עסק לנהל את פנקסי חשבונותיו בשנה שאחריה בשיטה אחרת מהשיטה שלפיה ניהל אותם בשנה המסוימת.

המחזור מוגדר בהוראות מס הכנסה (ניהול פנקסי חשבונות), התשל"ג-1973, בין היתר, במילים אלה: "סכום המכירות וסכום התמורה בעד שירותים - לרבות מסים עקיפים, בשנת המס הקודמת או בשנת המס האחרונה שלגביה נערכת שומה סופית (להלן - 'השנה הקובעת'), והכל לפי הסכום הגבוה, כשהוא מוכפל ב-12 ומחולק למספר חודשי פעילות העסק בשנת המס הקודמת או בשנה הקובעת, לפי העניין."

מומלץ לכל בעל עסק ללמוד מבעוד מועד את הקריטריונים הרלוונטיים לסוג הענף שבו הוא עוסק, ולבחון באיזו מידה שינוי כלשהו השנה יגרום בשנה הבאה לשינוי מהותי באופן ניהול פנקסי חשבונותיו - דבר שיוסיף, כמובן, עלויות לניהול החשבונות.

ינואר של שנת המס השוטפת הוא המועד לעדכון התקרות של המחזור השנתי, המשמשות לסיווגם של נישומים לקבוצות השונות לעניין ניהול פנקסי חשבונותיו לצורכי מס, וכן לעדכון סכומים אחרים שבהוראות ניהול פנקסי חשבונות..

ב. ניכוי מס במקור מנכסים או משירותים

חובת ניכוי המס במקור מתשלומים בעד שירותים או נכסים חלה בהתאם לצו מס הכנסה (קביעת תשלומים בעד שירותים או נכסים כהכנסה), התשל"ז-1977, שהוצא על פי סעיף 164 לפקוד. חובת הניכוי מוטלת על

א. מי שמחזור עסקיו עולה על הסכומים שנקבעו.

ב. גופים מסוימים ללא קשר לסך המחזור.

ג. מי שחייב בניהול פנקסי חשבונות לפי שיטת החשבונאות הכפולה, על פי ההוראות לניהול פנקסי חשבונות (גם אם אינו חייב בניכוי המס לפי סך מחזור).

עם זאת, יש לשים לב באשר להקלה הפוטרת מחובת ניכוי המס במקור, כאשר לא הייתה חובה לנהל פנקסי חשבונות לפי שיטת החשבונאות הכפולה בשנים קודמות.

ג. שיעור המקדמות לשנה הבאה

שיעור המקדמות נקבע כיחס בין הרווח לבין המחזור.

שיעור המקדמות נקבע בהתאם ליחס רווח נקי לפני מס חלקי המחזור העסקי. לפיכך, ככל שהמחזור העסקי הולך וגדל, כך שיעור המקדמות לשנה הבאה הולך וקטן.

ד. מקדמות של נישומים המדווחים בשיטת המזומן

להקטנת מחזור יש השפעה גם על מקדמות של נישומים.

רצוי לעקוב אחרי היקף מחזור המכירות ולהשוותו לסכום המחזור, שמעליו חלה חובה לנהל פנקסי חשבונות בשנת המס הבאה בשיטה הכפולה. זאת, כדי לבדוק את האפשרות לשלוט בגודל המחזור (כאשר מחזור השנה

הקודמת מהווה קריטריון מכריע לשיטת ניהול פנקסי החשבונות בשנת המס הבאה, והוא גובר בכך על קריטריונים של מספר מועסקים וכו'.

עד לסוף השנה אפשר לתכנן את הגדלת המחזור על ידי מבצעי מכירות, או הקטנתו על ידי הימנעות ממכירות. לאחר שנתיימה השנה רצוי לבדוק את השפעת המחזור על הנושאים שהוזכרו, ואם יש לכך השפעה, יש להיערך לכך מבעוד מועד.

ה. קביעת מקדמות על פי מחזור

באוגוסט 2004 פורסמו תקנות מס הכנסה (קביעת מקדמות על פי מחזור) (תיקון), התשס"ד-2004.

• הן יחולו על אדם הנדרש לתשלום מקדמות בהתאם לתקנות המקוריות, על פי הודעה, וכן על מי שחייב בהגשת דוח.

• מעתה, קיימת הפניה להגדרת "מחזור עסקאות" כפי שנקבע בתקנות מס הכנסה (כללי קביעת עסקאות, הכנסות, או מכירות לעניין מקדמות), התשס"ד-2004 - ראו להלן. יובהר כי מההגדרה כאמור יופחתו "הכנסות מיוחדות", אשר נקבעו כהכנסות מדמי שכירות מחוץ לארץ, הכנסה מהימורים, מהגרלות או מפרסים, דיווידנד, ריבית ודמי ניכיון שאינם מעסק ורווח הון במכירת נייר ערך נסחר בבורסה מחוץ לישראל.

ו. כללי קביעת עסקאות, הכנסות או מכירות לעניין מקדמות

באוגוסט 2004 פורסמו תקנות מס הכנסה (כללי קביעת עסקאות, הכנסות או מכירות לעניין מקדמות), התשס"ד-2004.

במסגרת התקנות נקבע כי "מחזור עסקאות" יראו ככולל גם כל הכנסה לפי סעיפים 2 או 3 לפקודה, לרבות הכנסה שנצמחה מחוץ לישראל, וכן כל תמורה כהגדרתה בסעיף 88 לפקודה במכירת נייר ערך, נייר ערך זר או עסקה עתידית הנסחרים בבורסה, ולרבות יחידה כמשמעותה בחוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994.

על אף האמור לעיל, לא יראו כעסקה כל אחד מאלה:

- הכנסה לפי סעיף 3(ב) לפקודה - מחילת חובות.
- תמורה במכירת נייר ערך, אם נוכה מלוא המס החל לפי הוראות הפקודה.
- ריבית שחלות עליה הוראות סעיף 125ג(ב) עד (ד) לפקודה, אם נוכה ממנה מלוא המס החל לפי הוראות הפקודה.
- הכנסה לפי סעיף 2(2) לפקודה - הכנסת עבודה, שהופקה מחוץ לישראל או שהופקה בישראל, אם נוכה ממנה מלוא המס החל לפי הוראות הפקודה.

פיקדונות

עורכי דין ונישומים אחרים, המנהלים חשבונות בגין פיקדונות והוצאות לקוח, טוב יעשו אם יבדקו את הרכב יתרת הפיקדונות והוצאות הלקוח לפני תום שנת המס. זאת, כדי שיוכלו, בשעת הצורך, להוציא חשבונות מס/קבלה בגין העודפים שנוצרו בפיקדונות ובהוצאות ללקוח והמהווים שכר טרחה בידם.

בדיקה מבעוד מועד מאפשרת גילוי טעויות ותיקון מבעוד מועד, באמצעות הגשת דוחות מתקנים; כך מונעים תשלום קנסות וריבית פיגורי.

סגירת פנקסי החשבונות

השלמת רישומים ותיאומים

על הנישומים לעדכן רישומים בפנקסי החשבונות ולהתאימם עם גורמי חוץ; לאסוף אישורי יתרות מלקוחות, ספקים, בנקים וכו'; ולהכין רשימות מלאי לסוף השנה. עליהם לאסוף אישורים שנתיים או זמניים מלקוחות על מס

שניכו במקור במהלך שנת המס (טופס 857); וכן רשימת שיקים דחויים, רשימת חייבים וזכאים לעסק; להכין רשימת כלי-רכב של העסק, ששימשו אותם עד לסוף השנה, וכן קריאת מונה הקילומטרים ברכב עד ליום זה; ויש להכין אישורים על משכורות בעל העסק או בת-זוגו. עליהם לדאוג לאישורים על תשלום לקופות גמל ולביטוח חיים, ולאישורים על השקעות בסרטים, בחיפושי נפט, במחקר ובפיתוח.

יש להשלים את רישומי המשכורות ולערוך ריכוז שנתי של המשכורות והניכויים (טופס 126), ולהתאימם לרשום בפנקסי החשבונות, לרכז את טופסי ניכויי המס במקור שלא משכר. כן, יש להכין מאזן בוחן ולהשלימו לאחר התאמות ולאסוף אישורים ומסמכים על תשלום לקופות גמל, לביטוח חיים, לביטוח לאומי, למס הכנסה על ניכוי מס במקור וכו'.

יש צורך בתיאום מלא ושוטף בין הרישומים בפנקסי החשבונות לבין הדוחות השונים לרשויות המס, כמו: דוח על מחזור לעניין מקדמות ולעניין מע"מ; דוח על ניכוי במקור מעובדים ומאחרים; תשלום ודוח על מקדמות בשל "הוצאות עודפות", ועוד כיוצא באלה.

לעתים, נערך דוח תקופתי על פי סיכום מסמכים, ועוד לפני השלמת הרישומים בפנקסי החשבונות. במקרים כמו זה, ייתכן חוסר דיוק בדוחות. במהלך השנה נוצרים לעתים גם הפרשים הנובעים מתיקוני חשבוניות, מהחזרים ומביטולים, מהבדלים בעיתוי הרישום, וכד'. אם ההפרש אינו מהותי, ניתן לתקנו במסגרת הדוח לתקופה הבאה. הפרש ניכר מחייב בדרך כלל הגשת דוח מתקן לתקופה הרלוונטית. התאמות בין הרישומים ובין הדוחות צריך לבצע באופן שוטף ולא להמתין עד לסוף שנת המס. האיחור במשלוח הדוח המתקן עלול לגרום, במקרים מסוימים, להטלת קנסות בידי רשויות המס, וזאת נוסף על חיוב בריבית ובהפרשי הצמדה.

יש להשלים את כל הפרטים הדרושים לצורכי ניהול פנקסי החשבונות והדיווח, ובעיקר להשלים ולעדכן את פרטי הזיהוי המלאים של מקבלי התשלומים, לרבות עובדים, ספקים ונותני השירותים, ושל המשלמים לעסק.

אם נוכח מס במקור, רצוי לרשום בפנקסי החשבונות, בחשבון נפרד, את הסכום שנוכה. את המשלם יש לזכות בתשלום ברוטו, דהיינו: כולל המס שנוכה.

יש לבדוק את הדוחות בדבר "הוצאות עודפות", ולהתאימם לדיני המס בנדון. חשוב מאוד כי הדוח במהלך השנה בדבר הוצאות עודפות יתאים לסכום "ההוצאות העודפות" שיופיע בסוף השנה בדוח התאמה לצורכי מס.

חשוב גם לבדוק אם קיזוז מס התשומות לעניין מע"מ בוצע אך ורק על פי "חשבוניות מס" תקינות.

יש לערוך את השוואת המחזורים המדווחים לרשויות מס הכנסה לעניין מקדמות אל המחזורים המדווחים לרשויות מע"מ. אם מתגלית אי התאמה, ניתן להגיש דוח מתקן או לערוך את ההתאמות הדרושות בחודש דצמבר.

הספירה של המלאי והערכתו

יש לספור את המלאי שבועסק ביום 31.12. עם זאת, אפשר לערוך, ללא אישור, את הספירה בתוך 10 ימים לפני או אחרי תאריך זה, ולבצע את ההתאמות הדרושות, כדי להגיע למצב המלאי בתאריך הקובע. אפשר אף לערוך את הספירה בתוך 30 יום לפני או אחרי תאריך זה, בהודעה בכתב ומראש לפקיד השומה, ולערוך את ההתאמות. רשימות המלאי יכללו את כל הסחורות המצויות בבעלות העסק או ברשות. סחורות המצויות במקום, ושייכות לאחר, יירשמו בנפרד. כן יש לערוך רשימה לסחורות השייכות לעסק ומצויות בידי אחרים.

אין חובה לסגור את העסק במועד המפקד. כדי להקל את המפקד ולצמצם את הזמן הדרוש לעריכתו, אפשר להכין מראש את גיליונות הספירה בציון סוגי הטובין המצויים בעסק ובזמן המפקד להשלים רק את רישום הכמות. ניתן גם לספור ספירה מוקדמת את תוכנם של ארגזים ואריזות או מדפים ומחסנים מסוימים ולציין על גביהם את הכמויות שנפקדו. ביום המפקד ניתן לרשום את הכמות על פי הספירה המוקדמת כאמור.

המפקד צריך לכלול את כל הטובין השייכים לעסק (לרבות טובין שנמכרו אך טרם נשלחו ללקוח). יש לרשום גם אותם, אך בנפרד ובציון שם הבעלים. מובן שטובין השייכים לאחרים לא ייכללו בחישוב שווי המלאי.

לפני תחילת המפקד רצוי לרשום את פרטי המשלוח האחרון שנשלח מהעסק לפני תחילת הספירה (מספר תעודת המשלוח או החשבונית) והמשלוח האחרון שהתקבל מהספקים.

גיליונות הספירה יהיו ממוספרים מראש במספר עוקב. חובה לרשום עליהם את תאריך המפקד ואת שמות הפוקדים, ועליהם לחתום על כל גיליון. ברשימות הללו יצוין מקום אחסון הטובין (אם יש מקומות אחדים כאלה) ופרטים

המספיקים לזיהויים. יירשמו הכמות ויחידת המדידה. אין צורך לרשום מיד מחיר או שווי. חישוב השווי ייעשה כעבור זמן. טובין פגומים או מיושנים יירשמו בציון מצבם.

ניתוח כלכלי נכון של העסק יכול להועיל רבות בתכנון מס. אחד הנושאים הוא המלאי. סביב הערכת מלאי קם ונופל הרווח לצורכי מס. לשם כך יש להוכיח קיום "מלאי מת" או "מלאי גוסס". אפשר לעשות זאת על ידי מכירות סוף שנה. אם יימכרו פריטים אלה, ימומש ההפסד. "מלאי מת" הוא מלאי של פריטים שאין בהם שימוש, כמו רכיבים להרכבת טלפון חוגה או למחשבים מלפני 10 שנים, או כל מלאי שהוצאות למכירתו עולות על מחיר המכירה הצפויה.

בעלי מלאי עסקי יכולים להקטין את הכנסתם החייבת השנה, אם ימכרו בפועל פריטים שמחירם ירד ויממשו את ההפסד. אמנם ניתן להעריך פריטים אלה במחיר המימוש המשוער, אם הם ייוותרו במלאי, אך קל יותר יהיה להוכיח הפסדים שמומשו בפועל.

כך אפשר להוכיח שהמלאי נמכר בערך נמוך או לא נמכר כלל, ולכן אין לו כל ערך. מוטב שלא להשאיר "מלאי מת", שכן עצם קיומו פותח פתח לדיונים על אמיתותו.

מומלץ לרכוש מלאי חדש במחירים נמוכים. ערך המלאי ייקבע על פי מחירו בשוק, וחשבונית המעידה על ערך נמוך תעיד כי זהו ערכו בשוק.

כספים פנויים המושקעים באמצעים פיננסיים המניבים תשואה ריאלית יגרמו להגדלת ההכנסה החייבת בשנת המס. אם החברה תשקיע כספים פנויים במלאי או במקדמות לספקים, לא תיווצר תוספת להכנסה החייבת. זאת, מאחר שעליית ערכם של פריטים אלה מתחייבת במס רק בעת המימוש.

במקביל יש לשקול דחיית קבלת מקדמות מלקוחות; שכן, קבלתן יוצרת בדרך כלל הכנסות מימון חייבות במס, ללא מתן הגנה אינפלציונית עליהן.

עם תום שנת המס, ובמסגרת העבודה השוטפת, יערכו משרדי השומה בדיקות של שווי המלאי במספר מצומצם של עסקים, באמצעות ביצוע ספירות מלאי מלאות - בתיקים שייבחרו בתוכנית העבודה השוטפת - בידי אנשי השומה וכוח העזר. יש לציין כי הבדיקה נעשית בפריסה ארצית גדולה.

לנישומים המדווחים על בסיס מצטבר - מוזכר בזה כי אין כל טעם לרכוש מלאי עסקי נוסף לקראת סוף השנה, מאחר שמלאי של טובין שלא יימכרו יקטין ממילא את ההוצאה השוטפת וינטרל בכך את הרכישה הנוספת. נישומים בעלי מלאי עסקי יכולים עדיין להקטין את הכנסתם לפני סיום השנה ולהקטין את ערך המלאי של הפריטים ששוויים פחת. אמנם אפשר יהיה להעריכם במחיר השוק, אם הוא נמוך מהעלות גם אם יישארו במלאי, אך קל יותר להוכיח הפסדים שמומשו בפועל.

מכירת נכסים

יש לבחון עיתוי מכירת נכסים המתחייבים במס רווחי הון - לצורך ניצול הפסדי הון מועברים, ולצורך ניצול האפשרות לקבלת ניכוי בגין חילוף נכסים (סעיף 27 לפקודה) והאפשרות לדחות את רווח ההון בגין החלפת נכס בר-פחת.

הוצאות עודפות

עריכת החשבון הסופי של סעיף ההוצאות העודפות אפשרית רק בסוף השנה, לאחר התאמת הוצאות הרכב והתאמת הוצאות אחרות, כגון כיבודים, מתנות ונסיעות לחו"ל, עם הסכומים המותרים לניכוי וכו'.

את ההוצאות מהסוגים המחויבים במקדמות ניתן לחלק לשתי קבוצות: הוצאות שיש להן אופי אישי, שניתן ליחסן כהטבה לעובד פלוני; והוצאות שאינן ליחוס שכזה. כך למשל, ניתן ליחס לעובד את עלותה של נסיעה לחו"ל (החלק הבלתי מוכר), החזקת רכב צמוד, אש"ל, מתנות, החזקת טלפון בבית, וכד'. כל תשלום אשר נושא אופי אישי, המתווסף למשכורתו של המקבל לצורכי חישוב מס, הופך לתוספת לשכרו - וההוצאה מותרת לניכוי בידי המשלם.

מאחר שאין לקזז מס תשומות מרכיבי השכר השונים, יש להוסיף את התשלום העודף לשכר כשהוא כולל מע"מ, אם המס שולם.

פקיד שומה ניכויים נוהג להשוות את ההוצאות השנתיות הלא-מוכרות, שהן בגדר הוצאות עודפות לפי סעיף 181ב לפקודה, להוצאות שהותאמו כהוצאות לא-מוכרות.

רצוי לערוך חישוב סופי להוצאות העודפות ולדווח לרשויות מס הכנסה לפני תום שנת המס, כדי להימנע מהטלת קנסות. יש לדווח לרשויות מס הכנסה על חוסר בתשלום. מאידך, אם משלמים יותר יש לזכור כי הסכום העודף, גם שהוא מנוכה מהמקדמות, אינו מוחזר לעולם, ויש רק אפשרות לצרפו לתשלומי המס אם יש רווח.

אפשר להשלים הפרשים או לתקן דוחות קודמים עד 15 בינואר - במסגרת התשלומים בעבור חודש דצמבר. מצוין בזה כי אם בדוח השנתי יעלה סכום ההוצאות העודפות על אלה שבגינן שולמו מקדמות, יוטלו על ההפרש, באופן אוטומטי, קנסות, ריבית והפרשי הצמדה. מכאן - חשיבותן של בדיקה עצמית מקדימה ושל עריכת תיאום מלא ומדויק של הדוחות עוד במסגרת שנת המס הנוכחית.

מקדמות בשל הוצאות עודפות, ששולמו ביתר בטעות, יוחזרו לנישום. יש להתאים את הדוח על "הוצאות עודפות" עם ההוצאות שנרשמו בפנקסי החשבונות ולהשלים את החסר בעניין תכנון המס.

ניכוי מס במקור

מוצע להעביר ניכוי מס במקור במועד החוקי, ולבדוק אם הסכומים שנוכו במקור מספקים תואמים את האישורים שנתקבלו מהם, ולתקנם במידת הצורך.

ריבית להלוואות

הלוואות על פי סעיף 3(ט) לפקודה

לקראת תום השנה יש לזקוף למס "שווי הכנסה רעיונית", הנובע מיתרות חובה על הלוואות שניתנו ללא ריבית או בריבית נמוכה מזו שקבע שר האוצר, לעובדים, לספקי שירותים ולבעלי שליטה, אשר אי חיובם לפי סעיף 3(ט) לפקודה יגרום לעסק חיוב במס.

להלוואות עד 7,680 ש"ח (לשנת 2017), שניתנו לעובד שאינו בעל שליטה - שיעור הריבית הוא שיעור עליית המדד. להלוואות לנותני שירותים, לבעלי שליטה, ולעובדים העולות על הסכום האמור לעיל - שיעור הריבית לשנת 2017 הוא 3.41% (ללא הצמדה למדד), כאשר הם מוכפלים במספר ימי ההלוואה ומחולקים ב-365.

יש לבדוק אם כדאי להעניק הלוואות בריבית זו, כאשר הכסף יוצא מן החברה. אולי כדאי למשוך דיווידנד ולקזז הפסד הון מניירות ערך באותה השנה.

בהערת אגב מצוין בזה כי רצוי לעגן, בהסכמים בכתב, הלוואות לעובדים והלוואות בין גופים הקשורים ביניהם.

על פי הוראות חוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975, חייבת הריבית בתשלום מע"מ על בסיס מזומן. עם זאת, על פי הוראות פנימיות של רשויות מע"מ - יש לזקוף מע"מ בכל סוף שנה בגין הלוואה שלא נקבע לה מועד פדיון. בהלוואות בין גופים קשורים ובין עוסקים מורשים, רצוי, בסוף כל שנה, לבדוק את מצבת ההלוואות, ולהוציא חשבונות מס בגין הריבית.

סעיף 3(י) לפקודה

סעיף זה מסדיר את אופן המיסוי של מתן הלוואות "מוזלות". כך נקבע בו כי אדם שנתן הלוואה שנרשמה בפנקסי חשבונות שנוהלו בקשר להכנסה שבנוגע אליה הייתה חובה לנהל פנקסים לפי שיטת החשבונאות הכפולה, או חבר בני אדם שנתן הלוואה, וההלוואה היא בלא ריבית או בריבית נמוכה מהשיעור שנקבע בתקנות מס הכנסה (קביעת שיעור ריבית לעניין סעיף 3(י)), התשמ"ו-1986 (להלן סקירת התקנות) יראו את הפרש הריבית כהכנסה לפי סעיף 4(2) לפקודה בידי נותן ההלוואה.

ביום 11.8.2011 פורסם ברשומות תיקון 185 לפקודה אשר שינה את הסעיף באופן מהותי. עובר לתיקון לא הבחין הסעיף ביחסים בין נותן ההלוואה ומקבלה, אלא הגדיר שורת "הלוואות" שעליהן לא יחול הסעיף.

בתיקון נקבע כי הוראות הסעיף יחולו רק במקרה שבו מתקיימים "יחסים מיוחדים" בין נותן ההלוואה לבין מקבל ההלוואה. "יחסים מיוחדים" הוגדרו בתיקון לרבות יחסים שבין אדם לקרובו (כהגדרתו בסעיף 76(ד) לפקודה), וכן החזקה, במישרין או בעקיפין, ב-5% או יותר, באחד או יותר מאמצעי השליטה (כהגדרתם בסעיף 88 לפקודה), ביום

אחד לפחות בשנת המס של צד אחד להלוואה במשנהו, או החזקה, במישרין או בעקיפין, ב-5% או יותר, באחד או יותר מאמצעי השליטה (כהגדרתם בסעיף 88 לפקודה), ביום אחד לפחות בשנת המס של אדם אחד בצדדים להלוואה, במישרין או בעקיפין, לבד או עם אחר (כהגדרתו בסעיף 88 לפקודה).

לאור העובדה כי לאחר התיקון חל הסעיף רק בהתקיימם של יחסים מיוחדים, הרי טכנית אין צורך למעט יותר מגדר "הלוואה" שעליה חל הסעיף "הלוואות" שהיה צורך למעט קודם לכן, ולכן חריגים אלו שאין בהם צורך יותר נמחקו.

נזכיר שסעיף 3(י) אינו חל על הלוואות שחלות עליהם הוראות סעיף 85א לפקודה לאור תיקונים קודמים שהיו בסעיף בעבר.

לאחר התיקון סעיף 3(י) לא יחול על שטרי הון ואגרות חוב שהנפיק חבר בני אדם אחר, בתנאים הקבועים בפסקה (5) שבהגדרה "נכסים קבועים" שבתוספת ב' לחוק התיאומים עד יום 5 במארכ 2008, שהיו נכס קבוע בידי נותן ההלוואה, לפי חוק התיאומים ביום 31 בדצמבר 2007, או שהיו נכס קבוע בידי נותן ההלוואה במועד החל בתקופה שמיום 1 בינואר 2008 עד יום 5 במארכ 2008, אילו היו הוראות חוק התיאומים בשל אינפלציה חלות לגבי אותה תקופה (תיקון זה יחול רטרואקטיבית מיום 1 בינואר 2008 ואילך), וכן לא יחול הסעיף על הלוואה שנתן אדם עד יום 31 בדצמבר 2007 שנרשמה בפנקסי חשבונות שנוהלו בנוגע להכנסה שבנוגע אליה לא היו חייבים לנהל פנקסים לפי שיטת החשבוניות הכפולה, והוראות פרק ב' לחוק התיאומים בשל אינפלציה לא חלו בקביעתה

תקנות קביעת שיעור הריבית לעניין סעיף 3(י)

ביום 17 בספטמבר 2009 פורסמו תקנות מס הכנסה (קביעת שיעור ריבית לעניין סעיף 3(י)) (תיקון), התשס"ט-2009 (להלן: "התקנות החדשות"). תקנות אלה משנות את המצב המשפטי שהיה נהוג לפי תקנות מס הכנסה (קביעת שיעור ריבית לעניין סעיף 3(י)), התשמ"ו-1986 (להלן: "התקנות").

על פי התקנות, הייתה הבחנה בין מקבלי ההלוואה - בין אלה שחלו עליהם הוראות חוק התיאומים ונקבע לגביהם כי ריבית הנמוכה משיעור עליית המדד היא ריבית מוטבת, ובין אלה שהוראות פרק ב' לחוק התיאומים לא חלו עליהם, ולגביהם נקבע שריבית הנמוכה משיעור 4% בתוספת הצמדה היא ריבית מוטבת.

תקנה 4 לתקנות דנה במלווה שמימן את ההלוואה שהלווה בהלוואה שהוא עצמו נטל, ואותן הלוואות שנטל ונתן צמודות לדולר במלואן. במצב כזה במקום הצמדה יקראו שיעור עליית המטבע, תוך הבחנה בין מקרה שחלות על המקבל הוראות פרק ב' לחוק התיאומים לבין מקרה שלא חלות עליו ההוראות

שיעור הריבית החדש

שיעור הריבית מתעדכן מדי שנה, ונקבע לשיעור של 2.56% לשנת 2017. היה והנישום נתן הלוואה, ובסמוך לנתינתה קיבל הלוואה שאינה מקרוב (כהגדרת "קרוב" בסעיף 88 לפקודה), בסכום שאינו נמוך מהסכום שנתן כהלוואה, ותנאי ההלוואה זהים (מועדי סילוק של קרן וריבית, שיעור הריבית), אזי שיעור הריבית לעניין ההלוואה שנתן יהיה כשיעור המס על ההלוואה שקיבל.

אפשרות לחרוג מריבית בשיעור שנקבע היא מכוח סעיף 5א לתקנות החדשות, שלפיו היה שיעור העלות הכוללת הממוצעת לאשראי הלא צמוד הניתן לציבור על ידי הבנקים, שמפרסם בנק ישראל לפי ההגדרה "שיעור עלות האשראי המרבי" בסעיף 5 לחוק הסדרת הלוואות חוץ בנקאיות, התשנ"ג-1993, שפורסם לאחרונה לפני חודש דצמבר בשנה פלונית, שונה מ-4.4%, יהיה שיעור הריבית לעניין זה, שיעור הריבית שפורסם כאמור, כשהוא מוכפל ב-75%.

הלוואות צמודות מטבע

על פי התקנות החדשות, בהגדרת "מטבע חוץ" מתווספים לדולר של ארה"ב גם דולר קנדי ואוסטרלי, אירו, לירה שטרלינג, פרנק שוויצרי, רנד דרום אפריקני וין יפני.

לעניין הלוואות צמודות מטבע שציינו לעיל, מתווספים לשינוי בשיעור המטבע עוד 3%.

אפשר לחרוג מריבית של 3% בתוספת שינוי בשער המטבע אם יוכח שנותן ההלוואה קיבל הלוואה בסמוך, שאינה מקרוב, בסכום שאינו נמוך מסכום ההלוואה שנתן, וההלוואות שנתן וקיבל הן באותו סוג מטבע, ומועדי הסילוק של הקרן והריבית זהים, ושיעור הריבית זהה, אזי שיעור הריבית לעניין סעיף 3(י) לפקודה יהיה שיעור הריבית שבו הוא חייב על ההלוואה שקיבל.

במקרה זה אין חריג של תקנה 5א לתקנות החדשות. דהיינו, שיעור הריבית יהיה 3% בתוספת שינוי בשער מטבע או שיעור הריבית בהלוואה המממנת.

ניכויים

החל משנת 2016 מחוייבים מעסיקים בשלושה דיווחים במהלך השנה ישירות למוסד לביטוח לאומי, בדומה (ובנוסף) לדיווח השנתי המוגש למס הכנסה בגין העסקת עובדים. המוסד לביטוח לאומי פרסם הנחיות מתאימות כיצד יעשה הדיווח בפועל.

חישוב נפרד לבני זוג

עד תום שנת 2013 בני זוג לא היו זכאים לחישוב נפרד, כאשר הכנסת בן הזוג באה מחברה או משותפות אשר בה יש לשני בני הזוג או לבן הזוג השני: בחברה - זכות בהנהלה או 10% מזכויות ההצבעה; בשותפות - 10% לפחות מהונה או מהזכות לרווחיה; אלא אם כן לבן הזוג שמקבל את ההכנסה הייתה הכנסה מחברה או משותפות זמן סביר ולא פחות משנה לפני הנישואין או חמש שנים לפני שלבן הזוג השני הייתה זכות כלשהי.

בחוק לתיקון פקודת מס הכנסה מס' 106 נקבע שהזכות לחישוב נפרד תהיה גם מהכנסה מ"דמי שכירות" שמקבל "אדם" מהשכרת נכס, שבמשך עשר שנים לפחות לפני תחילת השכרתו, שימש להפקת הכנסה מיגיעה אישית, מעסק או ממשלח יד. לעניין זה, "אדם" - לרבות מי שהיה בן-זוגו ערב פטירתו.

למרות זאת שני בני זוג העובדים ביחד בעסקים המשותף, היו זכאים, כל אחד מהם, לחישוב מס הכנסה נפרד, אך תחת מגבלות בכדי למנוע רישום פיקטיבי של בן זוג כעובד בעסק המשותף. נקבעו תנאים מגבילים אחדים:

- א. החישוב הנפרד לא יותר אם לבני הזוג יש מקור הכנסה נוסף מיגיעה אישית או ממשכורת.
 - ב. הודעה על התביעה לחישוב נפרד של המס נמסרה לפקיד השומה חודש לפחות לפני תחילתה של התקופה שבעדה נתבע החישוב הנפרד של המס. אולם, אם שוכנע פקיד השומה שלא ניתן היה למסור את ההודעה במועד, ניתן למוסרה במועד אחר.
 - ג. תוקפה של הודעה על תביעה לחישוב נפרד היא לשלוש שנות מס, החל מתחילת שנת המס הראשונה שלגביה נדרש החישוב הנפרד; וכמובן, כל עוד מתקיימים בבני הזוג התנאים הנדרשים המזכים בחישוב נפרד.
 - ד. החישוב הנפרד יותר לבני הזוג בתנאי שכל אחד מהם עובד 36 שעות לפחות בשבוע בעסק המשותף, במשך 10 חודשים או יותר בשנת המס; ועוד תנאים בעניין.
 - ה. בני זוג רשאים לתבוע כי ייעשה חישוב נפרד של המס על הכנסתם כמפורט לעיל עד סכום של 49,680 ש"ח בשנת המס 2013 (שהיא השנה האחרונה שבה חל הסדר זה).
- החל בשנת 2014 תוקן החוק, ובני זוג זכאים לחישוב נפרד אם התקיימו כל אלה:
- (א) יגיעתו האישית של כל אחד מבני הזוג נדרשת לייצור ההכנסה ממקור ההכנסה המשותף;
 - (ב) כל אחד מבני הזוג מקבל הכנסה התואמת את תרומתו לייצור ההכנסה ממקור ההכנסה המשותף ועומדת ביחס ישיר לתרומתו לייצור ההכנסה כאמור;
 - (ג) אם ההכנסה מופקת בבית המגורים של בני הזוג – בית המגורים משמש, דרך קבע, את מקור ההכנסה המשותף ומרבית פעילות מקור ההכנסה האמור נעשית בבית המגורים

דיווח למס ערך מוסף

שיטת הדיווח למע"מ עברה בשנים האחרונות בהדרגה לדיווח מקוון.

חובת הדיווח המפורט למע"מ חלה נכון להיום על עוסקים, מלכ"רים ומוסדות כספיים, בהתבסס על המחזור ועל תנאים נוספים. לאור מורכבות הנושא מומלץ לבחון כל מקרה לגופו בכדי לקבוע האם החובה חלה.

יובהר כי חובת הדיווח המפורט אינה תלויה בקבלת הודעה מרשות המסים, ובהתאם, אין באי קבלת הודעה בכדי לפטור מחובת הדיווח המפורט את חייבי הדיווח המפורט העונים לאחד מהקריטריונים המחייבים את הדיווח המפורט.

הדבר מאפשר לרשויות מע"מ לעקוב בזמן אמת אחרי כל חשבונית, וחשוב להפנים את המשמעויות.

כדאי להשוות את המחזור אשר רשום בפנקסי החשבונות למחזור אשר דווח לרשויות מע"מ, וכן את המחזור הרשום בפנקסי החשבונות למחזור שדווח לעניין מקדמות מס הכנסה. אם הבדיקה תגלה הפרשים, יש להגיש דוח מתקן לרשויות מע"מ. לא כדאי להמתין לביקורת של רשויות המס.

יש צורך להתאים את מס התשומות על רכב. כאשר השימוש ברכב הוא ברובו לצורכי העסק, מותר לנכות 2/3 ממס התשומות; וכאשר רובו פרטי, מותר לנכות 1/4 ממס זה. קביעת הסכום הנכון אפשרית רק בסוף שנת המס, כאשר מתבררים נתוני השימוש.

יש לבדוק השלכות מע"מ בשל ריבית שנתקבלה או ריבית רעיונית שלא נתקבלה על הלוואות לעובדים ולבעלי שליטה.

חברות קשורות מחייבות לעתים זו את זו בגין שירותים, השתתפות בהוצאות וכו'. יש להקפיד על הוצאת חשבונית מס בעבור שירותים והשתתפות בהוצאות כאמור, ו/או לבחון את השלכות תקנה 7 לתקנות מע"מ.

שמירת מערכת החשבונות

יש לשמור את מערכת החשבונות 7 שנים משנת המס שאליה היא מתייחסת, או 6 שנים מיום הגשת הדוח על ההכנסה לאותה שנה, לפי המאוחר.

מסמכים סטטיסטיים, הזמנות, רישומים פנימיים בין-מחלקתיים, חוזים ופרוטוקולים, פריטי תיעוד ופנקסים, שהנישום אינו חייב לנהל על פי הוראות ניהול פנקסי חשבונות, אך ניהל אותם מרצון או מכוח דין אחר, יש לשמור במשך 3 שנים לפחות מיום הגשת הדוח על ההכנסה לשנת המס שאליה הם מתייחסים.

חובת השמירה חלה אך ורק על "תיעוד ופנקסים אשר... (עוסק)... ניהלם... מרצון..." המילים "תיעוד" ו"ניהול" מצביעות על התייחסות למסמכים שיש בהם יסוד מסוים של יצירת מסמכי קבע הנשזרים בניהול העסק. פתקים ארעיים שהעסק רושם לעצמו כדי שיזכור מה עליו לבצע, הנזרקים לאחר מכן, אינם חלק מתיעוד קבע הנשזר בניהול העסק, אלא הם אמצעי להעברת מסר המתכלה מאליו לאחר שהעסק ביצע פונקציה זו.

לעומת זאת, שיטת ניהול המקפידה על איסוף מסמכים אחרים כדי לעשות בהם "שימוש עזר" למטרות ביקורת, היא שיטה שיש בה תיעוד בעל יסוד קבוע יותר. היא יוצרת אמצעי ביקורת, והשימושים יכולים להיות גם למטרות אחרות.

סוג כזה של תיעוד איננו חובה, ואולם משנבחר לנהל עסק באופן הכולל בקרה נוספת, קמה חובה לשמירת התיעוד. כלומר, יש להבחין בין תיעוד חולף, שאותו אין חובה לשמור, לבין תיעוד שהעסק שומר לצורכי ניהול פנימיים, שאותו יש חובה לשמור.

האמור בסעיף זה הוא בדבר שמירת מסמכים לצורך בדיקתם בידי שלטונות המס בלבד. ייתכן שבענפים אחדים, או על פי דרישות חוקיות מסוימות, נדרשת שמירת מסמכים מסוימים לתקופות ארוכות מאלה.

רצוי לשמור דוחות שנתיים על עובדים לתקופה בלתי מוגבלת, משום שהם עלולים להתבקש למימוש זכויות בביטוח לאומי וכיוצא ב"ב

דחיית הדיווח על הכנסות או הקטנת שיעור המס עליהן

הכנסות פטורות ממס

חלק מהכנסות הנישום פטורות ממס או ששיעור המס עליהן הוא אפס, לפי סעיפי פטור שונים בפקודה. יש ללמוד את הסעיפים האלה ולגרום שחלק מההכנסות ייכללו בהגדרת הכנסות פטורות ממס.

עיתוי ההכנסות

בסיס מזומן

בעבור המדווחים על בסיס מזומן מקטינה דחיית התקבול את ההכנסה החייבת בסכום התקבול שנדחה, אך גם זאת במסגרת הסבירות. תקבול בשיק מתועד אפשר ליחסו למועד פירעונו בתנאי שהוא לא הוסב לאחר.

דחיית גבייתן של הכנסות היא רלוונטית רק למדווחים בשיטת הדיווח על בסיס מזומן. דחיית הגבייה של הכנסות תיחשב לדחייה אשר אינה גובלת בפיקציה, כאשר לקראת סוף שנת המס הנישום אינו מוציא הודעת חיוב על שכר טרחה ללקוח בתמורה לשירות או למכר נכס, או שהוציא הודעת חיוב כזו, אך טרם קיבל את הכסף בגינה.

כל דחיית הכנסה למדווחים על בסיס מזומן משמעה דחיית גביית המס לשנה הבאה.

בסיס מצטבר

יש לבדוק אם כל ההכנסות הכלולות בחשבונות אכן גובשו והופקו כהכנסה עד תום שנת המס, ואם אינן כוללות הכנסות מראש או הכנסות שטרם מומשו.

אי רישום מכירה השנה יקטין את ההכנסה החייבת במס, בשיעור הרווח הגלום בעסקה בלבד ולא בסך התקבול כולו. למדווחים על בסיס מצטבר - דחיית הגבייה של ההכנסות פירושה עיכוב מתן השירות או מסירת הנכס לידי הרוכש או המזמין.

בשיטה מצטברת - עסקאות שגלום בהן רווח, אפשר לדחות לשנה הבאה את השלמתן ואת רישומן, וזאת בתנאי שהעסקה אמנם תצא לפועל בשנה הבאה.

כספים פנויים, המושקעים באמצעים פיננסיים נושאי ריבית או הפרשי הצמדה, יגרמו להגדלת ההכנסה החייבת בשנת המס. אם החברה תשקיע כספים פנויים במלאי או במקדמות לספקים, לא תיווצר תוספת להכנסה החייבת; וזאת, מכיוון שעליית ערכם, הריאלית והאינפלציונית, של פריטים אלה, מחויבת במס רק בעת המימוש.

כדאי לציין שבמקרים מסוימים, על פי פסיקת בתי המשפט, רשאית גם חברה בע"מ לדווח על בסיס מזומן. בסיס מזומן אינו פועל תמיד לטובתו של הנישום, ובמקרים מסוימים עדיף לבחור בבסיס מצטבר. כדאי לדעת שרשויות המס אינן מאפשרות מעבר מבסיס לבסיס מדי שנה, ובחירתו של הנישום בבסיס המסוים תחייב אותו גם לשנים הבאות.

לא תמיד כדאי לדחות הכנסה לשנה הבאה. כך למשל: עצמאי שפתח עסק חדש, ויש לו הכנסה קטנה כבר השנה, ישקול אם כדאי לדחותה לשנה הבאה. בשנה הבאה תצורף הכנסתו להכנסה גבוהה יחסית ותחייבו לשלם עליה שיעור מס שולי גבוה יחסית, תוך הפסד הניכויים והזיכויים האפשריים בשנה העכשווית.

הפרשי הזמנים גורמים לא רק לדחיית גביית המס או להקדמתה, אלא לפעמים גם לשינוי שיעורו. וכך, מי שיש לו השנה הכנסה חייבת ובשנה הבאה צפוי לו הפסד, ישלם השנה את מלוא המס ולא יוכל לקזז את הפסדיו בעתיד אלא כנגד הכנסתו בשנים הבאות.

מכאן, שכדאי בדרך כלל להקדים מימוש הפסדים.

מכירות

אם נעשתה מכירה באשראי, שבה הופרדו מראש קרן המכירה והאשראי לשתי עסקאות נפרדות, ידווחו קרן המכירה וחלק האשראי השייך לשנת המס כהכנסה בשנה השוטפת, ואילו ההכנסה הגלומה באשראי שניתן לאחר שנת המס תדווח רק מהשנה העוקבת.

כללי החשבונאות הבין-לאומיים תומכים במקרים מסוימים בתכנון האמור.

כדאי גם לגמור התחשבוניות עם לקוחות, בייחוד כאשר צפויים מתן הנחות וביטול חיובים ללקוח, או קבלת הסחורה בחזרה, או כל פעולה אחרת המקטינה את המכירות.

צריך לדאוג כי בעת החזרת הסחורה או מתן הנחה וכד' יהיו המסמכים המקובלים חתומים בידי הצד שכנגד, כדי להפחית את החיוב במס ערך מוסף. כללי מע"מ קובעים, בנהלים מפורשים, באילו תנאים יכול המוכר להחזיר לעצמו את המע"מ שנכלל בחשבונית שבוטלה או שהופחת סכומה.

אגף המכס הוציא הוראות לעניין ניכוי מס עסקאות, כאשר חוב הלקוח (הכולל מע"מ) לא שולם.

הקדמת מכירות

אם העסק מפסיד, ואם יש מקרקעין המהווים השקעה בת-מימוש - מומלץ למכור את המקרקעין עד ל-31 בדצמבר ולקזז את שבח המקרקעין מההפסד העסקי.

מומלץ למכור מלאי שערך השוק שלו נמוך מעלותו (מלאי פגום וכד'), כדי שההכנסות ממכירות בהפסד יובאו בחישוב ההכנסה בשנת המס העכשווית. יש לבחון עיתוי מכירת נכסים המחויבים במס רווחי הון ואפשרות קיזוזם של הפסדי הון מועברים מרווחי הון, וכן אפשרות דחיית רווחי ההון בגין החלפת נכס בר-פחת (לפי סעיף 96 לפקודה).

ראוי לתת את הדעת כי יש להודיע לפקיד השומה, בתוך 30 יום מיום המכירה, על קיום רווח ואף הפסד הון. אם הפסדים משנים קודמות מקוזזים מרווח ההון, אין חובה לתשלום המקדמה בגין רווח ההון (אך בכל אופן ישנה חובת הודעה לפקיד השומה בתוך 30 יום). קיזוז הפסדי ההון השוטפים, המאוחרים ממועד מכירת הנכס שיצר רווח הון, אינו מהווה עילה, לפי עמדת רשויות מס הכנסה, לאי תשלום המקדמה; וזאת, אף אם הפסד ההון נוצר בתוך 30 יום מיום יצירת רווח ההון - עדיין אין הפסד ודאי, והוא יוכר למוכר עם תום השנה.

מוזכר בזה כי המקדמה בגין מס רווח הון אינה פוטרת מתשלום ריבית והפרשי הצמדה על כל יתרת המס ממועד המכירה ועד לתום שנת המס.

מקדמת מס רווח הון ששולמה ביתר תוחזר כשהיא צמודה למדד מיום תשלומה.

הקלות במיסוי מקרקעין

שכר דירה יכול להיחשב הכנסה מעסק לפי סעיף 12(1) לפקודה - "השתכרות או רווח מכל עסק או משלח-יד". הכנסה זו מאופיינת במושכרים אחדים ובניהול משרד לשם כך. על פי סעיף 62(6) לפקודה - "דמי שכירות, תמלוגים, דמי מפתח, פרמיות ורווחים אחרים שמקורם באחוזה בית או בקרקע בבניין תעשייתי" הם בדרך כלל מקור הכנסה מפעילות פסיבית וללא פעילות מיוחדת, והיא אופיינית למי שעיסוקו אחר אך יש לו נכס להשכרה.

יש חשיבות להבחנה אם ההכנסה היא מעסק או לפי סעיף 62(6) לפקודה, הן מהיבט עיתוי ההכרה בהכנסה (בסיס מזומן) והן מהיבט שיעור המס, ועל כך להלן.

נוסף על כך, אם ההכנסה נובעת מגוף המוגדר "עסק", אפשר ליחסה לבן-הזוג שהכנסתו נמוכה מהכנסות בן-זוגו. הכנסה מפעילות פסיבית מיוחסת לבן-הזוג שהכנסתו גבוהה מהכנסות בן-זוגו. לנושא זה יש גם היבטים בביטוח הלאומי. יש לשלם דמי ביטוח לאומי אם ההכנסה היא מעסק. אם ההכנסה מהשכרה נמוכה מההכנסה מהפעילות האקטיבית, תהיה ההכנסה מההשכרה פטורה מדמי ביטוח לאומי, בתנאי שאינה עולה על כ-25 אש"ח. זאת, בעקבות תיקון 103 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995, שיידון בהמשך. לנושא זה יש גם משמעות בהכרה בהוצאות המימון. לקביעת ההכנסה ממקרקעין כהכנסה מ"עסק" ולא כהכנסה מ"אחוזה-בית" - יתרונות נוספים.

בסעיף 1 לפקודה נקבע כי שיעור נמוך של המס, כמו על יגיעה אישית, יחול גם על דמי שכירות מנכס ששימש לפני השכרתו, לפחות 10 שנים, להפקת הכנסה מיגיעה אישית, מעסק או ממשלח יד. בכך מתאפשרת מדרגת המס של 10% גם על בעל מונית, למשל, שפרש מעיסוקו אחרי 10 שנים ומשכיר את "המספר הירוק", או על בעל חנות מכולת שפרש מעיסוקו אחרי 10 שנים ומשכיר את עסקו. מאחר שהכנסתם של אלה דלעיל מדמי השכירות נמוכה יחסית, הם יוכלו ליהנות ממדרגת המס הנמוכה ביותר אף על פי שהכנסתם אינה מיגיעה אישית, גם אם פרשו מעיסוקם לפני גיל 60.

סעיף 8 לפקודה קובע כי הכנסות מהשכרת מקרקעין שסעיף 62(6) או סעיף 72(7) לפקודה חלים עליהן - כלומר, הן אינן ממוסות כהכנסות מעסק - ייחשבו על בסיס מזומנים, אף על פי ששיטת המיסוי המצטברת היא השיטה הנאותה ביותר לעניין זה.

כל תקבול בגין שכר דירה שנתקבל בשנת המס, גם אם הוא בעבור שכר דירה מראש לשנים אחדות, יירשם כולו כהכנסה בשנה שבה נתקבל. לפיכך, למעוניינים לדחות גביית הכנסות, מוטב שימתינו לתחילת השנה הבאה לגביית שכר דירה. תקבול במזומן נחשב גם כשיפורים של המושכר, וכך נקבע בפסיקה. מועד התקבול, האם יהיה בסוף תקופה או בתחילתה, נשאר ללא הכרעה.

כדי להימנע ממיסוי מוקדם על הכנסה משכר דירה רצוי לקבל הכנסה משכר דירה בתוך שנת המס, ולא לקבל שכר דירה מראש.

אם יש לנישום רווח, והוא אינו מעוניין להגדילו בתקבולי שכר דירה, מוטב שידחה את קבלת התקבולים לשנה העוקבת. כאשר יש הפסד מעסק שאין ממשיכים בו, כדאי להקדים את רישום ההכנסה, משום שהפסד מעסק אפשר לקזז מכל רווח שהוא בשנת המס שבה הוא נוצר, ואין אפשרות לקזזו מהכנסה ממקור אחר, כגון: ממשכורת ומשכר דירה בשנות המס הבאות.

חלק מהמקרקעין מוחזקים בידי חברות, ולהם דין מיוחד בסעיף 64 לפקודה, הקובע כי חברת מעטים, כמשמעותה בסעיף 76 לפקודה, שכל רכושה ועסקיה הם החזקת בניינים, תיחשב הכנסתה, לפי בקשתה, להכנסתם של חברי החברה, וחלוקתה של אותה הכנסה, לעניין השומה, בין חברי החברה, כולם או מקצתם, תיעשה כפי שיוורה נציב מס הכנסה. הרואה עצמו מקופח מהוראת הנציב, רשאי לערער עליה לפני בית המשפט, כאמור בסעיפים 153-158 לפקודה.

בחוק נקבע כי נישום, בעניינו - "חברת בית", שאין לו הכנסה מעסק, דהיינו: השכרת נכס הבית אינה מגיעה לכדי עסק, ואינו דורש בחישוב הכנסתו החייבת הוצאות מימון, רשאי שלא ליישם את הוראות החוק הדנות בחברות.

הכנסות שכירות - היבטי מיסוי

להכנסות שכירות יש כמה היבטי מיסוי: יש התייחסות לעיתוי ההכרה בהכנסה; יש התייחסות לחישוב המס (יש לכך כמה חלופות); ויש התייחסות לחבות במע"מ ולחבות בדמי ביטוח. להלן נסקור את ההיבטים האלה.

אופי ההכנסה - הכנסה אקטיבית או פסיבית

לאופי ההכנסה, אם אקטיבית או פסיבית, יש חשיבות רבה והשלכות לגבי שיעור המס, לגבי אפשרות קיזוז ההפסדים ולגבי עיתוי ההכרה בהכנסה, כפי שנראה בהמשך.

עיתוי ההכרה בהכנסה

בעיקרון, מקור החיוב במס יהיה סעיף 12(1) לפקודה, אם מדובר בהכנסה מעסק, או סעיף 62(6) לפקודה, אם מדובר בהכנסה פסיבית.

סעיף 62(6) לפקודה קובע כדלהלן: "...דמי שכירות, תמלוגים, דמי מפתח, פרמיות ורווחים אחרים שמקורם באחוזה בית או בקרקע או בבניין תעשייתי..." מכאן שגם אם מכירת דירת מגורים בחו"ל אינה חייבת במס רווח הון, ניתן למסותה מכוח סעיף 62(6) לפקודה.

סעיף 8 לפקודה קובע את עיתוי ההכרה בהכנסה במקרה שמקור ההכנסה הוא סעיף 62(6) לפקודה. דלקמן:

"הכנסה לפי סעיף 62(6) או (7) תיכלל בהכנסתו החייבת של הנישום בשנת המס שבה קיבל אותה בפועל גם אם היא הכנסה מראש, וההוצאות שהוצאו בשנת מס שלאחריה בייצורה של הכנסה לפי הוראות האמורות יותרו בניכוי מכול

מקור בשנת המס שבה הוצאו ובלבד שאם לא ניתן לנכות את ההוצאות בשנת המס שבה הוצאו הן יותרו בניכוי בשנת המס שבה נתקבלה ההכנסה, ואת השומה לשנה האמורה יראו כמתוקנת בהתאם לכך, ואולם לא תחול בשל כך חובת תשלום ריבית והפרשי הצמדה על פי סעיף 159א.

הסעיף האמור קובע מיסוי על בסיס מזומן במקרה שמדובר בהכנסת שכירות שמקורה בסעיף 62(6) לפקודה. הכנסה שמקור חיובה היה סעיף 12(1) לפקודה (הכנסה מעסק), המיסוי בגינה יהיה על בסיס צבירה. ראו בעניין זה את עמ"ה 62/85 קריית יהודית, שבו נקבע כי ניתן להחיל את הוראות סעיף 8 לפקודה גם כאשר מדובר בהכנסה שמקור חיובה הוא סעיף 12(1) לפקודה.

עולה השאלה: האם הכנסת שכירות שמקור חיובה הוא סעיף 62(6) לפקודה, ומועד עיתוי חיובה נקבע לפי סעיף 8 לפקודה - האם דווקא על הכנסה בכסף או גם בשווה כסף? תשובה לכך תינתן בהמשך.

הוראה מעניינת שמופיעה בסעיף 8 לפקודה קובעת שאם ההכנסה משכירות, במידה שמקורה הוא סעיף 62(6) לפקודה, תמוסה על בסיס מזומן, נשאלת השאלה: מה דין ההוצאות שיוצאו בעתיד בגין אותה הכנסה?

סעיף 8 לפקודה קובע שההוצאות יותרו בניכוי מכל מקור בשנת המס שבה הוצאו.

בהוראה האמורה יש חידוש. סעיף 28 לפקודה (סעיף קיזוז ההפסדים) קובע בסעיף קטן (ח) כדלהלן: "הפסד שהיה לאדם מהשכרת בנין ניתן לקזזו כנגד הכנסתו מאותו בנין בשנים הבאות." בסעיף 8 לפקודה יש הוראה מטיבה לעומת סעיף 28(ח) לפקודה. בסעיף 8 לפקודה ניתן לקזז הוצאה שהוצאה בעתיד בגין הכנסה שמוסתה בעבר מכל מקור.

מסלולי המיסוי

נתמקד במיסוי כאשר המשכיר הוא יחיד. הדין כאשר המשכיר הוא חברה משפחתית יהיה אותו הדין כאילו יחיד המשכיר (ראו פס"ד נטע עצמון).

כאשר חברה משכירה - ההכנסה תמוסה בשיעור הקבוע בסעיף 126 לפקודה.

כאשר יחיד משכיר - יש להבחין באיזה נכס מדובר: אם מדובר בדירת מגורים שמושכרת למגורים יהיו ארבעה מסלולי מיסוי; אם מדובר בנכס עסקי יהיו שני מסלולי מיסוי; אם מדובר בנכס בחו"ל יהיו שני מסלולי מיסוי.

א. השכרת דירת מגורים

יחיד משכיר דירת מגורים לצורך מגורים. השוכר הוא יחיד או חבר-בני-אדם.

במקרה דגן ניתן להפעיל את חוק מס הכנסה (פטור ממס על הכנסה מהשכרת דירת מגורים), התש"ן-1990 (להלן בפרק זה: "חוק הפטור"), שלפיו יינתן פטור חודשי בתנאי שהכנסות השכירות החודשית לא עולות על 5,010 ש"ח בשנת המס 2017.

היה והכנסות השכירות עולות על הפטור לחודש, אזי יש להפחית מסכום הפטור (להלן: "התקרה") את הסכום שבו עולה הכנסת השכירות על סכום התקרה.

נראה כי יחיד שיש לו כמה דירות מגורים, שמושכרות למגורים, אינו יכול לבחור לשלם מס על דירה אחת לפי חוק הפטור, ועל הכנסות מדירה אחרת לשלם מס לפי מסלול מיסוי אחר, בלי שזה יפגע בתקרת הפטור.

בחוק הפטור רואים הכנסה של יחיד ככוללת גם הכנסה של בן זוג המתגורר עם היחיד, והכנסות ילדו שמתחת לגיל 18.

ב. מסלול 10%

הכנסה מהשכרת דירת מגורים למגורים - המשכיר משלם מס בשיעור 10% על כל ההכנסה. אין שום אפשרות לניכוי, קיזוז, זיכוי או פטור.

ג. פחת

לפי תקנות מס הכנסה (שיעור פחת לדירה מושכרת למגורים), התשמ"ט-1989, ניתן בעיקרון במסלול זה לנכות פחת לפי שיעור 2%, ובנוסף ממדדים את הפחת בדרך כלל מיום המכירה ועד יום תחילת שנת המס, ומחצית עליית המדד בשנת המס המדוברת.

במסלול הפחת, תקנה 2(ג) לתקנות האמורות קובעת כי נישום שבחר במסלול כאמור לא יהא זכאי לכל פחת אחר, לתוספת פחת, לניכוי ולהפחתה המגיעים לו על פי כל דין בשל הדירה האמורה. ועדיין, עמדת רשות המסים היא כי נישום כאמור זכאי לנכות הוצאות אחרות.

ניתן לנכות פחת מהחלק החייב במס אם בוחרים במסלול הפטור, ואת הפחת יש לחלק ליניארית בין הסכום החייב והפטור. שיעור המס שיחול על ההכנסה החייבת יהיה לפי שיעור המס שחל על יחיד מכוח סעיף 121 לפקודה, ויש לשים לב שבמקרים מסוימים לא תהיה תחולה למדרגות המס הנמוכות על הכנסה מיגיעה אישית.

השכרת נכס עסקי

בעיקרון, המיסוי יהיה לפי הוראות סעיף 121 לפקודה. ייתכן שהכנסה זו תמוסה כאילו מדובר בהכנסה מיגיעה אישית. ראו חלופה (7) להגדרת "הכנסה מיגיעה אישית" בסעיף 1 לפקודה.

אם הכנסה זו תיחשב הכנסה מיגיעה אישית, ניתן ליהנות כאן מהוראות סעיף 9(5) לפקודה. יש מסלול נוסף שרואה בהכנסת שכירות כאילו מדובר בקצבה, כמובן כפוף לתנאים שבסעיף 9 לפקודה.

הכנסות שכירות מחו"ל

קיים מנגנון המיסוי הרגיל מכוח סעיף 121 לפקודה. מסלול מיסוי נוסף מופיע בסעיף 122 לפקודה. ההכנסה החייבת תמוסה בשיעור 15%. במסלול זה ניתן לנכות רק פחת, ואין בו קיזוז, זיכוי או פטור. אין גם קיזוז בגין המס הזר שמופיע בסעיפים 196-210 לפקודה (בחלק י' פרק שלישי).

תנאי להפעלת סעיף 122 לפקודה הוא שאין מדובר בהכנסה מעסק. במיסוי הכנסות שכירות מחו"ל אין הבחנה בין דירות מגורים לבין נכס עסקי. הכנסה שתמוסה מכוח סעיף 122 לפקודה פטורה מדמי ביטוח.

ניכוי מס במקור

אם השוכר ירצה לדרוש בניכוי את הוצאות השכירות ולמשכיר תהיה הכנסה חייבת, יחולו הוראות צו מס הכנסה (קביעת דמי שכירות כהכנסה לעניין ניכוי במקור), התשנ"ח-1998, ותקנות מס הכנסה (ניכוי מתשלום דמי שכירות), התשנ"ח-1998. אי יישום הוראות ניכוי מס במקור יקים את הסנקציות שבסעיף 32 לפקודה. יש לשים לב שבמקרה ש"עובדים מהבית" ומדובר בדירה שכורה, אם רוצים לנכות חלק יחסי משכר הדירה כהוצאה - תחול חובת ניכוי מס במקור. לא בטוח כי המשכיר, שייתכן שמדווח על השכרת הדירה כהשכרה פטורה למגורים, ישמח להסדר כאמור.

הכנסות בני זוג מרכוש

נקבע כי ההכנסה מרכוש תיזקף לבן הזוג שהכנסותיו האחרות גבוהות מהכנסות בן זוגו.

סעיף 66(ב) לפקודה מאפשר לבני זוג לבקש, ולקבל, שהכנסות מרכוש, שהוא מהמקורות שיפורטו להלן, יתווספו לעניין חישוב המס להכנסות אותו בן זוג שהוא בעל הרכוש האמור.

הרכוש שאפשר לבקש, ולקבל, חישוב נפרד לגבי הכנסות הנובעות ממנו הוא:

א. רכוש שהיה בבעלות אחד מבני הזוג שנה לפחות לפני נישואיו.

ב. רכוש שנתקבל בירושה במהלך הנישואין אצל אחד מבני הזוג.

הכנסה מרכוש שיתבקש לגביה חישוב נפרד כאמור לעיל תיתוסף להכנסות האחרות של אותו בן זוג, וחישוב המס ייעשה על סך כל הכנסתו, והיא כוללת את ההכנסה הזו.

הכנסות מדיוידנד - השלכות מס

יחיד שמקבל דיוידנד ישלם עליו מס בשיעור 25%. אם מקבל הדיוידנד הוא יחיד שהוא "בעל מניות מהותיות" - ישולם מס בשיעור 30% על הדיוידנד האמור.

"בעל מניות מהותיות" הוא אדם שמחזיק, במישרין או בעקיפין, לבדו או יחד עם אחר, ב-10% לפחות באחד או יותר מסוג כלשהו של אמצעי שליטה בחבר-בני-אדם.

דיווידנד - היבט הביטוח הלאומי

החל משנת 2008, עקב תיקון 103 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה-1995, אין חבות על דיווידנד שמקבל יחיד (סעיף 350(א)(6) לחוק הביטוח הלאומי).

ראו לעיל את סקירת הוראות סעיף 373א לחוק הביטוח הלאומי.

דיווידנד שמקבלת חברה

סעיף 126(ב) לפקודה מוציא מבסיס המס דיווידנד שקיבלה חברה תושבת ישראל שמקורו בהכנסות שהופקו או שנצמחו בישראל, שנתקבלו במישרין או בעקיפין מחבר-בני-אדם אחר החייב במס חברות.

סעיף 4 לפקודה קובע מבחנים למקום הפקת ההכנסה ולמקום צמיחת ההכנסה. בדרך כלל מקובל לבחון את המקום שבו מתקיימת הפעילות העסקית מניבת ההכנסה.

אם מדובר בדיווידנד שחולק מרווחים שנוצרו ונצמחו מחוץ לישראל, וכן מדיווידנד שמקורו מחוץ לישראל - יחול מס בשיעור 25%. אם מדובר במדינה שכרתה עם ישראל אמנת מס, אזי יכולה החברה שקיבלה את הדיווידנד מחו"ל ליהנות ממנגנון הזיכוי העקיף הקבוע בסעיף.

דיבידנד מוטב

במסגרת הוראת שעה (מ 1/1/17 עד 30/9/17) חלוקת דיבידנד לבעל מניות מהותי הייתה חייבת במס בשיעור 25% במקום 30% וללא מס יסף. התנאים להטבה:

- דיבידנד מחולק מתוך עודפים שנצברו בחברה עד 31/12/16
 - דיבידנד מחולק מתוך רווח שחויב במס חברות
 - הכנסה שבעל מניות מהותי יקבל מחברה המחלקת (משכורת/ דמי ניהול) בכל אחת משנים 2017-2019 לא יפחת מהכנסה ממוצעת שקיבל בשנים 2015-2016
- הנושא מוסבר בהרחבה בחוזר 1/2017, כמו כן יצאו כמה החלטות מיסוי.

הכנסה מ"ריבית רעיונית"

סעיף 3(ט) לפקודה קובע כי בגין הלוואות שניתנו בשיעור ריבית הנמוך משיעור הריבית שקבע שר האוצר בתקנות, יחושב שיעור ההפרש בין שיעור הריבית על ההלוואה בפועל לבין שיעור הריבית הקבוע בתקנות, לגבי הכנסה של מקבל ההלוואה (עובד, נותן שירותים, בעל שליטה), כאמור לעיל.

בתיקון 185 לפקודה הוספו שני חריגים להגדרת הלוואה וחריג אחד לזהות בעל השליטה מקבל ההלוואה, אשר בהתקיימם לא יחולו על הלוואה שכזו הוראות הסעיף. ואלה החריגים:

1. עסקה בין-לאומית כמשמעותה בסעיף 85א. כלומר, הלוואה בין-לאומית, שחלות עליה הוראות סעיף 85א, תטופל רק לפי הוראות סעיף זה ולא יחולו עליה הוראות סעיף 3(ט).
2. הלוואה שניתנה עד יום 5 במארס 2008 (יום הפרסום ברשומות של ביטול חוק התיאומים), שהייתה נכס קבוע בידי המלווה לפי חוק התיאומים ביום 31 בדצמבר 2007, או שהייתה נכס קבוע בידי המלווה במועד החל בתקופה שמיום 1 בינואר 2008 עד יום 5 במארס 2008, אילו היו הוראות חוק התיאומים חלות על אותה תקופה. חריג זה הוא מעין "תיקון טכני", מאחר שעד יום 31 בדצמבר 2007, לא חלו בכל מקרה הוראות סעיף 3(ט) על הלוואה שהייתה נכס קבוע בידי המלווה לפי חוק התיאומים. מאחר שחריג זה בוטל עם ביטול חוק התיאומים, היה כעת צורך להחזירו לקדמותו, וכן להוסיף לו אותן הלוואות שניתנו עד מועד הפרסום ברשומות של ביטול חוק התיאומים, שהרי מבחינה רשמית, לפני מועד זה לא היה ידוע על ביטול חוק התיאומים שנעשה באופן רטרואקטיבי. משום כך, הלוואות שעדיין קיימות מאותו מועד ועונות על הגדרת נכס קבוע, ימשיכו ליהנות מכך שהסעיף לא יחול עליהן.

3. הסעיף לא יחול אם בעל השליטה מקבל ההלוואה הוא חבר בני אדם שאינו חברה משפחתית או חברה שקופה. במילים אחרות, הסעיף לא יחול על הלוואה מחברה בת לחברה אם, ובתנאי שהחברה האם אינה חברה משפחתית או חברה שקופה.

שני החריגים הראשונים יחולו רטרואקטיבית על הלוואות שניתנו מיום 1 בינואר 2008 ואילך, ואילו החריג השלישי יחול רק על הלוואות שניתנו מיום פרסום התיקון ואילך.

יש להביא בחשבון כי החזר הריבית והפרשי ההצמדה הוא מתוך הכנסות ששולם עליהן מס, וכן תשלום של מס ערך מוסף על הריבית והפרשי ההצמדה.

אם ההלוואות ממומנות מהון זר, אזי ייתכן ששיעור הריבית על ההלוואה גבוה מהשיעור לפי סעיף 3(ט).

במקרים אלה עולה השאלה, מה דין הוצאת הריבית העודפת.

כדאי להשוות את עלות הריבית הבנקאית אל הריבית החלופית של המימון העצמאי ולחסוך ב"מס" או ב"ריבית". אם ההלוואה לחברה תימשך בדרך של "שטר הון", ראו השלכות בחוק התיאומים, הן על סעיף 3(ט) לפקודה והן על סעיף 3(י) לפקודה בנושא ובפרק שדן בשינוי המיסוי לעניין סעיף 3(י) לפקודה בעיקר לגבי שיעור הריבית.

לעניין המע"מ - שלטונות מע"מ תובעים תשלום מע"מ מעסקה זו.

בכמה פסקי דין נקבע כי הלוואות הוניות חייבות בתשלום מע"מ. בעקבות פסקי הדין נקבעה עמדת אגף המכס והמע"מ מתוך ההיבט הכלכלי. אם בעל מניות נותן הלוואה ללא ריבית לחברה שבשליטתו, לא תמיד יראו בכך סיוע לעוסק החייב במע"מ. בנושא יש לבחון את האירוע לאור סעיפים 10 ו-12 לחוק מע"מ, ולאור תקנה 3(2)(ה) לתקנות מע"מ.

הכנסות מריבית

באופן כללי הכנסות ריבית חייבות במס בשיעור 25%, אלא אם כן הנכס אינו צמוד למדד ואז המס יהיה בשיעור 15%. לגבי תוכניות חיסכון ותיקויות ייתכנו כללי מעבר ויש לבחון כל מקרה לגופו.

סעיף 125ג(ד) לפקודה מונה את המקרים שבהם לא יחולו על הכנסות המימון שיעורי המס המוטבים :

1. הריבית היא הכנסה שמקור חיוביה הוא סעיף 12(1) לפקודה, או שהיא רשומה בספרי חשבונותיו, או שהיא חייבת ברישום כאמור ;

2. היחיד תבע ניכוי הוצאות ריבית והפרשי הצמדה בשל הנכס שעליו משולמת הריבית ;

3. היחיד הוא בעל מניות מהותי בחבר בני האדם ששילם את הריבית ;

4. היחיד הוא עובד בחבר בני האדם ששילם את הריבית, או שהוא נותן לו שירותים או מוכר לו מוצרים, או שיש לו יחסים מיוחדים אחרים עמו, אלא אם כן הוכח להנחת דעתו של פקיד השומה כי שיעור הריבית נקבע בתום לב ובלי שהושפע מקיומם של יחסים כאמור בין היחיד לבין חבר בני האדם ;

5. הריבית שולמה מקרן השתלמות לפני שחלפו התקופות האמורות בסעיף 9(16א) לפקודה או (16ב), או ששולמה מקופת גמל לתגמולים וחלו עליה הוראות סעיף 3(ד) לפקודה

הקלות במיסוי ריבית

סעיף 125ד לפקודה מעניק ניכוי מהכנסות הריבית במקרה שהכנסות הנישום (ולא ההכנסה החייבת) לא עלו על תקרה מסוימת. כמו כן הניכוי כפוף לגיל הנישום.

סעיף 125ה לפקודה מעניק בתנאים מסוימים מיסוי הנהוג לעניין קצבה, קרי פטור בשיעור 35% מ"ריבית מזכה".

התנאי לפטור הוא שאחד מבני הזוג הגיע לגיל פרישה.

אפשר לשלב את הניכוי שבסעיף 125ד לפקודה עם אפשרות הניכוי שבסעיף 125ה לפקודה

ניכוי ופטור מריבית על פיקדונות ותוכניות חיסכון למעוטי הכנסה וגיל פרישה

הסעיף בפקודה		ינואר 2017
125ד(א) לפקודה	תקרה מוטבת	61,920 ש"ח לשנה
125ד(ב) לפקודה	ניכוי למעוטי הכנסה	9,720 ש"ח
125ד(ג)(1) לפקודה	ניכוי גיל פרישה ליחיד	13,320 ש"ח
125ד(ג)(2) לפקודה	ניכוי גיל פרישה לזוג	16,320 ש"ח
125ה לפקודה	פטור מרבי של 35%	35,112 ש"ח

הכנסות מניירות ערך

נייר הערך נחשב לנכס קבוע ממועד רכישתו ועד למועד מכירתו, כלומר: יש לבצע שינוי שלילי במועד רכישת נייר הערך. הכול עד תום שנת 2007.

בכל שנת מס יחושב "רווח ריאלי מניירות ערך" לגבי ניירות ערך שמומשו באותה שנת מס. הרווח כאמור חושב כסכום התמורה ממכירת כל ניירות הערך שנמכרו באותה שנה, בניכוי מחירם המקורי המתואם של אותם ניירות ערך. החישוב יתבצע בערכי תום שנת המס, כלומר: התמורה ממכירת ניירות ערך בשנת המס וכן מחירם המקורי יתואמו עד לתום שנת המכירה.

נפנה את תשומת הלב לאפשרות הקיזוז של הפסד הון מההכנסה מריבית או מדיוידנד מנייר ערך - תלוי בשיעור המס החל על הריבית או על הדיוידנד. הקיזוז הוא הפסד שוטף לעומת הכנסה שוטפת. ראו בהרחבה בפרק הדן בסדר קיזוז ההפסדים.

חברות שכל בעלי מניותיהן בשנת המס היו יחידים, שלא תבעו הוצאות מימון ושאיין להן הכנסות מעסק בשנת המס, יורשו לצאת על פי בקשתן מתחולת חוק התיאומים. זאת, גם אם היו להן ניירות ערך סחירים בשנת המס. אולם הן ימוסו על פי הוראות חלק ה' לפקודה.

אופציות לעובדים

אופציות לעובדים מטופלות בסעיפים 3(ט) ו-102 לפקודה.

סעיף 102 לפקודה דן במקרה שבו "עובד" או "נושא משרה" מקבלים אופציות/מניות במחיר נמוך ממחיר השוק. חשוב להדגיש שסעיף 102 לפקודה לא יחול אם המקבל הוא "בעל שליטה" כהגדרתו בסעיף 32(9) לפקודה.

סעיף 102 לפקודה מאפשר להקצות אופציות לעובדים בלי נאמן ועם נאמן. אם האופציה תוקצה ללא נאמן, "ההטבה" תמוסה כהכנסת עבודה בידי המקבל. אם מדובר באופציה לקבלת מניה כאשר האופציה אינה רשומה בבורסה, אירוע המס יהיה במועד המימוש.

אם הוקצתה אופציה שאינה נסחרת, אזי במסלול ללא נאמן, אירוע המס יהיה במועד ההקצאה, ובשלב המימוש יהיה אירוע הוני.

חשוב להדגיש כי עניין ההכרה בהוצאה במסלול של הקצאת אופציות שאינן סחירות שלא בידי נאמן (שיש אירוע פירותי לעובד בעת המימוש) לא הוסדר - לא לחיוב ולא לשלילה. יש צדדים לכאן ולכאן לעניין הכרה בהוצאה. באפשרויות האחרות של הקצאת אופציות שלא בידי נאמן יהיה אירוע (הוצאה) למנפיק במועד שבו יש הכרה בהכנסה למקבל (במועד ההקצאה). אפשרות נוספת שהוסדרה בסעיף 102 לפקודה היא האפשרות להקצות אופציות בידי נאמן. בהקצאה כזאת יש אפשרות שההכנסה בידי המקבל תהיה הכנסה הונית או הכנסה פירותית.

בהקצאה באמצעות נאמן, הנאמן אמור להחזיק את המניות בין 12 חודשים ועד 24 חודשים ממועד ההקצאה. משך ההחזקה תלוי במסלול המיסוי, במסלול פירותי 12 חודשים, ובמסלול הוני של 24 חודשים.

בחרה החברה במסלול נאמן והכנסת עבודה, תותר הוצאה לחברה - הכול באותו המועד של ההכרה בהכנסה. במסלול נאמן ורווח הון, גם אם העובד אינו בעל שליטה, המיסוי יהיה בשיעור 25% ולחברה לא תותר הוצאה. במסלול נאמן ורווח הון, גם אם הייתה הפרה, ולכן מסלול ההכנסה נהפך לפירותי, עדיין ההוצאה לא תותר לחברה. מובן שבהוראות הסעיף ובתקנות שמכוחו יש הוראות נוספות, שעוסקות בדיוידנד ובהפיכת עובד לבעל שליטה בעקבות ההקצאה. לעניין בעל שליטה, מסלול המיסוי שלו יהיה פירותי. מועד המיסוי אמור להיות בהקצאה ולדבר יש חריגים. לדוגמה, בחברה לא נסחרת מאחר שקיימת בעיה בקביעת השווי. הדבר מצריך פנייה לרשות המסים כדי לדחות את מועד אירוע המס.

הגדלת הוצאות או הקדמת הוצאות

הגדלת הוצאות

רכישת שירותים ומוצרים מסוימים, שאינם מלאי עסקי, תיחשב להוצאה גם אצל עסקים מסחריים וגם אצל המדווחים על בסיס מזומן. ההבדל ביניהם יהיה: מי שמדווח על בסיס מזומן חייב גם לשלם את התמורה בפועל עד סוף השנה. כל זאת, אם הרכישה היא בסכומים סבירים והיא נעשתה במהלך הרגיל של העסק. כל הפרזה בנדון עלולה לגרום לפסילת ההכרה בהוצאה לצורכי מס השנה וייחוסה לשנים הבאות.

ההוצאות לעניין זה הן בדרך כלל לפרסום, ליחסי ציבור, לתיקונים, לאחזקה, לשיפוצי מנועים לפי סעיף 17(3) לפקודה, לספרות, לייעוץ עסקי ומשפטי, לייעוץ שיווקי ולאנשי מקצוע אחרים הנותנים שירותים לעסק, לדמי חבר לארגונים מקצועיים, לנסיעות לחו"ל, להשתתפות בכנסים, בוועידות, בתערוכות וכו'.

הוצאות אלה אפשר להקדים לשלם לפני סוף השנה. כמו כן אפשר להקדים ולשלם מענקים, פיצויים לעובדים מכספי המעביד, פדיון חופשה, בונוסים ותמריצים לעובדים, שלפי המוסכם הם צריכים לקבלם בשנה הבאה.

הקדמת הוצאות

קיימת דילמה בכל הקשור להקדמת תשלומים תקופתיים, כגון: שכר דירה, דמי ביטוח. קיימת מחלוקת בין נציבות מס הכנסה לבין מומחי מס שונים בכל הקשור לתשלומים שכאלה מראש לתקופה ארוכה. אנשי מס הכנסה אינם רואים בתשלומים תקופתיים מראש לשנים אחדות הוצאה בייצור הכנסה, גם לאלה המדווחים על בסיס מזומנים. עם זאת, אנשי המס גמישים בדרך כלל עם תשלומים המשולמים בסוף השנה, לשנה אחת מראש, ובתנאי שמדובר במהלך עסקי קבוע מדי שנה בשנה.

ריבית הנובעת מניכיון שטרות ומניכיון שיקים של לקוחות היא הוצאה מוכרת למס באותה שנה שבה בוצע ניכיון השטרות או ניכיון השיקים.

מבחינת תכנון המס, מוצע לשקול אפשרות לבצע לקראת סוף השנה ניכיון שטרות או ניכיון שיקים כלעיל, כאמצעי חלופי לקבלת אשראי אחר, כפוף למחיר האשראי.

תשלום שכר עבודה בעבור חודש דצמבר, אם ישולם במועדי תשלום רגילים בתחילת ינואר, עלול להיחשב הוצאה לא מוכרת לשנת המס השוטפת למדווחים על בסיס מזומן. עם זאת חשוב לדעת כי בדרך כלל, ולפנים משורת הדין, מתירה נציבות מס הכנסה למעסיקים לכלול הוצאה כזו במסגרת הוצאות שכר בשנה שבעדה שולמו, שאם לא כן ייפגם גם מערך הדיווח המקובל על הכנסות העובד השכיר.

למי שאינו מוכן "לקחת סיכון" מוטב שישלם לעובדיו עד ליום 31 בדצמבר את משכורת חודש דצמבר עם התוספות הנלוות לה. לכן, בעסק המתנהל על בסיס מזומנים מומלץ לשלם לעובדים, למוסד לביטוח לאומי ולביטוחי הפנסיה את יתר ההוצאות עד סמוך לסוף השנה. הוצאות אפשריות כדאי להקדים ולשלם בתוך שנת המס.

מן התשלומים לתושבי חוץ יש להעביר ניכוי מס מהכנסה של תושב חוץ על פי סעיפים 164 או 170 לפקודה (כגון: ריבית, תמלוגים וכו').

תשלומים לתושב חוץ, שהם הכנסה חייבת לפי סעיף 18(ה) לפקודה, יותרו בניכוי רק אם שולמו לפני תום שנת המס, או שהמס עליהם נוכה לא מאוחר משלושה חודשים לאחר תום שנת המס, והועבר אל פקיד השומה בתוך שבעה ימים מיום הניכוי בתוספת ריבית והפרשי הצמדה.

ניכוי הוצאות להתאמת מושכר

לפי תקנות מס הכנסה (כללים בדבר ניכוי הוצאות להתאמת מושכר), התשנ"ח-1998, השוכר מקרקעין לתקופה הקצרה מ-25 שנים, שהוציא הוצאות להתאמת המושכר לצורכי ייצור הכנסתו, יוכל לנכות הוצאות אלו בשיעור 10% בכל שנה, החל משנת המס שבה הוצאו, אך לא לפני שנת המס שבה החל המושכר לשמש בייצור הכנסת השוכר; ושיעור ההפחתה לצורכי מס איננו כלל לתקופת השכירות בפועל (ארוכה/קצרה מ-10 שנים).

הוצאות לשיפוצים

במסגרת הוצאות אחזקה אפשר לכלול הוצאות לתיקונים ושיפוצים שנתיים, אשר במהותם הם "שמירה שוטפת על הקיים". יש להיזהר מלהכליל בהוצאות האחזקה האמורות תשלומים מהותיים לשיפוצים ושיפורים בנכס או במושכר או תשלומים אחרים, אשר במהותם הם בעלי אופי הוני.

תיקון מכונית או כל מכונה אחרת לאחר תאונה הוא הוצאה שוטפת לפי סעיף 31 לפקודה. כל תיקון מהווה למעשה השבחה, אך רק השבחה מעבר למצב המקורי החדש צריכה להיחשב השבחה, כגון: החלפת המנוע המקורי במכונית במנוע חזק ממנו, או ריצוף בשיש איטלקי במקום מרצפות סוג ב' שנתקבלו מקבלן.

פחת

ייתכנו מקרים שבהם נכסים יוגדרו בו-זמנית בקטגוריות שונות, המקנות שיעורי פחת שונים. במקרים כאלה עלולה להתעורר מחלוקת בין הנישום לבין פקיד השומה בקביעת שיעור הפחת הראוי אשר מותר בניכוי.

בבואנו לקבוע את סיווגו של נכס לצורך קביעת שיעור הפחת בו, המבחן הראשון העומד לפני הנישום הוא קביעת ייעוד הפעלתו של הנכס.

לאחר קביעת סיווגו של הנכס יש לבחון אם אפשר לפצל אותו ליחידות משנה, שיש להן קיום עצמאי, או שכל היחידות בו משרתות תכלית אחת כוללת. זהו מבחן "העצמאות התפעולית".

נפנה את תשומת הלב לתקנות הפחת המואץ, המאפשרות פחת בשיעור 50%.

שיחלוף - החלפת ציוד

אם רוצים למכור נכסים, אפשר להיזקק לסעיף 96 לפקודה, המאפשר לנישום שבבעלותו נכס בר פחת לרכוש נכס אחר במקום הנכס שמכר, בתוך תקופה של 4 חודשים לפני המכירה ועד 12 חודשים לאחריה, לחילוף הנכס שמכר במחיר העולה על מחירו המופחת.

הפעלת סעיף זה גורמת להקטנת הפחת של הנכס שנרכש. לכן בסעיף זה מוטב להשתמש לצורכי כלי רכב שמוגבלים בניכוי ההוצאות, ובכללן הפחת.

באפריל 1991 נפסק בפסק הדין צ'רני ישראל (עמ"ה 193/89) כי הנישום יכול למכור נכס אחד, ובתמורתו לקנות נכס אחר בלי לשלם מס רווח הון לפי סעיף 96 לפקודה. במקרה הנידון בפסק הדין נמכרו 50% ממחפרון ונקנה טרקטור.

ציוד או מכוונות אשר יצאו מכלל שימוש, כדאי לממשם, כדי שאפשר יהיה לתבוע ולקבל את ההפסד ממכירתם בשנת מס זו.

נפנה את תשומת הלב גם להוראות סעיף 27 לפקודה, שמאפשר להפוך הפסד הון להפסד עסקי, בתנאי שהתקיימו התנאים בסעיף.

הכרה בהוצאות רכב

מכוח סעיף 31 לפקודה חוקקו תקנות מס הכנסה (ניכוי הוצאות רכב), התשנ"ה-1995 (להלן בפרק זה: "התקנות"), שקובעות כללים לעניין שיעור הניכוי של הוצאות הרכב.

יש לבחון לגבי כל כלי רכב לאיזו הגדרה הוא משתייך בתקנות.

כללי הניכוי

- רכב תפעולי - ההוצאה תותר במלואה.
 - רכב שהמעביד העמיד לרשות עובדו - ההוצאות יותרו במלואן..
 - רכב שלא שימש לייצור הכנסת עבודה - תלוי בסוג הרכב:
 - רכב, למעט אופנוע שסיווגו L3 ולמעט רכב כאמור להלן - סכום הוצאות החזקת הרכב בניכוי שווי השימוש ברכב כפי שנקבע בתקנות מס הכנסה (שווי השימוש ברכב), התשמ"ז-1987 (להלן - תקנות שווי השימוש), או סכום בגובה 45% מהוצאות החזקת הרכב, לפי הגבוה.
 - לגבי אופנוע שסיווגו L3 - סכום הוצאות החזקת רכב בניכוי שווי השימוש כפי שנקבע בתקנה 2(ב) לתקנות שווי השימוש, או סכום בגובה 25% מהוצאות החזקת הרכב, לפי הגבוה.
 - לגבי רכב שסיווגו M1, שסיווג המשנה שלו הוא אוטובוס ציבורי או מונית, כאמור בתקנה 271א(ד)(1) לתקנות התעבורה, התשכ"א-1961 (להלן - תקנות התעבורה) - סכום הוצאות החזקת הרכב בניכוי שווי השימוש ברכב כפי שנקבע בתקנות שווי השימוש, או סכום בגובה 90% מהוצאות החזקת הרכב, לפי הגבוה.
 - לגבי רכב שסיווגו M1, שסיווג המשנה שלו הוא רכב סויר או רכב מדברי, כאמור בתקנה 271א(ד)(1) לתקנות התעבורה - סכום הוצאות החזקת הרכב בניכוי שווי השימוש ברכב כפי שנקבע בתקנות שווי השימוש, או סכום בגובה 80% מהוצאות החזקת הרכב, לפי הגבוה.
 - לגבי רכב שסיווגו M1, שסיווג המשנה שלו הוא רכב שצוין ברישיון הרכב שלו כרכב להוראת נהיגה, כאמור בתקנה 271א(ד)(1) לתקנות התעבורה - סכום הוצאות החזקת הרכב בניכוי שווי השימוש ברכב כפי שנקבע בתקנות שווי השימוש, או סכום בגובה 77.5% מהוצאות החזקת הרכב, לפי הגבוה, ובלבד שבבעלות הנישום רכב כאמור אחד בלבד, ולגבי מי שבבעלותו רק שני כלי רכב כאמור, שלגבי אחד מהם בלבד צוין ברישיון הרכב שהוא בעל תיבת הילוכים אוטומטית, במקום "77.5%" יקראו "68%".
- ברכב של חברה להשכרת רכב לתקופה קצרת מועד - כל הוצאות החזקת הרכב לגבי כלי הרכב שמספרם עולה על מספר עובדי החברה..

שווי השימוש ברכב

שינוי שיטת חישוב שווי השימוש

תקנות שווי חדשות קובעות כי החל מ-1 בינואר 2010 תיושם שיטת חישוב ליניארית של שווי השימוש בהתאם למחיר המתואם לצרכן של הרכב. שווי השימוש שייזקק כהכנסה ייגזר כאחוז ממחיר זה ויהא תוצאת מכפלת המחיר המתואם לצרכן של הרכב בשיעור שווי השימוש. לגבי כלי רכב שנרשמו עד סוף שנת 2009 עדיין יש לזקוף שווי לפי שיטת הקבוצות הישנה. לפיכך יודגש כי שיטת החישוב הליניארית תחול אך ורק לגבי כלי רכב שנרשמו לראשונה ב-1.1.2010.

להלן טבלאות סכומי שווי השימוש ברכב בשנת 2017 על פי שיטת החישוב הישנה (קבוצות מחיר)

שווי רכב צמוד בשנת המס 2017 שיטת חישוב ישנה לפי קבוצות

קבוצת מחיר - רכב פרטי	שווי שימוש בש"ח לחודש החל מ-1.1.2017
1	2,700
2	2,920
3	3,760
4	4,510
5	6,240
6	8,090
7	10,410

1. אופנוע L3 שנפח מנועו עולה על 125 סמ"ק והספק מנועו מעל 33 כוח סוס - 900 ש"ח לחודש.

שווי שימוש ברכב צמוד - שיטת חישוב חדשה המודל הלינארי

החל משנת המס 2010 מחושב שווי השימוש ברכב צמוד, בנוגע לכלי רכב שנרשמו לראשונה החל מ-1.1.2010, כשיעור מתוך מחיר המכירון של הרכב בהיותו חדש.

שיעורי שווי השימוש ברכב החדש החל משנת 2013 ואילך:

2.48% ממחיר הרכב לצרכן.

תקרת מחיר המכירון לעניין חישוב שווי השימוש ברכב: 500,530 ש"ח גם בשנת המס 2017

נוסחה לחישוב שווי שימוש ברכב צמוד היברידי נכון ל-1.1.2017

שיעור שווי שימוש X מחיר מתואם X הצמדה למדד - 490 ש"ח לרכב היברידי

הפחתת שווי רכב חשמלי צמוד –

החל מ-1.7.2015 נכנס לתוקף תיקון לתקנות שווי שימוש ברכב צמוד הקובע הפחתה גם בגין רכב חשמלי דלקמן:

הפחתת שווי רכב צמוד - רכב חשמלי החל מ-1.1.2017 - 990 ש"ח לחודש

רכב - קיזוז מס תשומות

כמה תקנות בתקנות מס ערך מוסף, עוסקות ב"רכב": תקנה 1 - הגדרות; תקנה 14 - אי התרה בקיזוז מס תשומות במקרה של רכב פרטי; ותקנה 18 - תשומות מעורבות.

הנוסחה שהייתה קבועה בתקנה 18 לתקנות מע"מ לגבי תשומה מעורבת - הכרה ב-2/3 או ב-1/4 מהתשומות - נפרצה כלפי מעלה, והותרו אף 90% מהתשומות. זאת נקבע בפס"ד על רד הנדסה מעליות (ע"ש 1097/04).

הגדרות:

רכב פרטי" - רכב נוסעים פרטי, רכב פרטי דו-שימושי רכב נוסעים פרטי, רכב פרטי דו-שימושי, רכב מסחרי אחד ורכב מסחרי בלתי אחד כמשמעותם בתקנות התעבורה, התשכ"א-1961, ובלבד שמשקלו הכולל המותר של רכב מסחרי כאמור אינו עולה על 3,500 ק"ג וכן רכב המפורט בתוספת הרביעית, דומה לו במהותו או זהה לו אך למעט גיף המועסק דרך קבע בתנאי שדה או בחצרי העסק או המפעל

כלומר, לא יותר ניכוי מס תשומות עפ"י תקנה 14 (א) לתקנות בגין רכישה (לרבות יבוא והשכרה) של רכב מסחרי שמשקלו אינו עולה על 3,500 ק"ג ובכלל זה טנדרים, רכב מסחרי אחד, מסחריות קלות, וואנים וכדומה. תקנה 14 (ב) לתקנות קובעת רשימה סגורה של עוסקים הרשאים לנכות את מס התשומות להלן סוגי העוסקים:

1. רכישת רכב בידי עוסק שעסקו מכירת רכבים

2. לימודי נהיגה בבית ספר לנהיגה;

3. השכרת רכב בידי מי שעסקו השכרת רכב;

4. הסעת נוסעים במהלך העסק, בידי מי שעסקו הסעת נוסעים;

5. סיורים וטיולי שטח בידי מי שעסקו ארגון סיורים כאמור.

6. גייפ המועסק דרך קבע בתנאי שדה או בחצרי מפעל:

גייפ המועסק דרך קבע בתנאי שדה או בחצרי העסק או המפעל, אינו נחשב לעניין התקנות הנ"ל כ"רכב פרטי", פועל יוצא מכך, הוא שאם מתקיימים התנאים כמפורט בסעיף 1 לעיל, ניתן לנכות את מס התשומות בגין רכישתו או יבואו לעניין זה יובהר, כי בפסק הדין של בית המשפט המחוזי בעניין "תל שבע" נקבע שרכב פרטי כאמור מסוג גייפ ייחשב כ"מועסק בתמידות בתנאי שדה" אם רוב רובו של השימוש ברכב נעשה בדרכים שאינן סלולות להוציא: נסיעות בדרך סלולה לצורכי מילוי דלק, מעבר משדה לשדה ונסיעה מהבית לשדה וחזרה. יודגש, כי כל שימוש אחר בדרכים סלולות יגרום לכך שהגייפ לא ייחשב כ"מועסק בתמידות בתנאי שדה" ואין לנכות את מס התשומות בגינו.

ניכוי מס תשומות בגין הוצאות שוטפות (אחזקה, דלק וכיו"ב)

מס התשומות שהוטל על עוסק בגין הוצאות שוטפות הקשורות לשימוש ברכב הפרטי או המסחרי יותר בניכוי כאמור בהוראות תקנה 18 לתקנות בשיעור יחסי, שהוא כיחס השימוש העסקי לכלל השימוש.

היה בשימוש שלא לצורכי עסק שימוש בלתי מסוים ינהגו בו לפי הכללים כדלהלן:

א. קבע המנהל את השימוש היחסי שלא לצורכי עסק - יראו את קביעתו כשומה וינהגו על פיה כל עוד לא נקבע אחרת.

ב. לא קבע המנהל את החלק היחסי, ועיקר השימוש בנכס או השירות הוא לצורכי עסק רשאי העוסק לנכות שני שלישים ממס התשומות.

ג. לא קבע המנהל את החלק היחסי, ועיקר השימוש בנכס או בשירות הוא שלא לצורכי עסק רשאי העוסק לנכות רבע ממס התשומות.

ניכוי מס תשומות בגין רכישה או יבוא אופנוע

קטנועים ואופנועים אינם בגדר "רכב פרטי" כמשמעותו בתקנה 1 ולפיכך לא יחול בגינם האמור לעיל.

יחד עם זאת בהתחשב באופי השימוש המעורב באופנועים וקטנועים יש להחיל בגין רכישתם (לרבות יבואם או השכרתם) את הוראות תקנה 18 לתקנות מע"מ כלומר בשיעור יחסי, שהוא כיחס השימוש העסקי לכלל השימוש.

במילים אחרות, שימוש באופנוע אשר ניתן לייחוס מסוים יזכה את העוסק בניכוי מס יחסי, כך שבמקרים בהם עיקר השימוש הוא לצורכי העסק (כגון שליחויות וכו') יוכר 2/3 ממס התשומות, בעוד שביתר המקרים יוכר ניכוי של 25% ממס התשומות.

במקביל, מכירת האופנוע בעתיד ע"י העוסק תחויב במס באופן יחסי למס התשומות שנוכה, כאמור בסעיף 31 (4) לחוק.

השכרת רכב פרטי

הגדרת "מכר" שבסעיף 1 לחוק, כוללת בין היתר, גם השכרה.

מכאן, שכל האמור לעיל, יחול גם על עוסק השוכר רכב פרטי.

ניכוי הוצאות לפינוי דייר מוגן

כללי מס הכנסה (ניכויים מסוימים לבעלי בתים המושכרים בשכירות מוגנת), התשל"ח-1977 מאפשרים לנכות דמי פינוי דייר מוגן, שהתגורר במושכר שרכשו כשהוא פנוי או שרכשו תפוס, והפינוי היה שלוש שנים מיום רכישתו.

תנאי בסיסי לסיווג הוצאות דמי הפינוי כהוצאה פרוטית אצל בעל מושכר, שרכש את המושכר כשהוא תפוס, הוא תשלום דמי הפינוי לאחר תום שלוש שנים מיום רכישת הנכס. מי שרכש את המושכר כשהוא פנוי, ולאחר מכן השכירו בשכירות מוגנת, יכול לשלם דמי פינוי בשל פינוי הדייר המוגן בכל עת שיחפוץ [סעיף 1(א)].

דמי פינוי ששילם נישום בשל פינוי דייר מוגן ממושכר, שרכשו תפוס לפני שחלפו שלוש שנים מיום הרכישה, יותר לנכותם החל משנת המס שבה שולמו לפי שיעור הפחת המתאים למבנים 2%, 4% וכו', ובלבד שאם התקבלו בשנה מסוימת דמי מפתח מהמושכר, ינוכו דמי הפינוי בשיעור הפחת מדמי המפתח תחילה [סעיף 1(ב)].

הרציונל שבבסיס ההגבלה של התרת הניכוי ברכישת נכס תפוס, בחלוף תקופה של שלוש שנים מיום רכישת הנכס ועד לתשלום דמי הפינוי, הוא: מניעת הרכישה של נכס ברכישה לשיעורין. המחוקק ראה צורך לעודד את התרת הקשר הכפוי, שבו מצויים גם בעל המושכר וגם הדייר המוגן, שמקורו בחוק אנכרוניסטי, שאינו עולה בקנה אחד עם היתרונות הכלכליים שהמחוקק חפץ ביקרם כיום.

הפסדים

הפסד עסקי שנוצר בשנה השוטפת ניתן לקיזוז מכל הכנסה באותה שנה של שני בני זוג במקרה של חישוב משותף. הפסד עסקי המועבר משנים קודמות יקוזז מהכנסות מעסק או ממשלח יד, לרבות מרווח הון מעסק. החל משנת 2007 ניתן לקזז הפסד מועבר מעסק שנוצר משנת 2007 לעומת הכנסה ממשכורת, בהתקיים תנאים כגון שהפסיק את התעסקותו וכו'. מאידך, הפסד מהשכרת בניין ניתן לקזז מהכנסות מאותו בניין בלבד בשנים הבאות, לרבות שבת, אם יימכר הבניין. **ראו גם הוראות סעיף 88 לפקודה, שמרחיבות מעט את אפשרות הקיזוז.**

אם צפויות לחברה הכנסות מדמי שכירות בשנים הבאות, אשר לא ניתן לקזז מהן הפסדים מועברים מעסק, מומלץ במידת האפשר לגבות עוד השנה כדי לקזז מהן את ההפסדים השוטפים.

בהתאם לנוהלי רשות המסים, חברה המתכוונת לממש נכסי מקרקעין אשר יניבו שבח ריאלי בשנת המס הבאה, וברשותה נכסים אחרים המיועדים למכירה ומכירתם תניב הפסדי הון, מומלץ כי תממש את נכסי ההון הללו עד לתום שנת המס העכשווית; שכן, קיזוז הפסדי ההון משבח המקרקעין בשלב שומת מס שבח יהיה מורכב יותר.

הפסד הון ניתן לקיזוז מרווח הון בלבד. יתרת הפסד הון שלא קוזה בשנת המס השוטפת ניתנת לקיזוז במשך שנות המס הבאות לאחר השנה שבה נוצר ההפסד. הפסד הון יקוזז תחילה מרווח הון ריאלי, ויתרת הפסד ההון שטרם קוזה תקוזז ביחס של 1 ל-3.5 מן הסכום האינפלציוני.

"הפסדים על הנייר" כדאי להפוך להפסדים ממשיים, כדי לרשום אותם כהוצאה בשנת המס השוטפת, כגון:

א. "קבלנים מבצעים" שעלולים להפסיד בבנייה - כדאי שיזדרזו להשלמת 50% מההיקף הכולל של הבנייה, כדי שיוכר להם ההפסד לפי סעיף 88(ב)(2) לפקודה.

ב. מי שמחזיק מלאי שערכו ירד - מוטב שימכור אותו ויממש את ההפסד (יש דעה שלפיה אין צורך לממש מלאי כדי להכיר בהפסד).

נישום שהוציא בשנת המס סכום לחילוף מכוונות וציוד המשמשים בעסק, יותר לו ניכוי סכום השווה להוצאות שהוציא לרכישת המכוונות והציוד הישנים בניכוי הפחת; או, לחלופין, הסכום שהוציא לרכישת המכוונות והציוד החדשים - לפי הנמוך. המשמעות היא הפיכת הפסד הון להפסד עסקי (ראו סעיף 27 לפקודה).

לפי סעיף 103 לפקודה, אפשר לקזז הפסדים שנצברו בחברות מתמזגות עד לפני המיזוג החל משנת המס שלאחר המיזוג מהכנסתה של החברה הקולטת. בכל שנת מס לא יותר לקיזוז סכום העולה על 20% מסך כל ההפסדים של החברות המעבירות והחברה הקולטת או סכום העולה על 50% מהכנסתה החייבת של החברה הקולטת באותה שנת מס לפני קיזוז ההפסד משנים קודמות - לפי הנמוך ביניהם.

בחברות תעשייתיות שחל עליהן חוק עידוד התעשייה והמגישות דוח מאוחד - הפסד שהיה בחברה-האם או בחברה-הבת לפני שנת המס, שעליה הוגש דוח מאוחד, לא יותר לקיזוז בדוח המאוחד. הפסד כאמור יותר לקיזוז מההכנסה של החברה שבה נוצר.

סדר קיזוז הפסדים

המישור הפירומי

1. הפסד שוטף של אדם מעסק או ממשלח יד, שאילו היה רווח היה נישום לפי הפקודה, ניתן לקזזו כנגד הכנסה חייבת של אותו אדם. הקיזוז מבוצע בשנה שבה נוצר ההפסד ושבה נוצר הרווח. כלומר, אין אפשרות שבשנה אחת יש רווח ובשנה לאחר מכן - הפסד, ויותר קיזוז. אין קיזוז אחורנית.
2. היה ומבוצע חישוב נפרד לבני זוג, ניתן להעביר הפסד בין בני הזוג. החישוב בעצם יהפוך למאוחד, כך שלא יותר להעביר הפסד של אחד מבני הזוג לבן הזוג השני, אם לבן הזוג שלו יש הפסד קיימת גם הכנסה שממנה ניתן לקזז את ההפסד, לאור פסק הדין בן אליהו (עמ"ה 9025/06).
3. במקרה שאי אפשר לקזז את ההפסד בשנה שבה נוצר, יועבר ההפסד לשנים הבאות. הפסד המועבר מעסק או ממשלח יד "נחות" מהפסד שוטף, כלומר - אי אפשר לקזז הפסד מועבר מכל מקור; הפסד מועבר אפשר לקזז מול הכנסה חייבת מעסק או ממשלח יד, לרבות רווח הון בעסק או במשלח יד.
- אפשר לקזז הפסד מועבר מעסק או ממשלח יד שנוצר משנת 2007 ואילך אף מול הכנסה משכר (שמקור חיובה הוא סעיף 2(2) לפקודה), בהתקיים התנאים להלן:
 - א. לאותו אדם לא הייתה הכנסה מעסק או ממשלח יד בשנת הקיזוז.
 - ב. אותו אדם חדל לעסוק בעסק או במשלח יד שיצר את ההפסד המועבר.
 - ג. מקור ההפסד המועבר אינו מחברת בית, מחברה משפחתית או מחברה שקופה.
 4. לעניין נושא קיזוז הפסדים, "הכנסה חייבת" ו"רווח הון" כוללים שבח מקרקעין.
5. למרות הוראות סעיף 28(א) לפקודה שדן בקיזוז הפסד שוטף, והוראות סעיף 28(ב) לפקודה שדן בקיזוז הפסד מועבר, הנישום יכול לבקש שלא לקזז הפסד, שוטף או מועבר, מול סכום אינפלציוני או כנגד רווח הון, ריבית או דיווידנד, אם שיעור המס החל עליהם אינו עולה על 25%.
- סעיף 28(ח) לפקודה קובע שהפסד שהיה לאדם מהשכרת בניין, אפשר לקזזו כנגד הכנסתו מאותו בניין בשנים הבאות. בשנת המס השוטפת ניתן לקזז את ההפסד כנגד הכנסה מכל בנין אחר.
- סעיף 29 לפקודה דן בקיזוז הפסדים שנוצרו מחוץ לישראל. במרבית המקרים הקיזוז יהיה רק כנגד הכנסות מחוץ לישראל, ורק במקרים מסוימים יותר קיזוז גם כנגד הכנסות בישראל.
- סעיף 92 לפקודה דן בקיזוז הפסד הון.
 1. הפסד משבח כמוהו כהפסד הון לעניין קיזוז ההפסד, כך נקבע בסעיף 92(א)(1) לפקודה.
 2. הפסד מנכס מחוץ לישראל יקוזז תחילה מול רווח מנכס שמחוץ לישראל. אם אין רווח על נכס מחוץ לישראל, יקוזז ההפסד מול רווח מנכס בישראל. הכלל הזה נכון לגבי הפסד שוטף והפסד מועבר.
 3. הפסד הון שוטף במכירת נייר ערך, אפשר לקזזו (בתנאים מסוימים) אף מ:
 - הכנסה מריבית או מדיווידנד ששולמו בשל אותו נייר ערך.
 - הכנסה מריבית או מדיווידנד ששולמו בשל נייר ערך אחר, ששיעור המס החל על הריבית או על הדיווידנד שקיבל אותו אדם אינו עולה על שיעור מס חברות.
- משמע, אפשר לקזז הפסד שוטף ממכירת נייר ערך אף מול דיווידנד וריבית מניירות ערך. ואולם, מאחר שהחל משנת 2012 משיכת דיווידנד על ידי בעל שליטה מחברה בבעלותו חייבת במס בשיעור 30% - לא ניתן לקזז הפסד הון כנגד דיווידנד זה.

חשוב לזכור כי הפסד הון ממכירת נייר ערך הוא אף במקרה של נייר ערך זר. כך עולה מהגדרת "נייר ערך" בסעיף 88 לפקודה.

נספח ג' לדוח השנתי לגבי רווחים מניירות ערך מכיל טבלאות עזר לביצוע קיזוז הפסדי הון מריבית ודיווידנד כאמור.

הכרה בחובות אבודים

רצוי להקדים ולסכם טיפול בחובות בעייתיים, דהיינו: לקבוע את סכום ההפחתה כפי שמוסכם עם החייב ולזקוף אותו בחשבונות או להביא לסיום הליכי גבייה או פשרה. דבר זה יקל את תביעת ההוצאה לצורכי מס. מצוין בזה כי חובות אבודים מוכרים כהוצאה רק אם מוכח להנחת דעתו של פקיד השומה כי נעשו כל המאמצים לגבותם. לפיכך, רצוי להיערך לביצוע פעולות לגביית החובות, כגון פנייה חוזרת לחייבים, פנייה לעורכי דין, הגשת תביעות משפטיות וכו'.

את ההנחיות העיקריות כפי שהובאו בחוזר מס הכנסה, המבטאות את עמדת רשות המסים בנושא הנדון, אפשר לסכם כלהלן:

א. חוב אבוד יוכר רק אם הוא עסקי.

ב. החוב בלתי אפשרי לגבייה (למשל, החייב פשט את הרגל או שהוא חברה בפירוק).

ג. חייב להתקיים התנאי, שליום המאזן הגיע מועד פירעון החוב. אם מועד פירעון החוב הוא לאחר תאריך המאזן והחייב עדיין פעיל, לא קיים חוב אבוד, גם אם לאחר מכן כאשר הגיע מועד הפירעון החייב פשט את הרגל. המצב שונה אם מועד הפירעון הוא לאחר תאריך המאזן, ולתאריך המאזן ידוע שכבר לא יהיה אפשר לגבות את החוב (למשל, מכיוון שהחייב פשט את הרגל), יהיה אפשר להכיר בחוב כחוב אבוד.

ד. ויתור על חוב עסקי של חברה-אם, עליו מוותרת חברה-אם זו לחברה-הבת שלה, לא יוכר כחוב אבוד. החברה-האם צריכה להראות כי התאמצה לגבות את החוב.

מומלץ להיערך ולפעול לאיסוף ההוכחות אשר מראות את פעולת גבייתם של החובות, לרבות פנייה אל עורכי דין ואף הגשת תביעה משפטית. בגבייה חלקית של חובות ובהסכם פשרה על היתרה שלא נגבתה, יש צורך לשכנע את פקיד השומה כי לפני ההסכם נעשו כל המאמצים לגביית החוב במלואו.

חובות אבודים - אלה הם חובות של לקוחות שאינם יכולים לעמוד בתשלום חובותיהם. באלה - מוטב להגיע להסכם עם החייב עד 31 בדצמבר, או עד מועד עריכת הדוחות הכספיים, כדי שהחוב האבוד או המסופק יותר לניכוי בשנת המס העכשווית ולא בשנה הבאה.

לשם כך רצוי להוציא תעודת זיכוי לחייב ולקבל ממנו אישור על קבלתה.

יש גם אפשרות להמחות חובות רעים לחברת גבייה ולנכות את ההפרש בין סך החוב לבין הסכום שיתקבל בעבורו כהוצאה לצורכי מס.

אם מימש צד ג' את הערבות שנתנה החברה, תוכל החברה, בהתאם לעמדת נציבות מס הכנסה, לבקש להכיר בהפסד הון רק אם היא תוכיח כי החייב, שחובו שולם, הוא חדל פירעון לחלוטין, וכי אין הוא יכול לפרוע את הערבות, כולה או מקצתה. הוכחה כאמור היא כי החייב הפסיק את פעילותו, וכי הליכי הפירוק הסתיימו.

לפיכך, מומלץ לפעול במידת האפשר כדי לסיים את הליכי הפירוק ולגבש את הפסד ההון.

מצוין בזה כי עצם הדרישה להכיר בחוב כהוצאה אינה מונעת מבעל עסק מלהכחישו בבית המשפט. מומלץ גם כאן לנסות לגבש פשרה עוד לפני תום שנת המס, כדי ליהנות לפחות מסכום הפשרה כהוצאה.

לעניין מע"מ, נושא החובות האבודים הוסדר בתקנה 24א לתקנות מע"מ, בהמשך לפסיקת בית המשפט בעניין אלקה.

התחייבויות תלויות

אם תלויות ועומדות נגד העסק תביעות כספיות מגורמים שונים, בגין אירועים הקשורים למהלך העסקים הרגיל (כמו תביעה משפטית של לקוח בגין פגם במוצר או איחור באספקה), אפשר לדרוש להכיר בסכום התביעה או בחלק ממנו כהוצאה. התנאים לכך הם: ידוע בוודאות כי החוב ישולם; יש אומדן מבוסס ביחס לסכום החוב; ואי הכללת החוב בין הוצאות העסק תגרום לעיוות התוצאה העסקית.

ההוצאות בגין הפרשה לחוב תלוי ייבחנו לפי העקרונות שהתגבשו בפסיקה, כמפורט להלן:

א. הפרשה נדרשת לפי מבחנים חשבונאיים.

ב. אפשר לאמוד את ההוצאה.

ג. ההוצאה תהפוך לחוב מוחלט בעתיד בדרגת ודאות גבוהה.

יש לציין שגם אם החברה מתנגדת לחוב התלוי, ותובעים ממנה לשלם חוב זה, אין זה מונע ממנה את ניכוי ההפרשה כהוצאה.

יש לבדוק אם ההכנסות כוללות רכיב בגין אחריות טיב. אפשר ליצור הפרשה לאחריות טיב שתקטין את הכנסות השנה רק אם ניתן לאמוד את ההוצאה העתידית על בסיס סביר, כגון: חישוב לפי ניסיון העבר או לפי בסיס אחר, וכן חייב להתקיים תנאי של התחייבות כלפי צד ג' (להבדיל מ"התחייבות פנימית" של החברה כלפי עצמה).

כמו כן נקבע בפסיקה כי פקיד השומה רשאי לבדוק את נחיצותה של ההפרשה בעת הדיון על השומות.

תושבי חוץ

הוצאה ששולמה לתושב חוץ במהלך השנה, המהווה בידו הכנסה שיש לנכות ממנה מס במקור, יותר לנכותה בשנה השוטפת, אם היא מתייחסת לשנת המס, והמס נוכה מהכנסתו של תושב החוץ לא יאוחר מתום שלושה חודשים מתום השנה, בתוספת ריבית והפרשי הצמדה מתום שנת המס ועד מועד הניכוי מהעברת תשלום ההוצאה.

יש תשלומים לתושבי חוץ שאינם נחשבים בישראל להכנסה; ולכן העברת התשלומים הללו אליהם פטורה ממס. לדוגמה: דמי ניהול ודמי ייעוץ שמקבל תושב חוץ על ניהול ועל ייעוץ שנתן, כאשר העבודה בוצעה מחוץ לישראל, ועד לסכום של 250,000 דולר בשנה.

מתנות ללקוחות

כדאי להכין לפקיד השומה רשימת עובדים ישראלים (כולל עובדים לרגל אירועים אישיים) שקיבלו מתנות. תקנות מס הכנסה מאפשרות ניכוי הוצאות על מתנות, אשר ניתנו במסגרת העיסוק ולשם ייצור הכנסות, בשיעור של 210 ש"ח לשנה בשנת המס 2017.

הרשימה צריכה להיות נכונה, וצריך שיהיה יחס סביר בין עלות המתנה לבין היקף העסקים המתנהלים עם אותו לקוח.

אש"ל לעובדים

בפסק הדין בעניין עמ"ה 156/96 נקבע כי יש לראות בארוחות לעובדים בבחינת טובות הנאה שקיבלו עובדי המערכת מידיה בשווה כסף. בתור שכאלה, יש לראותן בבחינת הכנסת עבודה אצל העובדים, ולזקוף את שוויין במלואו להכנסת העובדים, לפי סעיף 2(2) לפקודה. הנושא מקבל יתר חיזוק לאור ביטול ההכרה בהוצאות אש"ל כהוצאה מוכרת החל משנת 2011. כנ"ל באשר לאפשרות קיזוז מס התשלומים מחד גיסא, וחוב העובדים במס עסקאות מאידך גיסא.

מס על שכר

בעסק המנהל את חשבונותיו על בסיס מזומן, ניכויים משכר יש לשלם עד 31 בדצמבר. בעסק שאינו עובד על בסיס מזומן אפשר לפצל את הדיווח בין בעלי השליטה לבין יתר העובדים בשני טופסי 102, ובעבור יתר העובדים - לשלם כרגיל.

אם לעובדים מגיעים ימי חופשה או דמי הבראה והם מעוניינים לפדות אותם, והנישום מעוניין להקטין את ההכנסות באותה שנה מכל סיבה שהיא, יש לבצע את התשלומים בחודש דצמבר.

בחברות פרטיות רצוי לבחון מחדש את שיעור המשכורות של בעלי השליטה. יש מקרים שבהם נזקפת המשכורת אמנם לזכותם של בעלי השליטה, ומשולמים עליה מס ודמי ביטוח לאומי, אך בפועל העסק אינו מסוגל לשלמה. יש מקרים שהרווח נמוך וייווצר הפסד או שלא ניתן לקזז את המקדמות ששולמו בשל הוצאות עודפות. יש מקרים שהמקדמות הוקטנו והרווח גדל מהמשוער. הגדלת המשכורת היא אפשרות להקטנת הרווח ולאי חיוב בריבית ובהפרישי הצמדה, לפי סעיף 190(א)(2) לפקודה.

אם התוצאות העסקיות הן שליליות - אין טעם בזקיפת משכורות גבוהות לבעלי השליטה. מצד שני, יש חברות פרטיות שביטלו בזמן מקדמות מס, בטענה שכל רווחיהן מחולקים כשכר למנהלים. כדאי לבדוק אם זהו המצב בפועל.

כל שכר אשר משולם לבעל שליטה בגין השנה השוטפת, ואשר ניכויי המס בגינו ישולמו עד תום שלושה חודשים מתום השנה, יוכר כהוצאה, בתנאי שניכויי המס ישולמו עד תום אותם שלושה חודשים בצירוף הפרשי הצמדה. אפשר לרשום ולשלם מענקים לעובדים ולקרובים שאינם בעלי מניות גם בשנת המס הבאה, עד למועד עריכת הדוחות השנתיים.

הכרה בהוצאות נסיעה לחו"ל

הזמנות לתערוכות, לקונגרסים ולהשתתפות בהשתלמויות ובירידים, וכן כל מסמך המעיד כי הנסיעה לחו"ל הייתה לצורך עסקים - כדאי לשמור. כך גם מסמכים המעידים על יעדי הנסיעה ומועדי הנסיעה, יומן פגישות והתעניינות במוצרים, מסמכי משא ומתן עם יצרנים וספקים בחו"ל, או כל מסמך התקשרות הכרוך בחו"ל.

רצוי גם לשמור על כל הקבלות בגין הוצאות שונות הכרוכות בנסיעה לחו"ל. אסמכתאות אלה ישכנעו את פקיד השומה שההוצאות היו עסקיות.

לפי התקנות יוכרו ההוצאות הבאות הכרוכות בנסיעה לחו"ל בשנת 2017 :

א. כרטיס טיסה

אם הטיסה היא במחלקת תיירים - 100% ממחיר הכרטיס ; אם הטיסה היא במחלקת עסקים או במחלקה ראשונה - 100% ממחיר כרטיס טיסה במחלקת עסקים באותה טיסה.

מי שטס במחלקה ראשונה רצוי שיצטייד באישור על מחיר הטיסה במחלקת עסקים.

ב. לינה בחו"ל

בנסיעה שכללה עד 90 לילות : בעבור שבע לילות ראשונות - כל הוצאות הלינה לפי קבלות או 272 דולר ללינה, לפי הנמוך ביניהם.

בעבור שאר הלילות : עד 119 דולר ללינה - לפי קבלות ; מעל 119 דולר ללינה – 75% לפי קבלות, אך לא פחות מ-119 דולר ללינה ולא יותר מ-204 דולר.

בנסיעה שכללה יותר מ-90 לילות - לפי קבלות, אך לא יותר מ-119 דולר ללינה.

שתי נסיעות או יותר, שלא הייתה ביניהן שהייה רצופה בישראל של 14 יום לפחות, ייחשבו לנסיעה אחת (רק בנסיעה של למעלה מ-90 לילות).

ג. שכירת רכב

סכום ההוצאות שיוכר : עד 60 דולר ליום. לפי הבהרות נציבות מס הכנסה, סכום ההוצאה כולל גם הוצאות הפעלת הרכב, כגון לדלק ולחנייה.

ד. הוצאות אחרות

אם נדרשו הוצאות לינה - יוכרו הוצאות אלה עד 76 דולר ליום; אם לא נדרשו הוצאות לינה - יוכרו הוצאות אלה עד 128 דולר ליום.

בשהות של יותר מעשרה חודשים בחו"ל יוכרו הוצאות שכר לימוד עד גובה 681 דולר לחודש לכל ילד.

קיימת רשימת מדינות בהן ניתן להגדיל ב- 25% את הוצאות הלינה וההוצאות האחרות.

סכומי התרת הוצאות נסיעה לחו"ל 1.1.2017

סוג ההוצאה	הגבלות ההוצאה	שאר העולם	למקומות בהם יותרו בניכוי 125% מסכומי ההוצאות המותרות לניכוי (*) (ראה רשימה בסוף הקובץ)
כרטיסי טיסה	1. למחלקת תיירים או עסקים	מותרות מלוא ההוצאות במחלקת עסקים	מלוא ההוצאות עד לגובה מחיר כרטיס
	2. למחלקת ראשונה	כרטיס באותה טיסה במחלקת עסקים	
לינה בפועל	1. לנסיעה שכללה עד 90 לינות		
	7 הלינות הראשונות	מותרות כל ההוצאות, אך לא יותר מ-\$272 ללילה	מותרות כל ההוצאות, אך לא יותר מ-\$340 ללילה
	מהלילה ה-8 ועד הלילה ה-90	עד-\$119 ללינה יותרו במלואן	עד-\$148.75 ללינה יותרו במלואן
		מעל-\$119 ללינה - 75% מההוצאה, אך לא פחות מ-\$119 ולא יותר מ-\$204.00	מעל-\$148.75 ללינה - 75% מההוצאה, אך לא פחות מ-\$148.75 ולא יותר מ-\$255
	2. לנסיעה שכללה יותר מ-90 לינות		
הוצאות אחרות	---	ההוצאות עד-\$119 ללינה	ההוצאות עד-\$148.75 ללינה
	אם נדרשו הוצאות לינה	עד-\$76 לכל יום שהייה	עד-\$95 לכל יום שהייה
	אם לא נדרשו הוצאות לינה	עד-\$128 לכל יום שהייה	עד-\$160 לכל יום שהייה
שכירות רכב	---	הוצאות השכירות בפועל עד-\$60 ליום.	
חינוך בחו"ל	בעבור ילדים שטרם מלאו להם 19 שנים	עד-\$681 לילד לחודש	

ניכוי הוצאות כיבוד

מותרים בניכוי 80% מההוצאות שהוציא הנישום לכיבוד קל במקום העיסוק שלו, דהיינו: המקום שבו הנישום מנהל דרך קבע את עיסוקו. יתרת 20% מההוצאות לא תותר בניכוי, ויחולו עליה הוראות בדבר מקדמות בשל הוצאות עודפות. כ"כיבוד קל" ייחשבו משקאות קרים ומשקאות חמים, עוגיות וכיו"ב פריטי מזון קלים הניתנים לאורח, המבקר במקום העיסוק לצורכי פעילותו של הנישום, וכן לעובדים. הוצאות אחרות למזון ולמשקה לא ייכללו בגדר "כיבוד" (לדוגמה: ארוחה עסקית הניתנת לאורח).

יצוין כי לא מותר ניכוי הוצאות בשל אירוח בארץ, למעט ניכוי הוצאה סבירה לאירוח אדם מחו"ל (תקנה 3 לתקנות).

ניכוי הוצאות לינה וארוחת בוקר בארץ

יותר בניכוי הוצאות לינה שהוצאו בייצור הכנסה, בשל לינה במרחק של 100 ק"מ ויותר ממקום העיסוק או ממקום המגורים, או לינה במקום קרוב יותר שפקיד השומה אישר. יש תקרה לסכומים המותרים בניכוי.

התקרה היא בסך התקרה הקבועה בתקנות מס הכנסה (ניכוי הוצאות מסויימות), התשל"ב-1972, לגבי לינה בחו"ל, החל מהלינה השמינית ואילך, כשהיא מתורגמת לשקלים לפי השער היציג הידוע במועד הלינה. נכון לשנת 2017 סכומי התקרה הם כלהלן:

לינה שעלותה נמוכה מ-119 דולר - מלוא הסכום.

לינה שעלותה גבוהה מ-119 דולר - 75% מהסכום, אך לא פחות מ-119 דולר ולא יותר מ-204 דולר.

הוצאות לארוחת בוקר הכלולה במחיר לינה יותר בניכוי אם הלינה מותרת בניכוי כאמור.

ההכרה בהוצאות אש"ל בוטלה החל משנת 2011.

האמור אינו חל על לינה הנדרשת לצורך השתתפות בכנס בתחום עיסוקו של הנישום, ועל כך חלים כללי ניכוי ההוצאות על פי סעיף 17 לפקודה ואילך.

הוצאות סוציאליות

ניכוי בשל דמי ביטוח לאומי

מועד הפירעון האחרון של תשלום דמי ביטוח לאומי לעצמאיים הוא עד 15 לינואר. למרות זאת, רצוי ומומלץ להקדים ולשלם את הסכומים, אשר חובה לשלם, עוד בשנת המס השוטפת, ולקבל אישור על כך. בלי האישור לא יוכרו התשלומים בידי פקיד השומה.

לפי פקודת מס הכנסה, 52% מדמי הביטוח הלאומי מותרים בניכוי מהכנסה החייבת במס.

מומלץ להסדיר את תשלום חובות דמי הביטוח הלאומי בהקדם האפשרי, ולא לחכות עד היום האחרון של שנת המס. מבוטחים שהכנסתם גדלה בשנת המס, והיא מעבר לסכום שלפיו הם משלמים דמי ביטוח, רצוי שיגדילו את התשלום השנה, כדי לקבל את הניכוי ממס הכנסה עוד בשנה זו.

שלא כרשויות המסים, הזקפות לזכות החשבון כל תשלום המשולם - המוסד לביטוח לאומי זוקף אותו לאחר שייקלט החיוב במחשב.

אפשר להסדיר את חובות העבר באמצעות פנייה אל המל"ל לפני שיווצר בו לחץ ועומס בעבודה (מומלץ שבוע לפני תום השנה), כדי שתשלומים אלה ייקלטו במחשב.

נשים העובדות בעסקי בעליהן נחשבות ל"אישה עוזרת". הן משלמות דמי ביטוח לאומי כעצמאיות.

אם פקיד השומה השתכנע שהאישה עובדת ביגיעה אישית בעסק שההכנסה ממנו נזקפת לבעל, יותר דמי הביטוח הלאומי בניכוי כתוספת לניכוי שמקבל הבעל על דמי הביטוח הלאומי שהוא משלם בעבור עצמו.

קופות גמל לפיצויים

לפני תשלום לקופת פיצויים יש לבדוק אם אפשר לנכות את התשלום מההכנסה החייבת במס, ואם תשואת קרן הפיצויים מצדיקה הפקדה בקופה.

את סך ההתחייבויות לתשלום פיצויים, תגמולים ודמי חופשה, כולל לבעלי שליטה בחברה, מוטב לשלם עד סך התקרות המותרות לפני תום שנת המס. פיצויים ותגמולים שלא ייפרעו השנה, לא יותרו לניכוי בשנת המס העכשווית. מי שלא מדווח בשיטת המזומנים, יכול לנכות כהוצאה תשלומים סדירים לקופ"ג בקשר לפיצויים, לתגמולים ולקצבה בעבור חודש דצמבר, בתנאי שהם ייפרעו עד סוף חודש ינואר העוקב.

יש לערוך את חישוב הסכומים הדרושים לכיסוי התחייבות לפיצויי פרישה של העובדים. הסכומים יותרו לניכוי רק אם הופקדו עד תום שנת המס ובהתאם לכללים בקופה לפיצויים מאושרת.

יש לבדוק אם אין עודפי כספים ביעודה לפיצויים על העתודה לפיצויים, העולים על העתודה (בתוספת שיעור תוספת היוקר כשהסכום שלו מוגדל ב-10%). במקרה זה יש לצמצם את סכום ההפקדות בקופה לפיצויים.

תשלום פער שוטף בקופ"ג לפיצויים אפשרי עד יום 31 בדצמבר, באישור מנהל רשות המסים בישראל.

בעקבות תיקון 3 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005, קופות פיצויים ימשיכו להתקיים עד תום שנת 2010. כמו כן אי אפשר להפקיד בקופה בגין עובד שעד תום שנת 2007 לא הפקידו בעבורו בקופה.

המשמעות - החל מחודש ינואר 2008 מעביד אינו יכול לפתוח חשבון חדש בקופה מרכזית לפיצויים..

הפרשה על הכנסה משכר המהווה בסיס לפנסיה

החל משנת 2008 חלה חובה על כל מעביד לדאוג לכל עובד שאין לו "הסדר פנסיוני מטיב", שיפקיד בעבורו לביטוח פנסיוני מקיף באמצעות הפקדת עובד ומעביד.

הפקדות עובד ומעביד - כל אחד - עלו בהדרגה והגיעו ל-18.5% בשנת 2017 (6% חלק העובד, 6.5% חלק מעסיק לקצבה ו-6% חלק מעסיק לפיצויים).

ההפקדה אמורה להיות על השכר המשולם לעובד, או על השכר הממוצע במשק, הנמוך מביניהם.

פירוט ראו בצו הרחבה לביטוח פנסיוני מקיף במשק המדינה על פי חוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957

הטבות מס בגין הפקדות בקופת גמל לקצבה בשנת המס 2017*

הפקדות בקופות גמל לקצבה

בעל שליטה

על פי סעיף 32(9)(א)(2) לפקודת מס הכנסה (נוסח חדש), התשכ"א-1961 (להלן: "הפקודה"), מוגבל סכום ההפרשה לפיצויים בעבור בעל שליטה המוכרת לחברה בשנת המס (בשנת 2017 – 8.33%, אך לא יותר מ 12,200 ש"ח בשנה). החל בשנת 2012 תנאי ההפרשה לקופת גמל לקצבה בעבור בעל שליטה זהים לאלה של עובדים רגילים.

סוגי העמיתים

מלבד ההבחנה הבסיסית בין עמית שכיר (שמעבידו מפקיד בעבורו לקופ"ג) ועמית עצמאי (שייתכן שהוא שכיר, אולם המעביד אינו מפקיד בעבורו לקופ"ג, והעובד מפקיד בעבור עצמו בקופ"ג), ישנה הבחנה בין עמית מוטב לעמית שאינו עמית מוטב.

בשנת המס 2017 עמית מוטב הוא כל עמית שנעשתה בעבורו הפקדה לקופת גמל לקצבה בסכום שלא פחת מ-16% מהשכר הממוצע במשק.

השכר הממוצע במשק בשנת 2017 – 9,673 ש"ח לחודש.

בחישוב שנתי: $18,572 \text{ ש"ח} = 9,673 \times 12 \times 16\%$

חובת הפרשה לעצמאים

יש לזכור כי החל בשנת 2017 מחויבים עצמאים להפריש לעצמם לקצבה לפי שיעורים הבאים:

עד חצי שכר ממוצע – 4.45%

בין חצי שכר ממוצע עד שכר ממוצע – 12.55%

אם העצמאי הוא גם שכיר, מהסכום המחושב לפי הנוסחה שלעיל מנכים הפרשה במעמד שכיר (חלק העובד וחלק המעסיק).

חובת הפרשה – עד גיל 60 (עצמאי שהיה בן 55 ב-1/1/2017 פטור מחובת הפרשה).

ניכוי בגין הפקדה בקופות גמל – סעיף 47 לפקודה

עמית מוטב יוכל ליהנות מניכוי בגין הפקדות, ששילמו הוא או בן זוגו, לקופת גמל לקצבה לטובת העמית המוטב, וכמו כן בגין סכומים ששילם לטובת ילדו, שגילו בשנת המס 18 שנים ומעלה.

עמית שאינו עמית מוטב ייהנה מניכוי (בהתקיים תנאים מסוימים) בגין ההפקדות שלו או של בן זוגו בלבד לטובת אחד מהם (כלומר ניתן להעביר הפקדה בין בני זוג, בהתקיים תנאים מסוימים).

1. הניכוי לעמית מוטב

פרמיה לניכוי - סעיף 47(ב) לפקודה:

רובד ראשון:

ניכוי בשיעור 11% מהכנסה עד 103,200 ש"ח לשנה (8,600 ש"ח לחודש) בניכוי הכנסה מבוטחת.

רובד שני:

7% מ"הכנסה נוספת" שהיא הנמוכה מבין:

סך ההכנסה החייבת שאינה הכנסה מבוטחת עד לסכום של 103,200 ש"ח לשנה.

סך ההכנסה החייבת עד לסכום של 258,000 ש"ח לשנה, בניכוי הכנסה מבוטחת או 103,200 ש"ח, לפי הגבוה ביניהם.

ברובד השני ניתן לקבל ניכוי רק על תשלומים העולים על סכום של 18,572 ש"ח (סכום הפקדה הדרוש כדי להיות עמית מוטב).

אם הסכומים ששולמו עולים על 12% מההכנסה הנוספת, בשל החלק העולה על 12% יותר ניכוי נוסף של עד 4%. ניכוי מרבי ברובד שני - 11%.

אם השכר המבוטח עולה על 21,500 ש"ח לחודש (258,000 ש"ח בשנה) - לא מגיע ניכוי.

2. הניכוי לעמית שאינו עמית מוטב – סעיף 47(ב)

עצמאי

הנמוך מבין:

הסכום ששולם, אך לא יותר מ-7% מהכנסה שאינה הכנסת עבודה, עד תקרה של 146,400 ש"ח.

לעמית עצמאי שהוא גם שכיר ינכו מן הסכום שלעיל 103,200 ש"ח או הכנסת עבודה - כנמוך.

אם הסכומים ששולמו עולים על 12% מההכנסה, בשל החלק העולה על 12% יותר ניכוי נוסף של עד 4% (ניכוי מרבי 11% מתקרה של 146,400 ש"ח = 16,104 ש"ח).

שכיר

הנמוך מבין:

1. הסכום ששולם, אך לא יותר מ-5% ממשכורת לא מבוטחת עד תקרה של 103,200 ש"ח (ניכוי מרבי 5,160).

2. 5% מההכנסה חייבת ממשכורת עד תקרה של 258,000 ש"ח לשנה בניכוי הכנסה מבוטחת.

עמית שאינו עמית מוטב, אשר ביום 01/01/2017 או לפני כן מלאו לו 50, זכאי לניכוי בשיעורים מוגדלים כפוף לתקרות.

אם השכר המבוטח עולה על 21,500 לחודש (258,000 ש"ח בשנה) - לא מגיע ניכוי.

זיכוי בגין הפקדה בקופת גמל - סעיף 45א

עמית מוטב יכול לקבל זיכוי בגין הפקדה בקופ"ג לקצבה גם בעבור ילדו, אם ילדו מעל גיל 18.
כל העמיתים יכולים לקבל זיכוי גם בגין הפקדה בעבור בן זוג.
הזיכוי ניתן רק מהחלק שלא ניתן זיכוי בגינו למישהו אחר.

1. עמית מוטב - סעיף 45א(ה)

הגבוה מבין :

1. 2,004 ש"ח.

2. הנמוך מבין :

סכומים שהופקדו (הן לגמל והן לביטוח חיים)

או

א. אם לא הייתה לעמית הכנסה מבוטחת, 5% מן ההכנסה עד תקרה של 206,400 ש"ח.

ב. אם הייתה לעמית הכנסה מבוטחת, אזי סיכום של :

1. 7% מהכנסתו המבוטחת עד למקסימום של 103,200 ש"ח.

2. 5% מהכנסתו, שאינה הכנסה מבוטחת, עד לסכום של 206,400 ש"ח, בניכוי סכום של 103,200 ש"ח, או

סכום הכנסתו המבוטחת כנמוך, רק בתנאי שהייתה הפקדה באופן עצמאי (כעמית עצמאי).

גובה הזיכוי - 35%.

2. עמית שאינו עמית מוטב 45א(ד)

הגבוה מבין :

1. 2,004 ש"ח.

2. הנמוך מבין :

סכומים שהופקדו (הן לגמל והן לביטוח חיים)

או

א. בגין הפקדה כעמית עצמאי - 5% עד לתקרה של 146,400 ש"ח לשנה.

ב. עצמאי שהוא גם שכיר - 7% מהכנסת עבודה עד תקרה של 103,200 ש"ח והכנסה מעסק עד 146,400 ש"ח

בניכוי 103,200 ש"ח או הכנסת עבודה - כנמוך.

גובה הזיכוי - 35%.

3. זיכוי נוסף - סעיף 45א(ו)

החל משנת 2017 יינתן זיכוי נוסף על פי סעיף 45א(ו). הזיכוי ניתן רק בגין הכנסה מעסק או משלח יד ורק במקרה שלא נדרש ניכוי בגין ביטוח אובדן כושר עבודה. זיכוי יינתן בגין הפרשה נוספת, דהיינו מעל הפרשה שבגינה קיבל זיכוי לפי סעיפים קודמים. תקרת הפרשה לזיכוי - 0.5% מהכנסה עסקית (עד 206,400 ש"ח בשנה) בניכוי הכנסה מבוטחת. שיעור זיכוי - 35%. לא ניתן להעביר הפקדה לבן/ בת זוג לצורך זיכוי לפי סעיף זה.

זיכוי בעד סכומים ששולמו לביטוח חיים ובעד ביטוח שאירים*

הזיכוי לעמית מוטב

הזיכוי בגין ביטוח חיים מוגבל ל-5% מהכנסה מזכה, כפוף לתקרה של 206,400 ש"ח. הזיכוי בגין תשלום לביטוח קצבת שאירים לא יעלה על 1.5% מהכנסה מזכה.

הזיכוי לעמית שאינו עמית מוטב

לגבי הכנסה שאינה הכנסת עבודה, הזיכוי בגין תשלומים עבור ביטוח חיים, מוגבל ל-5% מהכנסה מזכה, כפוף לתקרה של 146,400 ש"ח. הזיכוי בגין תשלום לביטוח קצבת שאירים לא יעלה על 1.5% מהכנסה מזכה.

לגבי הכנסת עבודה, הזיכוי בגין תשלומים עבור ביטוח חיים מוגבל ל-5% מההכנסה המזכה, כפוף לתקרה של 103,200 ש"ח. הזיכוי בגין תשלום לביטוח קצבת שאירים לא יעלה על 1.5% מהכנסה מזכה.

הסכום הכולל לביטוח חיים וקצבת שאירים, לא יעלה על 5% מההכנסה המזכה.

גובה הזיכוי בגין ביטוח חיים - 25%.

גובה הזיכוי בגין ביטוח קצבת שאירים - 35%.

ביטוח מפני אובדן כושר עבודה

מדיניות רשות המסים בדבר התרת ניכוי בגין פרמיה המשולמת לתוכנית ביטוח מפני אובדן כושר עבודה לשכיר שמעבידו אינו רוכש אותה בעבורו, היא כדלקמן:

א. עובד שכיר, שמעבידו אינו רוכש בעבורו פוליסה בגין אובדן כושר עבודה רשאי ליהנות מהטבת מס בגין פרמיות ששילם לפוליסה כאמור.

ב. הטבת המס היא התרת הוצאה בניכוי בשיעור של עד 3.5% ממשכורתו (שאינה מבוטחת, כאמור בסעיף א' לעיל), תקרת המשכורת לצורך הפקדה היא פעמיים וחצי השכר הממוצע במשק. 24,182 ש"ח לחודש בשנת 2017 = פרמיה מרבית של 846 ש"ח לחודש. אם על אותה המשכורת מפריש המעסיק לגמל מעל 4% אזי הניכוי לאובדן כושר יהיה בשיעור של 3.5% פחות שיעור הפרשת המעסיק העולה על 4%.

ג. תכנית הביטוח לא תוכר כקופ"ג, ולא תותר בגין הפרמיה הטבת מס נוספת באמצעות זיכוי לפי סעיף 44א לפקודה, או ניכוי לפי סעיף 47 לפקודה.

ד. ההוצאה תותר בניכוי כפוף להגשת דוח לפקיד שומה על הכנסות המבוטח.

ה. הכנסות המתקבלות על פי הפוליסה או הנספח לביטוח מפני אובדן כושר עבודה, חייבות במס לפי סעיף 3(א) לפקודה, ובדרך כלל נחשבות להכנסה מיגיעה אישית.

ו. לפי סעיף 3(ה3) לפקודה, הסכום המרבי שאותו רשאי המעביד להפריש לעובד למרכיב התגמולים ולאובדן כושר עבודה גם יחד, בלי שהעובד יהיה חייב במס במועד ההפקדה, הוא בשיעור 7.5% מהשכר עד פעמיים וחצי השכר הממוצע במשק (24,182 ש"ח) = פרמיה מרבית של 1,814 ש"ח לחודש. דהיינו, פרמיה זו כוללת גם הפרשה למרכיב התגמולים וגם הפרשה לביטוח מפני אובדן כושר עבודה.

ז. כללי ההפקדה בביטוח מפני אובדן כושר עבודה לעצמאי ולבעל שליטה זהים למפורט לעיל.

ח. משכורת לעניין זה, למעט שווי שימוש ברכב.

*** באדיבות ר"ח אליק גנדלמן - מומחה "חשבים" בתחום המסים - מהצוות המקצועי במחלקת המסים של חשבים ומערכת "כל-מס" ו"ידע למידע"**

הפרשות לקרן השתלמות בשנת המס 2017 לעצמאים, שכירים ובעלי שליטה*

א. קרן השתלמות לעצמאי

בשנת 2017 חל שינוי בניכוי בגין הפרשה לקרן השתלמות לעצמאים. בעבר קיבל עצמאי ניכוי בגין סכום ההפרשה העולה על 2.5% מהכנסתו הקובעת. לפי נוסחה זו, כדי לקבל ניכוי של 4.5% היה העצמאי צריך להפריש 7%. החל בשנת 2017 מקבלים העצמאים ניכוי החל מהשקל הראשון עד 4.5% מהכנסה הקובעת (ועד תקרה של 260,000 ש"ח). לפיכך כדי לקבל ניכוי מרבי יש להפריש 4.5% מההכנסה הקובעת (עד תקרה של 260,000 ש"ח).

אם נישום הוא גם שכיר וגם עצמאי, ועל הכנסתו כשכיר שילם לו מעבידו לקרן השתלמות, יהיה סך ההכנסה לצורכי הניכוי הנמוך מבין אלה:

1. הכנסת הנישום מעסק או ממשלח יד.

2. סכום התקרה, בניכוי המשכורת שבעבורה שילם המעביד לקרן השתלמות.

לדוגמה (הסכומים בש"ח):

1.	הכנסת הנישום כעמית עצמאי - 250,000 ש"ח וכשכיר 70,000 ש"ח
2.	סכום ההכנסה המרבי שבעבורו מותר ניכוי לקרן השתלמות
-	פחות הסכום, שבעבורו שילם המעביד לקרן השתלמות
	190,000

סכום התקרה - הנמוך בין 1 ל-2 190,000

חישוב הניכוי:

סכום ששולם	8,000
הגבלת הניכוי עד 4.5% מ-190,000	8,550
סכום שלא נוצל לניכוי	550

הסכום שיוכר לו הוא 8,000 ש"ח.

בסעיף 9(ב16) לפקודת מס הכנסה (נוסח חדש), התשכ"א-1961 (להלן: "הפקודה") נקבע פטור ממס לסכומים שמשך יחיד עצמאי מקרן ההשתלמות שלו, ובכלל זה סכומי הריבית, הפרשי ההצמדה ורווחים אחרים שמקורם בהפקדה מוטבת (בשנת 2017 - 18,240 ש"ח לשנה). זאת בניסיונות ובתנאים מסוימים, כלהלן:

- לאחר שלוש שנים ממועד התשלום הראשון - אם שימשו הכספים לצורך ההשתלמות של העצמאי, וכן אם היחיד הגיע לגיל פרישה.
- לאחר שש שנים ממועד התשלום הראשון - ללא כל תנאי.
- ללא הגבלת תקופה ממועד התשלום הראשון - אם הסכום נמשך בידי הזכאים לקבלת סכומים של היחיד בעל החשבון, שנפטר.

סכומים שמשך עצמאי מקרן ההשתלמות, אשר לא נתקיימו בהם התנאים שבסעיף 9(ב16) לפקודה, יהיו חייבים במס כהכנסה מעסק או ממשלח-יד בעת קבלתם, למעט הסכומים שהפריש העצמאי לקרן השתלמות, שלא הותרו בניכוי לאור הוראת סעיף 3(ה2) לפקודה.

ב. קרן השתלמות לעובד

סכומים שמשך עובד מקרן השתלמות, לרבות ריבית, הפרשי הצמדה ורווחים אחרים, שמקורם בהפקדה מוטבת כהגדרתה בסעיף 9(א16) לפקודת מס הכנסה יהיו פטורים ממס: אם נמשכו לאחר שלוש שנים מיום התשלום

הראשון לחשבון, ובלבד שישמשו לצורך השתלמותו או אם העובד הגיע לגיל פרישה; או אם נמשכו לאחר שש שנים, ללא כל תנאי.

סכומים שמשך עובד מקרן השתלמות שלא בתקופות ובנסיבות כאמור יחויבו במס, למעט סכום הקרן שמקורה בתשלומי העובד.

כמו כן, אם נפטר העובד, הזכאים לסכומים מקרן ההשתלמות רשאים למשוך אותם בפטור ממס, ללא הגבלה בנוגע לזמן המשיכה.

המשכורת המרבית שבגינה ניתן להפקיד היא 15,712 ש"ח לחודש (בשנת המס 2017). שיעור ההפקדה הוא: הפרשת המעביד - 7.5%, הפרשת העובד - 2.5%. מעבר לכך יש לזקוף שווי לעובד.

קרן השתלמות 2017

תיאור	סכום (בש"ח)
משכורת מרבית שההפרשה בעדה לקרן השתלמות פטורה ממס בעת ההפרשה	15,712
הכנסה קובעת (קרן השתלמות לעצמאי)	260,000 לשנה

ג. קרן השתלמות לבעל שליטה

לפי סעיף 32(9)(א)(2) לפקודה, מותר לחברה שבשליטתם של לא יותר מחמישה בני אדם כמשמעותה בסעיף 76 לפקודה, לנכות בעבור בעל השליטה בה תשלומים שמשלמת חברה כאמור לקרן השתלמות בעבור בעל שליטה. סכום זה מוגבל ל-4.5% ממשכורת החבר עד לתקרה הקבועה בסעיף.

הסכום המרבי שיכולה חברה לנכות מהכנסתה בשנת 2017 בשל תשלומים לקרן השתלמות בעבור בעל שליטה בה הוא 8,485 ש"ח (4.5% מ-188,544 ש"ח); זאת, אם בעל השליטה ישלם לקרן 2,828 ש"ח לפחות ($1.5\% = \frac{1}{3} \times 8,484$ ש"ח), אשר בגינם לא יקבל הטבות מס בשנת ההפקדה, אך הרווחים עליהם יהיו פטורים ממס (יש להדגיש כי אחרי שש שנים גם חלק המעסיק פטור ממס), אם ישולמו לו בתנאי הפטור שלפי סעיף 9(16א) לפקודת מס הכנסה (בדרך כלל בתום שש שנים מפתיחת החשבון).

הפרשות בשיעור שמ-4.5% ועד 7.5% ממשכורת בסך 188,544 ש"ח ומטה, לא יותרו כהוצאה בידי המעביד, ולא ייחשבו להכנסה בידי בעל השליטה. ואולם דבר זה מותנה בתשלום מקביל של בעל השליטה בסך של:

$$188,544 \times 2.5\% = 4,714 \text{ ש"ח}$$

קרן השתלמות לבעל שליטה - סכומים ושיעורים להפקדה

שנת מס	משכורת קובעת	תשלומי מעביד-תקרת הוצאה		תשלומי העובד	
		%	סכום	%	סכום
2017	188,544	4.5%	8,485	1.5%	2,828

* באדיבות ר"ח אליק גנדלמן - מומחה "חשבים" בתחום המסים - מהצוות המקצועי במחלקת המסים של חשבים ומערכת "כל-מס" ו"ידע למידע"

פנסיה לעצמאים ושינויים במיסוי יחיד*

בחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2017-2018), התשע"ז-2016 (להלן: "החוק") הידוע בכינויו "חוק ההסדרים" לשנות המס 2017-2018, נקבע שינוי מהפכני לעניין הפרשות לפנסיה לעצמאים - חובת הפרשה לקצבה ולאבטלה.

לנוחותכם מובא להלן לקט מתמצית השינויים שחלו בנושא זה.

השיעורים שיידרש עצמאי להפריש לפנסיה (קצבה) ולאבטלה

החל בשנת 2017 יידרשו עצמאים להפריש לקצבה ולאבטלה את השיעורים הבאים מ"הכנסה חייבת בהפקדה" כהגדרתה בחוק:

עד מחצית השכר הממוצע – 4.45%

בין מחצית השכר ממוצע לשכר הממוצע המלא – 12.55%

יש להדגיש כי לגבי שכיר ועצמאי תהיינה ההפרשות שלעיל בניכוי סכום שהופקד עבורו כשכיר (חלק עובד וחלק מעסיק).

בשנת 2017 השכר הממוצע במשק הוא 9,673 ש"ח.

הגדרת "הכנסה החייבת בהפקדה"

הכנסה החייבת בהפקדה היא הכנסה חייבת לפני ניכויים כדלקמן:

- ניכוי בגין הפרשה לקצבה (סעיף 47 לפקודת מס הכנסה (נוסח חדש), התשכ"א-1961 (להלן: "הפקודה"))
- ניכוי דמי ביטוח לאומי כעצמאי (סעיף 47א לפקודת מס הכנסה)
- ניכוי בגין אובדן כושר עבודה (סעיף 32(14) לפקודה)
- וכן לפני קיזוזים ופטורים (כגון קיזוז הפסדים ופטור לנכה לפי סעיף 9(5) לפקודה).

סוג הקופה שאליה יופרשו הכספים

יש להפריש לקופת גמל לקצבה.

מי אינו חייב להפריש

- מי שביום 1/1/17 הוא בן/בת 55 ומעלה
- מי שטרם הגיע לגיל 21 בתום שנת המס
- מי שהגיע לגיל פרישה מוקדמת (60) בתום שנת המס
- מי שבתום שנת המס טרם עברה חצי שנה מאז פתח תיק מע"מ

מועד ההפקדה וקנס בגין איחור בהפקדה

יש להפקיד עד תום שנת המס. מי שהפקיד פחות מהסכום שנקבע יקבל התראה ממרכז גביית קנסות (אשר יקבל מידע מרשות המסים) ויהיה עליו להפקיד את הסכום החסר בתוך 90 יום. אי הפקדה בתוך 90 יום תביא לקנס בסך 500 ש"ח. ייתכן שעצמאים רבים יקבלו התראה ממרכז גביית הקנסות משום שאת הדוח על ההכנסה יגישו במהלך השנה הבאה (ולעתים אף אחרי יותר משנה) ולרוב לא ידעו את סכום הכנסה המדויק בתום השנה. בחוק נקבע כי התראות וקנסות יינקטו רק נגד אלה שמרוויחים מעל שכר המינימום אף שהם אינם פטורים מחובת ההפקדה.

מצב אבטלה לעצמאי

חלק מתוך הסכום שיופקד לקופת גמל לקצבה ייועד לעצמאי במצב של אבטלה.

החלק שייועד לדמי אבטלה לעצמאי יהיה הנמוך מבין שליש סכום ההפקדה ותקרת הפיצויים הפטורים לפי סעיף 9(א7) (בשנת 2017 – 12,200 ש"ח).

התנאים למשיכת כספים בידי עצמאי במצב של אבטלה

למצב אבטלה לעצמאי יחשבו סגירת עסק או גיל פרישה, אך ניתן למשוך כספים במצב אבטלה לעצמאי רק אם העצמאי הפקיד בקופה במשך שנתיים מתוך שלוש השנים שקדמו למועד המשיכה. המשיכה תהיה בשלושה תשלומים (למי שהגיע לגיל פרישה – בתשלום אחד). שר האוצר יקבע תנאים נוספים לעניין משיכת כספים במצב של אבטלה לעצמאי.

סכום המשיכה במצב אבטלה לעצמאי

עצמאי שיגיע למצב אבטלה יוכל למשוך את הגבוה מבין סך שלוש פעמים שכר המינימום לבין תקרת פיצויים פטורים מוכפלת בשנות ההפקדה לקופה (מאז המשיכה הקודמת), אך בכל מקרה לא יותר מחלק ההפקדה המיועד למצב אבטלה כאמור לעיל. סכום המשיכה יהיה פטור ממס בתנאים מסוימים (סעיף 9(ב7) לפקודה שנוסף בתיקון) לחוק זה.

*** באדיבות ר"ח אליק גנדלמן - מומחה "חשבים" בתחום המסים - מהצוות המקצועי במחלקת המסים של חשבים ומערכת "כל-מס" ו"ידע למידע"**

זיכויים ונקודות זיכוי

זיכוי בעד הוצאות להחזקת קרוב נטול יכולת

יחיד תושב ישראל זכאי לזיכוי בעד הוצאות החזקת קרוב משפחה נטול יכולת שהוא משותק, מרותק למיטה, עיוור או בלתי שפוי בדעתו, וכן בעד ילד מפגר.

החוק מעניק הקלות למי שהחזיק בן משפחה במוסד או נקודת זיכוי אחת בגין אותם נטולי היכולת. סעיף 44 לפקודה קובע כי בחישוב הכנסתו החייבת של יחיד תושב ישראל, שהוא או בן זוגו שילם בשנת המס בעד החזקה במוסד מיוחד של ילד, בן זוג או הורה משותקים לחלוטין, מרותקים למיטה בתמידות, עיוורים או בלתי שפויים בדעתם, או בעד החזקת ילד מפגר במוסד מיוחד, יותר זיכוי ממס בשיעור 35% מהסכומים ששילם, העולים על 12.5% מהכנסתו החייבת.

יחיד תושב ישראל יהיה זכאי לזיכוי בעד הוצאות החזקת קרוב במוסד לפי סעיף 44 לפקודה, או לנקודות זיכוי בעד נטול יכולת לפי סעיף 45 לפקודה, לפי העניין (להלן: "המזכה"), אם ההכנסה החייבת של המזכה ושל בן זוגו לא הייתה יותר מהתקרה הקבועה בסעיף ליחיד או לבני זוג.

סעיף 45(א) לפקודה קובע כי יחיד תושב ישראל, שהיה לו בשנת המס ילד משותק, עיוור או מפגר, או שהיה לבן זוגו ילד כאמור, יובאו בחשבון בחישוב המס שלו או של בן זוגו שתי נקודות זיכוי בשל כל ילד, כאמור.

ישנם ילדים הסובלים מליקויי למידה, הפרעות קשב והיפראקטיביות. בגין ילדים אלה זכאים ההורים להקלות במס.

זיכוי בעד נטול יכולת - תקרות ההכנסה המאפשרות קבלת הזיכוי

תקופה	הכנסת נטול היכולת ובן זוגו	הכנסת נטול יכולת שאין לו בן זוג
2017	267,000	167,000

נקודות זיכוי לתושב חוזר

1. בעקבות תיקון לפקודה נקבע כי בהגדרת "עולה" שבסעיף 35 לפקודה ייכלל גם יחיד ששב והיה לתושב ישראל מיום 16/5/2010 ועד ליום 30/9/2012, לאחר שהיה תושב חוץ במשך 6 שנים רצופות לפחות (להלן: "תושב חוזר מוטב"). לעניין זה נקבע בתיקון, כי מי שבידו תעודת "תושב חוזר" ממשרד הקליטה, לפיה שהה מחוץ לישראל 6 שנים לפחות (להלן: "תעודת תושב חוזר מוטב"), יחשב לתושב חוזר מוטב וכפועל יוצא מכך - כ"עולה" לעניין סעיף 35.

2. בעקבות התיקון, יהיה זכאי תושב חוזר מוטב (בדומה לעולה חדש), לנקודות זיכוי הניתנות באופן מדורג במשך 3.5 שנים מיום ההגעה לישראל או מיום 1/1/2011, לפי המאוחר, באופן הבא:

א. 1/4 נקודת זיכוי חודשית במהלך 18 החודשים הראשונים.

ב. 1/6 נקודת זיכוי חודשית במהלך 12 החודשים הבאים.

ג. 1/12 נקודת זיכוי חודשית במהלך 12 החודשים הבאים.

נקודות זיכוי בגין ילדים

בעקבות תיקון 170 לפקודה, החל משנת 2012 יינתנו שתי נקודות זיכוי בשל כל ילד החל בשנת המס שלאחר שנת לידתו ועד לשנת המס שבה מלאו לו חמש שנים, ונקודת זיכוי אחת בשל כל ילד החל בשנת המס שבה מלאו לו שש שנים ועד לשנת בגרותו (כפי המצב לפני התיקון). כמו כן, בעקבות המלצות ועדת טרכטנברג ניתנות נקודות זיכוי לאבות לילדים עד גיל שלוש: נקודת זיכוי אחת בשנת הלידה של הילד ובשנה שבה מלאו לילד שלוש שנים, ושתי נקודות זיכוי בשנים שבהן מלאו לילד שנה ושנתיים.

בהוראת שעה לשנים 2017 – 2018 הוגדלו נקודות הזיכוי והן ניתנות גם לאבות בגין ילדים עד גיל 5.

זיכוי על תרומות למוסד ציבורי מאושר

הזיכוי על תרומות בשיעור 35% מסכום התרומה, שנתרמו למוסדות ציבוריים מאושרים, יינתן אם סכום התרומות עלה מעל 180 ש"ח בשנת המס 2017.

הזיכוי יינתן מסכום כולל של תרומות שאינו עולה על 30% מההכנסה החייבת, או שאינו עולה על סכום מרבי בסך 9,184,000 ש"ח בשנת המס 2017, לפי הנמוך מבניהם.

תשלומי מס

הקטנת מקדמות

המקדמות לרשות המסים נקבעות על פי שיטת האחוזים או על פי שיטת הסכום הקבוע. אפשר להקטין את המקדמות, אולם מי שמקטין אותן שלא כדין, צפוי לשלם ריבית בשיעור מסוים ובהפרשי הצמדה, לפי סעיף 190(א)(2) לפקודה.

לכן, כדאי לבדוק את שיעור המקדמות במהלך השנה, ולוודא שאין הפרשים ניכרים בין המקדמות המוקטנות לבין המס לפי הרווח המשוער. אם יימצאו הפרשים יהיה אפשר להגדיל את המקדמות בהתאם לזאת.

נישום שביקש להקטין מקדמה, ולאחר מכן השתנה מצבו לטובה, מוטב שישלם את ההפרש; שכן, מרוץ הריבית והפרשי ההצמדה באשר לסכום הנוסף יופסק למי שישלם סכומים נוספים על חשבון המקדמות, והם יחושבו רק בעבור התקופה שתחל מיום 1 ביולי ועד לתאריך התשלום בפועל, במקום עד יום 31 בדצמבר.

כדי להפחית ריבית והפרשי הצמדה אפשר גם להקדים הוצאה חריגה. אם אפשר, רצוי להגדיל את הניכויים במקור מתקבולים מלקוחות באמצעות אי השימוש באישור להקטנת ניכוי המס במקור.

חברה יכולה לחסוך ריבית והפרשי הצמדה אם תחלק את מלוא הרווח במשכורת לבעלי המניות, אך לא לפני שתבדוק את חישוב הכדאיות של חלוקת הרווח במשכורת לעומת השארתו בחברה.

תשלום מקדמה על חשבון רווח הון

קיימת חובת דיווח בעסקה הונית בתוך 30 יום, אף אם הסתיימה בהפסד או ללא חבות במס.

תשלום יתרת המס לשנת המס השוטפת

נישום חייב לשלם ריבית בשיעור 4% והפרשי הצמדה על סכום חובו לרשות המסים - מתום שנת המס ועד למועד התשלום בפועל.

נישום זכאי לפטור מדורג מן הריבית בשיעור 4% והפרשי הצמדה המוטלים על פי סעיף 187א(א) לפקודה, באשר לסכומי המס שהוא מקדים לשלם.

וזהו פירוט הפטור המדורג האמור:

על סכום מס ששילם הנישום **בחודש הראשון** שלאחר תום שנת המס - **פטור מלא** מן הריבית והפרשי ההצמדה.

על סכום מס ששילם הנישום **בחודש השני** שלאחר תום שנת המס - הפטור הוא **ממחצית** מן הריבית והפרשי ההצמדה.

על סכום מס ששילם הנישום **בחודש השלישי** שלאחר תום שנת המס - הפטור הוא **מרבץ** מן הריבית והפרשי ההצמדה.

לפיכך כדאי לערוך דוחות משוערים בהקדם, כדי להשלים הפרשים במקדמות, אם נוצרו, או כדי לשלם את יתרת המס, אם נותר חוב, וליהנות מהנחה ניכרת בגין פטור מחיובי הריבית והפרשי ההצמדה. על משמעות ניפוח החוב - ראו רשימת מקדמים לחישוב ריבית מס הכנסה בירחון "ידע למידע", במדור 'מס הכנסה', מדי חודש.

יש להתחשב גם בעובדה שנציבות מס הכנסה נוהגת להטיל מקדמות, או להגדיל מקדמות, לאחר ששולמו תשלומים נוספים בשל הכנסות משנה קודמת.

נישום שביקש ביטול מקדמות או הקטנת מקדמות, ובסוף השנה מתברר כי הקטנת המקדמות הייתה לא מוצדקת, יחויב בריבית לפי סעיף 190(א)(2) לפקודה ובהפרשי הצמדה בעבור סכום ההפחתה ועד הפרש המס שעליו להשלים לפי הדוח. כדי למנוע חיוב זה מוצע לשלם את החסר בהקדם.

טבלאות שיעורי מס וסכומים בשנת המס 2017

שיעורי המס ממשכורת חודשית ושנתית על הכנסה מיגיעה אישית החל מינואר 2017

שיעור המס	הכנסה שנתית (יגיעה אישית)	שיעור המס	הכנסה חודשית (יגיעה אישית)
10%	עד 74,640	10%	עד 6,220
14%	מ-74,641 עד 107,040	14%	מ-6,221 עד 8,920
20%	מ-107,041 עד 171,840	20%	מ-8,921 עד 14,320
31%	מ-171,841 עד 238,800	31%	מ-14,321 עד 19,900
35%	מ-238,801 עד 496,920	35%	מ-19,901 עד 41,410
47%	מכל שקל נוסף	47%	מכל שקל נוסף

שיעורי מס על הכנסה שאינה מיגיעה אישית לשנת 2017

שיעור המס	הכנסה שנתית (לא מיגיעה אישית)	שיעור המס	הכנסה חודשית (לא מיגיעה אישית)
31%	עד 238,800	31%	עד 19,900
35%	מ-238,801 עד 496,920	35%	מ-19,901 עד 41,410
47%	מכל שקל נוסף	47%	מכל שקל נוסף

נקודת זיכוי חודשית = 215 ש"ח ושנתית = 2,580 ₪ בשנת המס 2017

מס נוסף על הכנסות גבוהות - יחיד שהכנסתו עלתה על 66,960 ש"ח בחודש ו-803,520 ₪ בשנה יהיה חייב ב-2% מס יסף בשנת המס 2016

להלן הסכומים המתואמים לשנת המס 2017

לשנה בש"ח	לחודש בש"ח	1.1.2017
100,320	8,360	קצבה מזכה
49,152	4,096	פטור מקצבה לפי סעיף 9א לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש] התשכ"א-1961 (להלן - הפקודה) - 49% בין השנים 2016 - 2019
116 ש"ח לכל שנת עבודה		סכום פטור לפי סעיף 9א(ב) לפקודה
103,200	8,600	תקרת הכנסה מזכה שהיא הכנסת עבודה (סעיף 47 לפקודה)
146,400	12,200	הכנסה מזכה שאינה הכנסת עבודה - למי שיש הכנסת עבודה - בניכוי הכנסת העבודה או 8,600 לפי הנמוך
258,000	21,500	הכנסה מזכה לקצבה (סעיף 47(א)(5)) לפקודה
103,200	8,600	הכנסה ל"עמית עצמאי" (סעיף 47(א)(3)) ו- (5) לפקודה
2,004	167	הסכום לפי סעיף 45א(ד) לפקודה - סכום החסכון המזערי ללא הגבלה של 5% מההכנסה.
2,004 206,400	167 17,200	הסכומים לפי סעיף 45א(ה) לפקודה
12,200 ש"ח		סכום ההפרשה לפיצויים המוכר כהוצאה לפי סעיף 32(9)(א)(2)
188,544	15,712	משכורת מרבית שההפרשה בעדה לקרן השתלמות פטורה ממס בעת ההפרשה
260,000		הכנסה קובעת משוקללת (קרן השתלמות לעצמאי וחבר קיבוץ)
	24,183	תקרת הסכום להפרשת המעביד לקופת גמל לקצבה - סעיף 3(ה2)
	32,000 2,667	תקרה לפיצויים - סעיף 3(ה3)(א1)
18,240		הפקדה מוטבת - 9(א16) ו-9(ב16) לפקודה
91,536 לתקופה		סכום צבירה מזערי
4,405 לחודש		סכום צבירה מזערי
	5,000	"שכר מינימום" לצורך משיכה מקופת גמל בפטור
12,200 לכל שנת עבודה		החלק הפטור של מענקי פרישה ששולמו מיום 1.1.2017 ואילך
24,400 לכל שנת עבודה		החלק הפטור של מענקים כאמור ששולמו במקרה של מוות
360,000 לשנה		רצף קצבה - סעיף 9(א7)(ז1)

1.1.2017	לחודש בש"ח	לשנה בש"ח
<u>1.1.2017</u>	לחודש בש"ח	לשנה בש"ח
הכנסת עיוור ונכה 100%		
סכום ההכנסה מיגיעה אישית הפטורה ממס אצל עיוור או נכה 100% [סעיף 9(5)(א) לפקודה]: עד 184 יום - אין פטור 185-364 יום חלק יחסי עד לתקרה של		72,720
365 יום או יותר חלק יחסי עד לתקרה של כשהיא מוכפלת במספר ימי הפטור ומחולקת ב-365		606,000
הכנסה שלא מיגיעה אישית הפטורה ממס אצל עיוור או נכה 100% [סעיף 9(5)(ב) לפקודה]: עד 184 יום - אין פטור 185-364 יום - חלק יחסי עד לתקרה של		72,720
365 יום או יותר - חלק יחסי עד לתקרה של כשהיא מוכפלת במספר ימי הפטור ומחולקת ב-365		72,720
אם מדובר בהכנסה מריבית לפי סעיף 9(5)(ב) לפקודה שמקורה בפיצויים עבור נזקי גוף - התקרה תהיה		299,040
כל האמור לעיל כפוף להוראות סעיף 9(5) לפקודה.		
זיכוי בשל תרומות למוסדות ציבור מאושרים - 35% מהתרומה אם התרומה עולה על	לשנת המס 2017	180
הסכום המרבי בעדו ניתן זיכוי: או 30% מההכנסה החייבת - הנמוך מביניהם	לשנת המס 2017	9,184,000
הוצאות לינה באזור פיתוח - למי שאושר לכך	1,770	21,240
הוצאות שהייה למומחה המוזמן מחוץ לארץ	320 (ליממה)	
משכורת למומחה חוץ	13,100	157,200
הוצאות שהייה לעיתונאים וספורטאים זרים	320 (ליממה)	
משכורת מרבית שמלכ"ר משלם, הפטורה ממס שכר		177,787
הוצאות מותרות בניכוי: כיבודים מתנות		80% מההוצאות שהוצאו לכיבוד קל במקום העיסוק של הנישום 210 לאדם לשנה (גם ב-2017)
פיצויי הלנת שכר הפטורים ממס (סעיף 9(21) לפקודה) פיצויי הלנת שכר המשולמים לפי חוק הגנת השכר, התשי"ח-1958, פטורים ממס בגבולות שנקבעו בחוק, אם משכורתו של העובד לא עלתה באף אחד מ-24 החודשים האחרונים של עבודתו על:	8,040	

שכר דירה	1.1.2017	לחודש בש"ח	לשנה בש"ח
שכר דירה החייב במס בשיעור 10% עפ"י סעיף 122 לפקודה -	אין תקרה		
פטור על הכנסות משכר דירה למגורים	5,010 לחודש		
הנחה ממס לכוחות הביטחון ולתושבי ישובים מיוחדים			
5% - עד לתקרת ההכנסה החייבת : (כוחות הביטחון)			160,560
10% מהכנסה חייבת שהופקה באזור אילת או חבל אילות			238,200
הכנסה חייבת לתושבי ישובים אחרים עפ"י רשימה המופיעה בסעיף 11 לפקודה וחלק ב' של התוספת הראשונה :			160,560
הטבות על הכנסה בעד עבודה במשמרות			
תקרת הכנסה	10,750		129,000
זיכוי מגיע - 15% לא יעלה על	925		11,100
סעיפים 44, 45 לפקודה			
תקרת הכנסה של נטול יכולת ליחיד לזוג			167,000 267,000
פטור מהגשת דין וחשבון מקוון (לדוח 2016)			
הכנסה ליחיד			80,270
הכנסה לזוג			160,550
סכום הלוואה לעניין 3(ט) לפקודה שחל עליה רק שיעור עליית הממד	7,680		
שיעור הריבית לעניין סעיף 3(ט)	3.41%		
תשלום חד פעמי לספק הפטור מניכוי מס במקור משירותים או נכסים	4,920		
סכום ההכנסה המחייב קטין בהגשת דו"ח (לשנת המס 2016)			78,070
פטור מהגשת דין וחשבון (לשנת 2016)			
משכורת (תוספת א)			641,000 לשנה
הכנסה נוספת (תוספת ב)			333,000 לשנה
הכנסה - קצבת חוץ (תוספת ד)			333,000 לשנה
הכנסה מריבית (תוספת ה)			636,000 לשנה
הכנסה ממכירה ניירות ערך (מחזור)			803,520 לשנה
הכנסה ממכירה ניירות ערך (תוספת ו)			1,850,000 לשנה
נכסי חוץ (תקנה 3)			1,850,000 לשנה
שווי שימוש ברדיו טלפון נייד (רט"ן)	105		1,260

1.1.2017	לחודש בש"ח	לשנה בש"ח
<u>הוצאות החזקת טלפון שאינו נייד</u>		
1. אם סכום ההוצאה נמוך מ-		23,600
סכום ההוצאה המוכרת מעל (או 80% מההוצאה לפי הנמוך)		2,400
2. אם סכום ההוצאה מעל -		23,600
סכום ההוצאה המוכרת מעל		4,700
הגרלות והימורים (תקרת הפטור)		49,320 להגרלה
<u>מתנדב במוסד ציבורי</u>		
כיבוד קל לאירוע	30 לאדם	
נסיעות בתחבורה ציבורית	220	2,640
הוצאות דלק	670	8,040
שיחות טלפון מביתו/נייד	110	1,320
<u>ניכוי מתשלום בעד שירותים או נכסים מ-1.1.2017</u>		
מחזור עסקי בשנת מס 2015		5,200,000
מחזור של חברה בת בשנת מס 2015		1,030,000
מחזור של מוסד ציבורי בשנת מס 2015		3,200,000
<u>ניכוי מתשלום בעד מסחר ביהלומים מ-1.1.2017</u>		
מחזור עסקי בשנת מס 2015		16,900,000

ביטוח לאומי

להלן מובא לקט פרקים נבחרים מתוך מאמר מלא המתפרסם באתר "כל-מס" ובירחון ידע למידע. הפרקים באדיבותה של ר"ח אורנה צח שמאמרה המלא מתפרסם באתר המיסים האינטרנטי "כל-מס" ובירחון "ידע למידע". הפרקים נבחרו על פי שיקול המערכת בהתאמה ל"חוזר לקוחות לסוף שנה"

סוגיות בתחום הביטוח הלאומי לסיום שנת 2017

ר"ח אורנה צח-גלרט

שיעורי דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות בשנים 2009 עד 2017

שיעורי דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות (להלן: "דמי ביטוח"), למבוטחים בגיל 18 עד גיל פרישה, שאינם בעלי שליטה, בשיעורים הרגילים (טור 1 בטופס 102) החל מינואר 2009

פנסיה מוקדמת	חלק המעסיק							שכיר (חלק העובד)	עובד עצמאי	הכנסות שאינן מעבודה	מיום 1.1.2008
	2016	2015	2014	2013	4/11-12/12	8/09-3/11	1-7/09				
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
3.49	3.45	3.45	3.45	3.45	3.45	3.85	3.45	3.50	9.82	9.61	שיעור מופחת (1)
11.79	7.50	7.25	6.75	6.50	5.90	5.43	5.43	12.00	16.23	12.00	שיעור מלא (2)

בחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2017 ו-2018), התשע"ז-2016 (להלן: "חוק ההסדרים" או "חוק ההסדרים לשנת 2017"), נעשו שינויים בשיעורי דמי הביטוח של העובד העצמאי כמפורט בטבלה שלעיל.

שיעורי דמי ביטוח באחוזים לבעלי שליטה (טור 2 בטופס 102)

להלן פירוט שיעורי דמי הביטוח בעבור בעלי שליטה בחברת מעטים, המדווחים כשכירים בחברה שבבעלותם (מבוטחים בגיל 18 עד גיל פרישה בשיעורים הרגילים):

סה"כ							חלק המעסיק							שכיר (חלק עובד)	מיום 1.1.2008
2016	2015	2014	2013	4/11-12/12	8/09-3/11	1-7/09	2016	2015	2014	2013	4/11-12/12	8/09-3/11	1-7/09		
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
6.90	6.90	6.90	6.90	6.90	7.30	6.90	3.41	3.41	3.41	3.41	3.41	3.81	3.41	3.49	מופחת (1)
19.07	18.84	18.38	18.15	17.59	17.16	17.16	7.28	7.05	6.59	6.36	5.80	5.37	5.37	11.79	מלא (2)

נתונים לדיווח ולתשלום דמי ביטוח

2016	2015	2014	2013	2012	2012	2011	2011	2010	2010	8-12/09	1-7/09	
ש"ח לחודש	ש"ח לחודש	ש"ח לחודש	ש"ח לחודש	ש"ח לחודש	ש"ח לחודש	ש"ח לחודש	ש"ח לחודש	ש"ח לחודש	ש"ח לחודש	ש"ח לחודש	ש"ח לחודש	
43,240	43,240	43,240	42,435	502,200	41,850	881,064	73,422	957,000	79,750	76,830	38,415	ההכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח
5,678	5,556	5,453	5,297	62,052	5,171	59,808	4,984	57,708	4,809	4,757	4,757	הכנסה מרבית לעניין שיעור מופחת (1)
9,464	9,260	9,089	8,828	103,428	8,619	99,684	8,307	96,180	8,015	7,928	7,928	השכר הממוצע במשק, לעניין תשלום דמי ביטוח

(1) שיעור מופחת - עד הכנסה בשיעור 60% משכר ממוצע במשק

(2) שיעור מלא - עד הכנסה מרבית

מקדמות דמי ביטוח בסכום מינימום למי שאין הכנסות חייבות בדמי ביטוח

מבוטחים במעמד של "לא עובד ולא עובד עצמאי" (ללא הכנסות חייבות בדמי ביטוח), תלמיד, תלמיד ישיבה, עובד בחל"ת, מי שמצוי בהכשרה מקצועית ומי שמשלם דמי ביטוח בריאות בלבד, משלמים מקדמות דמי ביטוח בסכום מינימום, בהתאם לסיווגם הביטוחי.

המקדמות הרבעוניות נגזרות מן השכר הממוצע במשק שהוא 9,673 ש"ח בשנת 2017. בסיס המינימום שלפיו מחושבים דמי ביטוח לאומי למבוטח שאינו עובד ואינו עובד עצמאי שאין לו הכנסות - הוא 4,353 ש"ח לרבעון (15% כפול שכר ממוצע במשק לכל חודש), ולתלמיד (לרבות תלמיד ישיבה) ולמי שמצוי בהכשרה מקצועית - 1,451 ש"ח לרבעון (5% כפול שכר ממוצע במשק בכל חודש).

דמי ביטוח בריאות מחושבים בסכום קבוע של 103 ש"ח בחודש בשנים 2014 עד 2017. התשלום מחושב כדלקמן:

לרבעון $510 = 309 + (4,353 \times (9.61\% - 5\%))$ (שהם 170 ש"ח לחודש).

לרבעון $376 = 309 + (1,451 \times (9.61\% - 5\%))$ (שהם 125 ש"ח לחודש).

סוגיות הקשורות לעצמאים ולבעלי הכנסות שאינן מעבודה

שינוי בשיעורי דמי הביטוח הלאומי של עובד עצמאי

חוק ההסדרים תיקן את שיעורי דמי הביטוח הלאומי של העובד העצמאי בלבד (אין שינוי בשיעורי דמי ביטוח הבריאות ובישיעורי דמי הביטוח הלאומי של עצמאי שאינו עונה להגדרה), כדלקמן:

(1) הוקטן חלק הביטוח הלאומי בשיעור המופחת משיעור של 6.72% לשיעור של 2.87%. כלומר, יחד עם 3.1% דמי ביטוח בריאות השיעור המופחת החדש של העובד העצמאי הוא 5.97% במקום 9.82%.

(2) הוגדל חלק הביטוח הלאומי בשיעור המלא בשיעור של 1.6%. כלומר, יחד עם דמי ביטוח בריאות בשיעור של 5% השיעור המלא החדש של העובד העצמאי הוא 17.83% במקום 16.23%.

שיעורי דמי הביטוח של עצמאים בשנת 2017 ואילך הוא כדלקמן:

"עובד עצמאי" בשיעור המופחת של דמי הביטוח – 5.97%.

"עובד עצמאי" בשיעור המלא של דמי הביטוח – 17.83%.

מי שאינו עונה להגדרת עובד עצמאי בשיעור המופחת של דמי הביטוח – 9.61%.

מי שאינו עונה להגדרת עובד עצמאי בשיעור המלא של דמי הביטוח – 12%.

עובד עצמאי

"עובד עצמאי" על פי סעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי הוא מי שעוסק בשנת מס פלונית (או חלק ממנה) במשלח ידו שלא כעובד שכיר (בקשר לאותו משלח היד), ומתקיים בו אחד מאלה:

1. הוא עוסק במשלח ידו לפחות שנים עשרה שעות בשבוע בממוצע, והכנסתו החדשית הממוצעת ממשלח ידו היא לפחות 15% מהשכר הממוצע במשק.
 2. הוא עוסק במשלח ידו לפחות 20 שעות בשבוע בממוצע.
 3. הכנסתו ממשלח ידו היא לפחות 50% מן השכר הממוצע במשק.
- מי שמתקיימת בו אחת החלופות לעיל נחשב "עובד עצמאי" במוסד לביטוח לאומי.
- מבוטח מוגדר גם כעובד עצמאי על פי התוספת השנייה לצו סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים, לדוגמה: נהג מונית ומי שעובד רק בביתו - בתנאים שמפורטים בצו.

האחריות לדיווח ולתשלום של עצמאים במוסד לביטוח לאומי

האחריות על הדיווח למוסד לביטוח לאומי ולתשלום דמי הביטוח חלה רק על העצמאי.

אי רישום כ"עובד עצמאי", או אי תשלום דמי הביטוח במועד, או דיווח על הכנסה נמוכה מדי לצורך תשלום מקדמות, יכולים בתנאים מסוימים, לשלול זכויות לגמלאות, כולן או חלקן.

רישום עובד עצמאי

יש לבצע רישום עובד עצמאי במוסד לביטוח לאומי מיד עם תחילת העיסוק, שמא המבוטח ייפגע תוך כדי ועקב העבודה ולא יהיה מבוטח. על פי תקנות הרישום, עובד עצמאי חייב אמנם להירשם תוך 90 ימים מהיום שבו החל לעבוד כ"עובד עצמאי", אך לעניין ביטוח נפגעי עבודה עליו להירשם מיד (סעיף 77 לחוק הביטוח הלאומי).

החוב בדמי ביטוח של עובד עצמאי

החוב בדמי ביטוח של העובד העצמאי הוא שנתי ומבוצע בהתאם לשומת המס של המבוטח, כאמור בסעיף 345 בחוק הביטוח הלאומי. החבות בדמי ביטוח היא על ההכנסות בשומה של המבוטח על פי סעיפים 12(1) ו-2(8) לפקודת מס הכנסה לפני כל פטור, ניכויים או זיכויים לפי פקודת מס הכנסה, למעט ניכויים בשל תשלומים לקופת גמל ודמי ביטוח לאומי, המותרים בניכוי לצורכי מס. מי שאין לו הכנסות משלם דמי ביטוח מינימליים.

כל עוד לא נערכה שומה סופית, המבוטח משלם מקדמות על חשבון דמי הביטוח על פי הצהרה, או לפי שומה אחרונה המצויה במערכת הביטוח הלאומי.

עובד לשעה

לפי סעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי ולפי התקנות, עובד לשעה הוא מבוטח שהקשר בינו לבין מעסיקו הוא לתקופה שאינה עולה על שבעה ימים רצופים.

חובת הרישום ותשלום דמי הביטוח הם כדלקמן:

1. "עובד לשעה" בעבודה שאינה לצורך עסקו או משלח ידו של המעסיק, משלם את דמי הביטוח בעד עצמו.
 2. "עובד לשעה" בעבודה לצורך עסקו או משלח ידו של המעסיק, אם כלל מספר שעות העבודה אצל אותו מעסיק אינו עולה על 4 לשבוע, מדווח ומשלם את דמי הביטוח בעד עצמו. אם מספר שעות העבודה אצל אותו מעסיק עולה על 4 שעות, המעסיק חייב בניכוי ובתשלום דמי הביטוח בעדו.
- עובד לשעה כפוף לחובת הרישום לעניין זכויות לגמלאות בשל פגיעה בעבודה.

מי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי

בקבוצה זו נכללים סוגי מבוטחים החייבים בתשלום דמי ביטוח בעד עצמם, כדלקמן:

1. בעל הכנסות שאינו נכלל בגדר הגדרת "עובד" או "עובד עצמאי", כמפורט לעיל, לרבות הכנסות שאינן מעבודה או ממשלח יד (להלן: הכנסות פסיביות).
2. מובטל.
3. תלמיד במוסד להשכלה גבוהה או בשיבה או במכללה, שאין לו הכנסות.
4. תושב ישראל השוהה בחו"ל שהות של ארעי.
5. ספורטאי - בתנאים שנקבעו בצו סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים.
6. מבוטח שאין לו הכנסות.
7. הכנסות מועברות מחברה משפחתית או מחברת בית.

אחריות לדיווח ולתשלום:

סוגים אלה, כמו העובד העצמאי, חייבים לדווח על מעמדם ולשלם את דמי הביטוח בעצמם (סעיף 345 לחוק הביטוח הלאומי). החיוב מבוסס על שומת המס השנתית, על פי סעיף 2 לפקודת מס הכנסה, לפני כל פטור, ניכויים או זיכויים לפי הפקודה, למעט ניכוי בשל קופת גמל ודמי ביטוח לאומי, המותרים בניכוי לצורכי מס. מי שאין לו הכנסות משלם דמי ביטוח מינימליים.

הכנסות פסיביות בגיל פרישה פטורות מתשלום דמי ביטוח לאומי כאמור בסעיף 351 לחוק הביטוח הלאומי, ובדרך כלל גם מתשלום דמי ביטוח בריאות.

איחור בתשלום דמי הביטוח עלול בתנאים מסוימים לשלול מן המבוטח זכאות לגמלאות, כאמור בסעיף 366 לחוק הביטוח הלאומי.

עצמאי שאינו כלול בהגדרת "עובד עצמאי"

קיימים מצבים שבהם אדם נחשב עצמאי אצל רשויות המס, אך במוסד לביטוח לאומי ההכנסה מסווגת כהכנסה פסיבית. המצבים הללו מתקיימים כאשר לא מתקיימים התנאים שבהגדרת "עובד עצמאי" בסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי.

מי שלא מתקיימים בעניינו התנאים אינו מוגדר "עובד עצמאי" והכנסותיו כעצמאי נחשבות להכנסה אחרת: הכנסה של מבוטח שאינו עובד ואינו עובד עצמאי (הכנסה פסיבית).

מי שבעת רישומו כ"עובד עצמאי" בביטוח הלאומי התקיימו התנאים בעניינו, ולאחר מכן שונו התנאים, המוסד לביטוח לאומי ממשיך לראות בו עובד עצמאי כל עוד לא שינה את סיווגו במוסד לביטוח לאומי, הוא נהנה מזכויות ביטוחיות ומשלם מקדמות דמי ביטוח כעובד עצמאי.

יוזכר וידגש כי עובד עצמאי חייב להירשם במוסד לביטוח לאומי מיד עם תחילת עיסוקו במשלח ידו. האחריות לדיווח על עיסוקו ועל תשלום דמי הביטוח חלה עליו בלבד. מבוטח שלא עשה את המוטל עליו כדי להירשם, אינו מבוטח בענף נפגעי עבודה.

מיום 1 בדצמבר 2009 נכנסה לתוקף תקנה 5א לתקנות הרישום המאפשרת רישום תוך 90 ימים מיום שאדם החל לעבוד כעובד עצמאי. המוסד לביטוח לאומי הבהיר שבכל מקרה, כדי שעצמאי יוכר כנפגע בעבודה עליו להיות רשום במועד הפגיעה כ"עובד עצמאי" במוסד לביטוח לאומי.

החל משנת 2008, ההכנסה של מבוטח שאינו עונה להגדרת "עובד עצמאי" כאמור לעיל, חייבת בדמי ביטוח בשיעורים של מי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי, למעט הכנסה שאינה עולה על 25% מן השכר הממוצע במשק, הפטורה מתשלום.

נניח למשל שלמבוטח בן 40 משכורת חודשית ממוצעת בסך של 10,000 ש"ח (הוא אינו רשום כ"עובד עצמאי"). הכנסתו הצפויה ממשלח ידו כעצמאי בכל שנת המס היא 35,000 ש"ח ושעות עבודתו הן חמש שעות בממוצע בשבוע.

מאחר שאינו עונה להגדרת עובד עצמאי, ההכנסה נחשבת להכנסה פסיבית. ההכנסה החייבת בדמי ביטוח בשיעור של 12% היא בסכום ההכנסה שעולה על סכום בשיעור של 25% מן השכר הממוצע במשק. ההכנסה שחייבת בדמי ביטוח אינה מבוטחת לעניין פגיעה בעבודה. לכן, אם המבוטח נפגע במהלך עיסוקו כעצמאי, אזי הפגיעה הזו לא תוכר כפגיעה בעבודה, והמבוטח לא יקבל דמי פגיעה גם בעבור המשכורת שלא יקבל בתקופת אובדן הכושר.

מבוטחות שאינן חייבות בדמי ביטוח

עקרת בית היא אישה נשואה (לרבות ידועה בציבור ולמעט עגונה, כמפורט בחוק), שבן זוגה תושב ישראל המבוטח בביטוח הלאומי כחוק לענף אזרחים ותיקים ושאינם, והיא אינה עובדת כשכירה ואינה "עובדת עצמאית" על פי ההגדרות בחוק הביטוח הלאומי ("עקרת בית נכה" נחשבת "מבוטחת חובה" כמפורט בחוק הביטוח הלאומי).

עקרת בית כאמור פטורה מתשלום דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות, אף על פי שהיא מבוטחת בביטוח בריאות ומבוטחת באופן חלקי לענפי הביטוח הלאומי.

בג"ץ דחה עתירה להכיר בגבר "עקרת בית" לצורך פטור מתשלום דמי ביטוח (1046/09 מיום 15.8.2010).

אלמנה בת קצבה היא אלמנה, המקבלת קצבת שאירים או קצבת תלויים מן המוסד לביטוח לאומי בישראל. כאשר אלמנה בת קצבה אינה עובדת כשכירה ואינה "עובדת עצמאית" על פי ההגדרה בחוק הביטוח הלאומי, היא אינה משלמת דמי ביטוח לאומי. דמי ביטוח בריאות מנוכים מהקצבה. לאלמנה בת קצבה יש מעמד מיוחד בתקנות הביטוח הלאומי (הוראות מיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח).

ידועים בציבור

ידועים בציבור אמורים לעדכן את המעמד במוסד לביטוח לאומי באמצעות טופס שמצוי באתר הביטוח הלאומי באינטרנט ולצרף מסמכים מאמתים. המעמד של ידועים בציבור משפיע על תשלום דמי ביטוח ועל זכויות לגמלאות.

ביום 6.1.2016 פרסם המוסד לביטוח לאומי חוזר ביטוח 1431 שבו הוא קובע כללים אחידים ליצירת חובות בדמי ביטוח ובגמלאות, להחזר דמי ביטוח ולתשלום גמלאות, במקרים שבהם נקבע מעמד ידועים בציבור לתקופה רטרואקטיבית. ככלל, תחולת קביעת המעמד הרטרואקטיבי יכול להיות ללא הגבלת זמן, אולם החזר דמי ביטוח מוגבל לשבע שנים בלבד ותשלום גמלאות מוגבל לכללי השיהוי.

על פי החוזר, המוסד לביטוח לאומי יוצר בדרך כלל חובות רטרואקטיביים בגמלאות לתקופה שלא תעלה על שבע שנים מיום גילוי הטעות (עם החרגות בעיקר לגבי מבוטחים שמסרו מידע כוזב למוסד לביטוח לאומי)..

פנסיה מוקדמת המשתלמת בעד חודש פברואר 2004, ואילך

הכללים לתשלום הם:

1. דמי הביטוח מנוכים מכל הפנסיה, בגבולות ההכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח, בשיעורים שמשלם עובד שכיר, למעט התשלום בעד ענף אבטלה, ולפי המדרגות שנקבעו לעובד השכיר (החל מיום 1.9.2007 הכנסה מפנסיה מחויבת במלואה כאילו אין היוון והכנסה מהיוון אינה מחויבת).
2. דמי ביטוח מנוכים מפנסיה מוקדמת על פי סעיף 345 לחוק הביטוח הלאומי עד גיל פרישה, על פי חוק גיל פרישה.
3. פנסיה מוקדמת נחשבת מעסיק משני לעניין ניכוי דמי הביטוח, גם אם לצורכי מס הפנסיה היא המעסיק העיקרי.

עובד עצמאי המקבל גם פנסיה מוקדמת

מבוטח עצמאי שמקבל גם פנסיה מוקדמת - משלם דמי ביטוח על הכנסותיו כעצמאי בשלב הראשון. מהכנסותיו מהפנסיה המוקדמת מנכה המשלם דמי ביטוח לפי הכללים הנהוגים באותו מועד.

אם סך ההכנסות החייבות בדמי ביטוח עולה על המקסימום, ניתן לבקש אישור לתיאום דמי ביטוח מראש או לבקש החזר דמי הביטוח שנוכו ביתר מהפנסיה המוקדמת.

מבוטח שאינו עובד ואינו עובד עצמאי, המקבל גם פנסיה מוקדמת

מבוטח שיש לו הכנסות שאינן מעבודה כעובד שכיר ואינן מעבודה כעובד עצמאי, ובנוסף לכך הוא מקבל פנסיה מוקדמת, משלם דמי ביטוח בשלב ראשון מהכנסותיו שאינן מעבודה - על פי שיעורי דמי הביטוח והכללים המתאימים. מהכנסותיו מהפנסיה המוקדמת מנכה המשלם דמי ביטוח לפי הכללים הנהוגים באותו מועד.

אם סך ההכנסות החייבות בדמי ביטוח עולה על המקסימום, ניתן לבקש אישור לתיאום דמי ביטוח מראש או לבקש החזר דמי הביטוח שנוכו ביתר מהפנסיה המוקדמת.

בחינת הסיווג הביטוחי של המבוטח (ההכנסה המדווחת ומועד השינוי)

חשוב מאוד לבדוק התאמה בין סוגי העיסוקים של המבוטח לבין הרישום במוסד לביטוח לאומי, ולבחון את סכום ההכנסה המדווח למוסד לביטוח לאומי המהווה את הבסיס למקדמות.

אפשר לראות את הסיווג הביטוחי ואת ההכנסה האמורה בהודעה על המקדמות או במערכת ייצוג הלקוחות.

חשוב לעדכן רישום עובד עצמאי לביטוח למקרה של פגיעה בעבודה ודמי לידה, וחשוב להגדיל המקדמות כאשר הבסיס למקדמות נמוך מההכנסה האמיתית, לאור חסימת השומה כאשר מבוטח נפגע בעבודה או נפטר כתוצאה מפגיעה בעבודה וגמלתו תהא חסומה.

ההכנסה שעל פיה מחושבות המקדמות בשנה השוטפת נקבעת על פי אחת מהאפשרויות הבאות:

1. לפי הצהרה עדכנית על ההכנסות.

2. אם לא הייתה הצהרה עדכנית – לפי שומת המס האחרונה שהתקבלה במוסד לביטוח לאומי

רישום עובד/ת עצמאי/ת למי שבכוונתו לתבוע דמי לידה והורות (ליולדת – גם שמירת היריון)

יש חשיבות רבה לעדכון מעמד מבוטחת בהיריון כ"עובדת עצמאית" אם היא עונה על הגדרת "עובדת עצמאית" ואינה רשומה כנדרש. הרישום ובעיקר חובת התשלום חייבים להתבצע לפני היום הקובע לשמירת ההיריון או הלידה.

הדבר נכון גם לכל מי שבכוונתו לתבוע דמי לידה והורות, לרבות בן הזוג שמתכוון לצאת לחופשת לידה ולתבוע דמי לידה, להורה מאמץ, להורה מיועד ולמשפחות אומנה.

מועד שינוי הסיווג של עובד עצמאי

בסעיף 5 לחוק הביטוח הלאומי נקבע שמי שחדל להיות עובד עצמאי והפך למבוטח שאינו עובד ואינו עובד עצמאי נחשב לעובד עצמאי עד ליום שבו הודיע למוסד לביטוח לאומי, או שהמוסד לביטוח לאומי הודיע לו, על היותו למבוטח כאמור. המוסד לביטוח לאומי רשאי, לפי שיקול דעתו ולבקשת העובד העצמאי, לראותו כעובד עצמאי או כמבוטח שאינו עובד ואינו עובד עצמאי למרות ההודעה האמורה או אף בהיעדרה.

כלומר, לפקיד הביטוח הלאומי יש אפשרות להפעיל שיקול דעת בתיקון מעמד רטרואקטיבי, אך הוא אינו חייב לתקן רטרואקטיבית.

ככלל, עמדת המוסד לביטוח לאומי היא שכל עוד לא פנה המבוטח לשנות את המעמד במוסד לביטוח לאומי היה לו כיסוי ביטוחי לענף פגיעה בעבודה מכוח סיווגו כעובד עצמאי, וכיסוי ביטוחי שכזה אינו מתבטל למפרע.

גמלה חוסמת

ההכנסה החייבת בתשלום מקדמות דמי ביטוח של עובד עצמאי היא הבסיס, בדרך כלל, להכנסה שממנה מחושבת גמלה בעת פגיעה בעבודה, או פגיעה בעת התנדבות מוכרת, המזכה בדמי פגיעה לתקופה של 90 ימים לפחות, בין שהם רצופים ובין שאינם רצופים, או פגיעה המזכה בקצבת נכות מעבודה, בקצבת תלויים או במענק לנכה ולאלמנה ("גמלה חוסמת").

המוסד לביטוח לאומי מגדיל את ההכנסה בשומה שעל פיה נקבע הבסיס לדמי הפגיעה כאשר נמצא בידו (עוד מלפני הפגיעה) מידע שמייטיב עם המבוטח. שומה מיטיבה זו מגדילה גם את הגמלאות.

צו סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים שחל על עצמאים

אם למבוטח יש הכנסות כעצמאי שמהן מנוכים דמי ביטוח כעובד שכיר על פי צו הביטוח הלאומי (סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים), אזי אין לכלול הכנסות אלה בחשבון בעת עריכת החישוב בדבר סך ההכנסות של המבוטח כעצמאי. זאת כיוון שהמוסד לביטוח לאומי מתייחס להכנסות אלה כעיסוק נפרד - כאילו המבוטח שכיר.

כדי להימנע ממצב של כפל דמי ביטוח על אותן הכנסות בשנים הקודמות – פעם אחת כשכיר לפי הצו, ופעם שנייה מההכנסה המדווחת ממקור עצמאי למס – יש להעביר לפקיד הגבייה בסניף הביטוח הלאומי את אישור מקבל השירות על ניכוי דמי הביטוח הלאומי ודמי ביטוח הבריאות, כדי שיפחית מהשומה את ההכנסות שמהן נוכו דמי הביטוח.

חשוב שהאישור יכלול את כל המידע הקשור להכנסות שמהן נוכו דמי הביטוח ולחודשים שבהם בוצעה העבודה. המוסד לביטוח לאומי מבקש להשתמש בנוסח של טופס 806 (אישור שנתי על ניכוי מס הכנסה מתשלומים המחייבים ניכוי מס במקור) שנמצא באתר רשות המסים (מי שמגיש תביעה לתגמולי מילואים אמור להגיש פירוט חודשי לפי מועדי מתן השירות ולא סכום שנתי).

תיקון מקדמות דמי ביטוח

תיקון מקדמות דמי ביטוח

אם הכנסות המבוטח בפועל שונות מההכנסה שעל פיה חושבו מקדמות דמי הביטוח, אפשר להגדיל או להקטין את המקדמות באמצעות טופס מיוחד שנועד למטרה זו, שנמצא באתר הביטוח הלאומי באינטרנט.

התנאים להוכחת הצורך בשינוי בשיעור המקדמה מצויים בתקנה 4 לתקנות הביטוח הלאומי (מקדמות), התשמ"ד-1984 והם: שומה לשנה הקודמת, שינוי מקדמות במס הכנסה, שינויים במחזור העסקאות שדווחו לצורכי מס במהלך שלושה חודשים רצופים בשנה השוטפת מול הדיווחים המקבילים למס הכנסה בשנה הקודמת, או נימוקים משכנעים אחרים.

נימוקים משכנעים הם לדוגמה: אישור רפואי המצביע על ירידה בכושרו התפקודי של המבוטח, הצהרת המבוטח שחל גידול בהכנסותיו ביותר מ-10%, או הודעת מייצג על ההכנסה המשוערת הצפויה לשנה השוטפת.

מייצגים רשאים להגדיל את המקדמות באמצעות קובץ ייצוג לקוחות כאשר המבוטח רשום במוסד לביטוח לאומי כעובד עצמאי.

מבוטח שמגדיל מקדמות באופן עקבי מדי שנה ובסוף כל שנה מס מגיש שומה נמוכה באופן משמעותי מההצהרה שמסר למוסד לביטוח לאומי, מוזמן לבירור במוסד לביטוח לאומי. כאשר ההגדלה נעשתה על ידי מייצג, המייצג מוזמן לבירור במוסד לביטוח לאומי. המוסד לביטוח לאומי בודק אם הייתה הגדלת כיסוי ביטוחי שלא בהתאם לתקנות.

בהתאם לתקנות, שינוי מקדמות אפשרי עד 31 בדצמבר באותה השנה פעם אחת בכל רבעון: ארבע פעמים בשנה. כאשר הטופס משמש להגדלת מקדמות רשאי לחתום עליו המבוטח או המייצג, ואילו הקטנת מקדמות מחייבת בכל מקרה חתימה של המבוטח על הטופס. מייצג אינו רשאי לחתום במקום המיוצג על הקטנת מקדמות. המייצג רשאי למסור הודעה על ההכנסות הצפויות.

שינוי מקדמות אינו משנה את מעמדו של המבוטח במוסד לביטוח לאומי. כלומר, שינוי סוג מעצמאי שאינו כלול בהגדרת עובד עצמאי ל"עובד עצמאי", או ההיפך, מחייבים דיווח של המבוטח בטופס בל/6101 (דין וחשבון רב שנתי).

אי אפשר לתקן מקדמות של שנה קודמת באופן רטרואקטיבי, לכן רצוי ומומלץ לתקן מקדמות במהלך השנה. כאשר בוחנים את ההכנסה השנתית, יש להביא בחשבון את ההכנסה הגבוהה ביותר הרלוונטית (כפוף לתקנות) בשל סוגיית

"הגמלה החוסמת". לעניין הגמלה החוסמת, ההכנסה המתקנת המהווה בסיס למקדמות בשנה השוטפת - היא הבסיס למקדמות בשנה הבאה אחריה.

כאשר מבוטח משלם מראש מקדמות (בדרך כלל בחודש דצמבר), עליו לבקש מפקיד הביטוח הלאומי לעכב את החזר התשלום שבוצע ביתר, כדי שהתשלום לא יוחזר אוטומטית למבוטח. המייצג רשאי לעכב החזר במערכת ייצוג הלקוחות.

הגדלת מקדמות למי שבכוונתו לתבוע גמלה לשמירת היריון ודמי לידה והורות

יש לזכור שנשים עצמאיות בהיריון, החייבות דמי ביטוח או המגדילות מקדמות, חייבות לשלם את הפרשי דמי הביטוח ואת המקדמות עוד לפני הלידה או לפני שמירת ההיריון והדבר נכון גם לכל מי שבכוונתו לתבוע דמי לידה (היולדת), בן הזוג שמתכוון לצאת לחופשת לידה במקום בת זוגו, הורה מאמץ, הורה מיועד ומשפחות אומנה). זאת, כדי שהגמלה לא תישלל, בחלקה או במלואה, עקב פיגור בתשלום דמי ביטוח לפי סעיף 50 לחוק הביטוח הלאומי.

כאשר מבוטחת בהיריון, לדוגמה, מקבלת דרישה עתידית לתשלום דמי ביטוח (לדוגמה בעת שינוי סוג לעובדת עצמאית), יש לשלם את הדרישה מיד, כפי שהוסבר לעיל.

התרת דמי הביטוח הלאומי בניכוי לצורכי מס

לצורך תשלום דמי ביטוח חייב המבוטח לקבל הודעת חיוב שאותה יש לשלם. דמי ביטוח המשולמים ללא הודעת חיוב, נחשבים לתשלום ביתר ואינם כלולים בתשלומים המותרים בניכוי לצורכי מס הכנסה.

יש לשים לב שרק 52% מדמי הביטוח הלאומי ששולמו בפועל מותרים בניכוי לצורכי מס. דמי ביטוח הבריאות אינם מותרים בניכוי.

תשלום דמי הביטוח באמצעות הסדר תשלומים מכל סוג (בהמחאות, בהוראת קבע בכרטיס אשראי, בהוראת קבע בבנק או בקיזוז מגמלה) מותר בניכוי לצורכי מס רק בשל התשלומים שנפרעו עד תום שנת המס. תשלום ששולם בעסקה בודדת בכרטיס אשראי מותר במלואו בניכוי במועד ביצוע העסקה (אף אם חולק לתשלומים או בקרדיט).

תשלומים בעבור הפרשי שומות בדמי ביטוח ובשל חיובי רטרן, שמשולמים עד תום שנת המס מזכים בהטבות במס באותה השנה אם הדרישה לתשלום היא עד 14 בפברואר בשנה העוקבת (לדוגמה, תשלום עתידי בסוף שנת 2017 שנדרש לתשלום רק עד 14 בפברואר 2018, מזכה בהטבות בשנת 2017).

דמי לידה לעובדת עצמאית

עובדת עצמאית הרשומה כחוק במוסד לביטוח לאומי, מקבלת בדרך כלל את דמי הלידה באופן אוטומטי, ללא צורך בהגשת תביעה. ואולם, מבוטחת שלא קיבלה הודעה על זכאותה לדמי הלידה בתוך כחודש ממועד הלידה, תגיש תביעה לדמי לידה כבעבר כדי למנוע טענת שיהוי.

עובדת עצמאית שהיא גם עובדת שכירה (לרבות לפי צו סיווג מבוטחים) מקבלת באופן אוטומטי דמי לידה חלקיים, בהתחשב בהכנסותיה כעצמאית בלבד. על הכנסותיה כשכירה עליה להגיש תביעה.

אי הגשת תביעה לדמי לידה כפופה לכללי השיהוי. כלומר, יש להגיש את התביעה לדמי הלידה בתוך 12 חודשים ממועד הלידה, או מהיום שבו המבוטחת הפסיקה לעבוד בהיותה בהיריון (לפי עמדת הביטוח הלאומי, השיהוי חל גם על השלמת דמי לידה של עצמאית על הכנסותיה כשכירה).

החל מאפריל 2016 המוסד לביטוח לאומי עורך חישוב משולב של הפרשי שומה והפרשי גמלאות אימהות בעקבות קבלת שומה של עובדת עצמאית כפי שפורסם בחוזר מיום 25.5.2016.

פיגור בתשלום הפרשי דמי ביטוח

סעיף 366 לחוק הביטוח הלאומי כולל סנקציות נגד מי שלא שילם דמי ביטוח (למעט חריגים, כגון מי שנפגע בעת התנדבות מוכרת).

על פי הסעיף, אי תשלום דמי ביטוח, לרבות הפרשי דמי ביטוח, במועד הנקוב בדרישה, יוצר עומק פיגור בדמי ביטוח שעלול לשלול גמלה באופן מלא או באופן חלקי. כלומר, כל עוד לא הוסדר החוב:

1. במקרה של שלילה חלקית יקבל המבוטח, לדוגמה, 75% מהגמלה בקיזוז חלק מהחוב.

2. במקרה של שלילה מלאה לא תשולם גמלה.

הפיגור בתשלום דמי הביטוח נבחן מהיום שבו דמי הביטוח היו אמורים להשתלם ולא מהמועד שבו נשלחה הדרישה לתשלום.

לכיסוי החוב נדרש המבוטח לעתים לשלם 25% מהחוב מיד ואת היתרה בהסדר תשלומים.

לפי סעיף 50 לחוק הביטוח הלאומי, פיגור בתשלום דמי ביטוח של עובד עצמאי או של עובדת עצמאית עלול לגרום לשלילת דמי לידה והורות, דמי אימוץ וגמלה לשמירת היריון.

כלומר, בכל תביעה לגמלה (למעט באוכלוסיות מיוחדות, לדוגמה, נכים קשים בעלי הכנסות נמוכות), נערכת ביקורת גבייה כדי לבדוק אם קיים פיגור בתשלום דמי ביטוח ששולל גמלה באופן מלא או באופן חלקי.

תשלום דמי הביטוח בתום שנת המס

ייתכנו תקלות בקליטת התשלומים אשר משולמים ביום האחרון של שנת המס והם נקלטים באישור השנתי של שנת המס הבאה. אם המועד לתשלום הוא לפני 14 בפברואר בשנה העוקבת, אזי יש לשלוח למוסד לביטוח לאומי את צילום הקבלה, כדי לתקן את האישור.

הכנסה ממשכורת המופקת בחו"ל

בעקבות הרפורמה במס הכנסה מיום 1.1.2003 ושינוי שיטת המיסוי לשיטה הפרסונלית, גם הכנסות תושב ישראל המופקות בחו"ל נבחנות לעניין חיובן בדמי ביטוח על פי חוק הביטוח הלאומי ותקנותיו.

המוסד לביטוח לאומי פרסם חוזר בשנת 2004, שעל פיו משכורתו של תושב ישראל שעובד רק בחו"ל אצל מעסיק זר מסווגת בביטוח הלאומי כהכנסה של מי שאינו עובד שכיר ואינו עצמאי, על כל המשתמע: שיעור דמי הביטוח הוא כהכנסה פסיבית (12% בשיעור המלא) והגמלאות על פי החוזר האמור הן כמו למבוטח שאינו עובד כלל (יישום החוזר בגמלאות מיושם בעיקר בגמלאות מחליפות הכנסה).

כלומר, אף שבדוח המוגש למס הכנסה מסווגת הכנסה זו בדרך כלל כהכנסה ממשכורת, המוסד לביטוח לאומי מסווג את ההכנסה ככזו שאינה מעבודה, ממשלח יד או מעסק.

מעמד מבוטחים שעובדים גם בארץ וגם בחו"ל אצל המעסיק הזר נבחן לגופו של עניין, ולעתים נעשה החיוב כמבוטח שכיר המשלם בעד עצמו.

כאשר המבוטח מודיע למוסד לביטוח לאומי על עיסוק בחו"ל, הוא מצהיר על ההכנסה שחייבת במס בארץ מעיסוק זה. הכנסה זו תתעדכן לפי השומה. בכל מצב אחר - המוסד לביטוח לאומי מחייב לפי השומות שבידו, או לעתים לפי הכנסה משוערת (לדוגמה: לפי השכר הממוצע במשק), כאשר אין שומות.

החל משנת 2014 המוסד לביטוח לאומי מחייב מבוטחים שעובדים בחו"ל באופן אוטומטי על פי השומות שהתקבלו ממס הכנסה, כפוף להתיישנות לפי סעיף 363 לחוק הביטוח הלאומי.

דמי אבטלה ו"מצב אבטלה" בהקשר של עובד עצמאי

עצמאי בתקופת האבטלה

הכנסות מעיסוק כעצמאי מופחתות מדמי האבטלה: בשלב הראשון לפי הצהרה שמצהיר המובטל בביטוח הלאומי על גובה הכנסותיו הצפויות, ובשלב השני לפי ההכנסות בפועל בשומה.

ההכנסות כעצמאי בתקופת הזכאות לדמי אבטלה אינן שוללות את הזכאות לדמי האבטלה, אך הן מופחתות מדמי האבטלה.

מובטל שפתח עסק עצמאי ושב להיות מובטל

תיקון בחוק ההתייעלות הכלכלית לשנים 2009 ו-2010, מאפשר למובטל שפתח עסק עצמאי ושב להיות מובטל, למצות את זכותו לדמי אבטלה בתנאים שפורטו בחוק.

חשוב לשים לב שההתייעלות בלשכת התעסוקה ובחינת הזכאות לדמי אבטלה, חייבות להיות לפני פתיחת העסק. התיקון בחוק מחייב הודעה גם לרשות המסים וגם למוסד לביטוח לאומי על תחילת העיסוק במשלח היד ועל הפסקת העיסוק במשלח היד.

"מצב אבטלה" לעצמאי בתקופה שאינו עובד והפקדות העצמאי לקופת גמל לקצבה להלן עיקרי התיקונים בחוק ההסדרים לשנת 2017 בפרק חיסכון וסיוע לעצמאים:

הפקדה לקופת גמל לקצבה

חוק ההסדרים מחייב עצמאי להפקיד לקופת גמל לקצבה (בלי קשר לסיווגו במוסד לביטוח לאומי) לפי קריטריונים שנקבעו בחוק. הקריטריונים האלה נבחנו בתום שנת המס.

חובת ההפקדה לקופת גמל לקצבה אינה חלה על עצמאי שמתקיים לגביו בתום שנת המס אחד מהקריטריונים המפורטים להלן:

1. טרם מלאו לו 21 שנים.

2. הוא הגיע לגיל 60 (גיל פרישה מוקדמת כמשמעותו בחוק גיל פרישה).

3. טרם חלפו שישה חודשים מהמועד שבו נרשם כעוסק במע"מ בפעם הראשונה (פטור חד פעמי).

4. מי שמלאו לו 55 ביום 1.1.2017 (הוראת מעבר).

ההכנסה החייבת בהפקדה

ההכנסה החייבת בהפקדה היא ההכנסה לפי סעיף 12(א) או 82(ב) לפקודה, לאחר הניכויים שהותרו ממנה במגבלות מסוימות כמפורט בחוק (ללא הניכויים הקשורים בהפקדות לגמל או לתשלומים למוסד לביטוח לאומי), לפני הקיזוזים והפטורים שהותרו ממנה לפי כל דין, ולמעט תשלומים ממרכיב חיסכון למצב אבטלה.

סכום ההכנסה החייבת, שבגינו חייב העצמאי להפקיד לקופת גמל לקצבה, מבוסס על השכר הממוצע במשק לעניין גמלאות הביטוח הלאומי וחישוב דמי הביטוח (בשנת 2017 סכום של 9,673 ש"ח לחודש), והוא כדלקמן:

1. על חלק ההכנסה החייבת שיש להפקיד בגינו לקופת גמל לקצבה, שאינו עולה על מחצית השכר הממוצע במשק (סך של 58,038 ש"ח לשנה בשנת 2017) - 4.45% מההכנסה (2,583 ש"ח לשנה).

חשוב לציין שמחצית השכר הממוצע במשק היא גם המגבלה לעניין הגדרת העובד העצמאי לפי חוק הביטוח הלאומי.

2. על חלק ההכנסה החייבת שיש להפקיד בגינו לקופת גמל לקצבה, שעולה על מחצית השכר הממוצע במשק ועד השכר הממוצע במשק (מסך של 58,039 ש"ח לשנה ועד סך של 116,076 ש"ח לשנה בשנת 2017) - 12.55% מההכנסה (7,284 ש"ח לשנה).

3. מתשלומים שחייב עצמאי להפקיד לקופת הגמל לקצבה ינוכו תשלומים שהפקיד או שהופקדו בעדו בשל הכנסתו המבוטחת כשכיר.

החוק קבע הגדרה ל"מצב אבטלה" של עצמאי: מצב שבו העצמאי חדל לעסוק במשלח ידו (לרבות בשל מחלה ממושכת), או סגר את עסקו, או שהגיע לגיל פרישה כמשמעותו בחוק גיל פרישה (גבר, לדוגמה, גיל 67, ואישה בהתאם לגיל הקבוע לגביה בחוק גיל פרישה) ואין לו הכנסה חייבת בהפקדה.

סכומים שיופקדו ל"מצב אבטלה" של עצמאי

מתוך ההפקדה של העצמאי לקופת גמל לקצבה ייוחס בכל שנה סכום מסויים למרכיב חיטון ל"מצב אבטלה". הסכום יהיה הנמוך שבין:

1. שליש מהתשלומים שהפקיד העצמאי.
2. הסכום הנקוב בסעיף 9(א7)(א)(2) לפקודת מס הכנסה (12,200 ש"ח בשנת 2017).

משיכה מהקופה ב"מצב אבטלה" של עצמאי

חוק ההסדרים לא הוסיף זכאות לדמי אבטלה לעצמאים כמקובל בחוק הביטוח הלאומי, אולם החידוש שקבע החוק הוא, שעצמאי במצב אבטלה רשאי למשוך תשלום מסויים מתוך הכספים שצבר בקופת הגמל לקצבה (גם מתוך הפקדות שלפני תחילת החוק, בתנאים מסויים) כדי שתהיה לו הכנסה בתקופה שבה הוא אינו עובד.

נקבע בתיקון לפקודת מס הכנסה כי הסכומים שמושך העצמאי יראו אותם כהכנסה שהתקבלה בידו, כאמור בסעיפים 12(1) או 2(2) לפקודה. כלומר, סכומים אלה כפופים לחיוב בדמי ביטוח לפי חוק הביטוח הלאומי כיוון שמקורם בסעיף 2 לפקודה.

מתוך הסכום שמשך העצמאי מהקופה במצב אבטלה נקבעו סכומים שיהיו פטורים ממס.

סעיף 345 לחוק הביטוח הלאומי מחייב כל משלם פנסיה מוקדמת כהגדרתה בסעיף לנכות את דמי הביטוח מהפנסיה המוקדמת, כאשר מקור הפנסיה המוקדמת מכוח חיקוק או הסכם עבודה לעובד או למי שהיה עובד. בהתאם לפירוש זה העצמאים יהיו חייבים בתשלום דמי הביטוח בעד עצמם מהפנסיה שיקבלו בעתיד, כהכנסה שאינה מעבודה. המוסד לביטוח לאומי אמור לפרסם הנחיות.

בחינת מעמדם של מבוטחים המדווחים כשכירים ב"חברות חשבונית"

חברה בע"מ המטפלת בהתחשבוניות של לקוחותיה מול רשויות המס ומדווחת על הלקוחות האמורים כאילו היו עובדי החברה, נקראת במוסד לביטוח לאומי "חברה בבירור". מדובר בחברה שמציגה סממנים דומים לחברת כוח אדם, אך אינה חברת כוח אדם כהגדרתה בחוק.

בדרך כלל הבעיה נוצרת כאשר מדובר בעובד עצמאי שפונה לחברה ביוזמתו או ביוזמת החברה ומבקש לפעול כעובד שכיר. החברה משמשת "גורם מדווח בלבד" לרשויות המס והביטוח הלאומי, תמורת עמלה. פעולה זו "חוסכת" לעצמאי את פתיחת התיקים ברשויות המס והביטוח הלאומי באמצעות הדיווח כשכיר ותשלום "משכורת", אף על פי שלא מתקיימים למעשה יחסי עבודה בין העצמאי לבין החברה שמפיקה את תלושי המשכורת.

כאשר מגיע מידע על עובד עצמאי כאמור לעיל למוסד לביטוח לאומי, נבחן המעמד של העובד האמור ואם הוא מדווח למוסד לביטוח לאומי ב"טעות" כשכיר. בחינת המעמד נעשית פעמים רבות בעקבות הגשת תביעה לגמלה ובמיוחד הגשת תביעה לדמי אבטלה (עצמאי אינו זכאי לדמי אבטלה). המוסד לביטוח לאומי בוחן אם מתקיימים יחסי עבודה ומביא בחשבון אלמנטים נוספים כגון: אם תשלום השכר תלוי בקבלת תמורה מגורם אחר, אם השכר אינו קבוע מידי חודש ותלוי בתזרים המזומנים מצד שלישי, אם יש דיווח כעובד שכיר גם בחודשים שבהם העובד כלל לא עבד, ואם העובד מחליט איזו עבודה לקבל ואיזו עבודה לדחות ומחליט על גובה התשלום.

המוסד לביטוח לאומי משנה את מעמדו של מבוטח כאמור לעיל מסיווג של עובד שכיר לסיווג של עצמאי החל מינואר 2015. המוסד לביטוח לאומי סבור כי שינוי העיסוק משכיר לעצמאי מחייב שינוי עיסוק גם לצורכי מס. חייבת להיות, לעמדת המוסד לביטוח לאומי, התאמה בין המעמד לצורך מס למעמד לצורכי הביטוח הלאומי.

עיקרי ההוראות שהמוסד מיישם בפועל

1. החל בחודש ינואר 2015 ואילך נדרש כל נותן שירותים ש"מועסק" באופן שהוצג לעיל לפתוח תיק עצמאי במוסד לביטוח לאומי.
2. הכלל העיקרי שעולה מההוראות הוא שהמוסד לביטוח לאומי אינו משנה מעמד בדיעבד למי שפתח תיק עצמאי במסגרת המבצע. המעמד נשאר "שכיר" מבחינה טכנית בלבד כדי לא להעביר כספים מחשבון המעסיק לחשבון המבוטח ולחסוך את הפרוצדורה הטכנית. לאור זאת, נדרשים נותני שירותים אלה להחזיר דמי אבטלה, אם קבלו אותם בעבר (למעט שכירים אצל גורם שלישי).
3. מהאמור לעיל עולה, כי מבוטח שבחר שלא לפנות למוסד לביטוח לאומי ולא עדכן מעמדו כעצמאי, ימצא עצמו כמי שיחויב כעצמאי בדיעבד.
4. כאשר מתבצעת העבודה כשכיר לגורם שלישי, המעסיק הישיר אמור להיות מחויב בתשלום דמי הביטוח. גם במצב כזה, לעמדת הביטוח הלאומי, החברה שמנפיקה את תלושי השכר אינה נחשבת כמעסיק ואינה מורשית לדווח על העובד כשכיר. המעסיק בפועל נחשב כמעסיק וחלה עליו חובת התשלום. כאשר המעסיק בפועל הוא תושב חוץ (ללא מען למסירת מסמכים משפטיים) או שגרירות, למשל, עמדת הביטוח הלאומי היא שלפי חוק הביטוח הלאומי ותקנותיו העובד הוא בגדר שכיר המשלם בעד עצמו.
5. היבטים פליליים – המוסד לביטוח לאומי בוחן ויבחן היבטים פליליים הקשורים לדיווחים האמורים.

המידע שמועבר למוסד לביטוח לאומי בעקבות תיקון בחוק ההתייעלות הכלכלית

המידע שאמור להיות מועבר מרשות המסים למוסד לביטוח לאומי בהתאם לחוק, לצורך קביעת חיובו של אדם בדמי ביטוח לפי סעיף 384א(א) לחוק הביטוח הלאומי:

1. הכנסותיו של נישום כפי שדיווח לרשות המסים או כפי שדיווח מעסיקו, לפי העניין, למעט הכנסה מרווח הון לפי סעיף 88 לפקודה.
 2. מידע בדבר החזקת מניות בחברת בית ובחברה משפחתית, כמשמעותן בסעיפים 64 ו-64א לפקודת מס הכנסה, בהתאמה.
 3. מידע בדבר שומות ניכויים שרשות המסים ערכה למעסיק, כפי שהוזכר לעיל.
- המוסד לביטוח לאומי אמור לבקש את המידע רק אם הוא נדרש לצורך התכליות האמורות בסעיף, ואם נדרש. הסעיף מסמיך את השרים באישור ועדת העבודה והרווחה לקבוע מידע נוסף שהמוסד לביטוח לאומי רשאי לקבל, ללא צורך בתיקון חקיקה נוסף.
- המידע שאמור להיות מועבר מרשות המסים למוסד לביטוח לאומי לצורך קביעת זכאותו של אדם לגמלה מפורט בלוח י"ז.
- בלוח זה מפורטים סוגי הגמלאות ומקורם החוקי, ומפורט סוג המידע שרשות המסים רשאית להעביר למוסד לביטוח לאומי לצורך קביעת זכאותו של אדם לגמלה לפי רשימת הגמלאות המפורטות.

להלן סוגי המידע הדרוש

- "מידע על כל הכנסה מעבודה או משלח יד" – מידע על הכנסה לפי סעיף (1)2, (2)2 או (8)2 לפקודת מס הכנסה, ומידע כאמור בפסקאות (2) ו-(3) של סעיף 384א(א) לחוק הביטוח הלאומי.
- "מידע על כל הכנסה" – מידע כאמור בפסקאות (1) עד (3) של סעיף 384א(א) לחוק הביטוח הלאומי, מידע על הכנסה מרווחי הון כמשמעותם בסעיף 88 לפקודת מס הכנסה, וכן מידע על בעלות של מבוטח או נישום בנכסי דלא נידי.
- "מידע על הכנסה לפי סעיף 2 לפקודה" – מידע על הכנסה לפי סעיף 2 לפקודת מס הכנסה.
- "מידע על הכנסות עבודה" – מידע על הכנסה מעבודה או משלח יד לפי סעיף (2)2 או (8) לפקודת מס הכנסה.

עיסוקים מעורבים והוראות מיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח

סעיף 344 קובע את כללי החיוב בדמי ביטוח של עובד שכיר וסעיף 345 קובע את כללי החיוב בדמי ביטוח של עובד עצמאי ושל מי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי. אופן החיוב בדמי ביטוח של מבוטח בעל עיסוקים מעורבים נקבע בסעיף 371 ובתקנות שהותקנו לפיו.

חישוב דמי ביטוח מרביים

החוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה) התשע"ב-2011 החזיר בשנת 2012 את ההכנסה המרבית לסכום של חמש פעמים הסכום הבסיסי.

תיקוני חקיקה ופסיקה בעניין תקנות הביטוח הלאומי בדבר הוראות מיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח

למען הסר ספק מובהר שחוק ההסדרים משנת 2008, בתיקון מס' 103 לחוק הביטוח הלאומי, תיקן מספר מצומצם של סעיפים אך לא ביטל אותם. חוק ההסדרים לא ביטל את הפטור מדמי ביטוח על הכנסות פסיביות שיש למבוטחים מסוימים, לדוגמה: מבוטחים שעברו את גיל הפרישה, עקרות בית נשואות וקטינים. ההכנסות הפסיביות ממשיכות להיות פטורות מתשלום דמי ביטוח כבעבר, על פי אותם הקריטריונים.

החל משנת 2008, חוק הביטוח הלאומי מגדיר מושג חדש - "הכנסה אחרת" - כך: הכנסה מהמקורות המפורטים בסעיף 2 לפקודה, אשר אינה הכנסה מעבודתו של המבוטח כעובד שכיר ואינה הכנסה מעבודתו כ"עובד עצמאי" (הכוונה להכנסות פסיביות, כשבמסגרת הכנסות אלה כלולות גם הכנסות של עצמאי, שלעניין חוק הביטוח הלאומי אינן כלולות בהגדרת "עובד עצמאי").

על פי התיקון, את דמי הביטוח ישלם מבוטח שהוא עובד שכיר ו/או "עובד עצמאי" גם על "הכנסתו האחרת", גם אם ההכנסה האחרת פחותה ממחצית סך הכנסותיו. כלומר, התיקון בחוק ביטל את הפטור מדמי הביטוח על הכנסות פסיביות לפי תקנות 13, 14 ו-15 לתקנות הביטוח הלאומי (הוראות מיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח), התשל"א-1971 (להלן: "התקנות"). ואולם, לא תובא בחשבון הכנסה אחרת עד סכום של 25% מהשכר הממוצע במשק, והיא פטורה מתשלום דמי ביטוח (על פי חוזר הביטוח הלאומי, חובת התשלום אינה מן השקל הראשון אלא על ההכנסה העולה על 25% מן השכר הממוצע במשק).

בחוק גיל פרישה, התשס"ד-2004 תוקן גם נוסח חוק הביטוח הלאומי, ונקבע "גיל פרישה" על פי מנגנוני העלאה מדורגת.

על פי סעיף 351 לחוק הביטוח הלאומי, מבוטח שהגיע לגיל פרישה אינו חייב בתשלום דמי ביטוח על הכנסותיו הפסיביות. המוסד לביטוח לאומי לא תיקן את נוסח התקנות וטען במשך השנים כי יש לפרש את התקנות בהתאם לחוק גיל פרישה והתיקונים שנעשו בחוק הביטוח הלאומי. אף אם הוראות התקנות עומדות בסתירה להוראות החוקים, הן אינן יכולות לגבור על הוראות החקיקה הראשית.

אופן חישוב דמי הביטוח לעצמאי שהוא גם שכיר בו זמנית

חישוב הכנסתו החודשית של עובד (סעיף 344 לחוק הביטוח הלאומי) - ככלל, הכנסתו החודשית של עובד שכיר היא הכנסתו בעד החודש שקדם ל-1 בחודש שבו חל מועד התשלום, מהמקורות המפורטים בסעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה, למעט חריגים.

חישוב הכנסתו השנתית של עובד עצמאי (סעיף 345 לחוק הביטוח הלאומי) - הכנסתו השנתית של עובד עצמאי היא הכנסתו מהמקורות המפורטים בפסקאות (1) ו-(8) של סעיף 2 לפקודת מס הכנסה.

מבוטח שהוא גם עובד שכיר וגם עובד עצמאי בו זמנית (תקנה 13 לתקנות הביטוח הלאומי: הוראות מיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח) - מבוטח שהוא גם עובד שכיר וגם עובד עצמאי בו זמנית ישלם דמי ביטוח מהכנסתו מהמקורות המפורטים בסעיף 2(1) ו-2(8) לפקודה, אחרי שנוכו דמי הביטוח מהכנסתו מהמקורות המפורטים בסעיף 2(2) לפקודה, ובלבד שלא תובא בחשבון לעניין זה הכנסה העולה על ההפרש בין שכרו כעובד שכיר באותה שנת מס לבין ההכנסה המרבית באותה השנה.

תקנות הביטוח הלאומי (הוראות מיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח) קובעות את סדר החיוב בדמי ביטוח למי שהוא גם עובד שכיר וגם עובד עצמאי בו זמנית במגבלות ההכנסה המרבית החייבת בדמי ביטוח. לפי תקנה זו מובאות בחשבון בשלב הראשון ההכנסות של העובד השכיר ובשלב השני ההכנסות של אותו מבוטח כעובד עצמאי עד ההכנסה המרבית.

הסעיף כולל הוראות נוספות, כגון סדר החיוב בדמי ביטוח של מקבל פנסיה מוקדמת ועוד.

הכנסות פסיביות אשר אינן חייבות בתשלום דמי ביטוח על פי סעיף 350(א) לחוק הביטוח הלאומי

הכנסות פסיביות אשר אינן חייבות בתשלום דמי ביטוח על פי סעיף 350(א) לחוק הביטוח הלאומי

בסעיף 350(א) לחוק הביטוח הלאומי מפורטת רשימה של הכנסות אשר אינן חייבות בתשלום דמי ביטוח. בשנת 2008 חלו שינויי חקיקה בהכנסות אלה כמפורט להלן, ובמיוחד חל שינוי מהותי בחיוב הכנסות מדיוידנדים.

דיוידנד, ריבית ודמי ניכיון

על פי סעיף 350(א)(6) לחוק הביטוח הלאומי, ההכנסות שלהלן אינן חייבות בתשלום דמי ביטוח החל משנת 2008:

1. הכנסות מדיוידנדים שחל עליהן שיעור מס מוגבל בסעיף 125ב לפקודה (למעט הכנסה בחברה משפחתית, בחברת בית ובחברה שקופה). בין היתר, פטורה מתשלום דמי ביטוח הכנסה מדיוידנד שמקבל בעל מניות מחברה (לרבות בעל שליטה).
2. הכנסות ריבית ודמי ניכיון שחל עליהן שיעור מס מוגבל בסעיפים 125ג(ב) ו-125ג(ג) לפקודה. ריבית המחויבת בשיעור מס שולי חייבת בדמי ביטוח.

דמי שכירות והכנסות פטורות ממס

על פי סעיף 350(א)(7) לחוק הביטוח הלאומי, ההכנסות שלהלן אינן חייבות בתשלום דמי ביטוח, החל משנת 2008:

1. הכנסות מדמי שכירות שחל עליהן מס בשיעור מוגבל:
 - בארץ - לפי סעיף 122 לפקודה (הכנסות ממגורים בלבד, החייבות במס בשיעור 10%). מחו"ל - לפי סעיף 122א לפקודה (כל שכר דירה שבמסגרת הסעיף: הכנסות בניכוי פחת וניכוי בשל פחת החייבות במס בשיעור 15%).
2. הכנסה שאינה הכנסה כעובד שכיר או כ"עובד עצמאי" הפטורה ממס לפי כל דין, לרבות שכר דירה פטור ממס מהשכרה למגורים, למעט הכנסה מפנסיה מוקדמת כהגדרתה בסעיף 345ב(א) לחוק הביטוח הלאומי, ולמעט הכנסות ששר האוצר יקבע בעתיד בתנאים שבסעיף.

הרחבות בעניין שכר דירה למגורים בישראל

בחוזר הביטוח הלאומי (כללי 219/04 מיום 26.10.2004) הוצגה הבהרה בהתאם לחוות דעת משפטית, שעל פיה הכנסות משכר דירה למגורים בישראל פטורות מדמי ביטוח ללא הגבלת סכום. הכנסות מדמי שכירות למגורים בישראל פטורות ללא הגבלה, בהתאם לאותה חוות דעת משפטית, גם משנת 2008 ואילך לפי חוזר ביטוח/1368 ממאי 2008.

לגבי שכר דירה למגורים בחו"ל - הפטור מדמי ביטוח ניתן רק אם שיעור המס בישראל מוגבל, כמפורט בסעיף 350(א) לחוק הביטוח הלאומי.

להלן הבהרות נוספות הקשורות לחוזר 219/04 ועל הטיפול בפועל בביטוח הלאומי בנושא שכר הדירה למגורים בישראל:

1. הפטור מדמי ביטוח לפי החוזר על הכנסות מהשכרת דירה למגורים בישראל אינו מוגבל בשלב זה בגובה ההכנסה מדמי השכירות (באופן שונה מהוראות מס הכנסה), ובלבד שמדובר בדירת מגורים בישראל המושכרת למטרת מגורים. מדובר בהכנסות שאינן מעבודה, ואינן מעסק או ממשלח יד (הל"ע).

2. הטיפול במוסד לביטוח לאומי כל עוד אין שינוי - כדי להפחית מהשומה הכנסה מהשכרת דירה למגורים שחויבה בשיעור מס שולי, המבוטח מעביר לפקיד הגבייה את העתק הדוח שהגיש למס הכנסה עם הנספח המעיד על חישוב ההכנסה משכר הדירה, את שומת המס ואת הסכמי שכר הדירה.
3. השכרת דירת מגורים לצורך עסק לא הייתה פטורה בעבר ואינה פטורה מתשלום דמי ביטוח (לדוגמה, משרד או גן ילדים).

השפעת הכנסות פסיביות על גמלאות

יש לזכור כי ההכנסות הפטורות ממס, ו/או הפטורות מדמי ביטוח, ו/או הכנסות מחו"ל שפטורות מדיווח לצורכי מס - עלולות לשלול זכאות מלאה או זכאות חלקית של הגמלה על פי הכללים שנקבעו (הפטור בסעיף 350 בחוק הביטוח הלאומי חל רק על תשלום דמי ביטוח).

תיקון לחוק הביטוח הלאומי בתוקף מיום 1.1.2012 מטיל קנסות כבדים על מי שמעלים מידע מן המוסד לביטוח לאומי, על מי שתובע גמלאות שלא כדין ועל מי שאינו מדווח למוסד לביטוח לאומי על שינוי בתנאים המשפיעים על זכאותו לגמלאות.

דוגמאות להשפעת ההכנסות הפטורות על זכאות לגמלאות

א. **קצבת אזרח ותיק (זקנה)** - לעניין בחינת הזכאות לקצבת אזרח ותיק בגיל פרישה המותנה בהכנסות (גבר, לדוגמה, בין גיל 67 לגיל 70) - נבחנות כל הכנסות המבוטח מהמקורות המפורטים בסעיף 2 לפקודה, למעט הכנסות מפנסיה והכנסות חריגות נוספות המפורטות בתקנות. משמע, אף שכלל ההכנסות המפורטות לעיל פטורות מדמי ביטוח, הן מובאות בחשבון בקביעת הזכאות לקצבת אזרח ותיק.

הגדרת תלוי - מבחן ההכנסות כולל את ההכנסות המפורטות בסעיף 2 לפקודה.

גמלת אזרח ותיק מיוחדת - גמלה שניתנת על פי הסכם עם האוצר על בסיס סוציאלי למי שעלה לארץ מעל הגיל ולא מגיעה לו קצבת אזרח ותיק. הגמלה מותנית במבחן הכנסות גם אם הן פטורות מדמי ביטוח, כמפורט בהסכם.

ב. **קצבת שאירים** - זכאותו של אלמן לקצבת שאירים (כל עוד אין לו ילדים כהגדרתם בחוק) מותנית במבחן הכנסה, וכל ההכנסות דלעיל יובאו בחשבון.

ג. **קצבת נכות כללית** - מבוטח שמשלמת לו קצבת נכות כללית, זכאותו האישית לגמלה נבחנת על פי הכנסותיו ממשלח יד ומעבודה לפי סעיף (1)2, (8)2 ו-2 לפקודה. עם זאת, הזכאות לתוספת תלויים בעבור בן/ת זוג מותנית במבחן הכנסה של בן/ת הזוג שכולל בין היתר גם הכנסות הפטורות מדמי ביטוח כמפורט לעיל, הכנסות מפנסיה והכנסות מחברת ביטוח בגין אובדן כושר עבודה.

המוסד לביטוח לאומי מקזז מתוספת התלויים שמקבל הנכה בשל בן/ת זוג או בשל הילדים את ההכנסות הפסיביות שלו (גם אם הן פטורות ממס ו/או מתשלום דמי ביטוח, ואף אם הן אינן חייבות בדיווח למס הכנסה) - שקל מול שקל.

ד. **דמי אבטלה** - מבוטח שמקבל דמי אבטלה והוא עובד כעצמאי שאינו עונה להגדרת "עובד עצמאי" בחוק הביטוח הלאומי - גם הכנסותיו ממשלח יד שפטורות מדמי ביטוח (עד 25% מהשכר הממוצע במשק) יופחתו מסך הגמלה.

ה. **גמלת סיעוד** - הזכאות לגמלת סיעוד מותנית במבחן הכנסה, וכל ההכנסות דלעיל יובאו בחשבון.

חלוקת הכנסות שאינן מעבודה בין בני זוג

חוזר מספר 242/2004 מחדש דצמבר 2004 והבהרות נוספות של מנהל הביטוח והגבייה בביטוח הלאומי, מפרטים את דרך הטיפול בחלוקת הכנסות שאינן מעבודה המשותפות לשני בני הזוג, שמקורן מנכסים הרשומים על שם שני בני זוג, או על שם אחד מהם.

המידע האמור מגיע למוסד לביטוח לאומי באמצעות פנייה של המבוטח או ממקורות אחרים (לדוגמה, תביעה לגמלה).

החוזר עוסק בבני זוג נשואים, באלמנים ובגרופים.

תקציר הנחיות הביטוח הלאומי באשר לחלוקת הכנסות שאינן מעבודה בין בני זוג

חלוקת ההכנסות שאינן מעבודה	נישואין לפני יום 1.1.1974	נישואין אחרי יום 1.1.1974
הנכסים רשומים על שם שני בני הזוג	חלוקת ההכנסות בשנה השוטפת ובשנתיים שלפניה - תתבצע עם המצאת אישור שהנכס רשום על שם שני בני הזוג.	חלוקת ההכנסות בשנה השוטפת ובשנתיים שלפניה - תתבצע עם המצאת אישור שהנכס רשום על שם שני בני הזוג.
הנכסים רשומים על שם אחד מבני הזוג	חלוקת ההכנסות בשנה השוטפת ובשנתיים שלפניה - תתבצע על פי בקשת אחד מבני הזוג או שניהם, ללא בקשת אישור נוסף.	חלוקת ההכנסות בשנה השוטפת ובשנתיים שלפניה - תתבצע עם הצהרה בכתב של שני בני הזוג על כוונת שיתוף בנכסים. נוסח ההצהרה מצורף כנספח לחוזר ומצוי באתר הביטוח הלאומי באינטרנט (בל/631).

הערות:

- (1) לבת זוג נחשבת גם "ידועה בציבור".
 - (2) ההצהרות הן חד פעמיות. אין צורך להצהיר מחדש על אופן החלוקה בכל שנה.
 - (3) כאשר המוסד לביטוח לאומי מקבל מידע מגורמים נוספים, הוא רשאי לנהוג במידע על פי הכללים שבחוזר. לדוגמה: בעת ביקורת גבייה בתביעה לגמלה.
 - (4) האפשרות לחלוקת הנכסים על פי החוזר ניתנת בשנה השוטפת ובשנתיים שקדמו לה (על פי מכתב מיום 17.8.2006, שהרחיב את ההוראות משנה אחת לשנתיים שקדמו לשנה השוטפת).
- כאשר בני הזוג מעוניינים לחלק את ההכנסה שאינה מעבודה כאמור לעיל, על כל אחד מהם לפתוח עיסוק של מבוטח עם הכנסות שאינן מעבודה בטופס 6101 ולצרף הצהרה חתומה על ידי שניהם.

תשלום דמי ביטוח מהכנסה שמקורה מפיצוי בגין אובדן כושר עבודה

סעיפי החוק הרלוונטיים לפיצוי בשל אובדן כושר עבודה מחברת ביטוח:

1. מכוח סעיף 345 לחוק הביטוח הלאומי חייב עובד עצמאי בתשלום דמי ביטוח בגין הכנסותיו מהמקורות (1) ו- (2) לפקודת מס הכנסה, ומי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי – חייב בדמי ביטוח מהמקורות המפורטים בסעיף 2 לפקודה (כל עיסוק מחויב בדמי ביטוח לפי שיעורי דמי הביטוח שבחוק).
2. מכוח סעיף 371(ב) לחוק הביטוח הלאומי – מבוטח שהוא עובד שכיר, או עובד עצמאי, או עובד שכיר וגם עובד עצמאי, שיש לו הכנסה אחרת מהמקורות המפורטים בסעיף 2 לפקודה, ישלם דמי ביטוח גם בעד הכנסתו האחרת בשיעור שחל על הכנסות שאינן מעבודה.
3. מכוח סעיף 345 לחוק הביטוח הלאומי – מפיצוי בשל אובדן כושר עבודה מכוח פוליסה ממעסיק או מכוח חוק, לעובד או למי שהיה עובד, כאמור בהגדרה שבסעיף, משלם הפיצוי חייב בניכוי דמי הביטוח בהתאם לכללים של "פנסיה מוקדמת".

כלומר, מי שהכנסתו אינה כלולה בגדר סעיף 345 לחוק הביטוח הלאומי, חייב לשלם את דמי הביטוח בעד עצמו בהתאם לכללים שבחוק ובתקנות, כיוון שחברת הביטוח אינה אמורה לנכות דמי ביטוח מהתשלום שהוא מקבל.

הוראות הביטוח הלאומי

בקביעת חובת תשלום דמי ביטוח מהכנסה שמקורה בפיצוי בגין אובדן כושר עבודה, המוסד לביטוח לאומי מבחין בין שלושה מקורות חיוב. להלן הוראות הביטוח הלאומי שהופצו לסניפים:

מקור עצמאי - כאשר הפיצוי משולם לעובד עצמאי, הפיצוי מצטרף להכנסתו של המבוטח ממקור עצמאי וכל ההכנסה תחויב בדמי ביטוח בשיעורי דמי ביטוח של עובד עצמאי. חובת התשלום מוטלת על העובד העצמאי.

מקור שכיר - כאשר הפיצוי משולם על פי סעיף 345 לחוק הביטוח הלאומי לעובד שכיר או למי שהיה עובד שכיר, חובת התשלום מוטלת על משלם הפיצוי וכל ההכנסה חייבת בשיעור דמי ביטוח כמו של מי שמקבל פנסיה מוקדמת [למעט אם מדובר במי שזכאי ליהנות מפטור, כגון עקרת בית (שנשואה למבוטח), מבוטח שמקבל קצבת נכות כללית מלאה לצמיתות וכדומה].

מקור הלי"ע (הכנסות שאינן מעבודה) - כאשר הפיצוי משולם למבוטח באופן פרטי (פוליסת פרט) תחול חובת תשלום על כל ההכנסה (ממקור הלי"ע) וחובת התשלום חלה על המבוטח עצמו.

קיזוז הפסד של עצמאי ממשכורת או מהכנסות פסיביות לעניין דמי ביטוח

ביום 3.4.2011 קבע בבית הדין האזורי לעבודה, כי לא ניתן לקבל החזר דמי ביטוח שנוכו ממשכורת, כאשר לצורך מס הכנסה נוכו מהמשכורת הפסדי המבוטח כעצמאי (ב"ל 10-10-34797).

ביום 15.8.2016 דחה בית הדין האזורי לעבודה את תביעת מבוטח שביקש לצורך חישוב ההכנסה החייבת בדמי ביטוח לקזז מהכנסותיו שאינן מעבודה את ההפסד שנבע מעסקו (שכנראה לא קוזז בשומה). לדעת בית הדין, המחוקק יצר זיקה הדוקה בין ההוראות הנוגעות לתשלום דמי ביטוח לבין פקודת מס הכנסה והמוסד לביטוח לאומי גוזר את החבות בדמי ביטוח מהשומות של מס הכנסה (ב"ל 16-01-51979).

קביעת מעמדו של עובד עצמאי – כעובד שכיר

בית הדין האזורי הבהיר באופן חד משמעי בעניינו של יובל דרור (ב"ל 09-07-20171 מיום 1.1.2012) כי צורת תשלום התמורה כעובד עצמאי במקום משכורת, אינה קובעת את מעמד המבוטח במוסד לביטוח לאומי (במקרה זה המשמעות הייתה אישור תביעת המבוטח לדמי אבטלה).

הכנסות חברת LLC

המוסד לביטוח לאומי פרסם ביום 22.1.2017 הוראות לסניפים בעניין הכנסות מארצות הברית מתאגיד מסוג LLC. בעקבות ישיבות שקיים המוסד לביטוח לאומי עם רשות המסים הגיע המוסד לביטוח לאומי למסקנה כי דין הכנסות מחברת LLC כדין הכנסות שמקורן מדיוידנד של חברה רגילה (ולא של חברה משפחתית) ולפיכך, הוראות סעיף 373 לחוק הביטוח הלאומי אינן חלות על הכנסות אלה ולכן הדיוידנד האמור אינו חייב בדמי ביטוח החל משנת 2008 ואילך.

חברת בית, חברה משפחתית וחברה שקופה

בחברת בית, בחברה משפחתית ובחברה שקופה רואים את הכנסתה החייבת של החברה כחייבת במס הכנסה בידי בעלי המניות (בחברה משפחתית – הנישום המייצג), ואילו רווחים שחולקו בפועל לבעלי המניות, רואים אותם כאילו לא חולקו לעניין החיוב במס, על פי פקודת מס הכנסה.

חבות בדמי ביטוח – עד שנת 2007

לעניין חבותם של בעלי המניות בדמי ביטוח, נקבעו הלכות בבית הדין הארצי לעבודה כי בעלי המניות יחויבו בדמי ביטוח בשנת חלוקת הדיוידנד בפועל בלבד, בהתאם לחוק הביטוח הלאומי ולתקנותיו.

הובהר בביטוח הלאומי שעם קבלת הדיווח כי הדיוידנדים חולקו בפועל, נוצרה הזכות החוקית למוסד לביטוח לאומי לבדוק את החיוב בדמי הביטוח.

הדיווח על דיווידנדים שחולקו בפועל נבחן במסגרת ביקורת הניכויים בחברות המשפחתיות ובחברות הבית. התעלמות מהדיווח האמור עלולה הייתה להיות למעשה אי דיווח על הכנסות החייבות בדמי הביטוח.

הוספת סעיף 373א לחוק הביטוח הלאומי בשנת 2008

החל משנת 2008 נוסף סעיף 373א לחוק הביטוח הלאומי. על פי הסעיף האמור, כאשר חברה משפחתית, חברת בית או חברה שקופה מפיקות הכנסה חייבת לפי סעיף 1 לפקודה בשנת מס פלונית, רואים את ההכנסה האמורה כאילו חולקה בסוף אותה שנת המס לבעלי המניות. זאת גם אם ההכנסה טרם חולקה בפועל, והכול בהתאם לזכאותם היחסית ברווחי החברה (לרבות בחברה משפחתית).

על פי חוזר 1368 מחודש מארס 2008, הכנסות מדיווידנדים שמקורן בחברה משפחתית או בחברת בית או בחברה שקופה, חייבות בדמי ביטוח בסוף אותה שנה שבה הופקה ההכנסה, ולא במועד חלוקת הדיווידנד בפועל כפי שהיה עד 2007. רווחי החברה המשפחתית אמורים להיות מחולקים בין בעלי המניות בחברה לפי חלקם היחסי ברווחי החברה.

כלומר, על פי החוזר, התיקון התאים את מועד החיוב בדמי הביטוח למועד החיוב במס הכנסה, וההכנסה החייבת בדמי ביטוח הושוותה להכנסה החייבת במס הכנסה, למעט הכנסה הפטורה מדמי ביטוח עד לשיעור 25% מן השכר הממוצע במשק. על פי החוזר, שיעור דמי הביטוח הוא 12%.

להלן דוגמה מן החוזר:

לחברה משפחתית ארבעה בעלי מניות, ולכל בעל מניות 25% מהרווחים.

רווחי החברה המשפחתית שיוחסו לבעל מניות אחד לצורך מס הכנסה היו 200,000 ש"ח.

לצורך ביטוח לאומי תיוחס הכנסה שנתית של 50,000 ש"ח לכל בעל מניות. החיוב בדמי ביטוח בשיעור 12% לכל בעל מניות יהיה כדלהלן:

החלק הפטור בשנת 2008 (25% מהשכר הממוצע במשק) - 22,980 ש"ח לשנה, והחלק החייב - 27,020 ש"ח לשנה.

פסק דין בעניין חברה משפחתית בבית הדין האזורי

ביום 2.8.2017 דחה בית הדין האזורי (11-13-19049) את תביעתו של שלמה דהוקי וקבע שאין לייחס באופן אישי את ההוצאות הרשומות במסגרת החברה משפחתית, לנישום המייצג בחברה המשפחתית.

הבהרות נוספות לחיוב בדמי ביטוח של הכנסות בחברה משפחתית

1. כאמור לעיל, ההכנסה החייבת במס כהגדרתה בסעיף 1 לפקודה מחולקת כהכנסה פסיבית בין כל בעלי המניות (ההפניה בסעיף 373א היא להכנסה לפי סעיף 1 לפקודה ולא לפי סעיף 2 לפקודה).

המהלך מתואם עם רשות המסים במטרה לבצע את החיוב עם קבלת המידע על השומה לפי ההוראות שנקבעו בחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009, שם אושרה העברת מידע בכל הקשור לאחזקות בעלי המניות בחברה המשפחתית מרשות המסים למוסד לביטוח לאומי.

בשנים האחרונות מעבירה רשות המסים את השומות של החברות המשפחתיות למוסד לביטוח לאומי (גם בגין שנים קודמות). החל ממועד קבלת המידע מרשות המסים, המוסד לביטוח לאומי מפצל את ההכנסות בין בעלי המניות לפי חלקם במניות, אמור לבטל את החיוב המקורי שבו חויב הנישום המייצג ולחייב את בעלי המניות לפי ההכנסות המעודכנות.

2. בשנת 2008 נתן מר דני אלקיים, מנהל אגף ביטוח ובריאות בתקופה הזו במוסד לביטוח לאומי, הבטחה ללשכת רואי חשבון, שלא יחויבו בחברה משפחתית הכנסות פסיביות בשיעור מס מוגבל הפטורות מדמי ביטוח לפי סעיף 350 לחוק הביטוח הלאומי, בדומה ליחיד (לרבות רווחי הון ושבח מקרקעין). המוסד לביטוח לאומי לא חייב הכנסות אלה בדמי ביטוח בחברה משפחתית עד שנת 2013.

החל משנת 2013, המוסד לביטוח לאומי החל לחייב בדמי ביטוח את ההכנסות האמורות של החברות המשפחתיות, רטרואקטיבית משנת 2008.

לשכת רואי חשבון פנתה מיד למוסד לביטוח לאומי ונערכו דיונים והתכתבויות. ביום 27.4.2015 קיבל המוסד לביטוח לאומי את עמדת הלשכה שלא לחייב בדמי ביטוח הכנסות מסויימות בחברה משפחתית, החל משנת 2014 ואילך, מועד הוצאת חוות הדעת שלהם בעניין (אף על פי שהביטוח הלאומי סבורים כי החיוב מוצדק מבחינה חוקית).

הובהר בהודעה ללשכה כי הפטור משנת 2014 ואילך מתייחס להכנסה שאם הייתה מיוחסת ליחיד הייתה פטורה מתשלום דמי ביטוח לפי החוק, ולכן אותה הכנסה פטורה גם לחברה המשפחתית. הכוונה גם לרווח הון.

ההתכתבות בין לשכת רואי חשבון למוסד לביטוח לאומי נמצאת במזכירות הלשכה ונשלחת במייל לכל רואה חשבון שפונה ללשכה.

החיוב האמור עד שנת 2013 נמצא בדיון נוסף בימים אלה במוסד לביטוח לאומי. מבוטחים רבים ערערו לבית הדין על דרישות התשלום שקיבלו בגין השנים 2008 ועד 2013.

3. מי שרוצה לערער על החיוב שקיבל בשנים 2014 ואילך, לפי ההבטחה שנתן המוסד לביטוח לאומי ללשכת רואי חשבון, מתבקש להעביר לפקיד הגבייה במוסד לביטוח לאומי את דוח ההתאמה למס של החברה המשפחתית שכולל את חוות הדעת החתומה של רואה החשבון ואת הדוחות והשומות שלו ושל החברה לשנים הרלוונטיות. כאשר מדובר בשכר דירה, לעתים הפקיד מבקש לצרף גם את הסכמי שכר הדירה והפקדות שכר הדירה לבנק.

מיסוי רווחי חברה – השלכות על הביטוח הלאומי

חוק ההסדרים לשנת 2017 קובע כמה תיקונים בפקודת מס הכנסה במסגרת הפרק מיסוי רווחי חברה. נוספו לפקודת מס הכנסה סעיפים (ט1) ו-62א ותוקן סעיף 77 לפקודה. לתיקוני החקיקה האלה יש השלכות רבות על החבות בדמי ביטוח ועל זכאות מבוטחים לגמלאות.

חוק ההסדרים לשנת 2017 לא התייחס להשלכות של התיקונים האמורים על חוק הביטוח הלאומי.

לשכת רואי חשבון פנתה למוסד לביטוח לאומי כדי לקבל את עמדתם. המוסד לביטוח לאומי טרם פרסם את עמדתו וטרם קבע הנחיות בהקשר לתיקוני החקיקה הקשורים לסעיפי הפקודה החדשים.

חוק הביטוח הלאומי בהקשר למיסוי רווחי חברה

ככלל, חוק הביטוח הלאומי חל על הכנסות שמקורן בסעיפי 2 לפקודה (למעט בחברה משפחתית ובחברת בית). כלומר, רק אם מקור ההכנסות הוא בסעיף 2 לפקודה, ההכנסות האלה כפופות לחיוב בדמי ביטוח. לדוגמה, סעיף 3(ט) לפקודה כפוף לחוק הביטוח הלאומי כיוון שהוא אינו נחשב סעיף מקור. המקור לחיוב במס נמצא בסעיף 2 לפקודה.

- כאשר ההכנסה של היחיד מסווגת בשומת המס כדיווידנד שחייב במס מוגבל לפי סעיף 125ב לפקודה, הדיווידנד אינו חייב בתשלום דמי ביטוח מכוח סעיף 350(א) לחוק הביטוח הלאומי.
- סיווג ההכנסה בשומת המס מעסק או ממשלח יד לפי סעיפים (1)2 או (8)2 לפקודה, יגרום לחיוב אוטומטי של דמי ביטוח כאשר תגיע למוסד לביטוח לאומי שומת המס של היחיד, כל עוד לא תצא הוראה מפורשת אחרת מטעם המוסד לביטוח לאומי.
- לעניין חיוב בדמי ביטוח של הכנסת עבודה לפי סעיף (2)2 לפקודה, נקבע בסעיף 342 לחוק הביטוח הלאומי שהמעסיק חייב בתשלום דמי ביטוח בעד העובד.
- ההכנסות מהמקורות המפורטים בסעיף 2 לפקודה מהווים בדרך כלל בסיס למבחני הכנסות בגמלאות לפי חוק הביטוח הלאומי ובגמלאות לפי חוקים אחרים.
- הגדלת הכנסה של עובד עצמאי לאחר שהוא נפגע בעבודה אינה רלוונטית לעניין גמלאות דמי הפגיעה בשל כללי הגמלה החוסמת.
- עובד עצמאי שאינו רשום במוסד לביטוח לאומי אינו מבוטח לענף פגיעה בעבודה.
- פיגור בתשלום דמי ביטוח עלול לשלול זכאות לדמי לידה והורות ולגמלאות רבות אחרות.

חברות ארנק בדוח מבקר המדינה בהקשר לביטוח הלאומי

כאשר יחיד מבצע פעולות על ידי חברת מעטים שבשליטתו, הוא מחוייב באופן אישי במס רק אם משך דיווידנד, או משכורת, או דמי ניהול וכדומה. היחיד נהנה מהמיסוי ה-דו שלבי של החברה. חברות כאלה, בתנאים מסויימים, נקראות "חברות ארנק".

בלי קשר לחוק ההסדרים לשנת 2017, הנחה דוח מבקר המדינה לשנת 2016 את המוסד לביטוח לאומי לבחון במסגרת ביקורת הניכויים אם המעסיק מפריש כחוק את דמי הביטוח בעבור כל העובדים, כולל נושאי תפקידים בכירים שהתגמול בעבור עבודתם משולם באמצעות חברת ארנק.

1. המוסד לביטוח לאומי אמור לבחון במסגרת ביקורת ניכויים אם מתקיימים יחסי עבודה בין החברה לבין נושאי המשרה שלה שפועלים במסגרת חברות ארנק, לפי המבחנים המסורתיים של יחסי עובד ומעסיק.

2. המוסד לביטוח לאומי פונה, לדוגמה, לחברות ציבוריות שלגביהן המידע על נושאי המשרה מופיע בפרסום גלוי באינטרנט, ואמור לבחון קיום יחסי עבודה בין החברה לנושאי המשרה שפועלים באמצעות חברות ארנק.

חשוב להזכיר את תיקון סעיף 369 לחוק הביטוח הלאומי בהקשר לדיווח בחסר על המשכורת של נושא המשרה בחברת הארנק, למקרה של תביעה לגמלה של נושא המשרה.

סעיף 373א לחוק הביטוח הלאומי אינו כולל את סעיף 62א לפקודה

ככלל, חוק הביטוח הלאומי חל על הכנסות של יחידים ואינו חל על הכנסה של חברות. באופן חריג חל סעיף 373א לחוק הביטוח הלאומי על חברות שקופות הכלולות בסעיפים 64 עד 64א לפקודה. כלומר, סעיף 373א לחוק הביטוח הלאומי אינו חל על סעיף 62א לפקודה.

לעניין החיוב בדמי ביטוח של סכומים שנמשכו בפועל מחברות שקופות, קבעו פסקי דין לפני חקיקת סעיף 373א לחוק הביטוח הלאומי כי חל חיוב דמי ביטוח רק בעת חלוקת ההכנסה בפועל. אין חולק כי בהשקפת הכנסת החברה לפי סעיף 62א לפקודה הרווחים נמצאים בחברה ולא עברו ליחיד.

השפעת הגדלת ההכנסות של היחיד על הזכאות לגמלאות

ברוב הגמלאות של הביטוח הלאומי ואף בגמלאות לפי חוקים אחרים יש מבחני הכנסה לזכאות לגמלה. ההכנסות שמובאות בחשבון במבחן ההכנסות הן בדרך כלל ההכנסות מהמקורות המפורטים בסעיף 2 לפקודה.

גם הכנסות הפטורות ממס, ו/או פטורות מדמי ביטוח, ו/או הכנסות מחו"ל שפטורות מדיווח לצורכי מס, מובאות בחשבון בקביעת גמלה. לדוגמה, סעיף 350א(א) לחוק הביטוח הלאומי קובע שהכנסה מדיווידנד בחברה רגילה אינה חייבת בדמי ביטוח, אך לא קבע עמדה דומה לעניין הגמלאות.

הוספת סעיף קטן (ט1) לסעיף 3 לפקודה

הסעיף החדש מחייב במס את בעל המניות המהותי בגין משיכות שלו או של קרובו בחברה, או בגין העמדת נכס של חברה לשימוש במישרין או בעקיפין כמפורט בחוק, כהכנסה מדיווידנד, כאשר יש רווחים בחברה לפי סעיף 302(ב) לחוק החברות.

אם אין רווחים כאמור ומתקיימים יחסי עובד ומעסיק - החיוב יהיה כהכנסת עבודה, ואם לא מתקיימים התנאים שלעיל, החיוב יהיה כהכנסה מעסק או ממשלח יד. הסעיף אמנם אינו מפנה למקורות בסעיף 2 לפקודה אך כפי שעולה מעמדת מס הכנסה מדובר בהכנסות שמקורן בסעיף 2 לפקודה.

מועד החיוב במס בגין משיכת כספים מהחברה יהיה בתום שנת המס שלאחר השנה שבה נמשכו הכספים, ומועד החיוב במס בהעמדת נכס לשימוש בעל המניות המהותי או קרובו יהיה בתום כל שנת מס עד למועד שבו הושב הנכס.

כאשר אין בחברה עודפים לסוף שנת המס ובעל השליטה שכיר, הביטוח הלאומי יקבל דיווח על המשכורת כשיקבל את השומה ממס הכנסה ותתעורר אי התאמה בנתונים בין המשכורת שמדווחת בשומה ובין המשכורת שדווחה בטופס 126.

לאור האמור לעיל, פתרון אפשרי הוא דיווח לקראת סוף השנה על בונוס שנתי תוך כדי פריסה לעניין תשלום דמי הביטוח בהתאם לתקנות פריסת שכר.

כאשר אין בחברה עודפים ולא מתקיימים יחסי עבודה בין החברה לבעל המניות המהותי שנמצא ביתרת חובה, מדובר בחיוב של דמי ניהול. אם ממילא בעל השליטה יחוייב בדמי ביטוח כעובד עצמאי, כדאי לעדכן מעמד כעובד עצמאי ולשלם את מקדמות דמי הביטוח עוד בתוך שנת המס, למקרה של פגיעה בעבודה (ולעניין הגמלה החוסמת).

הוספת סעיף 62א. לפקודה בעניין השקפת חברת ארנק לצורך מס

סעיף 62א. (א) קובע מצבים שבהם הכנסה חייבת של חברת מעטים תיחשב כהכנסה אישית של בעל המניות המהותי של החברה (להלן: "היחיד").

הסעיף אינו חל אם היחיד הוא בעל מניות מהותי במישרין ובעקיפין בחבר בני האדם האחר, או שותף בו [לעניין סעיף 62א. (א) (2)], ועל שותף בשותפות שנותן שירות לאותה השותפות.

סעיף 62א. (א) (1) – אם היחיד או חברת המעטים שבבעלותו הם נושאי משרה בחבר בני אדם אחר, תיחשב הכנסת חברת המעטים כהכנסת היחיד כאשר ההכנסה נובעת מפעילות היחיד כנושא משרה בחבר בני האדם האחר, או מעניק לו שירותי ניהול וכיוצא באלה, כמפורט בסעיף. ההכנסה תיחשב כהכנסה מיגיעה אישית לפי סעיף (1)2, (2)2 או (10)2 לפקודה.

דוגמה להכנסות שאינן ממשכורת - דמי ניהול ושכר דירקטורים.

סעיף 62א. (א) (2) – כאשר היחיד מעניק באמצעות חברת המעטים שבבעלותו שירותים לאדם אחר או לקרובו של האדם האחר, הכנסת חברת המעטים תיחשב כהכנסת היחיד מיגיעה אישית לפי סעיף (2)2 לפקודה, כאשר ההכנסה נובעת מפעולות היחיד שהן מסוג הפעולות הנעשות בידי עובד בעבור מעסיקו.

סעיף 62א. (א) (3) – הסעיף מרחיב את סעיף 62א. (א) (2) וקובע חזקות למצבים המפורטים בסעיף, שכאשר הם מתקיימים, יראו את פעולות היחיד כפעולות הנעשות בידי עובד בעבור מעסיקו, על אף כל דין או הסכם, גם אם לא מתקיימים יחסי עובד ומעסיק לפי דיני העבודה (כמו למשל בעל שליטה מהותי שהוא רופא שנותן שירות בעיקר לקופת חולים אחת, או בעל שליטה מהותי שהוא סוכן ביטוח שעובד בעיקר עם חברת ביטוח אחת).

לעניין חלופה זו נקבע בפירוש בסעיף 62א. (א) (3) שהסעיף חל לצורך "דיני המס" בלבד.

מדובר בבעל מניות מהותי או עובדיו (כמפורט בסעיף), שנותנים שירות דרך חברת מעטים שבשליטת בעל המניות המהותי, לגוף אחד (במישרין או בעקיפין) במשך 30 חודשים לפחות מתוך 4 שנים רצופות, וההכנסה מהמקור הזה היא 70% לפחות מההכנסה הכוללת של החברה או ההכנסה החייבת של החברה, בשנת המס (למעט חריגים, כגון רווחי הון או דיווידנדים).

כיוון שמדובר בחזקות חלוטות לעניין הפיכת הכנסת חברת המעטים להכנסת היחיד ממשכורת, גם כאשר לא מתקיימים יחסי עובד ומעסיק - עצמאי יהפוך לשכיר מכוח הסעיף לעניין הפקודה באותו חלק ההכנסה שנובע מאותם יחסי עובד ומעסיק.

במקרה כזה, סיווג ההכנסה כהכנסת עבודה לפי סעיף (2)2 לפקודה (ללא תשלום ה"משכורת" בפועל וכאשר אין מתקיימים יחסי עבודה) אינו יכול להטיל אחריות לדיווח ולתשלום דמי ביטוח על ה"מעסיק". החוק מחריג סעיף זה לעניין דיני המס בלבד.

לשכת רואי חשבון פנתה למוסד לביטוח לאומי כדי לקבל את עמדתם.

יש לשים לב כי בעת קליטת השומה ממס הכנסה קיים במוסד לביטוח לאומי מנגנון אוטומטי (כברירת מחדל) של הפיכת הכנסה שמגיעה בשומה כהכנסת עבודה להכנסה שאינה מעבודה, כשאין דיווח מקביל בטופס 126.

כאמור לעיל, בהקשר לבחינת יחסי העבודה, המוסד לביטוח לאומי אמור לבדוק קיום יחסי עובד ומעסיק בהקשר לחברות הארנק במסגרת ביקורת ניכויים ובפנייה למעסיקים שקיים לגביהם מידע במוסד לביטוח לאומי.

יישום טכני של סעיף 62א לפקודה

ההכנסות של היחיד, שמקורן בחברת הארנק, יופחתו מההכנסות בדוח ההתאמה בחברה לצורך העברתם לבעל השליטה לצורך דיווח למס הכנסה. שאר ההכנסות ממקורות אחרים יישארו בחברת המעטים.

בדוח האישי של היחיד לשנים 2017 ואילך אמור להיות שדה חדש אינפורמטיבי שיכלול את הסכום שעבר מדוח ההתאמה של חברת המעטים. סכום זה יפוצל בדוח בין השדות הרלוונטיים של יגיעה אישית, כמשלח יד או כמשכורת.

כאשר בעל השליטה משך משכורת או דמי ניהול בחברת הארנק ודיווח עליהם כדין למס הכנסה ולמוסד לביטוח לאומי, רק ההפרש, אם קיים הפרש, אמור להיות מחויב במס ובדמי ביטוח.

תיקון סעיף 77 לפקודה

עניינו של הסעיף בחיוב רווחי חברה מסוימים כדיווידנד, גם אם לא חולקו בפועל ליחיד.

לעניין החיוב בדמי ביטוח, דיווידנד שחייב במס לפי סעיף 125ב לפקודה בשיעור מס מוגבל (בין אם בשיעור 30% מס ובין בשיעור 25% מס לפי הוראת השעה), אינו חייב בתשלום דמי ביטוח, אך ההכנסה מהדיווידנד מובאת בחשבון בקביעת גמלאות.

דרישת אסמכתאות ממייצגים

דרישת אסמכתאות ממייצגים

במסגרת הטיפול השוטף בפניות מייצגים בנושאים שונים, המוסד לביטוח לאומי מבקש אסמכתאות כמפורט בחוזר ביטוח 1392 מיום 8 באפריל 2010. להלן מתוך החוזר האמור:

בקשות שהתוצאה שלהן היא הקטנת ההכנסה החייבת בדמי ביטוח

המוסד לביטוח לאומי מבקש לצרף אסמכתאות בכל בקשה שתוצאתה שינוי בסכום ההכנסה החייבת בדמי ביטוח כפי שמופיעה בשומה, הן מבחינת סכום והן מבחינת מקור ההכנסה.

להלן דוגמאות לאסמכתאות שהמייצג מתבקש לצרף לבקשתו:

1. כאשר המייצג מבקש להפחית מהשומה הכנסה שבגינה שולמו דמי ביטוח על פי צו הביטוח הלאומי בדבר סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים, המייצג נדרש להציג אישור על ניכוי דמי הביטוח במקור (המוסד לביטוח לאומי מעדיף לקבל את האישור שנמסר לרשות המסים בטופס 806).
2. כאשר המייצג מבקש לשנות את מקור ההכנסה מפירותית להונית, המייצג נדרש להמציא אישור ממס הכנסה שההכנסה היא הונית, וששולם בעניינה מס מוגבל ולא מס שולי.
3. כאשר מייצג מבקש לסווג את שכר הדירקטורים כהכנסה שאינה מעבודה – הוא נדרש להציג אישור מכל מי שמשלם שכר דירקטורים, על סכום התשלום ששולם למבוטח בפועל. יש לשים לב שעניין זה רלוונטי בעיקר עד השומה לשנת 2011.

בקשות שמשפיעות על דמי ביטוח ועל גמלאות ואשר אין בידי הפקיד אפשרות לבדוק את הבקשה באמצעות מערכות המידע הממוכנות

מדובר במקרים שבהם אין למוסד לביטוח לאומי מידע במערכותיו בשלב הטיפול בתיק.

לדוגמה, כאשר המידע לגבי משכורת של שכיר בטופס 126 מגיע למוסד לביטוח לאומי באיחור. לאור זאת, נדרש להציג תלושי שכר, או טופס בל/100, או טופס 106, או דיווח בטופס 126 או בטופס 102, או בטופס תשלומים לעובד/ת משק בית.

המוסד לביטוח לאומי תיקן את החוק כך שטופס 126 משודר למוסד לביטוח לאומי פעמיים בשנה (ללא הצהרת המעסיק) החל משנת 2016. מי שאינו משדר דוחות יעביר את הדיווח באינטרנט.

הפחתת דמי הביטוח הלאומי בחישוב דמי הביטוח

הפחתת ניכוי דמי הביטוח הלאומי שמותרים בניכוי מהשומה מופעלת כבר בשלב חישוב המקדמות. זאת מתוך מגמה לחשב את הבסיס לחישוב דמי הביטוח באופן קרוב ככל האפשר לחישוב העתידי שיבוצע בעת קבלת השומה מרשות המסים. בדרך זו המבוטח "נהנה" מההפחתה כבר בשלב חישוב המקדמות.

ככל שההכנסה החייבת שתיווצר בסופו של דבר בשומת מס הכנסה גבוהה יותר מההכנסה שלפיה נקבעו מקדמות דמי הביטוח, דמי הביטוח יוגדלו בהתאם להכנסה חייבת זו, וינכסו מההכנסה דמי ביטוח לאומי המחושבים תיאורטית, אף שטרם שולמו בפועל. בהתאמה יחולו הדברים על קיטון בהכנסה החייבת.

הגדרת "נכות" לעניין סעיף 9א לפקודת מס הכנסה

סעיף 9א לפקודה עניינו פטור לקצבה המשתלמת מאת מעסיק או קופת גמל ולקצבה המשתלמת על פי ביטוח מפני אובדן כושר עבודה. לעניין סעיף 9א יראו אדם כאילו הגיע לגיל פרישה אף אם הוא פרש פרישה מוקדמת על פי אחד החוקים המפורטים בסעיף 9(א) או על פי תקנות שהותקנו מכוח סעיף 9(ב) לפקודה.

הוחלט ברשות המסים לנקוט פרשנות מקלה לנוכח תכלית ההטבה שבסעיף ולנוכח אי הבהירות הקיימת, כמפורט להלן:

"הקלת המס לפי סעיף 9א לפקודה תינתן לא רק במקרה בו מקבל הקצבה הינו בעל נכות רפואית יציבה בדרגה של 75% או יותר, אלא גם במקרה שלמקבל הקצבה נקבעה נכות יציבה בדרגה של 75% או יותר, על פי אחד החוקים המפורטים בסעיף 9(א) לפקודה, גם אם שיעור הנכות שנקבע ע"י הגורם הרפואי המוסמך, כולל נכות תפקודית, וכן במקרה שלנכה נקבעה דרגת אי כושר להשתכר יציבה, לפי סעיף 209, בפרק ט לחוק הביטוח הלאומי, בשיעור של 75% או יותר, הכול בכפוף להנחת דעתו של פקיד השומה כי פרישתו של מקבל הקצבה מעבודתו קשורה בקשר סיבתי ברור לנכות תפקודית זו".

מובהר בהוראות כי אין באמור לעיל כדי לשנות מעמדת רשות המסים כי "הנכות" לעניין הוראת סעיף 9(א) לפקודה היא נכות רפואית ולא נכות תפקודית.

שיעורי דמי ביטוח נמוכים לזכאים לקצבאות מהביטוח הלאומי

פטור ממס לפי סעיף 9(א) לפקודה אינו מזכה באופן אוטומטי את הנכה בפטור מדמי ביטוח לאומי.

פטור או הנחה מדמי ביטוח לאומי ניתנים רק למי שמקבל קצבת נכות כללית מלאה לשנה לפחות, או למי שמקבל קצבת נכות כללית מלאה לצמיתות (ועוד 36 חודשים בתנאים מסויימים לזכאים), או למי שמקבל קצבת נכות מעבודה בשיעור 100% לצמיתות, או שהוא מקבל קצבת אזרח ותיק (זקנה) בפועל, או שהוא זכאי לקבל קצבת אזרח ותיק אך בחר לקבל קצבת נכות מעבודה בגיל פרישה במקום קצבת אזרח ותיק.

עובד עצמאי שזכאי לקבל קצבת אזרח ותיק ובחר לקבל קצבת נכות מעבודה, פונה לפקיד גבייה מלא שכירים בסניף הביטוח הלאומי עם האישור ממחלקת אזרחים ותיקים כדי להקטין את שיעורי דמי הביטוח.

סעיף 320(ד) לחוק הביטוח הלאומי קובע שאם "היה אדם זכאי, לולא הוראות סעיף זה, ליותר מגמלה אחת, הברירה בידו לקבל אחת מהן". כלומר, כאשר למבוטח מגיעות שתי קצבאות: קצבת נכות מעבודה וקצבת נכות כללית - בו זמנית, הוא חייב לבחור באחת מהן.

התיישנות החזר דמי ביטוח

המוסד לביטוח לאומי נוהג להחזיר דמי ביטוח (למעסיקים ולמבוטחים) רק בעבור שבע שנים אחרונות, כאשר מתברר שעובד הועסק אצל קרוב משפחה כעזרה משפחתית טבעית ולא כעבודה נחוצה וחיונית, או שהוא לא עבד כלל, כפוף לכללים שנקבעו.

דמי ביטוח ששולמו ביתר על ידי עובד בשל תיאום דמי ביטוח שלא בוצע בשנה השוטפת, ודמי ביטוח ששילם מעסיק (לרבות בעבור העובד) ביתר, מוחזרים רק בעבור שבע שנים אחרונות ועוד השנה השוטפת, בהתאם לחוזר מעסיקים מספר 1451 מיום 18.2.2013 שמבוסס על סעיפים 5 ו-6 לחוק ההתיישנות, התשי"ח-1958.

המוסד לביטוח לאומי פרסם ביום 22.5.2016 חוזר מעודכן שמחליף את חוזר מעסיקים 1451 ובו קבע את הכללים שבתוקף לאור תיקון 159 לחוק הביטוח הלאומי בדבר ההתיישנות תשלום חוב דמי ביטוח במשך שבע שנים בתנאים שבחוק.

באופן כללי עולה משני החוזרים, שכאשר ניתן להגיש את הבקשה ולקבל את ההחזר כבר בשנה הנוכחית, ההתיישנות של שבע שנים נספרת ממועד הגשת הבקשה.

כאשר לא ניתן להגיש את הבקשה לשנה הנוכחית, ההתיישנות של שבע שנים נספרת מהשנה הקודמת לשנה הנוכחית.

על פי החוזרים שלעיל, החזר דמי ביטוח בעת ביטול תושבות אפשר לתבוע שבע שנים מיום הגשת הבקשה להחזר. דמי ביטוח בריאות אינם מוחזרים בעבור התקופה שהמבוטח נהנה מזכות ביטוחית.

דמי ביטוח בריאות למקבלי קצבאות נפגעי עבודה

ככלל, מבוטח שזכאי לקצבאות מהמוסד לביטוח לאומי ואין לו הכנסה אחרת החייבת בדמי ביטוח, מנוכים מקצבתו דמי ביטוח בריאות מינימליים. מקבל קצבה שיש לו נוסף על הקצבה הכנסה אחרת החייבת בדמי ביטוח לאומי, מחויב בדמי ביטוח בריאות בגין הכנסתו זו, ולא מנוכים דמי ביטוח בריאות מקצבתו.

הקביעה אם יש לנכות דמי ביטוח בריאות מקצבאות אלה מתבצעת על ידי פקיד התביעות במוסד לביטוח לאומי בהתאם להצהרת המבוטח ו/או לפי כל מידע אחר שמגיע לפקיד התביעות.

עצמאי אינו מחויב בדמי ביטוח בריאות בקצבאות נכות כאשר הוא משלם מקדמות למוסד לביטוח לאומי.

סוגיות הקשורות למעסיקים

מבוטח שכיר במוסד לביטוח לאומי

קיימת חשיבות רבה לבחינה של מעמד העובד השכיר במוסד לביטוח לאומי לאור הזכויות שמעניק החוק לשכירים. מומלץ לשים לב למבחנים שקבעה הפסיקה ולצו הביטוח הלאומי בדבר סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים שהתקין המוסד לביטוח לאומי, כיוון שמעמד המבוטח השכיר נבחן בעת הבקשה לגמלה ולא בעת הרישום על ידי המעסיק.

הגדרת "עובד"

הגדרת "עובד" כוללת את הסוגים העיקריים, כדלקמן:

1. עובד העובד אצל מעסיקו כשכיר ומתקיימים יחסי עבודה (לרבות בני משפחה על פי ההגדרה שבסעיף 1 בחוק, גם כשאין מתקיימים יחסי עבודה).
2. עובד, המועסק כעצמאי אך נחשב לעובד שכיר כלפי המוסד לביטוח לאומי בלבד, בהתאם לצו הביטוח הלאומי בדבר סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים, בהתקיים התנאים הקבועים בצו.
- דוגמאות: עובד ניקיון או חצרן, מורה, מרצה או מדריך, אמנים, מורי דרך, ספורטאים ועוד סוגי מבוטחים, בתנאים שנקבעו בצו האמור.
3. לעניין תשלום דמי ביטוח רואים כעובד גם את מי ששכרו נקבע בחוק, או בהחלטת הכנסת או על פיה, ואת החייב בתשלום השכר רואים כמעסיקו (סעיף 334 לחוק הביטוח הלאומי).
4. חבר אגודה שיתופית וחבר קיבוץ, כמפורט בחוק.
5. בחבורת עובדים, בין שהיא תאגיד ובין שאינה תאגיד, רואים לעניין חוק הביטוח הלאומי את כל אחד מבני החבורה כעובדו של האדם שמסר לחבורה את העבודה, אם היו רואים כך אילו היה קיים קשר ישיר בינו לבין כל אחד מבני החבורה.

6. עובד שכיר בארץ שמעסיקו אינו תושב ישראל מדווח במוסד לביטוח לאומי כעובד החייב בעד עצמו, משלם דמי ביטוח כעובד עצמאי ומבוטח כעובד שכיר.
7. עובד בחל"ת (כולל עובדת בחל"ת ובחל"ד ללא דמי לידה) החל מהחודש השלישי המלא, מדווח בעד עצמו ומשלם דמי ביטוח בהתאם.
8. עובד לשעה לצורך עסקו או משלח ידו של המעסיק, אם כלל מספר שעות העבודה אצל אותו מעסיק עולה על ארבע שעות בתוך שבועה ימים רצופים (עובד לשעה: מבוטח שהקשר בינו לבין מעסיקו הוא לתקופה שאינה עולה על שבועה ימים רצופים, כולל בהעסקה במשק בית).

חוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987

באופן בלתי תלוי בחוק הביטוח הלאומי, קיימים חוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987 (להלן: "חוק שכר מינימום") ותקנות שכר מינימום (נוער עובד וחניכים), התשמ"ח-1987. אלו קובעים לכלל עובד מגיע שכר שאינו נמוך משכר מינימום שנקבע בחוק.

שכר המינימום יכול להיות לשעה, ליום או לחודש, ואינו כולל שעות נוספות, תוספת ותק, החזרי הוצאות, מענקים על בסיס שנתי ועוד, אלא תשלומים קבועים בלבד, כמפורט בחוק שכר מינימום. שכר המינימום שונה מעובד לעובד, ותלוי בחלקיות המשרה וברכיבי השכר השונים.

הכנסה זו היא גם ההכנסה המבוטחת לעניין גמלאות מחליפות שכר.

חוק שכר מינימום חל רק על עובדים שכירים, לרבות עובדים "תושבי חוץ", עובדים במשק בית, חברי קיבוץ או מושב שיתופי, ועובדים בחופשה ללא תשלום בחודשיים הראשונים להיותם בחופשה, בתנאים שנקבעו.

חוק שכר מינימום אינו חל על עובדים עצמאיים, על מי שאינם עובדים ואינם עובדים עצמאיים, על גמלאים בפרישה מוקדמת ועל עובדים בהכשרה מקצועית.

כאשר לא מוכח מהו השכר הראוי, נקבע בפסקי דין שיראו ב"שכר המינימום" כמשמעו בחוק שכר מינימום את השכר הראוי. דוגמה לכך מצויה בפסק דין בבית הדין הארצי לעבודה מיום 28.3.2012 (ע"ע 52949-05-10). נקבע בפסק הדין שגם שכר לפי קיבולת (שכר גלובלי), צריך להיעשות בהתאם לחוק שכר מינימום.

לפי סעיף 348(ב) ולוח י"א לחוק הביטוח הלאומי, שכר המינימום של העובד השכיר בחוק הביטוח הלאומי זהה לשכר המינימום על פי חוק שכר מינימום במשק. כיום לא ייתכן מבחינה חוקית מצב של "השלמת שכר" לעניין תשלום דמי ביטוח, מאחר שלפי חוק שכר מינימום המעסיק מחויב לשלם לעובד שכר שלא יפחת מהשכר שנקבע בחוק שכר מינימום, שזהה להכנסת המינימום לתשלום דמי ביטוח.

המעסיק חייב לדווח על המשכורות ולשלם אותן על פי חוק שכר מינימום. תשלום הנמוך משכר המינימום, על פי חוק שכר מינימום, הוא עבירה שדינה מאסר למשך שישה חודשים, ולחלופין קנס מנהלי.

החל מינואר 2017 ועד נובמבר 2017 עודכן שכר המינימום לסך של 5,000 ש"ח לחודש למשרה מלאה (26.88 ש"ח לשעה). ממסכורת דצמבר 2017 שכר המינימום הוא 5,300 ש"ח לחודש (28.49 ש"ח לשעה).

חייב בדמי ביטוח של הכנסת עבודה

סעיף 344 לחוק הביטוח הלאומי מחייב בדמי ביטוח הכנסת עבודה מהמקורות המפורטים בסעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה.

ניכוי הוצאות מהכנסת עבודה

המוסד לביטוח לאומי פרסם ביום 1.1.2017 את עמדתו בקשר להתרת ניכוי הוצאות של שכירים באופן כללי, ואת עמדתו בעניין התרת הוצאות דמי חבר ודמי טיפול במשכורתו של העובד לצורך חישוב דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות למעסיק ולעובד.

לפי עמדה זו, התרת ההוצאות שמותרות בניכוי לצורך חישוב מס הכנסה לפי סעיף 17 לפקודה אינה רלוונטית לעניין חישוב דמי ביטוח, בין אם ניכוי ההוצאות נעשה בתלוש המשכורת ובין אם בדוח השנתי.

תזכורת לכללי פריסת שכר ותשלום הטבות

שכר החודשי רגיל

השכר החודשי הרגיל הוא השכר שנהוג לשלם לעובד מדי חודש.

תשלום חודשי לעובד שנהוג לשלמו בחודש שלאחר החודש שבעדו הוא משתלם, על פי הדיווח של העובד (כגון: פרמיות, שעות נוספות וכדומה), נחשב לשכר חודשי רגיל של העובד בעד החודש שלאחר החודש שבעדו משולם התשלום החודשי.

הפרשי שכר (הפרשים)

כשמעסיק משלם לעובד הפרשי שכר בעד תקופות קודמות, הפרשים בגין העלאה בדרגה וכדומה, יש לערוך דוח על הפרשים (הפרשי שכר אינם תשלום נוסף).

על פי תקנות הביטוח הלאומי (תשלום ופטור מתשלום דמי ביטוח), התשנ"ה-1995, ההפרשים ייחשבו לשכרו החודשי הרגיל של העובד וייזקפו על כל אחד מהחודשים, בהתאמה. לכן, הדוח יתייחס לתקופה שבגינה שולמו ההפרשים, לפי שיעורי דמי הביטוח והמקסימום שהיו נהוגים באותן התקופות. יש לשים לב לשינויים בשיעורי דמי הביטוח, לשינויים בהכנסה החייבת בשיעור מופחת ולתקרה החייבת בדמי ביטוח באותה התקופה.

תשלום נוסף

"תשלום נוסף" הוא שכר שניתן לעובד נוסף על השכר החודשי הרגיל, למעט הפרשי שכר.

ל"תשלום נוסף" נחשבים, בין היתר, רכיבי השכר הבאים: ביגוד, דמי הבראה, משכורת "13", בונוס, מענק השתתפות ברווחי מעסיק, מענק יובל, ביטוח רכב וכדומה, לרבות כל גילום מס בעבור כל אחד מהרכיבים הללו, וכן כל תשלום תקופתי שלא נהוג לשלמו מדי חודש, למעט הפרשי שכר (שאותם כאמור יש לייחס לכל אחד מהחודשים שבגינם שולמו).

כאשר השכר ברוטו כולל יותר מרכיב אחד של "תשלום נוסף", כגון: גם דמי הבראה וגם ביגוד, יש להביא בחשבון את סך כל ה"תשלומים הנוספים" באותו חודש.

כשמעסיק משלם לעובד בונוס או תשלום כלשהו נוסף על שכרו החודשי הרגיל, עליו לערוך דוח על תשלום נוסף בהתאם לתקנות הביטוח הלאומי (תשלום ופטור מתשלום דמי ביטוח).

הפעולות שיש לבצע בעניין פריסת שכר

1. החל ממשכורת חודש יוני 2014 יש להשוות את השכר הנוסף לרבע משכר המינימום. על פי חוזר הביטוח הלאומי מס' 1455 הכוונה לרבע משכר המינימום החודשי.

שכר המינימום החודשי היה בסך 4,650 ש"ח החל מאפריל 2015 ועד יוני 2016, ובהתאם לכך כל סכום שכר נוסף השווה לסך 1,163 ש"ח או יותר יש לפרוס לפי התקנות, גם לעובדים יומיים, שעתיים או במשרה חלקית. החל בחודש יולי 2016 שכר המינימום הוא 4,825 ש"ח לחודש ורבע ממנו הוא 1,206 ש"ח. החל מחודש ינואר 2017 שכר המינימום הוא 5,000 ש"ח לחודש ורבע ממנו הוא 1,250 ש"ח. החל מחודש דצמבר 2017 שכר המינימום הוא 5,300 ש"ח לחודש ורבע ממנו הוא 1,325 ש"ח.

עד משכורת חודש מאי 2014 יש לבדוק מהו השכר החודשי הרגיל של העובד בחודש המסוים ולהשוות את השכר הנוסף ל-25% מן השכר החודשי הרגיל של אותו החודש (הכולל גם את הפרמיות, השעות הנוספות וכדומה).

2. בתשלום נוסף יש לנהוג כדלקמן:

2.1 אם התשלום הנוסף נמוך מרבע משכר המינימום של העובד (לפני התיקון: רבע השכר החודשי הרגיל), אזי לא חלות הוראות הפריסה. התשלום הנוסף מצורף לשכר החודשי הרגיל, ומשולמים בגינו דמי ביטוח בחודש התשלום.

2.2 אם התשלום הנוסף עולה על רבע משכר המינימום של העובד (לפני התיקון : רבע השכר החודשי הרגיל) או שווה לו, אזי חלות הוראות הפריסה המפורטות להלן.

3. הוראות הפריסה :

3.1 תשלום נוסף ששולם לאחר שהעובד עבד שנה לפחות ברציפות אצל המעסיק הנוכחי, יש לחלק ב-12. המנה מצורפת לשכרו החודשי הרגיל של העובד בחודש שבו חולק התשלום הנוסף ובכל אחד מ-11 החודשים שקדמו לו.

3.2 תשלום נוסף ששולם לעובד שלא עבד בכל חודשי השנה הקלנדרית, שכוללת את החודש שבו שולם התשלום הנוסף ו-11 החודשים שלפניו, יש לחלק במספר החודשים שבהם עבד העובד במהלך 12 החודשים הללו, עד וכולל החודש שבו שולם התשלום הנוסף. המנה מצורפת לשכרו החודשי הרגיל של העובד בכל אחד מהחודשים הללו.

3.3 יום עבודה בחודש נחשב לחודש שבו העובד עבד.

הפרש של תשלום נוסף

המוסד לביטוח לאומי קבע בעבר כי הפרש של תשלום נוסף ישווה לשכר הרגיל בחודש שבו שולמו ההפרשים. בעקבות חוות דעת משפטית במוסד לביטוח לאומי נקבע בחודש אפריל 2008 כי ההפרש האמור ישווה לשכר הרגיל בחודש שבו שולם התשלום הנוסף במקור. החל מיוני 2014 ההשוואה היא לרבע משכר המינימום.

לדוגמה : המעסיק שילם "משכורת 13" במשכורת חודש יולי, ובמשכורת חודש אוגוסט שילם לעובד הפרשים בשל טעות. במקרה זה יש לייחס את ההפרש לחודש יולי ולא לחודש אוגוסט.

הייחוס למועד המקורי משמעו חישוב מחדש בחודש יולי (על פי הדוגמה), תוך עריכה חוזרת של ההשוואה, והפעלת כללי הפריסה על פי הוראת תקנה 5 לתקנות שלעיל.

ההוראות חלות על כל סוגי העילות לשינויים בתשלום נוסף, לרבות טעויות ו/או הסכמים קיבוציים רטרואקטיביים.

חובת תשלום דמי ביטוח על הטבות שכר ופריסת תשלום נוסף כאשר עובד לא עבד במשך חודש מלא

למוסד לביטוח לאומי התברר שהמעסיקים לא נהגו באופן אחיד במקרה של תשלום הטבות שכר לתקופות שבהן העובדים היו זכאים לגמלאות מחליפות שכר, כגון : דמי לידה, ולתקופות שבהן העובד לא עבד במשך חודש מלא, כגון : חופשה ללא תשלום (חל"ת).

ביום 29/06/2015 פרסם המוסד לביטוח לאומי חוזר 1458 המפרט את אופן הדיווח בעבור הטבות שכר בתקופת חל"ת וחל"ת, בתוקף ממשכורת יוני 2015 ואילך (מועד דיווח בחודש יולי 2015).

לעניין בונוסים ושכר נוסף בתקופות האמורות נקבעו בשנת 2009 הוראות כדלקמן : ככלל, תשלום נוסף יש לחלק ל-12 חודשים, חודש התשלום ו-11 חודשים אחורה שבהם עבד העובד, אולם נקבע בהוראות שיש להוציא מהספירה חודשים מלאים שבהם העובד לא עבד, גם אם קיבל הטבת שכר או גמלה.

לדוגמה : בחודש דצמבר שולם לרונית תשלום נוסף שעולה על 25% משכר המינימום. רונית קיבלה דמי לידה לתקופה מ-10 במארס עד 14 ביוני באותה השנה.

מאחר שבחודשים אפריל ומאי לא עבדה כלל, יש לפרוס את התשלום הנוסף ל-10 חודשים (ללא החודשים אפריל ומאי).

תשלום בעקבות פשרה בין עובד למעסיק

תשלומים שניתנו לעובד כפיצוי פירותי יש לייחס לתקופה שאלה התשלום מתייחס (לדוגמה : הפרשי דרגה ששולמו לעובד בגין שנתיים אחרונות יש לייחס לשנתיים הרלוונטיות). שכר נוסף יש לפרוס בהתאם לכללי הפריסה.

תשלום הוני פטור מתשלום דמי ביטוח ואינו נכלל כבסיס לגמלה.

פריסת מענק לבעל שליטה

בתנאים מסוימים מענק שמקבל בעל שליטה עד חודש מארס מיוחס לשנה הקודמת לעניין חבות המס. המענק מדווח למוסד לביטוח לאומי בחודש שבו התקבל בשנה השוטפת לפי כללי הפריסה.

חבות בדמי ביטוח של המענקים לרופאים במקצועות במצוקה ובפריפריה

המוסד לביטוח לאומי רואה במענקים לרופאים במקצועות מצוקה ובפריפריה כהכנסת עבודה. המענק נחשב כשכר רגיל בחודש שבו שולם בפועל לרופא.

הפרשי גמלה בשל תשלום נוסף או הפרשי שכר

מעסיק ששילם בונוס שחייב בפריסת שכר (גם אחרי ניתוק יחסי העבודה), או ששילם לעובדים הפרשי שכר בשל תקופות קודמות, חייב לפנות למוסד לביטוח לאומי ולקבל השלמה לגמלאות שהוא קיבל בעבור העובד (לדוגמה: תגמולי מילואים), ולהפנות את העובד למוסד לביטוח לאומי כדי לקבל השלמה לגמלאות מחליפות שכר שהעובד קיבל, כגון: דמי לידה. יש לשים לב למגבלת השיהוי (בדרך כלל שנה מיום מתן הבונוס).

המוסד לביטוח לאומי מזכיר למעסיקים בעקבות ביקורת ניכויים שיש להודיע לעובדים על זכאותם לתבוע הפרשי גמלה (על פי חוק הודעה לעובד), לדוגמה, לעובד שהוסיפו למשכורתו בביקורת הניכויים שווי רכב, ומשלם הפרשי גמלה בתנאים מסוימים.

הפרשי גמלה כתוצאה מאי דיווח של מעסיק על משכורת

בהקשר לאמור לעיל, מבקר המדינה הזכיר למוסד לביטוח לאומי את זכותו לתבוע השבת גמלאות ממעסיק שלא דיווח או לא שילם דמי ביטוח בעד עובדו (לפי סעיף 369 לחוק הביטוח הלאומי).

בפסק דין רפאל חיון נ' המוסד לביטוח לאומי (ב"ל 13-07-57285 מיום 24.12.2015) הגדיל בית הדין את בסיס השכר הרבע שנתי שלפיו שולמו למבוטח גמלאות בגין תאונה בעבודה, כיוון שהמעסיק לא דיווח למוסד לביטוח לאומי על שכרו האמיתי של המבוטח.

המוסד לביטוח לאומי הוסיף את המעסיק כצד ג' לתביעה ובית הדין קבע כי צד ג' ישלם למוסד לביטוח לאומי את השלמת דמי הביטוח לשכר המתוקן ואת הסכומים העתידיים אשר נדרש המוסד לביטוח לאומי לשלם למבוטח בהתאם לשכרו המתוקן.

הבסיס לתשלום גמלאות מחליפות שכר כאשר השכר מורכב גם מעמלות

כאשר שכר עבודה כולל עמלות, יש לבחון מראש אם העמלות הן בונוס או שכר רגיל. הבעיה מתעוררת בעיקר בחישוב הבסיס לקביעת דמי לידה או דמי פגיעה בעבודה, שהרי בונוס נפרס לפי כללי הפריסה ל-12 חודשים.

בהתאם לתקנות, סבור המוסד לביטוח לאומי כי לאחר שהעובד או העובדת יחזרו לעבוד ויצברו בונוסים נוספים, יוכלו לתבוע את הפרשי הגמלה ולכן דמי הלידה לא ייפגעו.

בפועל, הפרשי הגמלה בדרך כלל נמוכים משמעותית. יולדת, לדוגמה, אינה עובדת בזמן חופשת הלידה ולכן לא תקבל בונוס בתקופה הזאת, כך שהבונוסים שתקבל לאחר הלידה יהיו נמוכים באופן משמעותי מאשר אלה שלפני הלידה.

לדעת המוסד לביטוח לאומי, קיימות שלוש אפשרויות על פי התקנות לרישום עמלות רבעוניות:

1. כשכר רגיל המשולם לעובד מדי חודש. המעסיק מגיש דוחות מתוקנים לחודשים שבעבורם שולם התשלום, אם התשלום שולם באיחור.
2. כתשלומים המדווחים בחודש שלאחר החודש שבעבורו הם אמורים להשתלם (כמו שעות נוספות).
3. כתשלומים נוספים שיש לפרוס לפי תקנות הפריסה.

צו סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים

מי שמשלם תשלומים בעבור הרצאות, הדרכות, שמירה, תשלומים למורי דרך ולאחרים, יבחן אם תנאי העבודה מחייבים אותו לנכות דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות מנותני השירות ולדווח עליהם כשכירים למוסד לביטוח לאומי, כמחויב בצו הביטוח הלאומי בדבר סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים.

החויב בדמי הביטוח נעשה לפי החודש שבו ניתן השירות ולא לפי חודש התשלום. חשוב שהמשלם יקפיד על מילוי האישור לעובד. בין היתר עליו לכלול באישור את הסכום שממנו נוכו דמי ביטוח, את דמי הביטוח הלאומי שנוכו, את דמי ביטוח הבריאות שנוכו, את התשלום שהמשלם העביר למוסד לביטוח לאומי ואת פרטי סניף הביטוח הלאומי.

מי שמשלם תשלום על פי הצו האמור ומנכה דמי ביטוח ממקבל התשלום, מדווח למוסד לביטוח לאומי מדי חודש בטופס 102. פעם ברבעון יש להעביר את קובץ המבוטחים הללו למוסד לביטוח לאומי, על פי הוראות שמצויות באתר הביטוח הלאומי באינטרנט (לשידור קובץ מרצים ואומנים) בטופס בל/652.

מעמד מבוטחים בענפי הספורט

ביום 13.4.2014 פרסם המוסד לביטוח לאומי חוזר ביטוח מספר 1418 שבו נערכת הבחנה בין ספורטאי מקצועי אשר עיסוקו בספורט הוא על פי רוב משלח ידו העיקרי ועל כן הוא נחשב עובד שכיר לפי צו סיווג מבוטחים, לבין ספורטאי חובב.

עובד שכיר על פי צו סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים

להלן הבהרה מאת מר שלמה אשכנזי, מנהל תחום הביטוח במוסד לביטוח לאומי לשעבר:

מבוטח שהצהיר שהוא עובד כ"עובד שכיר" אצל מעסיק בהתאם לכללים הרשומים בצו לסיווג מבוטחים וקביעת מעבידים, לדוגמה מרצה לפי פרט 6 בתוספת הראשונה לצו האמור, ההתייחסות אליו תהיה כאל שכיר שמעסיקו חייב בתשלום דמי ביטוח בעבורו, ובאחריות סניף הביטוח הלאומי להשלים את הפרטים החסרים.

בתקופת תהליך הבירור המבוטח ייחשב לפי המעמד שקיים במערכת.

צו סיווג מבוטחים בהקשר לנהג מונית

בסעיף 3 לצו סיווג מבוטחים, נקבע שמבוטח העוסק בסוג עבודה המפורט בתוספת השנייה לצו והנתון בתנאי עבודה מיוחדים כמפורט בתוספת זו, ייחשב לעניין החוק כעובד עצמאי ובלבד שמתקיימים לגביו תנאי ההגדרה של עובד עצמאי בסעיף 1 לחוק.

בתוספת השנייה בצו סיווג מבוטחים נקבע כי נהג מונית יסווג כעובד עצמאי אם מתקיימים לגביו תנאי ההגדרה של עובד עצמאי, בכל תנאי העסקה, ובלבד שגמול העבודה אינו משתלם על בסיס יחידת זמן.

הגדרת עובד עצמאי בסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי היא: "מי שעוסק באותה תקופה במשלח ידו שלא כעובד, ומתקיימים בו תנאי הכנסה ומספר שעות עבודה מסוימים."

חובת דיווח חודשית

המשכורת המדווחת למוסד לביטוח לאומי מהווה בסיס לגמלאות. לכן, לפי סעיף 344 לחוק הביטוח הלאומי, יש לדווח מדי חודש על השכר הרגיל, גם אם השכר שולם באיחור.

על בעלי שליטה להקפיד **לקבל** שכר באופן שוטף, כפי שנהוג לשלם לשאר העובדים.

בעלי שליטה ולעתים גם בני משפחה מתבקשים לצרף לתביעה לגמלה מחליפת שכר, כמו דמי לידה, דף בנק שכולל הפקדת שלוש משכורות אחרונות.

דיווח רבעוני

החל בחודש ינואר 2010 המעסיקים חייבים לדווח למוסד לביטוח לאומי, נוסף על הדיווח החודשי, דיווח שמי מפורט באופן ממוכן בלבד, פעם ברבעון בעבור:

- (1) פנסיונרים בפנסיה מוקדמת.
- (2) תלמידים בהכשרה מקצועית.
- (3) עובדים בחופשה ללא תשלום.
- (4) דיווח לפי צו סיווג מבוטחים.

פנסיה מוקדמת - החל מפברואר 2010, משלמי הפנסיה חייבים לפרט למוסד לביטוח לאומי פעם ברבעון באופן ממוכן בלבד את שמות מקבלי הפנסיה. נוסף על דוחות אלה מוגש טופס 126. יש להמשיך לדווח מדי חודש דיווח חודשי כמקובל.

עדכונים בדיווח על משכורות

המוסד לביטוח לאומי פרסם החל מדיווח עבור חודש ינואר 2017 את השינויים כדלקמן:

1. בוטל קוד דיווח מספר 2 (דוח נוסף). מעסיק ידווח על עובד נוסף בקוד דיווח 8 (דוח מתקן).
2. דוח שוטף ראשון יש לדווח בקוד דיווח 1 בלבד ולא בקוד דיווח 8.
3. מעל גיל הזכאות אין לנכות דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות מעובד, למעט ממי שנעשה תושב ישראל לראשונה לאחר גיל 62 (בעבר הגיל היה 60 אך עלה בהדרגה בהתאם לחוק גיל פרישה).

דוח מתוקן ודוח שאינו סביר

חשוב לזכור שדוחות מתוקנים בניכויים ניתן להגיש בדרך כלל באיחור של עד שלושה חודשים. החל מהחודש הרביעי יש לצרף הסבר לדוח המתקן. לעתים המוסד לביטוח לאומי מבקש הסבר גם לדוחות מתוקנים לתקופה קצרה. תיקוני דוחות שנעשים בדיעבד, ובייחוד בשל משכורות לבעלי שליטה, נבחנים בתחום גבייה ממעסיקים במשרד הראשי שבביטוח הלאומי.

המוסד לביטוח לאומי פונה למעסיקים ודורש הסבר לדוחות שאינם סבירים.

דמי ביטוח מופחתים בשל זכאות לגמלה

מעסיק שמדווח על עובד כמבוטח בשיעורי דמי ביטוח מופחתים בשל זכאות לגמלה, חייב לוודא שבידיו נמצא אישור מהמוסד לביטוח לאומי המעיד על התנאים המזכים בהטבה.

הנחה בדמי הביטוח ניתנת כאשר המבוטח מקבל בפועל מהמוסד לביטוח לאומי בישראל קצבת נכות כללית מלאה לתקופה של שנה לפחות או לצמיתות, קצבת נכות מעבודה בשיעור 100% לצמיתות, או קצבת אזרח ותיק (ראה הבהרה בהמשך).

נכה שקיבל קצבת נכות כללית בשיעור 100% לפי חוק לרון, וקצבתו הופסקה בשל הכנסות גבוהות, זכאי לקבל בתנאים שבחוק את השיעורים הנמוכים של דמי הביטוח במשך 36 חודשים נוספים, בהתאם לאישור שיקבל מהמוסד לביטוח לאומי בעבור המעסיק.

הבהרה בעניין זכאות לקצבת נכות כללית לשנה לפחות - הכוונה לתקופה שאינה כוללת את 90 הימים הראשונים, שבהם נקבעת הזכאות לקצבת הנכות הכללית.

המוסד לביטוח לאומי ערך הפגשה של משכורות מטופסי 126 עם הנתונים המצויים במחלקות הגמלאות, ומחייב בדמי ביטוח מעסיקים שלא פעלו כחוק (חשוב מאוד לשמור על טופס 101 החתום על ידי העובד ועל האישור שהביא מהמוסד לביטוח לאומי המעיד על זכאותו בפועל לקצבה).

יש לשים לב לסוג הקצבה שהמבוטח מקבל, כיוון שקצבה לשירותים מיוחדים, קצבה לנכה פוליו, גמלת ניידות, קצבה בשל פגיעת איבה וקצבה לנכי צה"ל, למשל, וכן זכאות לפטור ממס בשל נכות, אינם מזכים בהנחות במוסד לביטוח לאומי.

עובד שכיר בגיל פרישה שבחר קבל קצבת נכות מעבודה במקום קצבת אזרח ותיק (זקנה)

למרות ההוראות המפורשות שלעיל, המוסד לביטוח לאומי הקל על מבוטחים בגיל פרישה ופרסם בחודש מארס 2012 כדלקמן:

כדי שעל משכורתו של עובד שכיר בגיל פרישה המקבל קצבת נכות מעבודה, יחולו הכללים שחלים על מי שמקבל קצבת אזרח ותיק לעניין תשלום דמי ביטוח, עליו להגיש תביעה לקצבת אזרח ותיק, לבחור שלא לקבל את קצבת אזרח ותיק ולמסור למעסיק את אישור הזכאות העקרוני. עובד שלא מסר את האישור האמור למעסיק, ינוכו ממנו דמי ביטוח על פי החוק והמעסיק יעביר את חלקו בהתאם.

המעסיק יחזיר לעובד דמי ביטוח שנוכו ביתר אם קיבל מהעובד באיחור את אישור הזכאות לקצבת אזרח ותיק, ואם טעה וניכה דמי ביטוח מעובד שזכאי לקצבת אזרח ותיק. הדיווח על שינוי סטטוס נעשה בקובץ זיכויים שבע שנים אחרנית.

תשלום דמי ביטוח בתקופת חופשה ללא תשלום (חל"ת)

מי שנמצא בחל"ת בהסכמת המעסיק לפחות חודש קלנדרי אחד מלא (או בחל"ת ללא זכאות לדמי לידה), ובתקופה זו אינו עובד אצל מעסיק אחר ואינו עובד עצמאי, מעסיקו ינהג כאמור להלן:

בכל אחד מהחודשיים הראשונים (2 חודשים) של החל"ת על המעסיק לדווח על העובד ולשלם דמי ביטוח מינימליים. המעסיק רשאי לנכות סכום זה מכל סכום שיגיע לעובד ממנו [כמפורט בתקנה 6(ג) להוראות המיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח].

סכום דמי הביטוח המינימליים נגזר משכר המינימום כפול 6.57%. בתקופה הזו העובד בחל"ת מבוטח לכל ענפי הביטוח, למעט לענף פגיעה בעבודה ולענף זכויות בפירוק חברה ופשיטת רגל של מעסיק.

הכוונה לחודש מלא או לחודשיים מלאים, שבהם העובד נמצא בחופשה ללא תשלום. כאשר העובד עובד אפילו יום עבודה אחד בחודש, ישולמו דמי ביטוח בעד יום העבודה בלבד.

החל מהחודש השלישי של החל"ת על המבוטח לשלם דמי ביטוח בעצמו, לרבות מבוטחת בחל"ת (לפי עמדת המוסד לביטוח לאומי יחסי העבודה הושעו ולא נותקו). יש לפנות למוסד לביטוח לאומי בסניף המגורים, למחלקת גבייה ממבוטחים שאינם שכירים (גל"ש).

כל עוד לא נותקו יחסי העבודה, לא תיחשב מבוטחת כאמור שאינה עובדת לעקרת בית נשואה או לאלמנה בת קצבה לעניין הפטור מתשלום דמי ביטוח.

תקופת אכשרה לדמי לידה

בבחירת תקופת אכשרה לדמי לידה מובאים בחשבון החודשיים הראשונים של חל"ת, כאמור לעיל, אם הם לפני היום הקובע לזכאות לדמי הלידה.

מבוטחת בחופשת לידה

המוסד לביטוח לאומי פרסם הבהרה בעניין מבוטחות בחופשת לידה, שמאריכות את החופשה ללא שמגיעים להן דמי לידה לתקופת ההארכה, לפי תיקון מספר 46 לחוק עבודת נשים, התשי"ד-1954.

בגין מבוטחות אלה המעסיק משלם דמי ביטוח במעמד של חופשה ללא תשלום, ולכן החל מהחודש השלישי המלא של החל"ת חובת התשלום מוטלת על המבוטחת כפי שהוסבר לעיל.

החידוש בהבהרה של הביטוח הלאומי הוא ההתייחסות לחופשת הלידה כאל חל"ת, אף שהמבוטחת נמצאת עדיין בחופשת לידה. כיוון שלא משתלמים לה דמי לידה - רואים בה עובדת בחל"ת לעניין הביטוח הלאומי.

התשלום של המעסיק הוא בעבור חודש מלא שלא הייתה בו העסקה, ולכן המעסיק לא ישלם את המינימום בעבור חודש שבו המבוטחת עדיין מקבלת דמי לידה, אלא מהחודש העוקב. כמו כן לא ישולם המינימום בחודש שבו חזרה העובדת לעבוד, שכן בגין חודש זה ישלם המעסיק בעבורה בגין ימי עבודתה בפועל.

מבוטח שלא עבד בשל סיבה שאינה תלויה בו

לפי תקנה 11 להוראות המיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח - מבוטח שלא עבד מחמת מחלה, תאונה, שביתה, השבתה או אבל במשפחה, עד חודשיים רצופים בשנת מס אחת, פטור מתשלום דמי ביטוח לאומי, אך חייב בתשלום דמי ביטוח בריאות, אם ימלא טופס וימציא למוסד לביטוח לאומי אישורים ואסמכתאות. חוזר ביטוח 1433 מיום 11.2.2016.

העסקת עובדים זרים (תושבי חוץ)

סעיף 2א לחוק הביטוח הלאומי קובע החל משנת 2003 כי לעניין חוק זה לא יראו כתושב ישראל, בין השאר, את מי שבידו אשרה ורישיון לשיבת ביקור בישראל (אשרות מסוג ב/1, ב/2, ב/3, ב/4, לרבות רישיון עבודה).

הדיווח על העובדים הזרים נעשה לפי שיעורי דמי ביטוח מיוחדים במוסד לביטוח לאומי או באמצעות לשכת שירות התעסוקה (להלן: "לשכת התעסוקה").

דיווח ללשכת התעסוקה

מעסיקי עובדים זרים שמקום מושבם בשטחים (למעט עובדים זרים במשק בית) שמועסקים בתחומי מדינת ישראל, מדווחים באמצעות מדור התשלומים שליד לשכת התעסוקה.

ביום 29 ביולי 2012 פרסמה רשות האוכלוסין וההגירה הבהרה בעניין דמי הביטוח הלאומי והיטל ההשוואה. על פי ההבהרה, הגבייה לביטוח הלאומי כוללת את ענפי הביטוח: נפגעי עבודה, אימהות ופשיטת רגל והיתרה כוללת את היטל ההשוואה.

סך שיעורי דמי הביטוח הלאומי והיטל ההשוואה הנגבים מהעובדים הפלשתינים המועסקים בישראל זהים לחלוטין לשיעורי דמי הביטוח הלאומי המוטלים על עובדים ישראלים.

דיווח במוסד לביטוח לאומי

הדיווח למוסד לביטוח לאומי על העסקת עובד זר נעשה לפי קריטריונים שונים המפורטים להלן:

1. תושבי כל המדינות, למעט תושבי מדינות שחתומות עם ישראל על אמנה לביטוחן סוציאלי [לרבות פליטים ומבקשי מקלט בעלי אשרות לפי סעיף 2(א)(5) לחוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952].
2. תושבי שטחים שאינם תושבי ישראל שעובדים במשק בית – המעסיק מדווח ומשלם דמי ביטוח לאומי ישירות למוסד לביטוח לאומי ולא ללשכת התעסוקה.
3. עובדים זרים המועסקים ב"אזור" - הדיווח למוסד לביטוח לאומי נעשה לפי תיקון בחוק הביטוח הלאומי מיום 1.10.2005.
4. תושבי חוץ ממדינות אמנה (כמוסבר להלן).

על פי חוזר מעסיקים מספר 1451 מתאריך 18.2.2013 החזר דמי ביטוח למעסיק בעבור תושב חוץ (לרבות תושב שטחים) שדווח בטעות כתושב ישראל, ייעשה עד שבע שנים לאחר ועוד השנה השוטפת.

ביטוח בריאות ממלכתי

מי שאינו נחשב תושב ישראל בביטוח הלאומי אינו מבוטח על פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי. בעניין זה הותקן צו הקובע הסדר מפורט המחייב מעסיק לבטח עובד זר בישראל במסגרת ביטוח רפואי פרטי, לרבות עובדים זרים השוהים בישראל שלא כדין.

גמלאות לעובדים הזרים שאינם תושבי מדינות אמנה לביטחון סוציאלי

העובדים הזרים מבוטחים לענפי הביטוח הבאים שבהם לא קיים תנאי התשובות: ביטוח מפני פגיעה בעבודה, ביטוח מפני פירוק חברה או פשיטת רגל של מעסיק, ביטוח אימהות (דמי לידה לעובדת זרה ומענקים) וקצבאות ילדים לשהים בארץ כדין עם ילדיהם.

העסקת תושבי חוץ ממדינות אמנה לביטחון סוציאלי

החל בחודש ינואר 2010 דורש המוסד לביטוח לאומי לדווח על תושבי חוץ (שאינם אזרחי ישראל) שהם תושבי מדינות שישאל על חתומה עמן על אמנה לביטחון סוציאלי - כעל תושבי ישראל, למעט תשלום דמי ביטוח בריאות.

המוסד לביטוח לאומי פרסם חוזרים הכוללים הנחיות בדבר תשלום דמי ביטוח לאומי בעד תושבי חוץ ממדינות אמנה שמועסקים בישראל.

בהתאם להנחיות, כל מעסיק בארץ שמעסיק עובד תושב חוץ שאינו בעל תעודת זהות ישראלית, מאחת המדינות שנכרתה עמן אמנה לביטחון סוציאלי שכוללת ענפי ביטוח מסוימים לעניין גמלאות, חייב לדווח למוסד לביטוח לאומי ולשלם דמי ביטוח לאומי (ללא דמי ביטוח בריאות) בהתאם לכללים שחלים על עובד תושב ישראל.

הדיווח על מי שאינו בעל תעודת זהות ישראלית נעשה באמצעות טופס 102 המשמש לדיווח בעד עובדים תושבי ישראל. המוסד לביטוח לאומי מנפיק לעובד האמור מספר מזהה שישמש לצורכי הביטוח הלאומי. כדי לקבל מספר מזהה, על המעסיק למלא טופס בל/1050 - שאלון לרישום נפש, שניתן להוריד מאתר האינטרנט של המוסד לביטוח לאומי. יש לצרף לטופס את צילום הדרכון הזר וכן אישור העסקה שכולל את פרטי העובד, פרטי המעסיק ומספר תיק הניכויים במוסד לביטוח לאומי, ולשלוח את הטופס לתחום הביטוח במשרד הראשי.

להלן רשימת המדינות שכלולות בהוראות המחייבות תשלום דמי ביטוח לאומי בישראל בשנת 2017: אוסטרליה, אורוגוואי, בולגריה, בלגיה, בריטניה, גרמניה, דנמרק, הולנד, נורבגיה, פינלנד, צ'כיה, צרפת, שוודיה, שווייץ, סלובקיה, רומניה, איטליה ורוסיה (החל מיום 1.10.2017).

עובדים זרים תושבי קנדה - עובדים אלה משלמים דמי ביטוח לאומי כתושבי חוץ כיוון שהאמנה עם קנדה היא אמנה מצומצמת שאינה כוללת ענפי ביטוח לעניין גמלאות. המעסיקים חייבים לקבל מספר מזהה בגין העובדים האלה כיוון שעם קנדה (במחוזות מסוימים) ישראל חתומה על אמנה למניעת כפל דמי ביטוח.

העסקת עובדים זרים שלא כדין

על פי הערכות, כמחצית מהעובדים הזרים עובדים בישראל שלא כדין. קבוצה זו מורכבת מכמה סוגים עיקריים, כדלקמן:

1. עובדים זרים השהים בישראל כחוק באשרה שאינה אשרת עבודה (כגון באשרת תייר).
 2. עובדים זרים שעובדים בישראל לאחר שפג תוקף אשרת העבודה שלהם.
 3. עובדים זרים בהיתר עבודה שאינם מועסקים אצל מי שקיבל היתר להעסיקם.
 4. עובדים זרים השהים בישראל ללא אשרה ולכן שוהים בארץ שלא כדין.
- החל מיום 1 במארס 2003 לא משולמות גמלאות לעובדים זרים בעד תקופה שבה הם שוהים באופן לא חוקי בישראל. סעיף 324 המתוקן קובע כי "לא תשולם גמלה לשהיה שלא כדין, כמשמעותו בסעיף 13 בחוק הכניסה לישראל (בסעיף זה - שוהה שלא כדין) בעד תקופת שהותו כאמור".
- המונח "תשלום" (לפי הפירוש של המוסד לביטוח לאומי לסעיף) משמש בעיקרו למקרים שבהם מדובר בתשלום של גמלה בכסף, ולא חל על גמלאות אחרות. כלומר, גמלאות שאינן מוגדרות כתשלום בעד תקופה, ממשיכות להשתלם גם למי ששוהה בישראל שלא כדין. לדוגמה: דמי טיפול רפואי לנפגע בעבודה.
- המוסד לביטוח לאומי משלם קצבאות חודשיות המשתלמות בעד תקופה (דמי פגיעה, דמי לידה, קצבת נכות מעבודה) רק כאשר פסקה השהות הבלתי חוקית (או שהעובד הזר יצא לחו"ל, או שהשהות הפכה חוקית).
- כשתובע הגמלה עוזב את ישראל הוא מקבל את הגמלה בעבור התקופה שנותרה לאחר עזיבתו.

קצבת תלויים (לדוגמה: קצבה לאלמנה שבעלה נהרג כתוצאה מפגיעה בעבודה) משתלמת על פי החוק לתלויים שאינם נמצאים בישראל ולתלויים השוהים בישראל כדין.

מעסיקי עובדים זרים שלא כדין צפויים לקנסות מנהליים ולקנסות נוספים בעבור כל יום שבו נמשכת העבירה.

מעבר למיצוי הזכויות של העובד, יש חשיבות לדיווח ככלל, ולדיווח על סכום ההכנסה האמיתי בפרט, לאור האפשרות שיש למוסד לביטוח לאומי לתבוע מהמעסיק את דמי הביטוח שלא שולמו לרבות חלק העובד (מגולם) עם הצמדה וקנסות וכן את הויון הגמלה ממעסיק שלא דיווח על העובד או שלא שילם כחוק את דמי הביטוח במועד, לפי סעיף 369 לחוק הביטוח הלאומי.

ביקורת ניכויים שעורך המוסד לביטוח לאומי

על פי סעיף 342 לחוק הביטוח הלאומי המעסיקים חייבים לשלם למוסד לביטוח לאומי דמי ביטוח עבור כל עובדיהם, בהתאם להכנסתם מכל מקור כמפורט בסעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה, כאמור בסעיף 344 לחוק הביטוח הלאומי, ולהציג בתלושי השכר את כל רכיבי ההכנסה כמתחייב מסעיף 24 לחוק הגנת השכר, ובכלל זה גם הטבות שוות כסף כגון נסיעות לחו"ל, ארוחות וכדומה.

ביקורת ניכויים במוסד לביטוח לאומי מבוצעת בדרך כלל כל שלוש עד חמש שנים. אין הגבלת זמן ואין התיישנות. ואולם, נוהגים לבדוק עד חמש השנים המוקדמות מתוך שבע השנים האחרונות (למעט חריגים). תאגידים המעסיקים יותר מ-20 עובדים נבדקים בשגרה. בעקבות דוח מבקר המדינה נבדקים גם מעסיקים קטנים יותר, לרבות חברות משפחתיות וחברות פרטיות.

התיישנות בקביעת דמי ביטוח בביקורת ניכויים

בחוזר ביקורת ניכויים מספר 7 מיום 15.5.2016 מפורטים הכללים החלים לעניין התיישנות קביעת חוב בדמי ביטוח בעקבות ביקורת ניכויים שעורך המוסד לביטוח לאומי. זאת בעקבות כניסתו לתוקף של התיקון לחוק הביטוח הלאומי בעניין ההתיישנות.

בעקבות פנייה של לשכת רואי חשבון נעשתה חשיבה מחודשת במוסד לביטוח לאומי בעניין מועד ההתיישנות של שומות סופיות. ההוראות נבחנות בימים אלה גם בגין שומות סופיות בביקורת ניכויים של מס הכנסה.

טופס 102 - הדרכים לדיווח ולתשלום

תיק ניכויים בביטוח הלאומי (שאינו תיק העסקה במשק בית) נפתח במס הכנסה והמידע עובר ממס הכנסה למוסד לביטוח לאומי. המעסיק מתבקש להקפיד על מילוי הטופס בקפידה רבה לרבות רישום הכתובת המעודכנת ומספר העובדים הצפוי.

החל משנת 2008 מעסיק שהוא חברת מעטים (לפי ההגדרה בסעיף 76 לפקודת מס הכנסה) מדווח בגב טופס 102 על בעלי השליטה השכירים בחברה ללא תלות במספר העובדים המועסקים אצלו (מעסיק שיש לו יותר מתשעה בעלי שליטה, רושם את תשעת בעלי השליטה בעלי השכר הגבוה ביותר).

מבחן מספר העובדים הוא חודשי.

המוסד לביטוח לאומי פרסם תזכיר חוק שלפיו יידרשו המעסיקים לדווח באופן מקוון, למעט חריגים.

מומלץ להעביר כבר כיום את הטפסים באופן מקוון כדי לחסוך גם את העתקת הנתונים וגם את בעיית חיסיון המידע כאשר הטופס מוגש בדואר.

טופס 126 מקוון שמועבר למוסד לביטוח לאומי החל בחודש יולי 2016

במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב 2015 ו-2016), התשע"ה-2015 נוסף סעיף 355(א1) לחוק הביטוח הלאומי.

הנחיות פורסמו בחוזר מעסיקים 1463 בחודש יוני 2016 ועדכון פורסם ביולי 2016.

להלן ההוראות שעולות מהחוק, מהחוזר ומהסיכומים בישיבת ועדת העבודה והרווחה שדנה בחוק:

לפי סעיף 355(א1) (1) מעסיק או מי שמשלם פנסיה מוקדמת יגיש למוסד לביטוח לאומי באופן מקוון דין וחשבון על שכר עבודה או על פנסיה מוקדמת ששילם למי שבעדו הוא חייב או היה חייב בתשלום דמי ביטוח, למעט עובד במשק בית, במועדים אלה:

(א) עד יום 18 ביולי בכל שנה – לגבי החודשים ינואר עד יוני של אותה שנה (שידור ראשון התבצע מיום 3 ביולי 2016).

(ב) עד יום 18 בינואר בכל שנה – לגבי החודשים ינואר עד דצמבר של השנה שקדמה לה (שידור ראשון בחודש ינואר 2017).

שידור טופס 126 שלעיל מתבצע לפי המידע הקיים, ללא צורך בהתאמות הנדרשות בדרך כלל לפני הגשת טופס 126 למס הכנסה. הנחיות לשידור הטופס מפורטות בחוזר.

(ג) עד יום 30 באפריל בכל שנה – לגבי שנת המס שקדמה לה, אלא אם ניתנה לכלל המעסיקים ארכה להגשת הדוח.

הכוונה בסעיף זה למבנה זהה למבנה הדיווח של טופס 126 שמשודר למס הכנסה פעם בשנה (בתוספת של מספר תיק הניכויים הפעיל במוסד לביטוח לאומי). הטופס האמור ישודר גם למוסד לביטוח לאומי במועד שהוא משודר למס הכנסה, ובגינו ממילא יתבצעו כל ההתאמות הדרושות לדיווחים השוטפים ולספרי המעסיק, כמקובל.

הגדרת עובד לעניין טופס 126 מקוון - סעיף 342 מחייב את המעסיק בתשלום דמי ביטוח בעד העובד. הכוונה לכל מי שהמעסיק חייב בתשלום דמי ביטוח בעדו, לרבות בעלי שליטה, ולרבות מבוטחים הנחשבים שכירים לפי צו הביטוח הלאומי בדבר סיווג מבוטחים וקביעת מעבידים, למעט עובד במשק בית (שלא לצורך עסקו או משלח ידו של המעסיק).

פנסיה מוקדמת לעניין טופס 126 מקוון - פנסיה מוקדמת כהגדרתה בסעיף 345ב(א) היא פנסיה המשולמת לפני גיל פרישה לפי חיקוק או לפי הסכם עבודה, לרבות תשלום המשולם בשל אובדן כושר עבודה או בשל נכות.

מעסיקים שמגישים טופס 102 באופן לא מקוון – מעסיק שאין באפשרותו לשדר טופס 126 ידווח בטופס מקוון באינטרנט.

השפעה עקיפה על טופס 102 למוסד לביטוח לאומי - החל מהדיווח בעד חודש ינואר 2016 בוטל הדיווח בגב הטופס בעבור עובדים שאינם בעלי שליטה. חברות ימשיכו לדווח על משכורות בעלי השליטה בגב הטופס.

שינויים במס הכנסה - בעקבות תיקון חוק הביטוח הלאומי בוטלה הדרישה של מס הכנסה לדווח דיווח שלישוני של טופס 126 (דרישה שלא יושמה בפועל).

בעת שידור טופס 126 יש קוד "מזהה פנקס". בשנת 2017 יש קוד שונה מאשר הקוד של שנת 2016 ויש לוודא שידור בקוד הנכון. בכל בעיית שידור טופס 126 סופי או חציוני, מומלץ לפנות למספר טלפון 02-6709970.

טופס בל/100 - פירוט שנתי של השכר וניכוי דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות לעובד ולמעסיק

טופס בל/100 הוא צילום מצב ליום מסוים והוא כולל פירוט שכר ותשלום דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות של 12 חודשים מכל מקורות ההכנסה, כאשר "תשלומים נוספים" מיוחסים בהתאמה לחודשים הרלוונטיים. לדוגמה, כאשר שולמו דמי הבראה או שולמו הפרשי שכר לחודשים קודמים.

את הטופס (בל/100) יש לבקש מהמעסיק או ממשלם הפנסיה. תוכנות השכר מפיקות את הטופס על פי הוראות שקבלו מן המוסד לביטוח לאומי, עד שבע שנים רטרואקטיבית.

המוסד לביטוח לאומי אינו מקבל טופס בל/100 אשר ממולא בכתב יד, אלא רק טופס מודפס וחתום על ידי המעסיק, עם ציון מועד הפקת הטופס וסימון של בית התוכנה. חשוב להקפיד על סימול הרכיבים החייבים בפריסה.

החל משנת 2016 אפשר לעדכן את הטופס באופן מקוון ישירות ממערכת השכר של המעסיק לסניפי ניסוי במוסד לביטוח לאומי במקום לשלוח תלושי משכורת וגם כדי לקצר את משך הטיפול בתביעה לגמלה. בשלב זה מתבצע השירות כניסוי בסניפי ביטוח לאומי מסוימים. עדיין לא כל בתי התוכנה ולשכות השירות ערוכים לשירות.

תיאום דמי ביטוח מראש בשיעור המופחת

עובד אצל שני מעסיקים או יותר (לרבות מי שמקבל פנסיה מוקדמת ממקור אחד או יותר), שהכנסתו אצל המעסיק העיקרי נמוכה מ-60% מהשכר הממוצע במשק, זכאי לתיאום דמי ביטוח.

המעסיק (או משלם הפנסיה המוקדמת) מתבקש לערוך את התיאום בשיעור המופחת בעבור העובד לפי טופס בל/644 או לקבל מהעובד אישור שהופק באינטרנט, כדי לוודא שלא ינוכו מהעובד דמי ביטוח עודפים.

העובד מתבקש להגיש למעסיק המשני, ומקבל הפנסיה מתבקש להגיש למשלם הפנסיה, נוסף על ההצהרה בטופס 101, הצהרה על ההכנסה אצל המעסיק העיקרי בטופס בל/644, בעבור תיאום דמי ביטוח בשיעור המופחת באותה שנה – מחודש ינואר (או מתחילת העבודה באותה השנה) ועד סוף חודש דצמבר של שנת המס.

כאשר העובד ממלא טופס בל/644, המעסיק המשני מזין את נתוני ההכנסה מחודש ינואר של השנה הנוכחית, או ממועד תחילת העבודה באותה השנה. אין לשלוח את העובד למוסד לביטוח לאומי כדי לתבוע החזר בעבור השנה הנוכחית.

על פי הצהרות אלה, המעסיק המשני או משלם הפנסיה יזינו בתוכנת השכר את סכום ההכנסה של העובד או של מקבל הפנסיה אצל המעסיק העיקרי, וכך יתקבל אצלו אישור אוטומטי על ניכוי דמי ביטוח בשיעור המופחת (כאשר ההכנסה אצל המעסיק העיקרי נמוכה מסכום של 60% מן השכר הממוצע במשק).

תיאום דמי ביטוח לפי טופס 644 מבוצע מהחודש שבו העובד החל לעבוד אצל המעסיק המשני, או מחודש ינואר בשנה הנוכחית, או לפי התקופה שבאישור מהאינטרנט.

אם לא בוצע תיאום בשנה שחלפה, אזי ההחזר ייעשה בשנה הבאה בפנייה של העובד באמצעות אתר האינטרנט של המוסד לביטוח לאומי (כמוסבר בהמשך).

כאשר המעסיק מזין את ההכנסה רטרואקטיבית, נוצרת יתרת זכות. דיווח על הפרשי שכר שליליים של עובדים מתבצע באמצעות שידור קובץ בלבד.

אישור לתיאום דמי ביטוח בשיעור המופחת לעובד אצל יותר משני מעסיקים כולל פנסיה מוקדמת אפשר להפיק באמצעות אתר האינטרנט של המוסד לביטוח לאומי.

אם העובד או מקבל הפנסיה אינם מגישים את ההצהרה על ההכנסה אצל המעסיק העיקרי (בל/644) או אישור שהפיקו באינטרנט, אזי על המעסיק המשני או על משלם הפנסיה לנכות דמי ביטוח בשיעור המלא, כמוסבר בדוגמה הבאה.

דוגמה (שני מעסיקים):

משכורת ברוטו חייב לביטוח הלאומי אצל המעסיק העיקרי - 3,000 ש"ח

משכורת ברוטו חייב לביטוח הלאומי אצל המעסיק המשני - 1,000 ש"ח - העובד מצהיר על המשכורת בסך 3,000 ש"ח שהוא משתכר אצל המעסיק העיקרי בטופס בל/644.

המעסיק המשני ינכה דמי ביטוח בשיעור המופחת עד לסכום של 60% מן השכר הממוצע במשק. כלומר, ינכה מסך ה-1,000 ש"ח את השיעור המופחת (3.5%).

ללא התיאום האמור המעסיק המשני ינכה מסך ה-1,000 ש"ח את השיעור המלא (12%).

המשך הדוגמה למעסיק שלישי (או מעסיק משני שני):

משכורת ברוטו (חייב לביטוח הלאומי) אצל המעסיק השלישי - 500 ש"ח - העובד מצהיר בשני טופסי בל/644 על שתי המשכורות שלו: האחת אצל המעסיק העיקרי בסך 3,000 ש"ח, והשנייה אצל המעסיק המשני בסך 1,000 ש"ח. סך הכול העובד מצהיר על 4,000 ש"ח בטופס בל/644. המעסיק השלישי (המשני השני) יחייב בשיעור המופחת סך של 500 ש"ח במקום בשיעור המלא.

טופס בל/644 נמסר כדלקמן:

1. למעסיק השני (המשני הראשון) - 3,000 ש"ח, בהתאם למשכורת אצל המעסיק הראשי.

2. למעסיק השלישי (המשני השני) - 4,000 ש"ח, בהתאם למשכורות אצל המעסיק הראשי והמעסיק המשני הראשון. המעסיק השלישי (המשני השני) יזין למערכת 4,000 ש"ח.

החישוב הוא כדלקמן: $4,000 - 5,804 = 1,804$ (בשנת 2017).

כלומר, עד משכורת בסך 5,804 ש"ח המעסיק המשני השני יכול לחייב בשיעור המופחת. מסך 5,805 ש"ח - החיוב יהיה בשיעור המלא.

מועד מילוי טופס 644/ב

- בתחילת כל שנת מס (אם ההצהרה ניתנת באיחור, אזי אפשר להצהיר מחודש ינואר בשנה הנוכחית, כפי שהוסבר לעיל).
- לעובד חדש או למקבל פנסיה חדש – מיום תחילת העבודה או תחילת קבלת הפנסיה, ולאחר מכן בתחילת כל שנת מס.
- למי שקיים כבר אישור לתיאום דמי ביטוח לתקופה הקרובה – כשיפוג תוקפו של האישור, ולאחר מכן בתחילת כל שנת מס.

העובד מתחייב לעדכן את המעסיק המשני אם שכרו אצל המעסיק העיקרי משתנה באופן מהותי. במקרים שבהם השכר אצל המעסיקים אינו קבוע, עדיף לא לבצע תיאום לפי טופס 644/ב.

תיאום דמי ביטוח בשל הכנסה שעולה על ההכנסה המרבית

עובדים או מקבלי פנסיה מוקדמת שהכנסתם מעל ההכנסה המרבית החייבת בדמי ביטוח מקבלים אישור לתיאום דמי ביטוח לשנה השוטפת במוסד לביטוח לאומי לפי טופס 753/ב שנמצא באתר הביטוח הלאומי באינטרנט.

לצורך קבלת אישור התיאום יש לפנות לאגף גבייה ממעסיקים בסניף שאליו שייך המבוטח על פי כתובת מגוריו. לבקשה יש לצרף טופסי 100/ב מודפסים וחתומים של השנה השוטפת והשנה שקדמה (או לפחות 12 חודשים שקדמו לחודש הבקשה), מכל מקורות ההכנסה, ולהצהיר מי המעסיק העיקרי של העובד.

האישור אינו ניתן רטרואקטיבית ולכן כדאי לפנות כבר בסוף שנת 2017 עם טופסי 100 לכל שנת 2017 ולבקש אישור לתיאום לשנת 2018.

החזר דמי ביטוח בשיעור המופחת

כאשר לא נערך תיאום דמי ביטוח באופן שוטף, המבוטח רשאי לתבוע מהמוסד לביטוח לאומי החזר של דמי הביטוח ששולמו ביתר החל משנת המס הבאה.

בקשה להחזר דמי ביטוח בשל הכנסה בשיעור המופחת יש להזמין מהמוסד לביטוח לאומי באמצעות האינטרנט בלבד (למעט במקרים חריגים למי שאין לו אינטרנט). ההחזר מתבצע באמצעות טופסי 126 שקיימים במוסד לביטוח לאומי. יש לעקוב אחר ההוראות באתר האינטרנט.

כאשר קיימת בקשה באינטרנט וחסר טופס 126, המוסד לביטוח לאומי שולח למבוטח הודעה שחסר טופס 126. המבוטח אמור לשלוח טופס 106 לכתובת הרשומה בהודעה. עם קליטת הטופס, חישוב ההחזר יתבצע אוטומטית ואין צורך לשלוח בקשה נוספת.

אם מתברר שיש טעות בנתונים המצויים במוסד לביטוח לאומי, אפשר לשלוח טופס 106 מתוקן לכתובת האמורה.

החזר דמי ביטוח מעל ההכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח

החזר דמי ביטוח מעל ההכנסה המרבית ששולמו ביתר בשל תיאום שלא נערך מראש, מבוצע בסניפי המוסד לביטוח לאומי בתחום גבייה ממעסיקים (טופס 752). מבוטח שיש לו חשבון דמי ביטוח בגבייה בשל הכנסות מעסק, ממשלח יד או הכנסות פסיביות – אמור לקבל את ההחזר לאחר חישוב דמי הביטוח על הכנסות אלה.

יש לבקש מהמעסיקים טופסי 100/ב לצורך החזר דמי ביטוח ששולמו ביתר מעל ההכנסה המרבית. מי שאין לו חשבון במחלקת הגבייה במוסד לביטוח לאומי, ושולח את הטופס למוסד לביטוח לאומי, מתבקש לצרף המחאה מבוטלת לצורך אימות חשבון הבנק.

ככלל, ההחזר מתבצע רק בעבור שנה שלמה ולא בעבור חלקי שנה. החזר בעבור השנה השוטפת מתבצע באמצעות קובץ זיכויים על ידי המעסיק אך ורק בהתאם לאישור שהתקבל מהמוסד לביטוח לאומי.

התיישנות של החזר דמי ביטוח

החזר דמי ביטוח בשל תיאום שלא נעשה מראש ניתן עד שבע שנים לאחר (לא כולל את השנה השוטפת). המוסד לביטוח לאומי פרסם חוזרים המפרטים את אופן הטיפול בהחזרים (התיישנות החזרי דמי ביטוח).

החזר דמי ביטוח למקבל פנסיה מוקדמת

"פנסיה מוקדמת" (לרבות תקבול בשל אובדן כושר עבודה) כהגדרתה בחוק הביטוח הלאומי נחשבת "מעסיק משני", אף על פי שבמס הכנסה הפנסיה המוקדמת נחשבת למעסיק עיקרי לעניין תיאום מס.

מבוטח שהוא עובד שכיר במקום אחד או יותר וגם מקבל פנסיה מוקדמת, או מבוטח שמקבל פנסיה מוקדמת מכמה מקומות, שלא ביצעו תיאום דמי ביטוח מראש, פונים לקבל החזר דמי ביטוח בשיעור המופחת באמצעות אתר האינטרנט של המוסד לביטוח לאומי. ההחזר הוא עד שבע שנים לאחר (לא כולל השנה השוטפת).

עובד עצמאי (או עובד שכיר ועצמאי) ו/או מי שיש לו הכנסות פסיביות, שיש לו גם פנסיה מוקדמת, פונה לתחום גבייה ממעסיקים בסניף המוסד לביטוח לאומי שאליו הוא שייך לפי כתובת המגורים, כדי לקבל החזר דמי ביטוח ששולמו ביתר מהפנסיה המוקדמת, לחשבונו בגבייה, לאחר שתיערך התאמה על כל הכנסותיו.

מדור התשלומים של צה"ל

מקבל פנסיה מוקדמת ממופ"ת יבדוק באתר מופ"ת באינטרנט את הכללים החלים עליו בעניין תיאום דמי ביטוח והחזר דמי ביטוח בגין שנים קודמות.

מעסיקי עובדים במשק בית

כיום, על פי הוראת המוסד לביטוח לאומי אי אפשר לדווח על העסקת עובד משק בית ללא פרטים מלאים של העובד. יש לבקש מן העובדים את הפרטים המלאים כדי שניתן יהיה לדווח ולשלם את דמי הביטוח.

יש לדווח גם על עובד תושב חוץ ולרשום את מספר הדרכון במקום מספר תעודת זהות. יש לחשב את דמי הביטוח בשיעור המתאים בעד עובד תושב חוץ.

החל מהדיווח של חודש יולי 2010, מעסיקי עובדים במשק בית נדרשים לדווח על העובדים פעם ברבעון בעד הרבעון שקדם: ביום 20 ביולי, ביום 20 באוקטובר, ביום 20 בינואר וביום 20 באפריל. הדיווח כולל את פרטי העובד וכן את פירוט השכר ושעות העבודה בכל חודש.

באתר הביטוח הלאומי באינטרנט אפשר לדווח מדי חודש.

מי מוגדר עובד משק בית

עובד במשק בית מוגדר במוסד לביטוח לאומי כמי שמועסק בעבודות שוטפות ורגילות במסגרת ביתו הפרטי של המעסיק או בעבודות ניקיון בבניין משותף. נכללים גם מי שעוסקים בטיפול בילדים, במבוגרים, בקשישים ובסיעודיים. לא נכללים מי שעוסקים בעבודות לצורך עסקו או משלח ידו של המעסיק.

מדובר בעבודות שבטבען נחוצות לשמירה על אחזקה תקינה ועל תפקוד משק הבית הפרטי (ולא העסק) ו/או הבניין המשותף וסיוע לבעל הבית הפרטי ו/או לבני ביתו בניהול משק הבית.

בין היתר נקבעו בהוראות מי שאינם כלולים בין העבודות במשק הבית: הוראה פרטית והנחיית סדנאות, גננים שעיקר עיסוקם בגננות וכן ניקיון ואחזקת עמותות, לרבות בתי כנסת.

הרשימה שמוצגת להלן אשר מופיעה באתר הביטוח הלאומי באינטרנט היא רשימה סגורה ויש לפעול לפיה בכל מקרה של ספק אם העובד עצמאי או עובד שכיר במשק הבית. לדוגמה, הזמנת עבודת סיוד בבית אינה כלולה בין העבודות המוגדרות כעבודות במשק הבית.

עבודה בבית העובד

בדרך כלל עובד שכיר מבצע עבודה אצל המעסיק. לעתים העבודה מתבצעת בביתו של העובד וסביר שהוא מנהל עסק עצמאי. דוגמה לכך ניתנה בפסק דין פרפרה נגד המוסד לביטוח לאומי (ב"ל 41382-08-11, מיום 9.5.2012).

על פי ההוראות שפרסם המוסד לביטוח לאומי, כאשר העבודה מתבצעת בביתו של מבצע העבודה, הוא ייחשב עצמאי ולא עובד שכיר.

צו הרחבה לביטוח פנסיוני במשק

בצו ההרחבה לביטוח הפנסיוני נקבעו העובדים שהצו חל עליהם, לרבות עובדים שלא חלה עליהם חובת ביטוח על פי חוק או הסכם כלשהו. בדרך כלל עובדי משק בית נמנים על עובדים אלו ולכן צו ההרחבה חל עליהם. ההפקדה לביטוח פנסיוני היא נוסף על התשלום למוסד לביטוח לאומי.

להלן סוגי העבודות המוכרות במשק הבית בעבור הדיווח למוסד לביטוח לאומי

סוג העבודה	תנאי עבודה	הסבר
1. עבודות ניקיון	העבודה מתבצעת בבית הפרטי ובחצרות הבית הפרטי. מדובר בעבודות ניקיון, לרבות בישול, גיהוץ, קיפול כביסה וכדומה	העבודה מתבצעת על ידי העובד עצמו והוא אינו מעסיק עובדים מטעמו
2. טיפול, השגחה ושירותי שמרטפות	עיקר העבודה אינה מתבצעת בבית המטפל	סעיף זה מתייחס לטיפול בילדים, בקשישים ובחולים הזקוקים להשגחה. במסגרת זו ייכללו גם מצבים זמניים שבהם הטיפול מתבצע מחוץ לבית, כגון: בתי אבות, בית חולים וכדומה
3. עבודות ניקיון וחצרנות בבתים משותפים	העבודות מתבצעות ברכוש המשותף ולא ברכוש הפרטי, ומבצע העבודה אינו מעסיק עובדים	מתייחס למעסיק שהוא ועד בית
4. נהג פרטי	ההסעה מתבצעת שלא בכלי הרכב של הנהג הפרטי, והנהג לא נשלח מטעם חברה או מעסיק אחר	
5. שומר	בכל תנאי ההעסקה, ובלבד שלא נשלח לעבודה מטעם חברה	
6. מטפל שנשלח על ידי חברה פרטית ומועסק על ידי המטופל מעבר לשעות שנקבעו על ידי החברה		בתחום הסיעוד
7. העסקה משותפת על ידי קבוצת הורים בשמירה על ילדים	גם אם ההעסקה מחוץ לבית	על קבוצת ההורים המעסיקה לצרף מכתב שבו הם מציינים מי נבחר לשמש כמעסיק, ועל מי תחול חובת הדיווח והתשלום

להלן העקרונות המצטברים שעל פיהם נחשב מבוטח לעובד במשק בית, על פי המוסד לביטוח לאומי :

1. המעסיק הוא אדם פרטי (או ועד בית, או קבוצת הורים) והעבודה אינה לצורך עסקו או משלח ידו.
2. העבודה נחוצה וחיונית, ואילו לא היו מעסיקים את העובד אזי היו מעסיקים עובד אחר במקומו.
3. לעובד במשק הבית משולם שכר ריאלי (ולא סמלי) והוא אינו עובד בהתנדבות או ללא שכר.
4. העובד במשק הבית אינו מבצע את העבודה במסגרת עזרה הדדית טבעית בין בני המשפחה או בין חברים.
5. העבודה שמבוצעת נמדדת בכסף ומוערכת כשכר עבודה במסגרת קשר חוזי להסדרת זכויות וחובות בין עובד למעסיקו.
6. עיקר העבודה נעשה באופן סדיר וקבוע במסגרת שעות עבודה או ימי עבודה קבועים.
7. העובד במשק הבית מחויב לבצע את העבודה באופן אישי.
8. העובד במשק הבית אינו מעסיק עובדים בביצוע העבודה.
9. היקף העבודה ריאלי וסביר ביחס לסוג העבודה.

פנסיה מוקדמת (פרישה לגמלאות לפני גיל הפרישה)

"פנסיה מוקדמת" מוגדרת בסעיף 345ב לחוק כקצבה המשתלמת מכוח חיקוק או הסכם עבודה לעובד או למי שהיה עובד בטרם הגיעו לגיל פרישה, לאחר שפרש מעבודתו פרישה מוחלטת או חלקית, לרבות קצבה המשתלמת כאמור בשל נכות או בשל אובדן כושר עבודה מלא או חלקי.

משלמי הפנסיה המוקדמת, לרבות חברות הביטוח, חייבים לנכות דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות ממלוא הפנסיה שנכללת בהגדרת "פנסיה" שבסעיף 345ב לחוק הביטוח הלאומי. כאשר אין חובת ניכוי במקור של דמי ביטוח, ההכנסה חייבת בדמי ביטוח באופן אישי על ידי המבוטח.

להלן מפורטים המקרים שבהם משלם הפנסיה פטור מלנכות דמי ביטוח מהפנסיה המוקדמת (מבוסס על פרסומים של הביטוח הלאומי):

1. גמלאים שהגיעו ל"גיל הפרישה" על פי חוק גיל פרישה, התשס"ד-2004.
 2. פנסיה לשאיריו של גמלאי (כגון אלמן/ה וילדים).
 3. מבוטח שפרש לגמלאות ב-2 לחודש ואילך – לא ינוכו ממנו דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות מהפנסיה באותו החודש, אלא רק מהחודש שלאחריו ואילך.
 4. המוסד לביטוח לאומי רואה במענק שנים עודפות בפנסיה כהכנסה פטורה מתשלום דמי ביטוח.
 5. הכנסה מהיוון פנסיה אינה מחויבת בדמי ביטוח החל מיום 1.9.2007 כיוון שההכנסה מהפנסיה המוקדמת מחויבת במלואה כאילו אין היוון.
 6. "עקרת בית" כהגדרתה בחוק הביטוח הלאומי פטורה מתשלום דמי ביטוח – אישה נשואה (או ידועה בציבור) היא "עקרת בית" על פי חוק הביטוח הלאומי, אם אינה עובדת כעובדת שכירה או כ"עובדת עצמאית", ושבעלה (או בן זוגה) מבוטח לפי פרק י"א לחוק (מבוטח לענף אזרחים ותיקים ושאיירים).
- משלם הפנסיה מקבל הצהרה בכתב מ"עקרת הבית" בתחילת כל שנת כספים על מעמדה כאמור. בגוף ההצהרה עליה להתחייב להודיע למשלם הפנסיה כאשר תתחיל לעבוד כעובדת שכירה או כ"עובדת עצמאית", או על כל שינוי שיחול במעמדה האישי. באתר האינטרנט של המוסד לביטוח לאומי יש טופס 619/בל למטרה זו.
- יש לשים לב שבטופס 619 עקרת הבית מצהירה שבן זוגה "תושב ישראל". הכוונה היא שבן הזוג תושב ישראל ומבוטח לפי חוק הביטוח הלאומי לעניין קצבאות זקנה ושאיירים. כלומר, אם הבעל או הידוע בציבור עלו לארץ מעל גיל 62, הם אמנם תושבי ישראל, אך אינם מבוטחים לעניין הפטור מדמי הביטוח.
- משלם הפנסיה מנכה דמי ביטוח מהפנסיה המוקדמת בכל חודש שבו המבוטחת אינה כלולה בהגדרה לעיל ואינה "עקרת בית", לדוגמה: אם היא עובדת שכירה.

7. כאשר הגמלאי אינו תושב ישראל, הוא פטור מתשלום דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות (אופן החזר דמי ביטוח ששולמו ביתר מפורט בחוזר הביטוח הלאומי מתאריך 18.2.2013).
8. אלמנה המקבלת קצבת שאירים או קצבת תלויים מן המוסד לביטוח לאומי בישראל. האלמנה מקבלת טופס 618 מהמוסד לביטוח לאומי בעבור משלם הפנסיה המוקדמת.
9. מבוטח נכה המקבל מהמוסד לביטוח לאומי בישראל קצבת נכות כללית זמנית מלאה לתקופה של שנה לפחות, או קצבת נכות כללית מלאה יציבה, או קצבת נכות מעבודה בשיעור 100% לצמיתות.
- יש לשים לב לסוג הקצבה שמקבל המבוטח מהמוסד לביטוח לאומי. גמלת ניידות, גמלה לשירותים מיוחדים וגמלה לנכי פולין, לדוגמה, אינם מזכים בפטור האמור. המבוטח הנכה מקבל אישור מהמוסד לביטוח לאומי למסירה למשלם הפנסיה.
10. מבוטחת ברשות (שעדיין מבוטחת, אף על פי שהזכות לביטוח ברשות בוטלה).
11. מבוטח שקיבל מהמוסד לביטוח לאומי אישור לתיאום דמי ביטוח כיוון שהכנסותיו הנוספות עולות על התקרה החייבת בדמי ביטוח.

פנסיה מוקדמת מחו"ל

ככלל, פנסיה מוקדמת מחו"ל היא הכנסה שמקורה בסעיף 2 לפקודה ולכן היא חייבת בדמי ביטוח לפי הכללים החלים על הכנסה שאינה מעבודה. לסוג הכנסה זה אין פטור בסעיף 350 לחוק הביטוח הלאומי. בהתאם לכך, גם עולים חדשים ותושבים חוזרים ותיקים חייבים בדמי ביטוח על פנסיה מוקדמת אף שהם פטורים ממס ומדיווח על הכנסה זו לפי תיקון 168 לפקודה.

נציגי לשכת רואי חשבון נפגשו עם מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי ועם הנהלת אגף הביטוח בעניין זה. הובטח לבחון את הנושא ולתקן את חוק הביטוח הלאומי.

עסקים משפחתיים ובעלי שליטה

על פי חוק הביטוח הלאומי, תקנותיו והלכות מפקדי דין, מפורטים להלן סוגי המבוטחים בעסקים משפחתיים, כדלקמן:

- העובד השכיר;
 - העובד העצמאי;
 - מי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי;
 - עזרה הדדית טבעית בין בני משפחה - באותם המקרים בהם בני משפחה עוסקים בעבודה אצל בן המשפחה האחר והם אינם נחשבים כעובדים, כיוון שמדובר בעזרה בין בני המשפחה.
- בפסק הדין **גרוסקופף** ערך בית הדין מבחנים, ובעזרתם קבע שהמבוטח שהוא בעל שליטה בחברה היה עובד שכיר בחברה. מבחנים אלו הפכו למבחנים מובילים בפסקי הדין בבתי הדין לעבודה, והמוסד לביטוח לאומי משתמש בהם כדי לקבוע את אופן ביטוחם של בעלי השליטה בחברות.
- המבחן הראשון - האם ניתן להבחין בין תפקידו ופעילותו של בעל השליטה כ"עובד" לבין פעילותו כדירקטור, בעל מניות או קרוב משפחה.**

המבחן השני - האם הסדר העבודה בחברה הוא אמיתי או פיקציה. כלומר האם בעל השליטה עובד בחברה בפועל.

המבחן השלישי - האם ניתן לקבוע מה היה "שכרו" של האדם כ"עובד":

- א. **האם היה לתשלומים אופי של שכר?**
- ב. **האם יש עירוב נכסים?** כלומר, האם נשמרת ההפרדה בין החברה לבין בעלי המניות בנכסים, בחובות ובהכנסות (האם יש הפרדה בפועל בהנהלת החשבונות בין חשבון משכורת לחשבון הלוואה, לחשבון משיכות וכדומה).

שינוי מעמד מבעל שליטה בחברה לעצמאי

לפי הוראות שפרסם המוסד לביטוח לאומי בשנת 2009, כאשר בעל השליטה מדווח על משכורת כשכיר בחברה בשליטתו, והחברה אינה משלמת דמי ביטוח למוסד לביטוח לאומי באופן עקבי, ממושך ושיטתי, המוסד לביטוח לאומי רשאי לשנות את מעמדו של בעל השליטה לעצמאי ולגבות ממנו חובות שהחברה חייבת בגין משכורתו כאילו הייתה זו הכנסתו כעצמאי.

הנחיה זו אושרה ביום 15.8.2010 בבית הדין האזורי לעבודה בבאר שבע (2725/09), וקיבלה תוקף מחייב בבית הדין הארצי ביום 12.7.2012 (יוסף מזוז נגד המוסד לביטוח לאומי ע"ל 41787-10-10).

בפועל, בעל השליטה מקבל התראה לפני שינוי המעמד, ואם אינו מסדיר את חוב החברה, המוסד לביטוח לאומי משנה את מעמדו לעצמאי.

הרמת מסך ההתאגדות בחברה

בחוק ההסדרים לשנת 2017 נוסף סעיף 367א לחוק הביטוח הלאומי שלפיו הועמדו לרשות המוסד לביטוח לאומי מספר אמצעים אשר מקנים למוסד לביטוח לאומי אמצעי אכיפה אפקטיביים. בין היתר יכול המוסד לביטוח לאומי להרים את מסך ההתאגדות ולגבות חוב בדמי ביטוח במקרים שבהם חברה שהיה לה חוב בדמי ביטוח העבירה נכסים או פעילות ללא תמורה או בתמורה חלקית במטרה להתחמק מתשלום דמי הביטוח.

המועד שבו נבחן עובד שכיר לעניין זכאותו לגמלאות

להבדיל מהעובד העצמאי שמעמדו נבחן בעת פתיחת התיק במוסד לביטוח לאומי, מעמד העובד השכיר נבחן על פי רוב בעת הגשת תביעה לגמלה. כתוצאה מכך, ייתכן שמבוטח יראה עצמו במעמד של עובד במשך שנים רבות וכשיגיש תביעה לגמלה יתברר שמעמדו לא תאם לדיווח.

לדוגמה: חברה דיווחה על אישה נשואה כשכירה בחברה שהיא ובעלה הם בעלי השליטה בה. אם יתברר שלא התקיימו יחסי עבודה בין האישה לבין החברה ואין היא נכללת בהגדרת "עובד עצמאי", היא אינה מבוטחת לגמלאות מחליפות הכנסה וייתכן שהיא תקבל קצבת אזרח ותיק (זקנה) כעקרת בית ולא כמבוטחת שעבדה.

ככלל, מי שעובד בפועל זכאי לקבל דמי לידה, דמי פגיעה, תגמולי מילואים וכדומה, בין שמתקיימים יחסי עבודה ובין שהוא נכלל בהגדרת "עובד עצמאי". דמי אבטלה מקבל רק שכיר שמתקיימים לגביו יחסי עובד ומעסיק ושאינו בעל שליטה בחברת מעטים.

דמי אבטלה לבעלי שליטה ולבני משפחה של בעלי שליטה

החל מיום 1.1.2004 קובע סעיף 6ב בחוק הביטוח הלאומי, שבעלי שליטה בחברת מעטים אינם זכאים לגמלאות דמי אבטלה וזכויות בעת פירוק חברה, ולכן אין לשלם דמי ביטוח בעד גמלאות אלה. לצורך תיקון החוק הוספו שתי הגדרות לסעיף 1 בחוק הביטוח הלאומי:

"בעל שליטה - כהגדרתו בסעיף 32 בפקודת מס הכנסה".

"חברת מעטים - כמשמעותה בסעיף 76 בפקודת מס הכנסה".

הרישום הפורמלי ברשם החברות מחייב את המוסד לביטוח לאומי בבחינת הזכאות של בעל המניות לדמי אבטלה.

מבחנים בהעסקת בן משפחה

כאשר הצדדים הטוענים ליחסי עבודה הם בני משפחה, בית הדין בוחן בקפידה רבה את טיב היחסים. לכן, במקרים של העסקת בני משפחה, יש לדאוג לקיומם של מספר עקרונות מצטברים שפורסמו על ידי המוסד לביטוח לאומי:

א. מתבצעת עבודה בעסק או במפעל. יש לוודא שלא מדובר ביחסים וולונטריים התנדבותיים במסגרת עזרה טבעית בין בני משפחה, אלא בקשר חוזי להסדרת מערכת זכויות וחובות בין עובד ומעסיק.

ב. העבודה מתבצעת באופן סדיר (ולא מדי פעם בפעם כשיש צורך).

ג. העסקת בן המשפחה מתבצעת בעבודה שאילולא עשה אותה בן המשפחה – הייתה נעשית בידי עובד אחר. כלומר, העבודה נחוצה וחיונית.

יש לתת את הדעת, בין היתר, לסימני היכר כגון מסגרת שעות העבודה, שכר ריאלי ולא "סמלי" וכדומה. הדיווח למוסד לביטוח לאומי מבוצע באופן שוטף, ולעתים אין המבוטח או מעסיקו מודעים לכך שאין התאמה בין הדיווח כפי שהם רואים אותו לבין המעמד במוסד לביטוח לאומי. בעניין זה, מעמדם ובסיס השכר הקובע של מבוטחים שכירים נבחנים רק בדיעבד, בדרך כלל בעת בקשת גמלה מן המוסד לביטוח לאומי.

קרוב משפחה שטוען שהיחסים בינו לבין קרובו חורגים מגדר עזרה משפחתית הדדית, חובת ההוכחה מוטלת עליו, ועליו לשכנע את המוסד לביטוח לאומי כי קיימת מערכת חוזית של חובות וזכויות המאפיינת עובד שכיר.

כאשר מוגשת תביעה לגמלה מחליפת שכר (כגון, תביעה לדמי לידה), בוחן המוסד לביטוח לאומי את המתאם בין השכר המדווח לבין הפקדת הכספים. אם טרם הפסקת העבודה הייתה העלאת שכר לעובדת, אזי יש להביא ראיות מתאימות המעידות כי העלאת השכר אמיתית, לדוגמה: כתוצאה מגידול בעבודה או גידול במכירות וכדומה.

בני זוג העובדים בעסק משותף (שאינו מאוגד כחברה)

תקנה 24 להוראות המיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח מחייבת יחס חלוקה בין בני זוג העובדים בעסק משותף. ההכנסה של כל בן זוג שמובאת בחשבון לעניין דמי ביטוח כפופה להכנסה המרבית לתשלום דמי ביטוח.

עמדת המוסד לביטוח לאומי היא שחלוקת הכנסה בין בני זוג על פי תקנה 24 האמורה אפשרית רק אם בת הזוג עונה לכללים של "עובדת עצמאית".

בני זוג המדווחים על הכנסתם על פי תקנה 24 האמורה וההכנסה מחולקת ביניהם, רשאים להצהיר על יחס החלוקה (לפי התקנה) עד ליום 30 באפריל בכל שנה, למעט בעת זכאות לקצבת אזרח ותיק.

בעבר היה נהוג שלא לאפשר חלוקת הכנסה בין בני זוג שהם "עובדים עצמאיים" כאשר לבן הזוג יש מקצוע מיוחד (כגון: רואה חשבון, עורך דין, שמאי, יועץ מס או רופא), לבת הזוג אין מקצוע זהה, היא עובדת כשכירה אצל בן הזוג ומתקיימים ביניהם יחסי עבודה. בת הזוג נחשבה לעובדת שכירה. כיום ניתן לבקש "יחס חלוקה" גם במקרים אלה, לפי תקנה 24.

כאשר שני בני הזוג הם "עובדים עצמאיים" ללא תלות במקור הכנסתם, לכל אחד מהם אמור להיות תיק נפרד בביטוח הלאומי כעובד עצמאי. על בני זוג אלה תקנה 24 האמורה אינה חלה. לסוגיה זו השלכות משמעותיות לאור תיקון סעיף 66(ד) לפקודת מס הכנסה וביטול סעיף 66(ה) לפקודה מינואר 2014 ואילך.

לעניין העסקת בן/בת הזוג כעובד/ת שכיר/ה חשוב לזכור שהמוסד לביטוח לאומי קובע מעמד מבוטחים על פי דיני עבודה, ולא על פי אופן תשלום דמי הביטוח או על פי אופן תשלום המס.

לפני ביטולו של סעיף 66(ה) לפקודה, לא אפשר המוסד לביטוח לאומי שינוי עיסוק של אחד מבני הזוג למעמד "שכיר" בעקבות עריכת החישוב הנפרד. לעמדת המוסד לביטוח לאומי, במקרה זה העיסוק חייב להיות של "עובד עצמאי". זאת, כיוון שבני זוג הצהירו לרשות המסים ששעות העבודה של בת הזוג הן 36 שעות בשבוע בממוצע. עולה מכך שבת הזוג עונה להגדרת "עובד עצמאי" לפי סעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי.

במקרה זה, בת הזוג מבוטחת בכל ענפי הביטוח שבהם מבוטח עובד עצמאי: ביטוח נפגעי עבודה, דמי לידה, גמלה לשמירת היריון ועוד, אם דיווחה למוסד לביטוח לאומי לפני קרות אירוע המזכה בגמלה ושילמה את דמי הביטוח כחוק.

בסיכום ישיבה מיום 2.10.2013 הוחלט במוסד לביטוח לאומי באשר לבני זוג שהחילו עליהם את הוראות סעיף 66(ה) לפקודה, כי כאשר בן זוג אחד משלם במהלך השנה מקדמות כעצמאי ומתקבלת במוסד שומה שבה גם לאישה יש הכנסות ממשלח יד, לא יתקבלו בקשות להעביר את ההכנסה על שם הבעל.

נוסף על כך, אם בת הזוג הצהירה למוסד לביטוח לאומי כי היא עובדת פחות מ-12 שעות שבועיות, לא מתקבלת ההצהרה ומספר השעות שנרשם הוא 36 שעות בשבוע בממוצע, בהתאם להצהרה לצורכי מס הכנסה לפי סעיף 66(ה) לפקודה.

סעיף 66(ה) לפקודה בוטל החל מיום 1.1.2014.

מבוטח השוה בחו"ל

הגדרת תושבות ושליטת תושבות

תושב ישראל שיוצא לחו"ל מבוטח בביטוח הלאומי ועל פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי, כל עוד הוא מוכר בביטוח הלאומי כ"תושב ישראל" וכל עוד יציאתו לחו"ל היא זמנית. בדרך כלל המוסד לביטוח לאומי ממשיך להכיר באדם כתושב ישראל בחמש השנים הראשונות שבהן הוא נמצא בחו"ל, ולאחר מכן מברר עמו היכן מרכז חייו.

סטודנט, למשל, יכול להיות בחו"ל יותר מחמש שנים ולהיחשב תושב ישראל, אך לעתים הוא מבצע פעולות המצביעות על השתקעות בארץ אחרת. במצב זה סיבת ההיחשבה הראשונית שהייתה זמנית הפכה לשולית והתושבות תישלל.

ההחלטה בנושא תושבות (לרבות לעניין חוק ביטוח בריאות) מוטלת על פקיד הביטוח והגבייה במוסד לביטוח לאומי, על פי הלכות שנקבעו בבית הדין הארצי לעבודה. החלטה זו אינה תלויה בהחלטתם של גופים אחרים כגון מס הכנסה ומשרד הפנים.

אחד הגורמים שמשפיעים על קביעת התושבות של המבוטח בעודו בחו"ל הוא תשלום דמי הביטוח בארץ. כאשר אין בעובדות המוצגות בפני הפקיד המוסמך במוסד לביטוח לאומי כדי להכריע באופן חד וברור עד לאיזה תאריך נחשב המבוטח תושב ישראל, נקבע תאריך הפסקת התושבות במועד שבו הסתיימה תקופת הביטוח שבעדה שילם המבוטח דמי ביטוח, אך בדרך כלל לא מעבר לחמש שנים רצופות.

בחינת תושבות במהלך חמש השנים הראשונות נעשית בדרך כלל במצבים הבאים:

(1) המבוטח מבקש לדון בתושבותו.

(2) המבוטח תובע קצבה (לעניין קצבאות אזרח ותיק (זקנה) ושאיירים קבע המוסד לביטוח לאומי שהתושבות תיבחן בכל מקרה שבו מוגשת תביעה לקצבת אזרח ותיק או לקצבת שאירים, ועולה שהתובע קצבת אזרח ותיק שוהה בחו"ל יותר משנה ממועד זכאותו לגמלה, או המנחם שמכוחו הוגשה תביעה לשאיירים שהה בחו"ל יותר משנה).

(3) הגיע למוסד לביטוח לאומי מידע שמשפיע על ההחלטה (לדוגמה - המבוטח אינו משלם דמי ביטוח).

בני זוג וילדים עד גיל 18 השוהים עם המבוטח בחו"ל, ממשיכים להיות מבוטחים על פי חוק הביטוח הלאומי ועל פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי כל עוד הם נחשבים תושבי ישראל, מכוח המבוטח כתושב ישראל.

שליטת תושבות

לאחר תקופה של חמש שנים שבהן לא שהה תושב ישראל בישראל רוב הזמן, המערכת אמורה לבצע בירור באופן אוטומטי, שבסופו עלול להתחיל לגביו הליך של שליטת תושבות. ניתן זמן קצוב לערעור שבו המבוטח עדיין זכאי לשירותי בריאות.

יש לצרף לערעור על ביטול התושבות שאלון לקביעת תושבות ממולא וחתום ומסמכים המעידים על מרכז החיים בישראל.

פקיד המוסד לביטוח לאומי רשאי לבחון מחדש בכל עת את התושבות של המבוטח ולהחליט בדיעבד על שלילתה.

מי שאינו מוגדר תושב ישראל על ידי המוסד לביטוח לאומי ואינו עובד בישראל, פטור מתשלום דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות בישראל (גם על הכנסות פסיביות שהופקו או שנצמחו בישראל).

רציפות הביטוח בישראל

בעקבות הרפורמה במס בשנת 2003 נקבע בסעיף 2 רישא לפקודה כי הכנסות של תושבי ישראל שהופקו או שנצמחו בישראל או מחוץ לישראל, חייבות במס.

בנושא זה חופף בסיס המס לעניין מס הכנסה לבסיס החיוב בדמי ביטוח. כלומר, כל ההכנסות מהמקורות המנויים בסעיף 2 לפקודה המופקות בחו"ל בידי תושבי ישראל, נכנסות לבסיס החיוב בדמי ביטוח. החיוב בדמי הביטוח נעשה על פי כללי החיוב בדמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות, לפי המעמד הביטוחי של המבוטח באותו המועד.

אם אין למבוטח הכנסות, הוא משלם דמי ביטוח מינימליים.

עובד שכיר של מעסיק ישראלי - כאשר מעסיק תושב ישראל שולח עובד תושב ישראל לחו"ל מטעמו, וחווה העבודה נקשר בישראל - דינו של העובד כדין עובד שכיר בישראל המשלם דמי ביטוח על פי שיעורי דמי הביטוח הנהוגים בישראל. בתנאים מסוימים ניתן לראות גם עובדים שנשלחים מישראל לעבוד בחברות בנות בחו"ל, כשכירים של המעסיק הישראלי ששלח אותם לחו"ל.

המבוטח השכיר ובני משפחתו זכאים לטיפול רפואי בישראל מכוח חוק ביטוח בריאות ממלכתי. כמו כן הם זכאים לזכויות מכוח חוק הביטוח הלאומי. לדוגמה, המשך תשלום קצבאות ילדים מותנה בהמצאת אישור מתאים למוסד לביטוח לאומי. לעניין זכויות אלו, התקופה המרבית היא חמש שנים. עם זאת, ניתן לקבל אישור מיוחד להארכת התקופה מפעם לפעם, גם אם השהייה בחו"ל נמשכת יותר מחמש שנים.

ביום 2.6.2014 פרסם המוסד לביטוח לאומי הוראות בחוזר ביטוח/1419 המתייחס למצב שבו טוען עובד שכיר שתשלום אש"ל חו"ל הוא מסווג ל"שכר אמיתי" (למשל, לצורך תביעה לגמלאות לפי בסיס הכנסה גבוה יותר). בחינת הטענה תכלול העברת החומר לביקורת ניכויים במוסד לביטוח לאומי ובמס הכנסה. אם הבסיס יגדל המעסיק יחויב בהפרשים וגם עלול להיות מחויב בהחזר גמלאות לפי סעיף 369 לחוק הביטוח הלאומי.

עובד עצמאי בחו"ל - מדווח למוסד לביטוח לאומי על עצמו והאחריות לדיווח ולתשלום דמי הביטוח מוטלת עליו. יש להבחין בין עובד עצמאי אשר מנהל את עסקיו בישראל ובחו"ל לסירוגין ומבוטח בארץ כעובד עצמאי, ובין מצב שבו עסקיו הם בחו"ל והכנסותיו הן בחו"ל.

במקרה הראשון הוא ימשיך להיות מבוטח כעובד עצמאי כאילו הוא עובד בישראל, והכנסותיו יחויבו בדמי ביטוח כמקור הכנסה של "עובד עצמאי". אדם ששוהה ברציפות בחו"ל מטעם עיסוקו בישראל, ביטוחו לענף נפגעי עבודה כעובד עצמאי מוגבל בדרך כלל לשנה אחת וכפוף לחובת הודעה מראש למוסד לביטוח לאומי.

במקרה השני יסווגו ההכנסות כפסיביות ויחויבו בהתאם בדמי ביטוח.

תושב ישראל השוהה בחו"ל באופן ארעי (לא כעובד של חברה ישראלית ולא כ"עובד עצמאי") - חייב לשלם דמי ביטוח לאומי וגם דמי ביטוח בריאות בעד עצמו כל עוד הוא נחשב ל"תושב ישראל השוהה בחו"ל", כמו מבוטח שאינו עובד שכיר ואינו עובד עצמאי, על פי הכנסתו החייבת בדמי ביטוח ועל פי הכללים הנהוגים בארץ.

כל עוד אין למבוטח הכנסות, הוא משלם דמי ביטוח מינימליים. אם מתברר שיש למבוטח הכנסות שלא שולמו בגין דמי ביטוח, אזי הוא יחויב בהפרשים. כלומר, כל עוד המבוטח מוגדר כתושב ישראל במוסד לביטוח לאומי ויש לו הכנסות שמקורן בסעיף 2 לפקודה, תיבחן חבותו בדמי ביטוח על פי חוק הביטוח הלאומי ותקנותיו. חיוב רטרואקטיבי של דמי ביטוח עלול לשלול זכאות לביטוח בריאות ממלכתי לפי סעיף 58 לחוק ביטוח בריאות ממלכתי.

המוסד לביטוח לאומי פרסם באתר הביטוח הלאומי בחודש מארס 2014 את חוזר ביטוח/1417 המפרט את כללי החיוב של הכנסות שכיר בחו"ל.

תושב ישראל השוהה במדינת אמנה לביטוח סוציאלי באופן ארעי - אם המבוטח נמצא במדינה החתומה עם ישראל על אמנה המסדירה מניעת כפל דמי ביטוח לאומי ומשלם שם דמי ביטוח סוציאלי – הוא משלם למוסד לביטוח לאומי בישראל רק דמי ביטוח בריאות, בהתאם לכללי האמנה.

המוסד לביטוח לאומי נהג בעבר לגבות דמי ביטוח בריאות בסכום מינימום, אולם בחן בשנית את ההוראה הזאת וקבע שהחל משנת 2011 תחויב כל הכנסה שאינה חייבת בדמי ביטוח לאומי כיוון ששולמו בגינה דמי ביטוח סוציאלי במדינת אמנה, לפי שיעורי דמי ביטוח בריאות כחוק.

בעל שליטה - תושב ישראל שנותן שירותים בחו"ל לחברות זרות ומקבל את שכרו כבעל שליטה מחברה שהקים בישראל למטרה זו בלבד, דומה לעצמאי שנותן שירות אך ורק בחו"ל, ולכן אין ודאות שהוא יוכר במוסד לביטוח לאומי כמי שמעסיקו שלח אותו מטעמו לחו"ל.

עובד מקומי ישראלי (עמ"י) - אזרח ישראלי השוהה בחו"ל באורח זמני והתקבל לעבודה בנציגות ישראלית בחו"ל במעמד של עובד מקומי ומועסק באורח זמני על פי חוזה מיוחד. במקרה זה חלים חוקי העבודה הישראליים. המוסד לביטוח לאומי מתייחס לעמ"י כאל עובד שכיר בישראל כל עוד הוא נחשב לתושב ישראל במוסד לביטוח לאומי.

בת זוג - כאשר בת הזוג אינה עובדת, היא פטורה בדרך כלל מתשלום דמי ביטוח. מבטחת בחופשה ללא תשלום מהמעסיק בישראל חייבת בתשלום דמי ביטוח בעד עצמה כי עמדת המוסד לביטוח לאומי היא כי מעמדה כעובדת שכירה הושעה ולא בוטל.

כדי שבני זוג יוכרו כידועים בציבור לעניין זכויות וחובות לפי חוק הביטוח הלאומי, עליהם להסדיר את המעמד במוסד לביטוח לאומי.

כאשר בת הזוג עובדת בחו"ל, מעמדה בביטוח הלאומי נבחן באופן עצמאי לפי עבודה שהיא מבצעת בחו"ל. לדוגמה: אם היא עובדת בנציגות רשמית של מדינת ישראל כעמ"י, מעמדה יהיה כשל עובדת ישראלית.

בן הזוג של עובדת בחו"ל שיוצא עמה לחו"ל - חייב לשלם דמי ביטוח בעד עצמו.

מבוטח בשנת שבתון - מעמדו בביטוח הלאומי הוא כשל עובד שכיר שמעסיקו חייב בתשלום דמי הביטוח בעבורו, לפחות לפי שכר המינימום במשק. השבתון בחו"ל נמשך בדרך כלל עד שנה ונועד לעבודת מחקר או להשתלמות מדעית, כפוף לאישור ועדת החופשות של המוסד שבו מועסק המבוטח.

מורה בשנת השתלמות - כאשר ההשתלמות היא בחו"ל, המעסיק מדווח למוסד לביטוח לאומי בחודשיים הראשונים כמקובל בחל"ת. חובת הדיווח ותשלום דמי הביטוח מוטלת על המורה בעבור יתרת התקופה.

מבוטחים שאינם מפורטים לעיל ופטורים מתשלום דמי הביטוח המינימליים

1. מבוטח בחופשה ללא תשלום בחודשיים הראשונים שבהם המעסיק משלם את דמי הביטוח, כמקובל.
2. מבוטח שמקבל פנסיה מוקדמת ומשלם הפנסיה מנכה את דמי הביטוח מהפנסיה.
3. אסיר בחו"ל בתנאים מסוימים.

סוגיות בגמלאות אימהות והורות

הבסיס לחישוב דמי לידה והורות ולגמלה לשמירת היריון

כל האמור לגבי יולדת בעניין דמי הלידה נכון גם לדמי לידה לגברים, להורים מאמצים, להורים מיועדים (פונדקאות) ולמשפחות אומנה, כמפורט בחוק.

לפי סעיף 54 לחוק הביטוח הלאומי, שכר העבודה הרגיל של יולדת לצורך חישוב דמי לידה הוא הסכום המתקבל מחלוקת הכנסתה ברבע השנה שקדם ליום הקובע, בתשעים (אך לא יותר מהסכום המרבי).

היום הקובע הוא היום שבו הפסיקה העובדת את עבודתה בהיותה בהיריון, כשמתקיימים התנאים שבגינם היא זכאית לדמי לידה.

רבע השנה לעניין חישוב שכר העבודה הרגיל בסעיף 54 לחוק, לפי תקנות הביטוח הלאומי (אימהות), תשי"ד-1954, הוא רבע השנה שקדם ל-1 לחודש שבו חל יום הפסקת העבודה.

היום הקובע לעניין גמלה לשמירת היריון הוא היום הראשון לשמירת ההיריון. הגמלה מוגבלת בתקרה שהיא הסכום הבסיסי.

עובדת עצמאית

הכנסת העובדת העצמאית לעניין חישוב דמי הלידה וגמלה לשמירת היריון לפני תיקון מספר 176 בחוק הביטוח הלאומי הייתה ההכנסה ששימשה יסוד לחישוב דמי הביטוח בעד רבע השנה שקדם ליום הקובע (להלן: "השנה הקובעת").

על פי תיקון מספר 176 לחוק, מחושבים דמי הלידה וגמלה לשמירת היריון של "עובדת עצמאית" שהיום הקובע שלה בתאריך 27.4.2016 ואילך, לפי בסיס ההכנסה בשומה הגבוהה יותר שבין השומה של השנה הקובעת לבין השנה שקדמה לה.

חישוב הבסיס לדמי הלידה ולגמלה לשמירת היריון של העובדת העצמאית בשנה הקובעת מביא בחשבון רק את מספר החודשים שבהם עבדה היולדת. לדוגמה, שנה שבה יצאה יולדת לחופשת לידה מלאה (15 שבועות), נחשבת לשנה של שמונה חודשים בלבד. במקרה כזה, חישוב הבסיס בשנה שקדמה לשנה הקובעת מביא בחשבון את כל השנה.

יישום התיקון האמור חל לראשונה על השומות לשנת 2016 בהשוואה לשומות לשנת 2015. הביטוח הלאומי ערוך לעשות את ההשוואה בין השומות באופן אוטומטי, כאשר יקבל את השומה לשנה הקובעת (שנת 2016) ממס הכנסה.

בעבר הביא בחשבון המוסד לביטוח לאומי על פי החוק את הכנסת העובדת העצמאית בשנה שקדמה לשנה הקובעת, רק כאשר בעיות בריאות הקשורות להיריון גרמו לצמצום עבודתה.

חשוב להדגיש, כי התיקון לחוק אינו שולל לחלוטין אפשרות של החזר דמי לידה, כיוון שדמי הלידה משולמים בשלב הראשון לפי הבסיס שלפיו משלמת העובדת העצמאית מקדמות דמי ביטוח. כאשר הבסיס הזה גבוה משתי שומות המס (של השנה הקובעת ושל השנה שקדמה לה), תתבקש המבוטחת להחזיר חלק מהגמלה למוסד לביטוח לאומי.

המוסד לביטוח לאומי פרסם חוזר מספר 1452 בנושא שינוי באופן חישוב גמלת אימהות לעובדת עצמאית בעקבות התיקון לחוק.

חשיבות תשלום דמי הביטוח של עובדת עצמאית לפני הלידה או האימוץ, או התחלת שמירת ההיריון

הגמלה של העצמאית מותנית בתשלום דמי ביטוח כעובדת עצמאית כמפורט בסעיף 50 לחוק הביטוח הלאומי, לפני הלידה או שמירת ההיריון.

לאור זאת על עובדת עצמאית להסדיר את מעמדה הביטוחי במוסד לביטוח לאומי ולשלם את דמי הביטוח עוד לפני הלידה או שמירת ההיריון.

כיוון ששמירת היריון אינה מתוכננת – מומלץ שכל עצמאית בהיריון תבדוק מהו סיווג הביטוחי במוסד לביטוח לאומי. אם היא רשומה כמי שאינה עונה להגדרת עובדת עצמאית, יש לבחון את סכום ההכנסה ואת מספר השעות ולהתאים את הסיווג הביטוחי בהתאם.

עובדת שכירה

עובדת שכירה שהכנסתה ברבעון שקדם ליום הקובע אינו משקף את המשכורת הרגילה שלה, יכולה להמציא לביטוח הלאומי אישורים ולהגדיל את הבסיס לדמי הלידה.

תיקון מספר 183 לחוק הביטוח הלאומי קובע כי הבסיס לדמי הלידה של עובדת שכירה יהיה הסכום המתקבל מחלוקת הכנסת המבוטחת ברבע השנה שקדם ליום הקובע ב-90, או בששת החודשים שקדמו ליום הקובע ב-180, לפי הגבוה. החוק יחול על לידה שאירעה ביום 1.3.2017 ואילך.

עובדת שכירה ועובדת עצמאית בו זמנית

לאור התיקונים בחוק הביטוח הלאומי שפורטו לעיל, יכול להיות מצב שבו הבסיס לדמי הלידה של מי שהיא גם עובדת שכירה וגם עובדת עצמאית בו זמנית יחושב לפי תקופות שונות לכל עיסוק. לדוגמה, הבסיס של הגמלה כשכירה יהיה לפי תקופה של 6 חודשים שלפני הלידה והבסיס כעובדת עצמאית יהיה לפי השומה של השנה הקודמת.

עבודה במשך חופשת הלידה

עובדת עצמאית יכולה בתנאים מסוימים לחזור לעיסוקה בהיקף מצומצם מאוד בתקופת חופשת הלידה כדי לשמור על העסק הקיים, בלי פגיעה בדמי הלידה.

לעובדת שכירה יש הגבלות לפי חוק עבודת נשים על החזרה לעבודה בתקופת חופשת הלידה.

המוסד לביטוח לאומי מעדיף לקבל הודעה בכתב ומראש על שימור העסק של עובדת עצמאית כאמור כדי לקבל את אישורו. מעבר לשימור המצב הקיים, כאמור, עבודה בזמן חופשת הלידה של עובדת שכירה ושל עובדת עצמאית מקטינה את דמי הלידה באופן מלא או באופן חלקי. יש להודיע למוסד לביטוח לאומי על העבודה כאמור.

עצמאים

עובדת עצמאית הרשומה כחוק במוסד לביטוח לאומי, מקבלת בדרך כלל את דמי הלידה באופן אוטומטי, ללא צורך בהגשת תביעה. ואולם, עצמאית שלא קיבלה הודעה על זכאותה לדמי הלידה בתוך כחודש ממועד הלידה, תגיש תביעה לדמי לידה כבעבר, כדי למנוע טענת שיהוי.

עובדת עצמאית שהיא גם עובדת שכירה (לרבות לפי צו סיווג מבוטחים) מקבלת באופן אוטומטי דמי לידה חלקיים, בהתחשב בהכנסותיה כעצמאית בלבד. על הכנסותיה כשכירה עליה להגיש תביעה (אלא אם המעסיק הגיש את התביעה בעבורה).

אי הגשת תביעה לדמי לידה כפופה לכללי השיהוי. כלומר, יש להגיש את התביעה לדמי הלידה בתוך 12 חודשים ממועד הלידה, או מהיום שבו המבוטחת הפסיקה לעבוד בהיותה בהיריון (היום הקובע).

לפי עמדת הביטוח הלאומי, השיהוי חל גם על השלמת דמי לידה של עצמאית על הכנסותיה כשכירה.

תגמולי מילואים

תגמולי מילואים לעובד עצמאי

עובד עצמאי תובע מן המוסד לביטוח לאומי את התגמול המגיע לו כעצמאי. בדרך כלל המוסד לביטוח לאומי משלם את תגמולי המילואים לעובדים עצמאיים על פי מידע המתקבל מצה"ל, מבלי שהגישו תביעה. התשלום מועבר ישירות לחשבון הבנק של העובדים העצמאיים, ששילמו באופן שוטף את מקדמות דמי הביטוח.

אם העובד העצמאי לא קיבל את התשלום בתום 3 שבועות מיום שסיים את שירות המילואים, אזי עליו לפנות אל סניף המוסד לביטוח לאומי ולהגיש תביעה אישית.

מומלץ לוודא מפעם לפעם שחשבון הבנק של המבוטח מעודכן, כדי שהקליטה האוטומטית של תגמולי המילואים תתבצע כראוי.

את טופס התביעה ניתן למלא באופן מונחה באתר האינטרנט, להדפיס אותו ולשלוח חתום למוסד לביטוח לאומי.

ההכנסה הסופית לחישוב הגמלה מתבררת עם חישוב הפרשי דמי הביטוח, בהתאם להכנסה בשומה של מס הכנסה. אם הבסיס לתגמולי המילואים היה גבוה מדי, אזי המבוטח מחזיר את התגמול העודף. אם ההכנסה לפי השומה גבוהה יותר, כי אז המבוטח מקבל תוספת לתגמול המילואים.

המוסד לביטוח לאומי שולח מדי שנה למבוטח אישור שנתי על התגמולים ועל המס שנוכה מן התגמול. אישור זה מרכז את תגמולי המילואים שהתקבלו בפועל בשנה האמורה. יש לשים לב שהאישור השנתי ניתן על בסיס התגמולים ששולמו בפועל במהלך השנה. האישור השנתי כולל בתוכו את כל התשלומים שבוצעו בין 1 בינואר ועד 31 בדצמבר באותה שנה, ובכלל זה הפרשי שומה ותשלומי מילואים לשנים קודמות.

האישור שנשלח למבוטח ממחלקת הגבייה על הפרשי דמי הביטוח בעקבות שומה כולל את תגמולי המילואים ששולמו על בסיס ההכנסה של אותה שנה, שהיא בבחינת הבסיס לגמלה, ללא קשר למועד התשלום.

האישור על הפרשי השומה כולל את כל תגמולי המילואים ששולמו לתקופות השירות בין 1 בפברואר באותה השנה ועד 31 במארכ בשנה שלאחר מכן.

תקופות שירות שחלו בחודשים פברואר ומארכ יופיעו בשתי שומות מס (בשנה הקודמת ובשנה השוטפת), ולכן תקופות אלה יופיעו בהפרשים של שתי השומות.

בעקבות הסכם שנחתם בין צה"ל לביטוח הלאומי יקבל עצמאי המשרת במילואים פיצוי נוסף לתגמול המילואים שהוא זכאי לו, בתנאים שנקבעו.

תגמולי מילואים לעובד שכיר

ביום 2 במארס 2011 פורסם ברשומות תיקון מספר 127 לחוק הביטוח הלאומי המחייב את המעסיק בפעולות כדלקמן:

1. בחודש השירות במילואים המעסיק ישלם לעובד את השכר שהיה משלם לו אילו לא שירת במילואים והוסיף לעבוד. תשלום זה נחשב למקדמה על חשבון התגמול המגיע לעובד.
2. המעסיק יתבע את התגמול מהמוסד לביטוח לאומי.
3. המעסיק יעביר לעובד את יתרת התגמול לכל המאוחר במשכורת החודש שבו קיבל את התגמול מהביטוח הלאומי. כלומר, המעסיק יעביר לעובד את ההפרש שבין התגמול שקיבל מהמוסד לביטוח לאומי (סעיף 2 לעיל) ובין התשלום ששילם לעובד בחודש שבו שירת במילואים (בסעיף 1 לעיל) במגבלות מסויימות:
 - א. אם העובד עבד במהלך השירות, אזי שכר זה לא יובא בחשבון בחישוב יתרת התגמול.
 - ב. כל סכום שהעובד היה מקבל גם אם נעדר מעבודתו (בהתאם להסכמי העבודה התקפים באותו מקום עבודה), לא יובא בחשבון בחישוב יתרת התגמול.

המוסד לביטוח לאומי פרסם הבהרה הקשורה להתחשבות שבין המעסיק לעובד כדלקמן:

בחישוב ההפרש, אין להביא בחשבון סכום ששולם לעובד עקב עבודתו וסכום שהיה משולם לעובד בין שהיה מוסיף לעבוד ובין שנעדר מעבודתו, כגון תשלומים בעד ימים כימי המנוחה השבועיים שבהם העובד אינו אמור לעבוד (שישי, שבת וחגים) או תשלומים שאינם תלויים במספר ימי העבודה בפועל, כגון תשלום בעבור דמי הבראה, החזקת רכב וכדומה.

דין תגמולי המילואים כדין שכר עבודה כאמור בחוק הביטוח הלאומי, וכך גם דין יתרת התגמול, שעל המעסיק להעבירו לעובד לכל המאוחר ביום שבו משתלם שכרו של העובד בעד החודש שבו הועבר התגמול למעסיק על ידי המוסד לביטוח לאומי.

התיקון לחוק יחול על תגמול מילואים המגיע לעניין תקופת שירות המילואים שחלה מיום תחילתו של החוק, אף אם החלה ערב תחילתו. החוק פורסם בספר החוקים ביום 2 במארס 2011.

הבהרות נוספות חשובות לאור התיקון בחוק שפרסם המוסד לביטוח לאומי

1. על פי תיקון חוק המילואים מאוגוסט 2008, מי שמשרת במילואים כחוק יהיה זכאי לתגמול אף אם הכנסתו לא נפגעה עקב השירות. יש לשלם לעובד הן שכר עבודה והן תגמולי מילואים. אם העובד הוא עובד חודשי, או יומי לפחות 75 ימים ברבע השנה שקדם לשירות, אזי המעסיק חייב לשלם את התגמול. המוסד יחזיר למעסיק את התגמול ששולם לעובד.
2. סעיף 283 לחוק הביטוח הלאומי מחייב את המעסיק להמשיך ולשלם לעובד שיצא למילואים את התשלומים שנהג לשלם לקופת תגמולים או לקופת פנסיה כאילו לא שירת והמשיך לעבוד. על פי חוות דעת משפטית שהתקבלה במוסד, יש להפריש את אותן הפרשות סוציאליות אשר מופרשות בדרך כלל מהשכר הרגיל של העובד לאותה תקופה, ולא מסך כל התגמול לפי חוק המילואים החדש, אשר גבוה בדרך כלל מהשכר הרגיל.

נקודות חשובות בנושא תגמולי מילואים

1. המעסיק משלם את התגמול למי ששכרו משתלם על בסיס של חודש או יותר, וכן למי שבתכוף לפני שירותו במילואים היה עובד וברבע השנה שקדם לשירותו עבד לפחות 75 ימים אצל מעסיק אחד או במקום עבודה אחד (סעיף 276 לחוק הביטוח הלאומי).
2. עובד שכיר בשני מקומות מקבל את שכרו מהמעסיק העיקרי ותובע בעצמו את השלמת התגמול בגין עבודתו הנוספת.
3. דין התגמול המגיע לעובד ממעסיקו כדין שכר עבודה וזכותו של העובד להגיש תובענה לפי חוק הגנת השכר נגד מעסיק המסרב לשלם התגמול או מעכב אותו. האחריות לאכיפת החוק, לרבות בנושא ההתחשבות עם המעסיק, מוטלת על משרד הכלכלה (בעבר – משרד התמ"ת).

4. עובד שתובע את התגמול בעצמו בתביעה אישית מתבקש להצהיר שלא קיבל את התגמול מהמעסיק ושם המעסיק יתבע בעתיד את התגמול מהמוסד לביטוח לאומי, העובד יחזיר למוסד לביטוח לאומי את התגמול שקיבל באופן אישי.
 5. מבטוח שאינו עובד ואינו עובד עצמאי זכאי לתגמול בסכום התגמול המזערי שהוא בשנים 2014 עד 2017 בסך 5,881 ש"ח לחודש או 196.02 ש"ח ליום.
 6. תשלום התגמול החל מאוגוסט 2008 בעבור שירות רצוף של עד 6 ימים, או שאירית של מספר ימי השירות הרצופים בניכוי כפולות של 7 הוא :
 - 6.1 בגין עד חמישה ימי שירות רצופים משולם התגמול בתוספת 40%.
 - 6.2 ככל שהיו בחישוב שישה ימים : משולם התגמול בתוספת יום אחד.
 7. התגמול משולם בעבור כל יום שירות, ללא הבחנה אם נפגעה הכנסתו של המשרת במילואים עקב השירות או לא. כלומר, אם המשרת במילואים עבד יום עבודה רגיל וביצע את השירות מעבר לשעות העבודה, או בימי המנוחה השבועיים שלו, או בחופשתו, ישולמו לו שכר העבודה וגם תגמולי המילואים.
 8. כאשר עובד מקבל בתקופה שבה הוא משרת במילואים תשלומים שאינם תלויים במספר ימי העבודה בפועל (כמו דמי הבראה וביגוד), המעסיק אינו מנכה אותם מהתגמול שהוא משלם לעובד.
 9. למען הסר ספק, חישוב תגמול מילואים בצו 8 זהה לחישוב תגמול מילואים בזמן רגיעה.
- דוגמה : עובד חודשי יצא למילואים בימים חמישי עד שלישי בשבוע העוקב. המעסיק משלם לעובד שכר רגיל בשלב הראשון, תובע את המוסד לביטוח לאומי בשלב השני, ובאותו חודש שבו הוא מקבל את התשלום מהמוסד לביטוח לאומי, הוא עורך התחשבות עם העובד ובדרך כלל משלים את התגמול. העובד מקבל את התגמול כולו בניכוי השכר הרגיל (ללא דמי הבראה, למשל) ששולם לו בימים חמישי, ראשון, שני ושלישי.

ביטוח נכות כללית (תיקון לרון)

ביטוח נכות כללית (תיקון לרון)

- החל מיום 1.1.2017 חלו שיפורים רבים בחוק במסגרת חוק ההסדרים לשנת 2017.
- "נכה" לפי החוק שעד 2016, היה מבטוח (בין גיל 18 לגיל פרישה) שעקב ליקוי רפואי פחת כושרו להשתכר מעבודה ב-50% לפחות, והכנסתו בפועל אינה עולה על ההכנסה המפורטת להלן, במשך 90 יום לפחות :
1. בעל "ליקוי חמור" (70% נכות רפואית, או 40% בגין סעיף נפשי או פיגור שכלי) או מי שקיבל קצבה תקופה ממושכת (5 שנים לפחות לפני 2009) שהכנסתו אינה עולה על 60% מהשכר הממוצע במשך (5,678 ש"ח בחודש בשנת 2016). רק לבעלי ליקוי חמור הייתה אפשרות לקבל בתנאים מסוימים קצבה לפני תום 90 ימים מהתאריך הקובע (ממאסר 2016).
 2. כל מי שלא נכלל לעיל שהכנסתו אינה עולה על 45% מהשכר הממוצע במשך (4,259 ש"ח בחודש בשנת 2016) ושיעור הנכות הרפואית 60% או יותר ובתנאים מסוימים 40% או יותר.
- התאריך הקובע לתחילת הנכות היה התאריך שבו עקב הליקוי נגרם למבטוח אי כושר להשתכר לתקופה של 90 ימים רצופים לפחות ובלבד שלא נקבע תאריך קובע הקודם לתקופה של 15 חודשים שבתכוף לפני יום הגשת התביעה למוסד לביטוח לאומי, ולא יובאו בחשבון אי כושר להשתכר אלא בתקופה של 15 החודשים האמורים. בהגדרת התאריך הקובע לא חל שינוי בחוק ההסדרים לשנת 2017.
- החוק הטיל מגבלה למי שקיבל דמי מחלה לאחר התחלת הזכאות לקצבה, ולא ניתן היה לקבל קצבת נכות כללית כל עוד שולמו ימי מחלה לעובד, לרבות מקרן חיצונית.
- לאחר שהנכה החל לקבל את הגמלה, הכנסה מעבודה או ממשלח יד הקטינה את הקצבה לפי שיעורים שנקבעו בחוק באופן מדורג, עד להפסקת תשלום הגמלה (לרבות זכאות לקצבת עידוד במקום קצבת נכות כללית לאחר 12 חודשי זכאות לקצבת נכות כללית).

במשך 36 חודשים יכול היה הנכה (כמוגדר בחוק) לחזור ולקבל קצבה אם הכנסתו פחתה. בתקופה של 36 חודשים שלאחר הפסקת הזכאות הנכה קיבל את ההטבות הנלוות שהיה זכאי להן כנכה. הטבה זו ממשיכה גם לאחר התיקונים בחוק ההסדרים לשנת 2017.

התיקון בחוק ההסדרים לשנת 2017

בחוק ההסדרים לשנת 2017 יש פרק שלם המשפר את מצב הנכים המקבלים קצבאות נכות כללית מהמוסד לביטוח לאומי כדלקמן:

1. חל שיפור מהותי בזכאות לקצבה של הנכים שיוצאים לעבוד לאחר שהחלו לקבל קצבת נכות כללית.

2. חל שינוי בהגדרת נכה.

3. בוטלה שלילת תשלום קצבת נכות כללית בגלל תשלום דמי מחלה.

4. הוגדל סכום הקצבה החודשית הנוספת (קח"ן) לכל הנכים.

התיקונים לחוק חלים על גמלאות נכות וקצבה חודשית נוספת המשתלמות בעד תקופה שמיום 1.1.2017 ואילך.

התיקונים שיושמו כבר מחודש ינואר 2017 לפי פרסום של הביטוח הלאומי:

1. הגדלת שיעורי הקצבה החודשית הנוספת.

2. ביטול שלילת תשלום קצבה בשל דמי מחלה, כולל בדיקה למי שנדחו בשנת 2016.

3. ביטול הבדיקה מחדש של כושר ההשתכרות למי שהשתלב בעבודה.

תשלומים בשל החוק המתוקן שולמו החל מיום 1.7.2017 רטרואקטיבית כיוון שהמוסד קיבל 6 חודשי היערכות ליישום התיקונים.

להלן עיקרי הדברים בהקשר לנכים שיוצאים לעבוד

בוטלה ההגדרה של "בעל ליקוי חמור" ו"בעל זכאות ממושכת" (בוטלה ההבחנה בין שתי הקבוצות).

התנאי לברור התביעה לקצבת נכות כללית הוא כי מבוטח לא השתכר יותר מ-60% מהשכר הממוצע במשך 90 ימים לפחות מהתאריך הקובע ללא קשר לצמצום ההכנסה.

הוגדל סכום השכר שאינו פוגע בזכאות לקצבה מ-21% מהשכר הממוצע במשך ל-29% מהשכר הממוצע במשך, כך שסכום הקצבה יחד עם המשכורת יהיה בגובה שכר המינימום לפחות (כ-5,000 ש"ח לחודש).

בוטלה המגבלה בעניין ימי המחלה, כך שהזכות לגמלה מתחילה בתום 90 הימים מהתאריך הקובע ולא נדחית בשל תשלום ימי המחלה. במקביל לכך ההכנסה מדמי מחלה מובאת בחשבון במסגרת מבחן ההכנסות (לפי תיקון לרון).

בחודש מארס 2016 תוקן החוק לבעלי ליקוי חמור, ובתנאים מסוימים הם זכאים לקבל קצבה החל מהיום ה-31. לאור ביטול ההגדרה של בעל ליקוי חמור, יכול כל נכה שעומד בתנאים לקבל את הקצבה לאחר 31 ימים.

קצבת העידוד בוטלה ונקבע שהסכום המינימלי לתשלום קצבת נכות כללית (כולל תוספת בשל תלויות) לאחר כל ההפחתות לפי תיקון לרון, יהיה בשיעור של 2.68% מהסכום הבסיסי המתאים (8,757 כפול 2.68% = 235 ש"ח לחודש בשנת 2017). כאשר הנכה יעבוד וירוויח באופן שלאחר שיופעל עליו תיקון לרון תישאר לו קצבת נכות כללית נמוכה מסך של 235 ש"ח לחודש, הוא לא יקבל קצבה (נקבעו סכומי מקסימום בהתאם להרכב המשפחה שמעבר להן הנכה יפסיק לקבל את הקצבה).

החל מיום 1.1.2017 בוטלה הגבלת הזמן של 36 חודשים, ומי שיש לו דרגת אי כושר בתוקף, יכול לחזור ולקבל קצבה ללא בדיקה מחדש (עד גיל פרישה).

כלומר, כל מי שהיה זכאי לקבל קצבת נכות כללית שהופסקה בשל הכנסות ששללו את הקצבה, והכנסתו פחתה מ-60% מהשכר הממוצע במשך, ישוב למעגל הזכאים לקצבת הנכות הכללית ויחזור לקבל את הקצבה המגיעה לו, בתנאי שגילו מתחת לגיל פרישה.

סיוע בשכר דירה למי שעובד וזכאי לקצבה לפי "חוק לרון"

נכים שזכאים לקבל קצבת נכות כללית ומשתכרים מעבודת הנכה עצמו, ייבחנו לקבלת סיוע בשכר דירה לפי מבחן הכנסות ללא מרכיב ההכנסה מעבודה בחישוב ההכנסה הקובעת של המשפחה, כמפורט בהוראות משרד הבינוי והשיכון מיום 20.3.2014.

עקרת בית נכה

לעניין ביטוח נכות כללית נחשבת עקרת בית לאישה שבן זוגה מבוטח כחוק לעניין זכאות לקצבת אזרח ותיק, והיא אינה עובדת שכירה ו/או עובדת עצמאית לפי ההגדרות בחוק הביטוח הלאומי, למעט אם מתקיימים בה אחד מאלה:

1. היא עבדה כעובדת שכירה או כעובדת עצמאית תקופה של 12 חודשים רצופים, או 24 חודשים אף אם אינם רצופים, מתוך 48 החודשים שקדמו להגשת התביעה לקצבת נכות כללית למוסד לביטוח לאומי.
2. היא חיה בנפרד מבן זוגה ולא גרה עמו תקופה של 24 חודשים לפחות בתכוף לפני הגשת התביעה לקצבת נכות כללית למוסד לביטוח לאומי.
3. היא הייתה זכאית בתכוף לפני נישואיה לקצבת נכות כללית לפי החוק, ובשל נישואיה בלבד לא הייתה זכאית עוד לקצבה.

לפי חוות דעת משפטית של המוסד לביטוח לאומי - נוסח תיקון זה חל על כל מקבלת קצבה "כמשתכרת" שנישאה ביום 1.3.2005 ואילך.

בן זוג – הכוונה לבן הזוג של אישה נשואה. "נישואין" כולל גם ידועים בציבור.

ככלל, אישה שבן זוגה מבוטח ושאינה עובדת שכירה ואינה עובדת עצמאית על פי ההגדרות בחוק הביטוח הלאומי, פטורה מתשלום דמי ביטוח לאומי ומתשלום דמי ביטוח בריאות. למרות זאת היא זכאית לקצבת נכות כללית לפי מבחני תפקוד במקום בחינת יכולת השתכרות.

תביעה לגמלאות באיחור

התקופה המרבית שבעדה ניתן לשלם גמלה, תוספת לגמלה והפרש גמלה המשתלמות בעד תקופה, בתביעה שמוגשת באיחור למוסד לביטוח לאומי (למעט יוצאים מן הכלל שלגביהם יש אפשרות לשיקול דעת של הפקיד), היא 12 חודשים ממועד העילה (או 18 חודשים בתביעה למענק). במהלך תקופה זו הגמלה משולמת כאשר היא צמודה.

יש גמלאות שבהן תקופת השיהוי שונה, ובדרך כלל היא נמוכה מ-12 החודשים האמורים. לדוגמה: דמי תאונה. תגמולי מילואים ניתן לתבוע משנת 1992 ואילך.

בינואר 2012 פורסם תיקון לחוק הביטוח הלאומי המאריך את תקופת השיהוי של תביעה לקצבת אזרח ותיק המוגשת באיחור ל-48 חודשים, שמתוכם 12 חודשים לכל היותר בגיל פרישה המותנה בהכנסות, והיתר בגיל הזכאות. תחולת החוק על כל תביעה שהוגשה עד 48 חודשים לפני חודש פברואר 2012 (המוסד לביטוח לאומי הרחיב לאחרונה את תקופת השיהוי גם לקצבת שאירים בתנאים מסוימים).

לאור האמור לעיל, מומלץ למצות את הזכויות במוסד לביטוח לאומי תכוף ככל שאפשר למועד העילה לתביעה לגמלה, ולא להמתין בהגשת התביעה מעבר למועד הקבוע בחוק.

מיצוי זכויות לקצבת אזרח ותיק (זקנה)

מועד העילה לזכאות לקצבת אזרח ותיק בגיל פרישה (הגיל שמותנה בהכנסות) משלב בין גיל לסכום ההכנסה. לכן, נקבע בשלב זה במוסד לביטוח לאומי לעניין מבוטחים שהגישו תביעה לקצבת אזרח ותיק באיחור כדלקמן:

1. מבוטח שהגיש תביעה לקצבת אזרח ותיק בהגיעו לגיל פרישה, והתביעה נדחתה בשל הכנסות בגיל הפרישה (בגיל המותנה בהכנסות), פונה למוסד לביטוח לאומי עם פרטי הדוח השנתי שהוגש למס הכנסה או עם השומה, והמוסד לביטוח לאומי לא יטען את טענת השיהוי אם יתברר שהמבוטח זכאי בדיעבד לגמלה.

2. מבוטח עצמאי או בעל הכנסות שאינן מעבודה, שלא הגיש תביעה לקצבת זקנה בגיל פרישה - אם בתוך 12 חודשים ממועד הגשת הדוח השנתי למס הכנסה יגיש תביעה לקצבת אזרח ותיק, אזי התביעה תיבחן ללא טענת שיהוי.

מומלץ ורצוי להחתים את הדוח המוגש בחותמת בפקיד השומה כהוכחה למועד הגשת הדוח, כדי שהדוח החתום האמור יישלח למוסד לביטוח לאומי עם התביעה החדשה לקצבת הזקנה.

לצורך מיצוי זכויות מרבי שולח המוסד לביטוח לאומי הודעות למבוטחים תושבי ישראל שנמצאים בישראל, שהגיעו לגיל פרישה.

חודשיים לפני גיל הפרישה (הגיל המותנה בהכנסות) המבוטח, כאמור, מקבל טופס תביעה, ופעם בשנה מבוטח שאינו מקבל קצבה (לרבות מבוטח שתביעתו נדחתה בעבר) מקבל תזכורת.

במסגרת מהלך אוטומטי, המוסד לביטוח לאומי משלם תשלום ראשון של קצבת אזרח ותיק (בדרך כלל ללא תוספת דחיית קצבה) בגיל הזכאות המוחלט (לגבר - 70 ולאישה על פי הטבלאות בחוק גיל הפרישה). המבוטח מקבל טופס מן המוסד לביטוח לאומי להשלמת פרטים ואמור לענות עליו כנדרש בחוק.

התלויים במבוטח לעניין הגדלת ההכנסה המרבית המותרת לפי לוח ט'

התלויים הם בן זוג או בת זוג (לרבות ידועים בציבור) לפי מבחן הכנסות ו/או לפי גיל, וכן ילדים על פי ההגדרות בחוק הביטוח הלאומי.

כאשר יש למבוטח תלוי כאמור, סכום ההכנסה המרבית המותרת לפי לוח ט' מחושב לפי מספר התלויים.

זכאות לקצבה יחסית

אם בשנת המס עולות ההכנסות על ההכנסה המותרת, אזי ייתכן שהמבוטח זכאי לקצבת אזרח ותיק יחסית.

חשוב לבחון את הזכאות לקצבה יחסית כיוון שזכאות זאת מאפשרת מתן קצבה חלקית וגם הנחה בתשלום דמי ביטוח לאומי ודמי ביטוח בריאות.

הכנסה

ההכנסה המפורטת בסעיף 2 לפקודת מס הכנסה, להוציא הכנסות מסוימות, לדוגמה: הכנסת עובד (שכיר) הפטורה ממס לפי פקודת מס הכנסה ולא משולמים ממנה דמי ביטוח, הפרשי הצמדה פטורים ממס, פנסיה וגמלאות מסוימות.

הכותבת - רואת חשבון, בעלת משרד לייעוץ בנושאי הביטוח הלאומי, מרצה על חוק הביטוח הלאומי ומנכ"ל חברת אורנה צח בע"מ לפתרונות בתחום הביטוח הלאומי. בין תפקידיה הציבוריים משמשת גם כיו"ר ועדת הקשר של לשכת רואי חשבון עם המוסד לביטוח לאומי ונציגת הלשכה בכנסת בנושא זה. פקס: 03-6005452, מייל: ornazachcpa@gmail.com. נוסף על האמור לעיל, הכותבת היא בעלת תואר ד"ר לרפואה טבעית (Ph.D) מאוניברסיטת קליפורניה.

הנוסח המובא לעיל אינו מחליף את החקיקה, את התקדימים מפסקי הדין או את הנוסח המלא של פרסומי הביטוח הלאומי, אלא בא להסב את תשומת הלב לאמור בהם.

כל המידע המוצג במאמר הוא מידע כללי בלבד, ואין בו כדי להוות ייעוץ ו/או חוות דעת או המלצה לנקיטת הליכים או להימנעות מהם. הכותבת אינה נושאת באחריות כלשהי כלפי קוראים ואלה נדרשים לקבל עצה מקצועית לפני כל פעולה המסתמכת על המידע האמור.

כל הזכויות שמורות © ט.ל.ח.